

Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

**A szakiskolai szakképzést előkészítő és a felzárkóztató oktatás
a monitorozás tükrében
- 2009 -**

Készült a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetben

Kutatásvezető: Kerégyártó László

A tanulmányhoz szakanyagot készítettek:

**Bruckner László
Fábián Gyula**

Az adatgyűjtésben és interjúkészítésben rész vettek:

**André Lászlóné
Bruckner László
Duray Miklósné
Egerszegi Andrea
Gál Ferenc
Kerégyártó László
Tóth József
Vörösné Nádházi Krisztina**

Lektorálták:

**Mártonfi György
Vinczéné Nagy Andrea**

Szerkesztő:

Rozgonyi Judit

**Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
Felelős kiadó: Nagy László főigazgató
Készült: 100 db CD-n és 15 nyomtatott példányban**

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	4
1. A szakiskolai képzés jogi szabályozásának fejlődéstörténete.....	7
2. A szakiskolai oktatás normatív finanszírozásának alakulása.....	23
3. A szakiskolai oktatás néhány fontos adata.....	28
4. Az NSZI, NSZFI által végzett monitorozás 1998 - 2009.....	31
5. Bukás és lemorzsolódás a szakiskolai többségi szakképzést előkészítő és a felzárkóztató oktatásban a legutóbb beérkezett adatok szerint.....	35
6. Az elmúlt évek legfontosabb monitorozási adatainak összehasonlítása.....	47
7. A 2009. évi interjúkban részt vevő iskolák bemutatása.....	52
8. A 2009. évi interjúkban feljegyzett iskolavezetői vélemények elemzése.....	68
9. Az idei oktatói interjúk, a belőlük levonható következtetések.....	77
10. A tanulók által elmondottak az idei interjúk során.....	91
11. Az interjúkat készítőik tapasztalatai a látottak, hallottak alapján.....	110
12. Az elmúlt 10 évben tett látogatások néhány információjának összehasonlítása.....	120
13. Összegző megállapítások, javaslatok.....	130
Függelék.....	134

Bevezetés

A nem érettségire épülő szakképzés elmúlt húsz éves története korántsem diadalmenet. Bár ez a terület sosem került a politikai küzdelmek gyújtópontjába, a mindenkor politikai elit oktatáspolitikája a fiatal korosztályokat a középfokú oktatás felé terelte, aminek egyik következményeként a nem érettségire épülő szakmákban mára jelentős szakemberhiány alakult ki. „A tanulói létszámadatok azt mutatják, hogy 1990 óta – egyre csökkenő gyereklétszám mellett – töretlenül növekszik az érettségit adó képzésben résztvevők száma. Míg a gimnáziumi képzésben résztvevők adatai folyamatos, ám csak kisebb mértékű növekedést jeleznek (kb. egyharmadnyit), addig a szakképzésben résztvevők adatai markáns változást mutatnak. 1990 óta a szakközépiskolások száma majdnem másfélszeresére növekedett, míg a szakiskolai tanulóké közel a felére zsugorodott.” –írja Fehérvári Anikó most elkészült tanulmányában.¹

A rendszerváltást megelőzően hazánkban a tervgazdálkodásnak megfelelő, ám európai mércével mérve is színvonalas szakmunkásképzés folyt. Akkoriban köztudott volt, hogy akik hazánkban szerzett szakképesítéssel külföldön, akár nyugati országokban vállaltak munkát, nemcsak szakmai gyakorlottságukkal, hanem kreativitásukkal is jó hírnevet szereztek a magyar szakképzésnek. A rendszerváltás azonban tragikusan érintette szakmunkásképzésünket, a megszűnő, illetve privatizált vállalatok sorra bezárták tanműhelyeiket, felszámolták a gyakorlati képzés helyszíneit, hiszen a munkaerő-piacon megjelenő munkanélküliek hosszú távú befektetés nélkül is biztosították a szakember utánpótlást, a működő vállalkozások egy részének pedig inkább csak betanított munkásokra, másoknak pedig – mivel maguk sem tudták, hogy a jövőben mivel is fognak foglalkozni – még szakemberekre se volt szüksége. Ebben a helyzetben a szakképzés összeomlásának lehetősége rémlett fel, válságkezelésre volt szükség.

E sorok írója 1991-ben két munkatársával kapott megbízást az akkori munkaügyi államtitkártól, hogy készítsenek válságkezelő programot a magyar szakképzés megmentésére. Kétféle szükségmegoldás látszott kézenfekvőnek: az egyik egy pénzalap létrehozása, melyből pályázati úton az iskolák megvásárolhatták a megszűnő tanműhelyeket, a másik a szakképzés kezdetének két tanévvel későbbre helyezése, a gyakorlóléhelyek megteremtési kényszerének elodázása. Ezekkel az intézkedésekkel sikerült ugyan az összeomlást megakadályozni, de a kialakult új struktúra más feszültségek forrása lett. A rendszerváltás után a szakképzés intézményrendszerének átalakítását ugyanis nem egyértelmű oktatáspolitikai koncepció határozta meg, és a mélyponton lévő gazdaság sem volt képes biztonságos munkaerő-piaci prognózis előre vetítésére. A változásokat lényegében az „élet” kényszerítette ki, mindez azonban nem bizonyult elégségesnek ahhoz, hogy ellensúlyozza a gazdálkodó szervezetek által felszámolt tanműhelyek hiányát. A gyakorlati oktatás feltételeinek megteremtése az iskolákra hárult, a működés teljesen összehangolatlaná vált, hiányzott a minőség garanciája, kontrollja, a „fogyasztók”, a szülők, tanulók pedig egyre kevésbé értették, mi történik a szakképző iskolákban.

„Az 1993. évi közoktatásról szóló LXXIX. törvény szentesítette a válságkezelés során javasolt struktúrát, két tanévvel meghosszabbította az általános műveltség megszerzéséhez kötelező minimális tanulmányi időt, a szakképzés megkezdésének legkorábbi időpontját 14

¹ *Fehérvári Anikó: Az elméleti és tapasztalati alapú tanulás összehangolásának szakképzőiskolai és gyakorlóléhelyi helyzete, fejlesztési feltételei (IPOSZ, 2009)*

éves korról 16 éves korra emelte. Megszüntette a szakmunkásképző iskolát, létrehozta a szakiskolát. A szakiskolában az első két (9. és 10.) évfolyamon ezt követően mintegy az általános iskola meghosszabbításaként, de magasabb követelményekkel csak általános képzés folyt, s ezt követhette a szakképesítésenként változó képzési időtartamú szakképzés.”²

A rendszerváltást követő időben ez lélegzetvételnyi időhöz jutatta a szakképzést, ezért sem elleneztek szereplői a változtatást, a szakképzés későbbi kezdését ráadásul külföldi tapasztalatok, egyes pedagógiai filozófiák és a korai munkaerő-piacra kerülés miatti munkanélküliségtől való félelmek is támogatták. Rövidesen bebizonyosodott azonban, hogy a szakiskolákban a tanulók egyre nehezebben viselik el az általános iskolában számukra már sok kudarcot okozó jórészt elméletre koncentrált, és módszereiben sok szempontból a világháború előtti porosz rendszerre emlékeztető oktatást. A szakképzési oldal kezdeményezésére ezért a törvény 1996-os módosítását követően az első két évfolyamon tantárgyként megjelent a pályaorientáció, szakmai előkészítés és alapozás a heti óraszám mintegy 10%-ában. A közoktatási törvény 1996-os módosítása azt is biztosította, hogy a szakiskolákban szakképzési évfolyamon külön erre a célra kifejlesztett felzárkóztató program szerint tanulhassanak a normál képzésben kudarcot vallott tanulók. Ezek a lehetőségek azonban nem párosultak megfelelő finanszírozottsággal valamint a pedagógusok felkészítésével, pedig ekkor már a szakiskolai eredménytelenség riasztó méreteket öltött. A Nemzeti Szakképzési Intézet által 1998-tól folytatott monitorozás szerint a szakiskolai 9. évfolyamokon az ezredfordulóra 50%-ot közelítette a bukás, igen nagy volt a 9.-10. évfolyamokon a lemorzsolódás, így a szakiskolákból nagy számban kerültek ki befejezett végzettséget nem szerzett fiatalok.

Míg a kilencvenes évek elején Magyarországon szinte egyetlen szakképzettség iránt sem volt elegendő munkaerőpiaci kereslet, eddigre már több területen jelentkezett a szakképzett munkaerő hiánya. Az iskolai szakképzésbe bevonható korosztályok folyamatos létszámcsökkenése, az általános iskolát végzett tanulók mind nagyobb hányadának érettségire adó képzés felé történő beiskolázása azt eredményezte, hogy különösen a korábbi szóhasználat szerinti „szakmunkás” szakmákat tanulók összlétszáma, egyes szakmákban pedig a végzettek száma folyamatosan kevesebb lett, mint amennyi foglalkoztatható lett volna. A helyzetet azóta az is súlyosbítja, hogy a szakirányú foglalkoztatási igény egyenetlen földrajzi eloszlásban jelentkezik, a munkaképes lakosság mobilitási lehetősége és hajlandósága viszont kicsi, ezért az adott szakképzettséggel rendelkező szakemberek munkavállalási és a gazdálkodók foglalkoztatási igénye gyakran nem talál egymásra. Sajnos a szakképzettséget szerzett fiatalok munkaerőpiac által igényelt szaktudása is egyre több kívánnivalót hagy maga után, többek között a munka társadalmi presztízsének leértékelődése, e miatt a tanulók szakmatanulási motivációjának csökkenése, valamint a gyakorlati oktatás feltételeinek hiányos volta, időtartamának rövidege, esetenként a képzés nem megfelelő színvonalának következtében.

Mindezek indokoltá tették a szakiskola funkciójának újragondolását, a szakiskolai képzés hatékonyabbá és vonzóvá tételét, melynek egyik lépése a közoktatásról szóló törvény módosításával a szakképzés megkezdési lehetőségének visszatétele a kilencedik évfolyamra, az „előre hozott szakképzés” jogszabályi kereteinek létrehozása az alapfokú iskolai végzettséghez kötött szakmákban.

² *Kerékgyártó László: Újra szakképzés nyolcadik után! (Szakoktatás, 2009/9.)*

A legutolsó felmérés eredményeinek ismertetésén túlmenően a szakiskolák fejlődéstörténetének ezt az ívét mutatja be jelen tanulmány, amely az 1998 óta folyó monitorozás, és az ez évben folytatott vizsgálat eredményeit köti csokorba. Elsősorban a közvetlen szereplők, az iskolavezetők, a pedagógusok és a tanulók által szolgáltatott információkat összegzi, amelyek egy része nem mentes szubjektív megállapításoktól sem, ezért ezeket kiegészíti közvetlen kutatói tapasztalatokkal és objektív forrásokból származó adatokkal.

1. A szakiskolai képzés jogi szabályozásának fejlődéstörténete

Az 1993. évi közoktatásról szóló LXXIX. törvény két tanévvel meghosszabbította az általános műveltség megszerzéséhez kötelező minimális tanulmányi időt, megszüntette a szakmunkásképző iskolát, létrehozta a szakiskolát. Jellegzetes kortünet, hogy lényegében kiüldözték a képzési szakkifejezések közül a „munkás” szót, mint a korábbi rendszerben devalválódott fogalmat, amelyet a képzési palettán egyre nagyobb számban megjelenő nem fizikai jellegű, és így teljes egészében akár tanteremben is oktatható szakmák képviselői se szívesen vállaltak.

A törvény 1993. szeptember 1-jén lépett hatályba, és a szakiskolákról a következőképpen rendelkezett:

„27. § (1) A szakiskola a tankötelezettség megszűnése után felkészít szakmai vizsgára, illetve a munkába álláshoz és önálló életkezdéshez szükséges ismereteket nyújt.

(2) A szakiskolában a szakképzést megelőzően - általános iskolai oktatás keretében - az általános műveltséget megalapozó kilencedik és tizedik évfolyam is elvégezhető.

(3) A kilencedik és a tizedik évfolyamon a tanuló felkészülhet az alapvizsgára. A 10. évfolyamról kiállított bizonyítvány alapfokú iskolai végzettséget tanúsít.

(4) A tanuló a szakképzés utolsó évfolyamán folytatott tanulmányai befejezése után tehet szakmai vizsgát.”

Ekkor még az általános iskola 10 évfolyamossá tétele is napirenden volt, ezért csak egyik lehetőségként szerepel a 9. és 10. évfolyamnak szakiskolában történő elvégzése. Az akkori időkre jellemző ellentmondás, hogy az „általános iskolai oktatás keretében”, azaz a szakiskola általános iskolai feladatok ellátására is jogosultságot kapott, holott pedagógusai nem voltak megfelelően felkészültek az általános iskolai oktatási tananyag lineáris folytatására, amit pedig az akkori Nemzeti Alaptanterv koncepciók következetesen sugalltak. Ezért a valóságban a legtöbb iskolában az történt, hogy az általános iskolai pedagógusok nem fejezték be a korábban egységes egésznek tekintett tananyag feldolgozását, a szakiskolai pedagógusok pedig legtöbbször nem ott folytatták, ahol az általános iskolai feldolgozás véget ért. A szakiskolai tanárok által kidolgozott tanmenetek önálló életet élését az is indokolta, hogy már akkor markánsan megnyilvánult a szakiskolába kerülő tanulók hiányos felkészültsége, ismereteinek hiánya, ezért a pedagógusok a már tanultak jelentős mértékű újra tanítását is szükségesnek tartották, utóbbi tapasztalatok szerint mérsékelt sikerrel. A tanulók és szüleik részére ugyanis ez a megoldás parkoló pályának látszott, két év veszteségnek, ami érthetően nem növelte a tanulás iránti motiváltságukat.

A törvény először 1995-ben módosult, ez évben mindjárt két ízben, majd 1996. január 1-jétől is, de a szakiskola státútuma nem változott, az oktatáspolitikai ragaszkodott a tíz évfolyamos steril általános műveltséget megalapozó képzéshez.

Lényeges változás következett be viszont 1996. szeptember 1-jétől, amikor a törvény e paragrafus az alábbiak szerint bővült:

„27.§. (1) A szakiskolának szakképzési évfolyama vagy – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – kilencedik—tizedik évfolyama és szakképzési évfolyama van.

(2) A szakiskola a tankötelezettség megszűnése után, a szakképzési évfolyamon felkészít szakmai vizsgára. A szakiskolában a kilencedik—tizedik évfolyamon általános műveltséget megalapozó oktatás folyik. A kilencedik—tizedik évfolyamon szakmai előkészítő ismereteket is oktathatnak a szakiskolában.

(3) A szakképzési évfolyamon a szakiskola az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítések körében felkészít szakmai vizsgára. A szakiskola a (8) bekezdésben meghatározott esetben felkészíthet munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismeretekre. A munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismeretek átadása legfeljebb kettő szakképzési évfolyamon folyhat.

(4) A kilencedik—tizedik évfolyamon a tanuló befejezi az alpműveltségi vizsgára való felkészülést, és előkészül a szakképzésbe való bekapcsolódásra, a szakképzési évfolyamon pedig felkészül a szakmai vizsga letételére.

(5) A szakiskola tanulója – az átvételre és a felvételre vonatkozó rendelkezések szerint (42. §, 46. §, 66–67. §) – folytathatja tanulmányait másik szakiskola, általános iskola, középiskola megfelelő évfolyamán.

(6) Ha a szakiskola művészeti szakmai vizsgára készít fel, a szakiskolára vonatkozó rendelkezéseket a következő eltéréssel kell alkalmazni:

a) a tanuló a tankötelezettség megszűnése előtt, az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakaszban is bekapcsolódhat a szakképzésbe,

b) a szakiskolában a nevelő és oktató munka – a központi program (tanterv) szerint – az ötödik, a hetedik vagy a kilencedik évfolyamtól kezdődhet,

c) a szakképzés követelményeinek elsajátítása az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeinek elsajátításával egyidejűleg is folyhat (a továbbiakban: párhuzamos oktatás),

d) párhuzamos oktatás esetén a tanuló az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz és a szakképzés követelményeit különböző iskolákban és eltérő évfolyamokon is teljesítheti,

e) párhuzamos oktatás esetén a tanuló szakmai vizsgát a tizedik évfolyam sikeres befejezését követően tehet,

f) ha a szakmai gyakorlat keretében a tanuló művészeti előadásra készül fel, a szakmai gyakorlat ideje igazodik a próbák és az előadás idejéhez,

g) a párhuzamos oktatásban az évfolyamok számozására e törvény 25. §-ának (3) bekezdésében foglaltakat kell alkalmazni. A szakképző évfolyamok számozására és az évfolyamok számának meghatározására a 25. § (6) bekezdésében foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni akkor, ha a szakképzést az előírt iskolai végzettséggel rendelkezők részére kiegészítő képzésként szervezik meg.

(7) Ha a tanuló a tankötelezettségének ideje alatt az első—tizedik évfolyam ismereteinek elsajátítását nem fejezte be, és szakképzettséggel nem rendelkezik, részére – a tankötelezettség megszűnése után, a nappali rendszerű iskolai oktatásban [52. § (1) bek.] a szakképzési évfolyamon – felzárkóztató oktatás szervezhető. A felzárkóztató oktatás keretében a tanuló a szakmai vizsga letételéhez szükséges ismeretek elsajátítása mellett felkészül az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeiből is. A felzárkóztató oktatás keretében a szakképzési évfolyamok száma egy évfolyammal megnövelhető. Az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeinek átadásában az e törvény 17. §-a (1) bekezdésének d) pontjában meghatározott végzettséggel és szakképzettséggel rendelkező pedagógus vehet részt.

(8) *A testi, érzékszervi, enyhe és középsúlyos értelmi és más fogyatékos tanulók iskolai nevelése és oktatása céljából a szakiskola speciális szakiskolaként vagy készségfejlesztő speciális szakiskolaként is működhet.*

(9) *A szakiskola*

a) *speciális szakiskolaként működik, ha a többi tanulóval fogyatékosága miatt együtt haladásra képteleneket készíti fel szakmai vizsgára, vagy nyújt részükre munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismereteket,*

b) *készségfejlesztő speciális szakiskolaként működik, ha a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását.*

(10) *A speciális szakiskola (tagozat, osztály, csoport) működésére, a tanulók jogállására, Munkaerőpiaci Alapból történő támogatására a szakiskolákra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. E rendelkezéseket kell alkalmazni a készségfejlesztő speciális szakiskolára is abban az esetben, ha a tanulók a tanítási év átlagában a szakképzésre vonatkozó rendelkezések szerint legalább heti tizenöt óra gyakorlati képzésben vesznek részt.”*

A bővítés során külön került meghatározásra a művészeti szakiskolák és a speciális szakiskolák működését szabályozó rész, de témánk szempontjából elsősorban a (7). bekezdés érdemel figyelmet, mert ekkor jelenik meg először a törvényben a felzárkóztató oktatás, mint szakiskolai jogi kategória. Másrészt a (2). bekezdésben a szakképzési oldal kezdeményezésére lehetővé vált az is, hogy a 9.-10. évfolyamon szakmai előkészítő ismereteket is oktathassanak a szakiskolákban. Ezeket a változtatásokat az tette szükségessé, hogy már ekkor látszott, a 9.-10. évfolyamon folyó közismereti képzés nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, egyre nőtt a tanulásban sikertelen tanulók száma, akik számára a 9.-10. évfolyamokon a szakmai tárgyak oktatását, illetve a szakképző évfolyamokon folyó, a szakképzéssel párhuzamos felzárkóztatást gondolták a jogalkotók a szakiskolák eredményességét javító megoldásnak. Ma már kimutatható, hogy ezek az intézkedések se hoztak javulást az eredményességi statisztikákban.

A számunkra jelentős következő időpont 1999. szeptember 1-je, melytől kezdve a 27.§. számunkra érdemi része a következőképpen néz ki:

„27. §. (1) *A szakiskolának – a (7) és a (12)–(13) bekezdésben meghatározott kivétellel kilencedik–tizedik és legalább két szakképzési évfolyama van. Az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott esetben a szakképzési évfolyamok száma ettől eltérhet.*

(2) *A kilencedik–tizedik évfolyamon az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás folyik; továbbá pályaorientáció, szakmai előkészítő ismeretek oktatása és szakmai alapozó oktatás is folyhat.*

(3) *A szakképzési évfolyamokon – az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott – szakképzési követelmények alapján szakmai vizsgára való felkészítés folyik.*

(4) *A szakképzési évfolyamokon azoknak a tanulóknak, akik nem rendelkeznek alpműveltségi vizsgával – amennyiben a szakmai vizsga letételének előfeltétele ennek megléte – alpműveltségi vizsgára történő felkészítés is folyik.*

(5) *Az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, a pályaorientáció, a szakmai előkészítő, szakmai alapozó oktatás, illetve a szakmai elméleti és gyakorlati képzés időbeli tagolását, időkereteit, arányait a kerettanterv határozza meg. A gyakorlati képzésről külön jogszabály rendelkezik.*

(6) *A szakiskola tanulója – az átvételre és a felvételre vonatkozó rendelkezések szerint (42. §, 46. §, 66–67. §) – folytathatja tanulmányait másik szakiskola, általános iskola, középiskola megfelelő évfolyamán.”*

„ (8) Ha a tanuló annak a tanévnek a végéig, amelyben a tizenhatodik életévét betölti, nem fejezte be az általános iskola nyolcadik évfolyamát, a szakiskolában egy-két éves időtartamú felzárkóztató oktatásban vehet részt. A felzárkóztató oktatás eredményes befejezése után a tanuló a szakiskola első szakképzési évfolyamába léphet. A felzárkóztató oktatást jogszabályban meghatározottak szerint kell szervezni.

(9) A testi, érzékszervi, enyhe és középsúlyos értelmi és más fogyatékos tanulók iskolai nevelése és oktatása céljából a szakiskola speciális szakiskolaként vagy készségfejlesztő speciális szakiskolaként is működhet.

(10) A szakiskola

a) speciális szakiskolaként működik, ha a többi tanulóval fogyatékosága miatt együtt haladásra képtelenekeket készít fel szakmai vizsgára, vagy nyújt részükre munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismereteket,

b) készségfejlesztő speciális szakiskolaként működik, ha a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását.

(11) A speciális szakiskola (tagozat, osztály, csoport) működésére, a tanulók jogállására, Munkaerőpiaci Alapból történő támogatására a szakiskolákra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. E rendelkezéseket kell alkalmazni a készségfejlesztő speciális szakiskolára is abban az esetben, ha a tanulók a tanítási év átlagában a szakképzésre vonatkozó rendelkezések szerint legalább heti tizenöt óra gyakorlati képzésben vesznek részt.

(12) Az értelmi fogyatékos tanulók képességét fejlesztő szakiskola (tagozat, osztály) előkészítő szakiskolaként (tagozatként, osztályként) működik, ha a nevelés-oktatás kizárólag a kilencedik—tizedik évfolyamon folyik. A tanuló a kilencedik—tizedik évfolyamon felkészülhet az alpműveltségi vizsga letételére, továbbá a speciális szakiskola vagy a készségfejlesztő szakiskola szakképzési évfolyamán történő továbbtanulásra.

(13) Kizárólag szakképzési évfolyammal működhet a szakiskola, ha olyan tanulókat készít fel a szakmai vizsgára, akik eredményesen befejezték a tizedik évfolyamot.”

Ha egymás mellé tesszük az 1996-os és 1999-es változatot:

1996:

„(2) A szakiskola a tankötelezettség megszűnése után, a szakképzési évfolyamon felkészít szakmai vizsgára. A szakiskolában a kilencedik-tizedik évfolyamon általános műveltséget megalapozó oktatás folyik. A 9.-10. évfolyamon szakmai előkészítő ismereteket is oktathatnak a szakiskolában.”

„(7) Ha a tanuló a tankötelezettségének ideje alatt az első-tizedik évfolyam ismereteinek elsajátítását nem fejezte be, és szakképzettséggel nem rendelkezik, részére – a tankötelezettség megszűnése után, a nappali rendszerű iskolai oktatásban [52. § (1) bek.] a szakképzési évfolyamon – felzárkóztató oktatás szervezhető. A felzárkóztató oktatás keretében a tanuló a szakmai vizsga letételéhez szükséges ismeretek elsajátítása mellett felkészül az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeiből is.”

1999:

„(2) A kilencedik—tizedik évfolyamon az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás folyik; továbbá pályaorientáció, szakmai előkészítő ismeretek oktatása és szakmai alapozó oktatás is folyhat. (5) Az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, a pályaorientáció, a szakmai előkészítő, szakmai alapozó oktatás, illetve a szakmai elméleti és gyakorlati képzés időbeli tagolását, időkereteit, arányait a kerettanterv határozza meg. A gyakorlati képzésről külön jogszabály rendelkezik.”

„8) Ha a tanuló annak a tanévnek a végéig, amelyben a tizenhatodik életévét betölti, nem fejezte be az általános iskola nyolcadik évfolyamát, a szakiskolában egy-két éves időtartamú

felzárkóztató oktatásban vehet részt. A felzárkóztató oktatás eredményes befejezése után a tanuló a szakiskola első szakképzési évfolyamába léphet. A felzárkóztató oktatást jogszabályban meghatározottak szerint kell szervezni.”

A (2). bekezdés változásából jól látható, hogy a 9.-10. évfolyamra vonatkozóan szakképzéshez köthető új szakkifejezések jelennek meg, pályaorientáció és szakmai alapozó oktatás, valamint gyakorlati képzés. Ekkor azonban még a 9.-10. évfolyamon folytatható gyakorlati képzés feltételrendszere nem volt törvényileg szabályozott, külön jogszabály hatálya alá utalták, de ami ennél is fontosabb, nem volt biztosított a tanműhelyi kisebb létszámú tanulócsoporthoz finanszírozása.

A (7). bekezdésből (8). lett, tartalmilag viszont fontos, hogy most már nem a szakképzési évfolyamokon, azok számának eggyel növelésével és a szakképzéssel párhuzamosan, hanem a szakképzést megelőzően kerülhet sor a felzárkóztatásra. Ez logikusabb is, hiszen éppen az volt a baj, hogy a tanulók egyre jelentősebb része el se jutott a szakképzésig, ahol esetleg felzárkóztathatták volna őket. Itt még életkori megkötés a bekapcsolódáshoz a tizenhatodik életév, ami miatt, mint később látható volt, sokan lemorzsolódtak még ezt megelőzően.

A 2000. szeptember 1-jei módosítás csak az (5). bekezdést érintette:

„27.§. (5) Az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, a pályaorientáció, a szakmai előkészítő, szakmai alapozó oktatás, illetve a szakmai elméleti és gyakorlati képzés időbeli tagolását, időkereteit, arányait a kerettanterv határozza meg. A gyakorlati képzésről külön jogszabály rendelkezik.”

Más szóval megjelent a kerettanterv, mint közbeeső szabályozó.

2001. január 1-jétől a (8) bekezdés változott:

„27.§.(8) Az, aki nem fejezte be az általános iskola nyolcadik évfolyamát és elmúlt tizenhat éves, nappali rendszerű iskolai oktatás keretében egy-két éves felzárkóztató oktatásban vehet részt, a szakiskola kilencedik-tizedik évfolyamán. A felzárkóztató oktatás eredményes befejezése után a tanuló a szakiskola első szakképzési évfolyamába léphet. A felzárkóztató oktatást jogszabályban meghatározottak szerint kell szervezni.”

Ez pontosítása annak, hogy az egyéves felzárkóztatás kilencedik, a kétéves 9.-10. évfolyamon szervezendő meg, mert ez előzőleg nem volt a törvényben egyértelmű.

Ide kívánczik, hogy 2001 júliusában jelent meg a felzárkóztató oktatás első önálló kerettanterve, amely sajátos kettősséget mutat. A szöveges részben hangsúlyos a hagyományos tartalomoktatás helyett bevezetendő szocializációs, életviteli és más a munka világához köthető képességek fejlesztése, az óraterv azonban még a hagyományos tantárgystruktúrát képezi le.

2003. szeptember 1-jén ismét bővült a (8). bekezdés, és kiegészült a (14).-kel:

„27.§.(8) Az, aki nem fejezte be az általános iskola nyolcadik évfolyamát, és elmúlt tizenhat éves, a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében felzárkóztató oktatásban vehet részt. A felzárkóztató oktatás egy vagy két évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A felzárkóztató oktatást a következők figyelembevételével kell megszervezni:

a) A tanuló a felzárkóztató oktatás keretében elsajátítja azokat az ismereteket, amelyek a szakképzés megkezdéséhez szükségesek. A tanuló a felzárkóztató oktatás sikeres befejezése után a szakképzési évfolyamon, évfolyamokon felkészül a szakmai vizsga letételére.

b) Ha a tanuló az általános iskola – hatodik évfolyamát sikeresen befejezte, a kétéves (húsz hónapos),

– hetedik évfolyamát sikeresen befejezte, az egyéves (tíz hónapos) felzárkóztató oktatás befejezéséről kiállított bizonyítvány alapfokú iskolai végzettséget tanúsít.

c) Ha a tanuló az általános iskola hat évfolyamánál kevesebb évfolyamot fejezett be sikeresen, a kétéves (húsz hónapos) felzárkóztató oktatás után alapfokú iskolai végzettség hiányában is megkezdheti tanulmányait az alapfokú iskolai végzettséghez kötött szakképesítés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában biztosítják az iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakasza követelményeinek az elsajátítását. Az alapfokú iskolai végzettség meglétéhez kötött szakképesítést igazoló bizonyítvány ebben az esetben alapfokú iskolai végzettséget is tanúsít.

d) Ha a tanuló az e bekezdésben meghatározottak szerint nem szerezhethet, vagy nem kíván alapfokú iskolai végzettséget szerezni, a felzárkóztató oktatásban egy évig (tíz hónapig) tartó szakképzést előkészítő évfolyam keretében a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát) szerzi meg, és a szakképzési évfolyamon a szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározott elméleti és gyakorlati tudáselemek (kompetencia) meglétéhez kötött szakképesítés megszerzésére készülhet fel.

e) Az, aki az e bekezdésben meghatározottak szerint alapfokú iskolai végzettséget szerzett, a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében megkezdheti tanulmányait a szakképzési évfolyamon a tizedik évfolyam elvégzéséhez kötött szakképesítés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és a tanuló részére minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában tanítják a nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakaszának követelményeit is.

f) Az e bekezdésben szabályozott oktatást az oktatási miniszter által e törvény 95. §-a (1) bekezdésnek j) pontja alapján kiadott pedagógiai rendszer alapján kell megszervezni.

g) A tanuló részére biztosítani kell a kollégiumi elhelyezést, ha e nélkül nem tudna bekapcsolódni a felzárkóztató oktatásba.”

„(14)^fA (8) bekezdésben szabályozott felzárkóztató oktatást a kilencedik évfolyamon kell megszervezni, amely – az oktatási miniszter által kiadott pedagógiai rendszer szerint – egy vagy két évig (tíz vagy húsz hónapig) tart.”

Ez valóban jelentős változás, a felzárkóztató oktatás továbbfejlesztett formái jelennek meg. Pontossá vált, milyen végzettséggel, feltételekkel lehet egy, és milyennel kétéves felzárkóztató oktatásba kapcsolódni. Az előző szabályozástól eltérően a húsz hónapos felzárkóztató oktatást is kilencedik évfolyamon kell megszervezni. Nem szükséges ettől kezdve általános iskolában tett osztályozó vizsgákkal a felzárkóztatással párhuzamosan nyolc osztályos végzettséget szerezni, mert a felzárkóztató oktatás befejezéséről kiállított bizonyítvány egyúttal alapfokú iskolai végzettséget is tanúsít.

Új fogalom az SZFP keretében megvalósuló szakképzést előkészítő évfolyam elnevezés. A Szakiskolai Fejlesztési Program keretében fejlesztett, d) pontban meghatározott felzárkóztató oktatás során a tanulók a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát) szerzik meg, és ezt követően pedig a megszerzett kompetenciáik által meghatározott szakmában léphetnek szakképző évfolyamra. A kompetencia alapú oktatás megteremtette a valódi feltételeit a hagyományos tantárgystruktúra felbontásának, lehetővé váltak a tanuláshoz, munkához, felnőtt életvitelhez szükséges képességfejlesztő tanórai munkaformák, a projektoktatás. Zavaró, hogy a 20 hónapos felzárkóztató oktatás is mindvégig kilencedik évfolyamon folyik.

A többcélú intézményekben szakképzettséget szerzettek számára megnyílt az egyenes út az érettségi felé is:

„27.§. (15) Ha a szakiskolai nevelés és oktatás középiskolai nevelést és oktatást ellátó többcélú intézményben folyik, a szakiskola tanulója a szakmai vizsga letételét követően – a kilencedik-tizedik évfolyamon folytatott tanulmányainak beszámításával – folytathatja tanulmányait az érettségi vizsgára történő felkészülés céljából.”

A 2006. január 1-jétől érvényes szabályozás továbbfejleszti ezt a rendszert:

„27. § (1) A szakiskolának – a (7)–(8), a (10) és a (12)–(14) bekezdésben meghatározott kivétellel – kilencedik-tizedik és az adott szakképesítés megszerzéséhez szükséges, az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott számú szakképzési évfolyama van. Ha a szakiskola több szakképesítés megszerzésére készít fel, a szakképzési évfolyamok száma – a felkészítési időtől függően – az egyes szakképzésekben eltérhet egymástól.

(2) A szakiskola kilencedik évfolyamán általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, pályaorientáció, gyakorlati oktatás, tizedik évfolyamán a kötelező tanórai foglalkozások legfeljebb negyven százalékában szakmai alapozó elméleti és gyakorlati oktatás folyik. A gyakorlati oktatást iskolai tanműhelyben kell megszervezni.

(3) A szakképzési évfolyamokon – az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott, a középiskola utolsó évfolyamának befejezéséhez vagy az érettségi vizsga letételéhez nem kötött szakképzettségek körében – a szakmai és vizsgakövetelmények alapján szakmai vizsgára való felkészítés folyik.

(4) A szakképzési évfolyamokon azoknak a tanulóknak, akik nem rendelkeznek alpműveltségi vizsgával – amennyiben a szakmai vizsga letételének előfeltétele ennek megléte – alpműveltségi vizsgára történő felkészítés is folyik.”

.....

„ (8) A szakiskolában – a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében – felzárkóztató oktatás szervezhető azoknak a tanulóknak, akik alacsony iskolai végzettség hiányában kívánnak bekapcsolódni a szakképzésbe. A szülő legkorábban abban az évben kérheti, hogy gyermeke – az általános iskolai tanulmányai folytatása helyett – a következő tanítási évet a felzárkóztató oktatásban kezdhesse meg, amelyben az betölti a tizenötödik életévét. A hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának minden esetben be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét, és azt megküldi a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadónak. A felzárkóztató oktatásba bekapcsolódhatnak azok a tanulók is, akik alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, de tanulmányaikat nem kívánják a szakiskola kilencedik évfolyamán megkezdeni, illetve folytatni. Az, aki a felzárkóztató oktatás megkezdésekor a tizenhatodik életévét nem tölti be, a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadó javaslata alapján kapcsolódhat be a felzárkóztató oktatásba. A kötelező felvételt biztosító szakiskola, ha a tankötelezettség teljesítéséhez indokolt, megszervezi a felzárkóztató oktatást. A felzárkóztató oktatás egy vagy két tanítási évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A felzárkóztató oktatást a következők figyelembevételével kell megszervezni:

a) A tanuló a felzárkóztató oktatás keretében elsajátítja azokat az ismereteket, amelyek a szakképzés megkezdéséhez szükségesek, továbbá megszerzi a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát). A tanuló a felzárkóztató oktatás sikeres befejezése után a szakképzési évfolyamon, évfolyamokon felkészül a szakmai vizsga letételére.

b) Ha a tanuló az általános iskola

– hatodik évfolyamát sikeresen befejezte, a kétéves (húsz hónapos),

– hetedik évfolyamát sikeresen befejezte, az egyéves (tíz hónapos) felzárkóztató oktatás befejezéséről kiállított bizonyítvány alacsony iskolai végzettséget tanúsít.

c) Ha a tanuló az általános iskola hat évfolyamánál kevesebb évfolyamot fejezett be sikeresen, a kétéves (húsz hónapos) felzárkóztató oktatás után alapfokú iskolai végzettség hiányában is megkezdheti tanulmányait az alapfokú iskolai végzettséghez kötött szakképzés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában biztosítják az iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakasza követelményeinek az elsajátítását. Az alapfokú iskolai végzettség meglétéhez kötött szakképzést igazoló bizonyítvány ebben az esetben alapfokú iskolai végzettséget is tanúsít.

d) Ha a tanuló az e bekezdésben meghatározottak szerint nem szerezhethet, vagy nem kíván alapfokú iskolai végzettséget szerezni, a felzárkóztató oktatásban egy évig (tíz hónapig) tartó szakképzést előkészítő évfolyam keretében a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát) szerzi meg, és a szakképzési évfolyamon a szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározott elméleti és gyakorlati tudáselemek (kompetencia) meglétéhez kötött szakképzés megszerzésére készülhet fel.

e) Az, aki az e bekezdésben meghatározottak szerint alapfokú iskolai végzettséget szerzett, a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében megkezdheti tanulmányait a szakképzési évfolyamon a tizedik évfolyam elvégzéséhez kötött szakképzés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és a tanuló részére minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában tanítják a nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakaszának követelményeit is.

f) Az e bekezdésben szabályozott oktatást az oktatási miniszter által e törvény 95. §-a (1) bekezdésnek j) pontja alapján kiadott pedagógiai rendszer alapján kell megszervezni.

g) A tanuló részére biztosítani kell a kollégiumi elhelyezést, ha e nélkül nem tudna bekapcsolódni a felzárkóztató oktatásba.”

.....

„(14) A (8) bekezdésben szabályozott felzárkóztató oktatást a kilencedik évfolyamon kell megszervezni, amely – az oktatási miniszter által kiadott pedagógiai rendszer szerint – egy vagy két évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A (9)–(10) bekezdésben szabályozott szakiskola kilencedik évfolyammal működik, amelynek időtartama két évig (húsz hónapig) tart abban az esetben, ha olyan tanulókat készít fel, akik nem rendelkeznek alapfokú iskolai végzettséggel.

(15) Ha a szakiskolai nevelés és oktatás középiskolai nevelést és oktatást ellátó többcélú intézményben folyik, a szakiskola tanulója a szakmai vizsga letételét követően – a kilencedik-tizedik évfolyamon folytatott tanulmányainak beszámításával – folytathatja tanulmányait az érettségi vizsgára történő felkészülés céljából.”

A 27.§-hoz kapcsolódik a sajátos nevelési igényű tanulók felzárkóztatását előíró 126.§:

„126. § (1) A szakértői és rehabilitációs bizottság 2007. december 31-ig – hivatalból indított eljárás keretében – megvizsgálja a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartós és súlyos akadályozottság miatt sajátos nevelési igényűvé nyilvánított gyermekeket és tanulókat. A vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló küzd-e a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével, és ha igen, az visszavezethető-e organikus okra vagy nem vezethető vissza. A szakértői és rehabilitációs bizottság azoknak a gyermekeknek, tanulóknak az iratait, akik a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdenek, 2008. március 15-ig megküldi a nevelési tanácsadó részére. A vizsgálat eredményétől függetlenül az érintett gyermekeket, tanulókat a juttatások és a költségvetési támogatások tekintetében 2008. augusztus 31-ig sajátos nevelési igényű gyermekeknek, tanulóknak kell tekinteni. Ha az e bekezdésben szabályozott vizsgálat eredményeképpen a gyermek, a tanuló további ellátásra jogosult, anélkül, hogy a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdenek, ellátásáról 2008. szeptember 1-jétől a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő gyermekekre, tanulóra vonatkozó rendelkezések szerint kell gondoskodni, s így kell őt nyilvántartani.

(2) Ha a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő tanuló külön osztályban, tagozaton, iskolában vesz részt gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban, iratainak a nevelési tanácsadó részére történő megküldésével egyidejűleg – a szakértői véleményben meghatározottak szerint – intézkedni kell arról is, hogy a tanuló a következő tanítási évben átkerüljön az általános követelmények szerinti oktatásba. E rendelkezést nem kell alkalmazni, amennyiben az az iskola, amelyben a tanuló felkészítése folyik, rendelkezik a szakértői véleményben foglaltak végrehajtásához szükséges feltételekkel. Ha a tanuló a vizsgálati időszakban a nyolcadik évfolyamon folytatja tanulmányait, a bizottság javaslatot tesz arra is, hogy milyen iskolatípusban kapcsolódjon be a kilencedik évfolyamon folyó oktatásba.

(3) A tanuló lakóhelye szerint illetékes fővárosi, megyei önkormányzat által a tankötelezettség teljesítésére kijelölt szakiskola (a továbbiakban: kijelölt iskola) nem tagadhatja meg az érintett tanulók felvételét akkor sem, ha a tanuló már nem tanköteles.

(4) A kijelölt iskola egyéni ütemterv kidolgozásával, egyéni foglalkozások megszervezésével segíti a tanulókat. A kijelölt iskola előkészítő kilencedik évfolyam megszervezésével segítheti a tanulókat. Az előkészítő kilencedik évfolyam befejezését követően a tanuló a többi tanulóval közösen kezdi meg tanulmányait a kilencedik évfolyamon.

(5) A kijelölt iskola nem tagadhatja meg a felvételét azoknak a jelentkezőknek sem, akik a 2004/2005., a 2005/2006., a 2006/2007. tanítási években a pszichés fejlődés zavarai miatt vagy enyhe értelmi fogyatékoság miatt sajátos nevelési igényű tanulóként fejezték be az általános iskola nyolcadik évfolyamát. A tanuló abban az évben kezdhet utoljára a szakiskolában iskolai évfolyamot a nappali rendszerű iskolai oktatásban, amelyben betölti a huszonötödik életévét.

2006-ban megszületett tehát a „többségi” (nem felzárkóztató) szakiskolai évfolyamokon folyó szakképzés jellegű oktatásra vonatkozó pontosabb szabályozás, a szakiskola 9. évfolyamán általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, pályaorientáció, gyakorlati oktatás, 10. évfolyamán a kötelező tanórai foglalkozások legfeljebb negyven százalékában szakmai alapozó elméleti és gyakorlati oktatás folyhat. A gyakorlati oktatást iskolai tanműhelyben kell megszervezni. Ez egyúttal a gyakorlati tanulócsoport szervezését is lehetővé teszi.

A felzárkóztató oktatás vonatkozásában leglényegesebb változás a bekapcsolódás életkorának egy évvel történő csökkentése: Alapfokú iskolai végzettség hiányában a tanuló a következő tanítási évet a felzárkóztató oktatásban kezdheti meg, ha betölti a tizenötödik életévét, a 16 éves kort betöltött tanulók pedig a felzárkóztató oktatásba bekapcsolódhatnak akkor is, ha alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, de tanulmányaikat nem kívánják a szakiskola „többségi” kilencedik évfolyamán megkezdeni.

A 126.§. lehetővé tette, hogy a sajátos nevelési igényű kategóriából kikerülő tanulók szakiskolai továbbtanulása is biztosított legyen, létrehozva az „előkészítő évfolyamot”. Ez azonban nem SZFP szerinti szakmai előkészítő évfolyam, hanem olyan előkészítő, mely után a tanuló a „többségi” kilencedik évfolyamra léphet. Furcsa, hogy egy egyszeri felülvizsgálati aktust a jogalkotó beemelt a törvénybe (ezt egy miniszteri rendelet is előírhatta volna).

Ez a szabályozás azonban tartalmaz egy másik furcsaságot is. Vizsgáljunk meg ugyanis fentiek alapján a felzárkóztatásban néhány lehetséges haladási utat!

1 évet ugró képzés (10. évfolyam elhagyásával).

Ha egy fiatal elmúlt 15 éves, és 8 osztályt fejezett be eredményesen, a 8. osztályból a 9.-be, felzárkóztató vagy szakmai előkészítő évfolyamra léphet, majd ennek eredményes befejezése után a 11.-be, szakképző évfolyamra. Így lényegében megspórolja a „többségi” 9-10. évfolyam gyötrelmeit. Ez a leggyakoribb eset.

2 évet ugró képzés (8., 10. évfolyam elhagyásával).

Ha egy fiatal elmúlt 15 éves, és 7 osztályt fejezett be eredményesen, a 7. osztályból a 9.-be, egy éves felzárkóztató vagy szakmai előkészítő évfolyamra léphet, majd ennek eredményes befejezése után a 11.-be, szakképző évfolyamra. Ez is gyakran előfordul.

3 évet ugró képzés (6.,7.,8. évfolyam elhagyásával).

Ha egy fiatal elmúlt 15 éves, és 5 osztályt fejezett be eredményesen, az 5. osztályból a 9.-be léphet, majd innen a 10.-be, felzárkóztató évfolyamokra. Ezt követően a 11.-től pl. egy „normálisan” 3 éves, 8 osztályos végzettségre épülő szakképesítést 4 év alatt szerezhethet meg. Tehát minimum 21 éves, mire lakatos, kőműves lehet. Erre még tudomásom szerint nem volt példa.

Akár 8 évet ugró képzés.(abszurd változat, 2-8.,10. évfolyam elhagyásával)

Ha egy fiatal elmúlt 15 éves, és 1 osztályt fejezett be eredményesen, a 9. szakmai előkészítő évfolyamra léphet, onnan pedig a 11. szakképző évfolyamra. Ez csak elvi lehetőség, ugyanis a 27.§.(8) bek. d) pont nem határoz meg minimum végzettségi határt a bekapcsolódáshoz.

Bár ez felületesen szemlélve esetleg adminisztratív problémának tűnhet, mégis megfontolást érdemel újragondolása.

A legutolsó, ma is érvényes teljes verzió 2009. július 7-től érvényes (azóta is volt törvénymódosítás, de az a 27. §-t nem érintette). A változtatás az „előrehozott” szakképzésről szól, egyéni képviselői indítványként került az országgyűlés elé, mert korábban a minisztériumok, egyetértés hiányában nem terjesztették elő, bár már a novemberi kormányülésre készített eredeti szakértői szakmai anyag is tartalmazta ezt a javaslatot.

„27. §. (1) A szakiskolának – a (4)–(5), a (7)–(8), a (10) és a (14) bekezdésben meghatározott kivétellel – kilencedik–tizedik és az adott szakképesítés megszerzéséhez szükséges szakképzési évfolyama van. A szakképzési évfolyamok számát az Országos Képzési Jegyzék határozza meg. Ha a szakiskola több szakképesítés megszerzésére készít fel, a szakképzési évfolyamok száma – a felkészítési időtől függően – az egyes szakképzésekben eltérhet egymástól.

(2) A szakiskola kilencedik–tizedik évfolyamán általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, továbbá a kötelező óra legfeljebb ötven százalékában pályaorientáció, gyakorlati oktatás, szakmai alapozó elméleti és gyakorlati oktatás folyik, valamint – az Országos Képzési Jegyzék szerinti – elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás is folyhat. A gyakorlati oktatást iskolai tanműhelyben kell megszervezni.

(3) A szakképzési évfolyamokon az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott, a középiskola utolsó évfolyamának befejezéséhez vagy az érettségi vizsga letételéhez nem kötött szakképzettségek körében folyhat szakképzés. A szakképzési évfolyamokon a tanuló a szakmai vizsgára készül fel.

(4) A szakiskolai nevelés és oktatás – azoknak, akik alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek – megszervezhető kizárólag szakképzési évfolyamokon, a szakképzés követelményeinek és – legalább a teljes képzési idő egyharmadában az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeire épülő –, a szakképzés gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemek átadásával. A kötelező felvételt biztosító szakiskola, ha a tankötelezettség teljesítéséhez indokolt, e bekezdés szerint is köteles megszervezni a szakképzést.

(5) Kizárólag szakképzési évfolyammal működhet a szakiskola, ha olyan tanulókat készít fel a szakmai vizsgára, akik eredményesen befejezték a tizedik évfolyamot, vagy teljesítették a tankötelezettségüket, és a szakképzési évfolyamokon csak szakmai elméleti és gyakorlati képzés folyhat.

(6) A szakiskola tanulója – az átvételre és a felvételre vonatkozó rendelkezések szerint (42. §, 46. §, 66–67. §) – folytathatja tanulmányait másik szakiskola, középiskola megfelelő évfolyamán. Ha a szakiskolai nevelés és oktatás középiskolai nevelést és oktatást ellátó többcélú intézményben folyik, a szakiskola tanulója a szakmai vizsga letételét követően – tanulmányainak beszámításával – folytathatja tanulmányait az érettségi vizsgára történő felkészülés céljából.

(7) Ha a szakiskola művészeti szakmai vizsgára készít fel, a szakiskolára vonatkozó rendelkezéseket a következő eltéréssel kell alkalmazni:

a) a tanuló a tankötelezettség megszűnése előtt, az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakaszban is bekapcsolódhat a szakképzésbe,

b) a szakiskolában a nevelő és oktató munka – a központi program (tanterv) szerint – az ötödik, a hetedik vagy a kilencedik évfolyamtól kezdődhet,

c) a szakképzés követelményeinek elsajátítása az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeinek elsajátításával egyidejűleg is folyhat (a továbbiakban: párhuzamos oktatás),

d) párhuzamos oktatás esetén a tanuló az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz és a szakképzés követelményeit ugyanabban az iskolában, eltérő évfolyamokon is teljesítheti,

e) párhuzamos oktatás esetén a tanuló szakmai vizsgát a tizedik évfolyam sikeres befejezését követően tehet,

f) ha a szakmai gyakorlat keretében a tanuló művészeti előadásra készül fel, a szakmai gyakorlat ideje igazodik a próbák és az előadás idejéhez,

g) a párhuzamos oktatásban az évfolyamok számozására e törvény 25. §-ának (3) bekezdésében foglaltakat kell alkalmazni. A szakképző évfolyamok számozására és az évfolyamok számának meghatározására a 25. § (6) bekezdésében foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni akkor, ha a szakképzést az előírt iskolai végzettséggel rendelkezők részére kiegészítő képzésként szervezik meg.

(8) A szakiskolában – a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében – felzárkóztató oktatás szervezhető azoknak a tanulóknak, akik alapfokú iskolai végzettség hiányában kívánnak bekapcsolódni a szakképzésbe. A szülő legkorábban abban az évben kérheti, hogy gyermeke – az általános iskolai tanulmányai folytatása helyett – a következő tanítási évet a felzárkóztató oktatásban kezdhesse meg, amelyben az betölti a tizenötödik életévét. A felzárkóztató oktatásba bekapcsolódhatnak azok a tanulók is, akik alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, de tanulmányaikat nem kívánják a szakiskola kilencedik évfolyamán megkezdeni, illetve folytatni. A kötelező felvételt biztosító szakiskola, ha a tankötelezettség teljesítéséhez indokolt, megszervezi a felzárkóztató oktatást. A felzárkóztató oktatás egy vagy két tanítási évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A felzárkóztató oktatást a következők figyelembevételével kell megszervezni:

a) A tanuló a felzárkóztató oktatás keretében elsajátítja azokat az ismereteket, amelyek a szakképzés megkezdéséhez szükségesek, továbbá megszerzi a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát). A tanuló a felzárkóztató oktatás sikeres befejezése után a szakképzési évfolyamon, évfolyamokon felkészül a szakmai vizsga letételére.

b) Ha a tanuló az általános iskola

– hatodik évfolyamát sikeresen befejezte, a kétéves (húsz hónapos),

– hetedik évfolyamát sikeresen befejezte, az egyéves (tíz hónapos)

felzárkóztató oktatás befejezéséről kiállított bizonyítvány alapfokú iskolai végzettséget tanúsít.

c) Ha a tanuló az általános iskola hat évfolyamánál kevesebb évfolyamot fejezett be sikeresen, a kétéves (húsz hónapos) felzárkóztató oktatás után alapfokú iskolai végzettség hiányában is megkezdheti tanulmányait az alapfokú iskolai végzettséghez kötött szakképesítés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában biztosítják az iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakasza követelményeinek az elsajátítását. Az alapfokú iskolai végzettség meglétéhez kötött szakképesítést igazoló bizonyítvány ebben az esetben alapfokú iskolai végzettséget is tanúsít.

d) Ha a tanuló az e bekezdésben meghatározottak szerint nem szerezhethet vagy nem kíván alapfokú iskolai végzettséget szerezni, a felzárkóztató oktatásban egy évig (tíz hónapig) tartó szakképzést előkészítő évfolyam keretében a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát) szerzi meg, és a szakképzési évfolyamon a szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározott elméleti és gyakorlati tudáselemek (kompetencia) meglétéhez kötött szakképesítés megszerzésére készülhet fel.

e) Az, aki az e bekezdésben meghatározottak szerint alapfokú iskolai végzettséget szerzett, a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében megkezdheti tanulmányait a szakképzési évfolyamon a tizedik évfolyam elvégzéséhez kötött szakképesítés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és a tanuló részére minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában tanítják a nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakaszának követelményeit is.

f) Az e bekezdésben szabályozott oktatást az oktatásért felelős miniszter által e törvény 95. §-a (1) bekezdésnek j) pontja alapján kiadott pedagógiai rendszer alapján kell megszervezni.

g) A tanuló részére biztosítani kell a kollégiumi elhelyezést, ha e nélkül nem tudna bekapcsolódni a felzárkóztató oktatásba.

(9) A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelése és oktatása céljából a szakiskola speciális szakiskolaként vagy készségfejlesztő speciális szakiskolaként is működhet.

(10) A szakiskola

a) speciális szakiskolaként működik, ha a többi tanulóval fogyatékosága miatt együtt haladásra képtelenekeket készíti fel szakmai vizsgára, vagy nyújt részükre munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismereteket; a munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismeretek átadása esetén a szakképzési évfolyamok száma kettő,

b) készségfejlesztő speciális szakiskolaként működik, ha a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását. Ebben az esetben a szakképzési évfolyamok száma kettő.

(11) A speciális szakiskola (tagozat, osztály, csoport) működésére, a tanulók jogállására, Munkaerőpiaci Alapból történő támogatására a szakiskolákra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. E rendelkezéseket kell alkalmazni a készségfejlesztő speciális szakiskolára is abban az esetben, ha a tanulók a tanítási év átlagában a szakképzésre vonatkozó rendelkezések szerint legalább heti tizenöt óra gyakorlati képzésben vesznek részt.

(12) Az értelmi fogyatékos tanulók képességét fejlesztő szakiskola (tagozat, osztály) előkészítő szakiskolaként (tagozatként, osztályként) működik, ha a nevelés-oktatás kizárólag a kilencedik-tizedik évfolyamon folyik. A tanuló a kilencedik-tizedik évfolyamon felkészülhet a speciális szakiskola vagy a készségfejlesztő szakiskola szakképzési évfolyamán történő továbbtanulásra.

(13)

(14) A (8) bekezdésben szabályozott felzárkóztató oktatást a kilencedik évfolyamon kell megszervezni, amely – az oktatásért felelős miniszter által kiadott pedagógiai rendszer szerint – egy vagy két évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A (9)–(10) bekezdésben szabályozott szakiskola kilencedik évfolyammal működik, amelynek időtartama két évig (húsz hónapig) tart abban az esetben, ha olyan tanulókat készít fel, akik nem rendelkeznek alapfokú iskolai végzettséggel.

(15) Ha a szakiskolai nevelés és oktatás középiskolai nevelést és oktatást ellátó többcélú intézményben folyik, a szakiskola tanulója a szakmai vizsga letételét követően – a kilencedik-tizedik évfolyamon folytatott tanulmányainak beszámításával – folytathatja tanulmányait az érettségi vizsgára történő felkészülés céljából.”

A változás szerint a „többségi” 9.-10. évfolyamon a szakképzés jellegű oktatás óraszama az összes óraszám 40%-áról 50%-ra nőtt, és ennek keretében már Országos Képzési Jegyzék szerinti elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás, azaz egyértelműen szakképzés is folyhat.

2009. szeptember 7-én az OKM-SZMM közös közleményt adott ki ezzel kapcsolatban:

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2009. évi XLIX. törvénnyel történő módosításával egy újabb képzési forma, az előrehozott szakképzés jelent meg a szakiskolai képzés rendszerében, amelyet a módosított törvény 27. §-ának (4) új bekezdése határoz meg az alábbiak szerint: "A szakiskolai nevelés és oktatás - azoknak, akik alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek - megszervezhető kizárólag szakképzési évfolyamokon, a szakképzés követelményeinek és - legalább a teljes képzési idő egyharmadában az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeire épülő -, a

szakképzés gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemek átadásával." A szakképzés központi irányításáért felelős tárca szakiskolai szakképesítések meghatározott körére tervezi bevezetni az új képzési formát.

A középfokú iskola felvételi tájékoztatót készít, melyet minden év október 31-ig köteles a honlapján nyilvánosságra hozni, valamint a közoktatás információs rendszerében a nyilvánosság számára közzétett, az iskolára vonatkozó dokumentumok között elhelyezni. A középfokú iskola a tanulmányi területek belső kódját és az adott terület fő jellemzőit az Oktatási és Kulturális Minisztérium által a minisztérium honlapján szeptember 30-ig közzétett közleményben foglaltak szerint állapítja meg, és október 15-ig elektronikus formában küldi meg az Oktatási Hivatalnak. A tanulmányi területek fő jellemzői között a szakiskoláknak meg kell jelölniük, hogy a Kt. 27. § (4) szerinti ("előrehozott") szakképzésben a szakképzés megkezdésekor hatályos OKJ-ben meghatározottak közül mely szakképesítés megszerzésére készítene fel. Azon szakképesítések körét, amelyben előrehozott szakképzés indítható az OKJ határozza meg. Tekintettel arra, hogy az OKJ módosításáról szóló rendelet kiadása folyamatban van, de még nem jelent meg, e közlemény melléklete tartalmazza a fenti szakképesítések tervezett körét.

Az előrehozott szakképzésben a képzési idő 3 év, amelyből egy tanév óraszama (kb. 1000 óra) az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeire épülő, a szakképzés gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemek átadására fordítható.

Tantervekre vonatkozó információként megjeleníthető: a helyi tanterv a Kt. 27. § (4) szerinti ("előrehozott") szakképzéshez készült kerettanterv és központi program alapján készül.

Az iskolák októberi tájékoztatási kötelezettsége nem jelenti azt, hogy az iskolák nem indíthatnak a tájékoztatóban megjelentektől eltérő képzést, ha annak feltételei éppen ezen időszakban válnak biztosítottá. A felvételi tájékoztató megjelenése (október 31.) és a jelentkezési határidő közötti időszakban az iskola módosíthatja a tájékoztatóban megjelent információkat, valamint az Oktatási Hivatalnak történt bejelentés alapján a hivatal módosítja az elektronikus tanulmányi terület jegyzéket

Melléklet a közleményhez

Alapfokú iskolai végzettséggel rendelkező tanulók részére a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 27. § (4) bekezdése szerinti szakiskolai nevelés és oktatás keretében folytatott képzésben 3 éves képzési idejű szakképesítések/szakképesítés-elágazások:

1. 33 582 01 1000 00 00 Ács-állványozó
2. 31 521 20 0010 31 01 Állattenyésztési gépüzemeltető, gépkarbantartó
3. 31 621 03 0010 31 01 Állattenyésztő (baromfi és kisállat)
4. 31 621 03 0010 31 02 Állattenyésztő (juh és kecske)
5. 31 621 03 0010 31 03 Állattenyésztő (sertés)
6. 31 621 03 0010 31 04 Állattenyésztő (szarvasmarha)
7. 31 521 08 0010 31 01 Autógyártó
8. 33 621 01 0000 00 00 Borász
9. 33 542 01 1000 00 00 Bördíszműves
10. 33 582 03 1000 00 00 Burkoló
11. 31 341 01 0010 31 01 Bútor- és lakástextil-eladó
12. 33 543 01 1000 00 00 Bútorasztalos
13. 33 542 02 1000 00 00 Cipész, cipőkészítő, cipőjavító
14. 33 811 01 0000 00 00 Cukrász
15. 33 542 05 0010 31 01 Csecsemő- és gyermekruha-készítő

16. 31 215 02 0010 31 01 Csipkekészítő
17. 31 622 01 0010 31 01 Dohánykertész
18. 33 541 01 0000 00 00 Édesipari termékgyártó
19. 33 521 01 1000 00 00 Elektromechanikai műszerész
20. 33 522 04 0000 00 00 Elektronikai műszerész
21. 31 341 01 0010 31 02 Élelmiszer- és vegyi áru-eladó
22. 31 582 09 0010 31 01 Energiahasznosító berendezés szerelője
23. 31 582 07 1000 00 00 Épület- és építménybádogos
24. 31 521 01 0010 31 01 Erdészeti gépszerelő, gépjavító
25. 31 521 20 0010 31 02 Erdészeti gépüzemeltető, gépkarbantartó
26. 31 623 01 1000 00 00 Erdészeti szakmunkás
27. 31 215 02 0010 31 02 Fajátékkészítő
28. 31 215 02 0010 31 03 Faműves
29. 31 215 02 0010 31 04 Fazekas
30. 33 542 05 0010 31 02 Férfiszabó
31. 33 582 04 1000 00 00 Festő, mázoló és tapétázó
32. 33 815 01 1000 00 00 Fodrász
33. 33 621 02 1000 00 00 Gazda
34. 31 582 09 0010 31 02 Gázfogyasztóberendezés- és csőhálózat-szerelő
35. 31 521 09 01000 00 00 Gépi forgácsoló
36. 31 521 10 1000 00 00 Géplakatos
37. 31 215 02 0010 31 05 Gyékény-, szalma és csuhéjtárgykészítő
38. 31 622 01 0010 31 02 Gyümölcsstermesztő
39. 31 521 08 0010 31 02 Háztartási gépgyártó
40. 31 521 11 0000 00 00 Hegesztő
41. 31 541 01 1000 00 00 Húsipari termékgyártó
42. 33 522 02 0000 00 00 Hűtő- és klímaberendezés-szerelő, karbantartó
43. 33 346 01 1000 00 00 Irodai asszisztens
44. 31 525 02 1000 00 00 Járműfényező
45. 31 525 03 1000 00 00 Karosszérialakatos
46. 33 542 04 1000 00 00 Kárpitos
47. 33 525 01 0010 33 01 Kerékpárszerelő
48. 31 521 01 0010 31 02 Kertészeti gépszerelő, gépjavító
49. 31 521 20 0010 31 03 Kertészeti gépüzemeltető, gépkarbantartó
50. 31 215 02 0010 31 06 Kézi és gépi hímző
51. 31 543 05 0000 00 00 Kishajóépítő - karbantartó
52. 31 215 02 0010 31 07 Kosárfonó és fonottbútor-készítő
53. 31 582 14 0000 00 00 Kőfaragó, műköves és épületszobrász
54. 31 582 15 1000 00 00 Kőműves
55. 31 582 09 0010 31 03 Központi fűtés- és csőhálózat-szerelő
56. 31 621 04 0000 00 00 Lótartó és -tenyésztő
57. 31 521 01 0010 31 03 Mezőgazdasági gépszerelő, gépjavító
58. 33 525 01 0010 33 02 Motorkerékpár-szerelő
59. 31 341 01 0010 31 03 Műszaki-cikk eladó
60. 31 215 02 0010 31 10 Nemezkészítő
61. 31 215 02 0010 31 11 Népi bőrműves
62. 33 542 05 0010 31 02 Női szabó
63. 31 521 20 0010 31 04 Növénytermesztési gépüzemeltető, gépkarbantartó
64. 31 725 01 0000 00 00 Optikai üvegcsiszoló
65. 31 812 01 0000 00 00 Panziós, falusi vendéglátó

- 66. 33 541 04 0000 00 00 Pék
- 67. 33 811 02 1000 00 00 Pincér
- 68. 31 341 01 0010 31 04 Porcelán- és edényáru-eladó
- 69. 31 341 01 0010 31 05 Ruházati eladó
- 70. 33 811 03 1000 00 00 Szakács
- 71. 31 521 21 1000 00 00 Szerkezetlakatos
- 72. 33 521 08 0000 00 00 Szerszámkészítő
- 73. 33 762 01 0010 33 02 Szociális gondozó és ápoló
- 74. 31 622 01 0010 31 03 Szőlőtermesztő
- 75. 31 215 02 0010 31 08 Szőnyegszövő
- 76. 31 215 02 0010 31 09 Takács
- 77. 33 541 06 0000 00 00 Tartósítóiipari termékgyártó
- 78. 31 582 17 0000 00 00 Tetőfedő
- 79. 31 582 18 1000 00 00 Útépítő
- 80. 31 841 02 1000 00 00 Vasúti pályamunkás
- 81. 33 524 01 0000 00 00 Vegyi- és kalorikusgép szerelő és karbantartó
- 82. 33 522 04 0100 00 00 Villanszerelő
- 83. 31 853 06 1000 00 00 Vízműkezelő
- 84. 31 582 09 0010 31 04 Vízvezeték- és vízkészülék-szerelő
- 85. 31 341 01 0010 31 06 Zöldség-gyümölcs eladó
- 86. 31 622 01 0010 31 04 Zöldségtermesztő

Lehetővé vált tehát a nyolcadik után közvetlenül kezdődő, 3 éves „előrehozott szakképzés” 86 meghatározott szakmában, melynek keretében a teljes képzési idő egyharmadában az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeire épülő, a szakképzés gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemek átadása is megvalósul. A közismereti képzés azonban itt már nem feltétlenül tantárgystruktúrájú, lehetőség van a felzárkóztatáshoz kifejlesztett tananyagmodulok, projektoktatás bevezetésére, megszervezésére is.

Itt tartunk most. Az előrehozott szakképzés lehetősége egyes szakmai körökből nem váltott ki egyértelmű lelkesedést, azzal azonban mindenki egyetért, hogy valamit tenni kell a hatékonyabb működés érdekében. Kérdés, hogy ez ilyen jogi eszközökkel oldandó-e meg, illetve milyen más intézkedések szükségesek a problémakör kezelése érdekében.

2. A szakiskolai oktatás normatív finanszírozásának alakulása

A közoktatás, benne a szakiskolai oktatás finanszírozásának elveit a többször módosított 1993. évi LXXIX., közoktatásról szóló törvény a következőképpen szabályozza:

118. § (1) A közoktatás rendszerének működéséhez szükséges fedezetet az állami költségvetés és a fenntartó hozzájárulása biztosítja, melyet a tanuló által igénybe vett szolgáltatás díja és a közoktatási intézmény más saját bevétele egészíthet ki.

(2) A közoktatás feladatainak ellátását szolgáló költségvetési hozzájárulás összegét az éves költségvetési törvényben kell meghatározni.

(3) A központi költségvetés az állami szervek és a helyi önkormányzatok, valamint a nem állami, nem helyi önkormányzati intézményfenntartók részére az általuk fenntartott nevelési-oktatási intézmények működéséhez – a gyermek-, tanulói létszámot, valamint az ellátott feladatokat figyelembe véve – normatív költségvetési hozzájárulást biztosít.

102. § (2) A fenntartó

b) meghatározza a közoktatási intézmény költségvetését.

Ennek a szabályozásnak az a lényege, hogy az állam nem biztosítja az oktatási intézmények működtetésének teljes költségét, hanem ehhez csak hozzájárul, azt a normatívák és a tényleges működési költségek különbözetével a fenntartóknak kell kiegészíteniük.

Természetesen az iskolák sok esetben pályázati és egyéb forrásokból normatív támogatáson kívüli forrásokhoz is jutnak, de azokat kizárólag fejlesztésekre, és nem működtetésre használhatják fel. Ebben a fejezetben kizárólag az állami normatívák alakulásának elemzésére kerül sor, itt nincs mód a rendelkezésre álló iskolai pénzkeretek és szükséges ráfordítások összehasonlítására sem. Erre ez a tanulmány azért sem vállalkozhat, mert a fenntartók a pénzkereteket általában havi bontásban, és nem iskolatípusra vagy évfolyamokra bontva folyósítják, így legtöbbször maguk az iskolák se tudnak bontott összehasonlítást végezni. Ettől függetlenül a monitorozás során bármikor kérdeztük az iskolákat a szakiskolai oktatás normatív finanszírozásáról, a domináns válasz mindig az volt, hogy szükséges lenne a normatívák emelése, mert a rendelkezésre álló pénzkeretek csak alig elégségesek a működés biztosítására, a fejlesztések során beszerzett eszközök működtetése, de sokszor még a kréta megvásárlása is gondot okoz. Ebben valószínű, hogy a fenntartók nehéz anyagi helyzete is szerepet játszik, ami sok egyéb mellett a településnagyságtól is függ, így pl. a fővárosban kevésbé okozott gondot, mint a kisvárosok többségében.

Ha végignézzük az aktuális költségvetési törvényekben a normatívák alakulását, az aggodalmak csak részben jogosak. Az első táblázat mindig az előző év bázisáról kiindulva azt mutatja meg, hogy a következő évi normatíva reálértéke az inflációs ráta függvényében mennyire követte a költségek átlagos változását.

Az első adatsor a szakiskolai „többségi” évfolyamok normatíváinak változását, a második az 1996-ban bevezetett felzárkóztató oktatás normatíváinak alakulását mutatja be 1993-tól 2007-ig. 2008 ebben a vonatkozásban azért nem kezelhető, mert ekkor az állami költségvetés már nem Ft/fő alapú, hanem az iskolák különböző mutatóit figyelembe vevő, iskolánként eltérő finanszírozásra tért át. (Ennek számítási módja a függelékben látható.)

2.1 táblázat

év	Inflációs ráta (%)*	szakiskolai 9.-10. normatíva (Ft/fő)**	reálérték változása az előző évhez (%)*	szakiskolai elzárkóztató évf. normatíva (Ft/fő)**	reálérték változása az előző évhez (%)
1993	22,5	62.500	xxx	xxx	xxx
1994	18,8	62.500	-18,8	xxx	xxx
1995	28,2	62.500	-28,2	xxx	xxx
1996	23,5	54 000	-30,1	xxx	xxx
1997	18,5	70 000	0	80 000	xxx
1998	14,2	76 000	-5,0	76 000	-17,0
1999	10,0	108 000	+29,2	129 200	+52,5
2000	10,0	115 000	-3,2	141 000	-0,9
2001	9,1	120 300	-4,2	240 600	+60,6
2002	5,2	135 300	+6,9	270 600	+6,7
2003	4,7	240 000	+69,4	480 000	+180
2004	6,8	248 000	-3,3	496 000	-3,1
2005	3,5	262 000	+2,1	524 000	+2,1
2006	4,0	262 000	-3,9	524 000	-3,9
2007/1-8	7,9	262 000	-7,3	524 000	-7,7
2007/9-12	7,9	262 000		262 000	-53,7
2008	6,0	változó		mint a 9-10.	

*Forrás: KSH

**Forrás: Törvények a Magyar Köztársaság évi költségvetéseiről (lásd Függelék)

Az adatok alapján látható, hogy a reálérték nagy ingadozásokat mutat. 1993 és 1996 között még kifutó rendszerben a régi típusú szakmunkásképzés is jelen volt, így ezek az adatok kevésbé összevethetők a későbbiekkel, de világos, hogy a reálérték változása jelentősen az infláció által indokolt alatt maradt. 1997-ben éppen 0 értéket adott, 1999-ben közel 30%-os pozitívumot mutatott, 2002-ben ismét a pozitív oldalra lépett át, 2003-ban pedig eddig a legnagyobb, csaknem 70%-os reálérték növekedés következett be. Miután 2006 óta a normatívák nem növekedtek, azóta folyamatos a csökkenés. A felzárkóztató oktatás kétszeres normatívájának 2001-es bevezetése jelentős pozitív, megszüntetése pedig 2007 szeptemberétől drámai negatív fordulat.

A normatívák alakulását több tényező jelentősen befolyásolta, pl. a 2002-es kormányváltást követő 50%-os pedagógusbér-emelés a 2003-as 69,4%-os reálérték-változás fő indoka. Az ugyanis a normatíva nagy részét „elvitte” – e nélkül nem lehetett volna kifizetni a jócskán megemelt béreket – bár azon felül is több maradt a működésre.

A következő táblázatok az adatokat valamelyik év bázisához viszonyítják, megmutatják, hogy mennyinek kellett volna lennie a normatívának, ha inflációkövető lett volna, illetve ehhez képest hány %-os az elmaradás.

2.2 táblázat: A többségi 9.-10. évfolyamos normatívák az 1993-as bázishoz képest:

év	inflációs ráta (%)	szakiskolai 9.-10. normatíva (Ft/fő)	inflációval növelt reálérték lenne	reálérték növekedés/elmaradás (%)
1993	22,5	62.500	xxx	xxx
1994	18,8	62.500	74 250	-15,9
1995	28,2	62.500	95 190	-34,3
1996	23,5	54 000	117 550	-54,1
1997	18,5	70 000	163 750	-57,3
1998	14,2	76 000	187 000	-59,4
1999	10,0	108 000	205 700	-47,5
2000	10,0	115 000	226 300	-49,2
2001	9,1	120 300	246 900	-51,3
2002	5,2	135 300	259 700	-47,9
2003	4,7	240 000	271 900	-11,8
2004	6,8	248 000	290 400	-14,7
2005	3,5	262 000	300 600	-12,9
2006	4,0	262 000	312 600	-17,2
2007/1-8	7,9	262 000	337 300	-22,4
2007/9-12	7,9	262 000	337 300	-22,4
2008	6,0	változó		

Ha 1993-hoz viszonyítunk, az elmaradás minden évben kimutatható, legkisebb 2003 és 2005 között volt.

2.3 táblázat: A többségi 9.-10. évfolyamos normatívák az 1997-es bázishoz képest

év	inflációs ráta (%)	szakiskolai 9.-10. normatíva (Ft/fő)	inflációval növelt reálérték lenne	reálérték növekedés/ elmaradás (%)
1997	18,5	70 000	xxx	xxx
1998	14,2	76 000	79 900	-4,9
1999	10,0	108 000	87 900	+22,9
2000	10,0	115 000	96 700	+18,9
2001	9,1	120 300	105 500	+14,0
2002	5,2	135 300	111 000	+21,9
2003	4,7	240 000	116 200	+106,5
2004	6,8	248 000	124 100	+99,8
2005	3,5	262 000	128 500	+103,9
2006	4,0	262 000	133 600	+96,1
2007/1-8	7,9	262 000	144 200	+81,7
2007/9-12	7,9	262 000	144 200	+81,7
2008	6,0	változó		

Egészen más a kép, ha 1997-et tekintjük kiindulásnak, ehhez képest 2000-től folyamatosan a pozitív tartományban vagyunk, 2003 és 2005 között a 100% közelében.

2.4 táblázat: A többségi 9.-10. évfolyamos normatívák a 2001-es bázishoz képest:

év	inflációs ráta (%)	szakiskolai 9.-10. normatíva (Ft/fő)	inflációval növelt reálérték lenne	reálérték növekedés/ elmaradás (%)
2001	9,1	120 300	xxx	xxx
2002	5,2	135 300	126 600	+6,9
2003	4,7	240 000	132 500	+81,1
2004	6,8	248 000	141 500	+75,3
2005	3,5	262 000	146 500	+78,8
2006	4,0	262 000	152 300	+72,0
2007/1-8	7,9	262 000	164 400	+59,4
2007/9-12	7,9	262 000	164 400	+59,4
2008	6,0	változó		

Hasonló a helyzet 2001-es bázison is, tehát az állami hozzájárulás reálértéke nem csökkent, hanem jelentősen nőtt, hat év alatt mintegy 60%-kal.

2.5 táblázat: A többségi 9.-10. évfolyamos normatívák 2004-es bázishoz képest:

év	inflációs ráta (%)	szakiskolai 9.-10. normatíva (Ft/fő)	inflációval növelt reálérték lenne	reálérték növekedés/ elmaradás (%)
2004	6,8	248 000	xxx	xxx
2005	3,5	262 000	256 700	+2,1
2006	4,0	262 000	266 900	-1,9
2007/1-8	7,9	262 000	288 000	-9,9
2007/9-12	7,9	262 000	288 000	-9,9
2008	6,0	változó		

Ha viszont az utolsó négy év adatait vetjük össze ilyen módon, akkor már nem kedvező a kép, ismét negatív tartományba került, és a normatívák változatlansága miatt egyre rosszabb a %-os arány, 2007 végére csaknem 10%-kal kevesebbet ért a támogatás, mint 2004-ben.

Ugyanezen az elven a felzárkóztató normatívák összehasonlítása:

2.6 táblázat: Felzárkóztató normatívák az 1997-es bázishoz viszonyítva:

év	inflációs ráta (%)	szakiskolai felzárkóztató évf. normatíva (Ft/fő)	inflációval növelt reálérték lenne	reálérték növekedés/ elmaradás (%)
1997	18,5	80 000	xxx	xxx
1998	14,2	76 000	91 400	-16,9
1999	10,0	129 200	100 500	+28,6
2000	10,0	141 000	110 600	+27,4
2001	9,1	240 600	120 700	+99,3
2002	5,2	270 600	126 600	+113,7
2003	4,7	480 000	132 600	+262,0
2004	6,8	496 000	141 600	+250,3
2005	3,5	524 000	146 500	+257,7
2006	4,0	524 000	152 400	+243,8

2007/1-8	7,9	524 000	164 400	+218,7
2007/9-12	7,9	262 000	177 400	+47,7
2008	6,0	mint a 9-10.		

Ebből az adatsorból világosan látszik a felzárkóztató normatíva többségihez képest kétszeresre növelése 2001-ben, és annak megszüntetése 2007. augusztus 31.-vel.

2.7 táblázat: Felzárkóztató normatívák a 2001-es bázishoz viszonyítva

év	inflációs ráta (%)	szakiskolai felzárkóztató évf. normatíva (Ft/fő)	inflációval növelt reálérték lenne	reálérték növekedés/ elmaradás (%)
2001	9,1	240 600	xxx	xxx
2002	5,2	270 600	262 500	+3,1
2003	4,7	480 000	274 800	+74,7
2004	6,8	496 000	293 500	+69,0
2005	3,5	524 000	303 800	+72,5
2006	4,0	524 000	315 900	+65,9
2007/1-8	7,9	524 000	340 900	+53,7
2007/9-12	7,9	262 000	340 900	-23,1
2008	6,0	változó		

A folyamatosan pozitív ráta a kétszeres normatíva megszüntetésével a jelentősen pozitív tartományból majdnem 25%-os negatívba kerül át.

2.8 táblázat: Felzárkóztató normatívák a 2004-es bázishoz viszonyítva:

év	inflációs ráta (%)	szakiskolai felzárkóztató évf. normatíva (Ft/fő)	inflációval növelt reálérték lenne	reálérték növekedés/ elmaradás (%)
2004	6,8	496 000	xxx	xxx
2005	3,5	524 000	513 400	+2,1
2006	4,0	524 000	533 900	-1,9
2007/1-8	7,9	524 000	576 100	-9,1
2007/9-12	7,9	262 000	576 100	-54,5
2008	6,0	változó		

Ez a közelmúltbeli összehasonlítás érzékelteti legjobban, hogyan lehetetlenül el a felzárkóztató oktatásban a kis létszámú tanulócsoporthoz indítása. Bár a különböző fejlesztési programok (Szakiskolai Fejlesztési Program, Dobbantó Program) által nyújtott pénzügyi és egyéb támogatások még fenntartják néhány iskolában a felzárkóztató jellegű oktatást, mert valahogy kigazdálkodják – a legtöbb helyen más tanulócsoporthoz létszámának növelésével – a felzárkóztatás működtetésének többletköltségét, hosszú távon azonban, ha a finanszírozás jelentősen nem javul, nagy a valószínűsége a fenntarthatóság megszűnésének.

3. A szakiskolai oktatás néhány fontos adata

Mint még a tájékozatlan olvasó számára is következik az előzőekből, a szakiskolai oktatás létrejötte óta jelentős változásokon ment át. Ez a tanulmány nem a szakképzés jelentős átalakulására koncentrál, hanem a szakképzést előkészítő szakasz néhány fontos jellemző adatának alakulását mutatja be.

Egyértelműen fontos adat a szakiskolába járó tanulók száma. Mint a bevezetőben már említés esett róla, 1990 óta a szakiskolai tanulóké kevesebb, mint a felére zsugorodott. Ezen belül érdemes megkülönböztetni a „normál” vagy „többségi” 9.-10. évfolyamra járókat, és a felzárkóztató jellegű oktatás bármely formájában résztvevőket.

3.1 táblázat

Szakiskolai oktatás tanév	Többségi kezdő évfolyamon tanulók száma (OKM adatok ³)	%	Felzárkóztató jellegű oktatásban tanulók száma (NSZFI adatok ⁴)	%
1990/1991	81 788	100	xxxx	xxxx
1996/1997	58 622	71	xxxx	xxxx
2001/2002	34 210	41	452	100
2007/2008	32 012	39	1 613	270
2008/2009	32 852	40	2 237	494

Az alábbi adatokat annak a figyelembevételével kell összevetni, hogy a feladatellátó helyek száma ugyan nem csökkent, viszont jelentősen csökkent az önálló iskolák száma, valamint a feladatellátó helyeken a tanulók száma.

3.2 táblázat

tanév	Szakiskolák /feladatellátó helyek száma (OKM adatok ³)	%	Felzárkóztató jellegű oktatást végző iskolák/feladatellátó helyek száma (NSZFI adatok ⁴)	%
1990/1991	417	100	xxxx	xxxx
1996/1997	605	145	xxxx	xxxx
2001/2002	469/491	112	20	100
2007/2008	489/600	117	59	295
2008/2009	451/586	108	69	335

³ OKTATÁS - Statisztikai évkönyv 2008/2009, Budapest 2009,

⁴ NSZFI honlap: [www.nive.hu/Kutatás, fejlesztés/Szakiskolai mérések](http://www.nive.hu/Kutatás_fejlesztés/Szakiskolai_mérések)

Külön érdemes itt még egyszer összefoglalni a szakiskolai felzárkóztató oktatás alakulását, mely a jogszabályváltozásokból vezethető le:

1996. szeptember 1-jétől a felzárkóztató oktatás a szakképzési évfolyamokon, a szakképzéssel párhuzamosan, a szakképzési évfolyamok számának egy évvel történő növelésével volt folytatható, ez a forma azóta megszűnt.

1999. szeptember 1-jétől a felzárkóztató oktatásra a szakképzést megelőzően kerülhet sor.

2001. január 1-jétől az egyéves felzárkóztatás kilencedik, a kétéves 9.-10. évfolyamon szervezendő meg, 2002. szeptember 1-jétől a felzárkóztató oktatás első önálló kerettanterve alapján.

2005. szeptember 1-jétől a Szakiskolai Fejlesztési Program keretében indítható a szakképzést előkészítő, reintegrációs évfolyam.

2009. szeptember 1-jétől indulhat a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók felülvizsgálatával kapcsolatos, a Dobbantó Programban szervezett szakmai előkészítő évfolyam.

Jelenleg tehát egymással párhuzamosan háromféle felzárkóztató jellegű oktatás szervezése domináns a szakiskolákban:

1. Egy-két éves (10-20 hónapos) felzárkóztató oktatás, amelynek eredményes befejezése egyúttal alapfokú iskolai végzettséget tanúsít, és fő irányként alapfokú iskolai végzettségre épülő bármely szakmában szakképzés megkezdését teszi lehetővé,
2. Szakiskolai Fejlesztési Program (SZFP) keretében indítható szakképzést előkészítő, reintegrációs oktatás, amely kompetenciavizsgával zárul, és a vizsgának megfelelő adott szakmacsoportban alapfokú iskolai végzettségre épülő szakképzés megkezdésére jogosít,
3. Dobbantó Programban szervezett előkészítő évfolyamon folyó oktatás, amelynek eredményes befejezése fő irányként a szakiskolai többségi 9. évfolyamra történő továbblépést biztosítja.

Mindhárom felzárkóztató jellegű képzés kimenetét és jövőjét érinti az előrehozott szakképzés indításának lehetősége 2010. szeptember 1-jétől, amennyiben a végző tanulók alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek.

Az idei tanévre vonatkozó előzetes adatok szerint e 3 féle felzárkóztatásban résztvevő szakiskolák/feladatellátó helyek és az összes tanulók száma (NSZFI adatgyűjtése alapján⁴)

3.3 táblázat

2009/2010. tanév	Iskolák száma	Tanulók száma
1-2 éves (10-20 hónapos) felzárkóztató oktatás	20	1112
SZFP 1 és az SZFP 2 keretében indítható szakképzést előkészítő, reintegrációs oktatás	50	1027
Dobbantó Programban szervezett előkészítő évfolyamon folyó oktatás	15	189
Összesen	xxxx	2328

Megjegyzés: az iskolák száma azért nem összegezhető, mert egy iskolában többféle felzárkóztató jellegű oktatást is szerveznek

Az adatokból világosan kitűnik, hogy a felzárkóztató oktatásban részt vevő iskolák és tanulók száma folyamatosan lényegesen kevesebb, mint amennyit a lemorzsolódók, befejezett iskolai

végzettség nélkül iskolarendszertől kikerülők száma indokolna. Ezt részben magyarázza a finanszírozás elégtelen volta, ami csak a kétszeres normatíva megvonása óta lehetne indok, de ezt megelőzően se volt a kép kedvezőbb.

4. Az NSZI, NSZFI által végzett monitorozás 1998 - 2009

A tanulási kudarcjelenségek vizsgálatának tényezőszámaait az 1998/1999. tanév első félévének végén végzett adatgyűjtés óta rögzítették folyamatosan a Nemzeti Szakképzési Intézet, majd a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet – a továbbiakban az (Intézet) – munkatársai.

Az adatszolgáltatás az utóbbi három esztendőzt leszámítva az alábbiak szerint zajlott.

Az Intézet évente két alkalommal körlevélben kérte fel a szakiskolákat és a szakiskolai évfolyamot is működtető többcélú intézményeket (szakközépiskolákat, általános iskolákat), hogy a 9. és 10. szakiskolai évfolyamok létszámáról, a tanulói létszám év közbeni változásairól és a megbukott tanulók számáról adjanak tájékoztatást. A felhívó levéllel együtt űrlapokat (két, esetleg három adatlapot) is postázott az Intézet közvetlenül az iskolákba. Az utóbbi három évben az adatlapokat az Intézet nem postázta, hanem a honlapján jelentette meg, de erről 1,5 évig továbbra is egy felhívó levélben értesítette az iskolákat.

Az utolsó három alkalommal már a felhívó levelet is csak az intézeti honlapon olvashatták az intézmények, az adatokat azonban elektronikusan valamint papír formátumban is vissza kellett küldeni. E módszer alkalmazásának a célja részben a takarékoság, részben a korszerű adatközlésre való felkészítés volt. Az elektronikus kitöltéssel lehetőség nyílt egyes adatok gépi összegezésére, mely mind a kitöltést, mind az ellenőrzést és a feldolgozást elősegítette.

Azonosságok az adatgyűjtésben

Az adatszolgáltatás legfontosabb sajátossága, hogy az intézmények részéről ez minden esetben önkéntes. Ezt azért is kell hangsúlyozni, mert ennek az empirikus vizsgálatnak az adatai az egész ország területéről érkeznek, de közel sem teljes körűek. Ezért nagy jelentősége van annak, hogy egy-egy alkalommal hány iskola küld adatot.

A félévente készülő adatlapokon az adatok többsége rendszeresen ismétlődő.

Ez elősegíti a változások irányának adatokkal való alátámasztását, illetve amennyiben az adatokat beküldők is figyelemmel kísérik, az egyes iskolák önértékelését is.

Ismétlődő adatok: Félévenként illetve tanévenként

1. adatlap: Évfolyamonként és azon belül a pedagógiai program kialakításánál alkalmazott kerettanterv/óraterv szerint tartalmazza az alábbi adatokat:
2. az osztályok száma
3. tanév eleji létszám
4. az osztályt ismétlők száma
5. az érkezett tanulók száma
6. a kimaradt tanulók száma
7. más iskolába, iskolatípusba iratkozott tanulók száma
8. a félév/tanév végi létszám
9. a bukottak száma összesen:
 - ebből az egy és két tantárgyból megbukottak
 - ebből a kettőnél több tantárgyból megbukottak (korábban ezek valamennyien évismétlő tanulók voltak, jelenleg a nevelőtestület határozata alapján a három tantárgyból megbukottaknak is lehetősége nyílik a javítóvizsgára)

A felzárkóztató oktatásról gyűjtött adatok az első években nem szerepeltek a többségi szakiskolai oktatás adatlapjain. Ezek beléptetésére folyamatosan került sor és a jelenlegi bontásban 2006 óta részei az 1. sz. adatlapnak:

- a szakképzést előkészítő évfolyam (10 hónapos, reintegrációs) a Kt. 27.§(8) d) pontja szerint (a Szakiskolai Fejlesztési Programban kidolgozott kerettanterv alapján)
- 1 éves (10 hónapos) felzárkóztatás a Kt. 27.§ (8) b) pontja szerint
- 2 éves (20 hónapos) felzárkóztatás a Kt. 27.§ (8) b) pontja szerint – első éve
- 2 éves (20 hónapos) felzárkóztatás a Kt. 27.§ (8) b) pontja szerint – második éve
- 2009 tanév végétől az adatlap bővült az „Előkészítő évfolyam (Kt. 126. § alapján)” sorral.

Ezekben a képzési formákban nem a bukást, hanem az évfolyam eredményes teljesítését rögzítjük a 2008/2009-től.

1. adatlap: A többségi szakiskolai osztályokban megbukott tanulók száma évfolyamonként és azon belül a pedagógiai program kialakításánál alkalmazott kerettanterv/óraterv szerint:

Magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, idegen nyelv és szakmai elmélet tantárgyból.

Évről-évre ismétlődő adat a tanév végén: a javító-, a pót- és az osztályozó vizsgán megjelent, ott eredményesen szereplő, és a megbukott tanulók száma, valamint az, hogy a megbukottak ugyanabban az intézményben folytatják-e tovább tanulmányaikat az évfolyamok szerint, az alkalmazott kerettanterv/óraterv szerinti bontásban.

2. adatlap: az adott időszakban fontossá váló kérdések szerepelnek alkalomszerűen ezen az adatlapon,

Pl.: a felzárkóztató oktatás indításának tervezése, áttérés a moduláris szakképzésre, a felzárkóztató oktatás ellátottsága segítő szakemberekkel stb.

A pedagógiai programok alapját képező kerettantervek bekerülése az adatlapra és az adatbázisba: 2003/2004. tanévtől a szakiskolai kerettanterv A és B óraterve szerint került sor az adatok elkülönítésére. Később ez kiegészült az Egyéb kategóriával, amely 2006 előtt egyértelműen az egyedi engedélyek alapján készített tantervekkel dolgozó és azokat követő iskolák adatait tartalmazta. 2006 óta gyakorlatilag a Szakiskolai Fejlesztési Programhoz kapcsolódó egyedi tantervek szerint haladó iskolák adatait tartalmazza és néhány egyikbe sem sorolható iskoláét.

Az 2008/2009-es tanév I. félévének végén szerepelt első alkalommal a felzárkóztatást eredményesen befejezett tanulók további útjának nyomon követésére vonatkozó táblázat.

A tanév végén pedig részletesebben kellett számot adni az elmúlt tanévben felvett tanulók előiskolázottságáról, hátrányos helyzetéről, továbbá a felzárkóztató oktatást eredményesen befejezetteknek a szakképzés irányába való továbblépéséről a 2006/2007. tanévtől kezdve.

Az évek óta folyó adatgyűjtés egyik alapelve mindvégig az volt, - hogy lehetőleg huzamos ideig kerüljön sor ugyanazon adatok gyűjtésére, annak érdekében, hogy a kutatás az összefüggések figyelembevételével megalapozza és segítse a szükséges változások elindítását, véghezvitelét.

Eltérések, változások

Az első években a többcélú intézményektől a 9. és 10. évfolyamos szakközépiskolai tanulókról és az ugyanott működő gimnáziumi osztályok tanulóiról is gyűjtötte az Intézet az adatokat. Néhány év tapasztalatainak összecsengése alapján, valamint az iskolák terheinek a megkönnyítése érdekében több éve már csak a szakiskolai 9. és 10. évfolyamokra járó tanulók adatait gyűjtésére került sor.

Nem jellemző, hogyha egy iskola két –három alkalommal beküldte a kért adatokat, akkor a következő adatgyűjtés alkalmával is elküldi azokat. Az egyes félévi, ill. tanév végi adatsorok tehát nem feltétlenül ugyanazoktól az iskoláktól származnak, az egyezés esetleges. Ezért is szükséges, hogy elegendően nagyszámú intézmény küldjön adatokat, hogy a változások iránya reálisan értékelhető legyen.

Tapasztalatok

Visszatekintve e tíz tanévre, eleinte nagyfokú együttműködési hajlandóság volt tapasztalható a megszólított iskolák részéről, holott a tanulók létszáma, az osztályok száma lényegesen magasabb volt a szakiskolákban, mint az utóbbi két-három évben. Az adatküldés lanyhulását több változás okozta.

Azóta megváltozott a központi adatszolgáltatás rendszere. Létrejött a tanügyigazgatást szolgáló központi adatgyűjtő rendszer (KIR-Stat), melynek kiszolgálása, kötelessége valamennyi oktatási és nevelési intézménynek. A központi rendszer által kért adatok mennyisége leköti az iskolák erőit, a központilag gyűjtött adatok közül viszont csak néhányat tudnak felhasználni az intézmények a kutatást szolgáló adatlapok kitöltéséhez. A kutatók ugyanis pedagógiai szempontok szerint definiálják a kérdőíven szereplő adatokat, és ez eltér a központi adatgyűjtés szempontjaitól. A kutatás célja miatt pedig azokra az intézményekre nézve nagyobb volumenű az adatkérés, amelyekben bármely formában felzárkóztató évfolyamok is működnek.

Az adatszolgáltatás az utóbbi három alkalommal (egy félévi és két tanév végi adatgyűjtés) már csak az intézeti munkatársak többletmunkája árán (e-mailek, telefonok, levelek) volt fenntartható, melynek több oka van.

Az iskolák vezetői, vezető-helyettesei rendkívül túlterheltek. A már említett központi adatszolgáltatás, amely határidőhöz kötött adatgyűjtésen (pl. létszám adatok október i-jei állapot szerint, felvételi férőhelyek adatai, felvételi vizsgák adatai, érettségi vizsgák adatai, szakmai vizsgák adatai, stb.) kívül még folyamatosan is feladatot ad, pl. az évközi tanulói mozgás, érkezők, távozók adminisztrálása.

A szakiskolai tanárok egy része szintén túlterhelt. A rendszertelenül iskolába járó fiatalok miatt növekedik a belső adminisztrációjuk. Ezeknek a fiataloknak a megtartása és az új típusú feladataik színvonalas ellátása több és tartalmasabb felkészülést igényel tőlük. Megfigyelhető, hogy ennek ellenére éppen közülük kerülnek ki a többletmunkát vállalók, a felzárkóztatás legaktívabb, legelkötelezettebb képviselői.

Az NSZFI kérdőíveinek kitöltésével kapcsolatban a fentiekből adódóan többször is előfordult, hogy olyan adminisztratív, vagy gazdasági feladatokat ellátó munkatárssal töltetik ki a kérdőíveket, akiknek nem feladata ismerni, pl., hogy milyen kerettanterv/óraterv szerint oktatnak az egyes évfolyamokon, ezért nincsenek tisztában a kérdés tartalmával. Ez a hibák javítása alkalmával derült ki, mivel a beérkezett adatokat a rögzítés előtt ellenőrizni szükséges.

Eközben növekszik azon szervek és szervezetek a száma, amelyek sokszor egymáshoz nagyon hasonló különféle adatokat kérnek az iskoláktól. Az adatkérés eredhet pl. fenntartói megbízásból, vagy más szempontok szerinti, egyéni, vagy csoportérdekből pl. szakdolgozat, disszertáció, többféle egyéb kutatás céljából.

Összegezve úgy is fogalmazhatunk, hogy az iskoláknak egyrészt nehéz folyamatosan figyelni az elektronikus úton érkező számos információt, és belső gondjaik, a napi zavartalan működés megszervezéséből adódó nehézségeik miatt elutasítják a sokféle kérdőívet, látogatót, adatszolgáltatást.

A kutatás azonban nemcsak az irányító szervek, hanem a közreműködő iskolák számára is fontos segítséget nyújt, amennyiben élnek vele.

Az adatok felhasználhatóságát eredményesen szolgálja az a tény, hogy mintegy három éve elérhetőek az Intézet által összegyűjtött hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatos adatok és a témában készült kutatási tanulmányok az Intézet honlapján. (www.nive.hu - Kutatás, fejlesztés - Szakiskolai mérések oldal).

Az érintett intézményektől kapott információk szerint mind a több évre visszanezhető, bármikor elérhető statisztikai adatokat, mind a kutatásról készült tanulmányokat számos iskola saját tevékenységének értékeléséhez évről-évre felhasználja. Ezzel a lehetőséggel egyre többen élnek és ez az iskolák számára a kutatás egyik kézzelfogható haszna. Mődjukban áll, hogy az intézményük adatait, és az eredményeit, összehasonlítsák a megyéjükből, a fővárosból, az „ország egészéből” származó adatokkal. Emellett megismerhetik az ugyanezen a webhelyen közzétett tanulmányokban megjelenő információkat.

Különleges és némileg nehéz helyzetet teremt az adatszolgáltatásban és az adatnyilvántartásban is az a tény, hogy az utóbbi 3-4 évben rendszeressé vált az intézmények átszervezése, beintegrálása egy-egy jóval nagyobb és kevésbé áttekinthető komplex intézménybe. A kutatócsoport tapasztalata, hogy emiatt akkor kap hiteles helyzetképet, ha minél több intézményrészrel (tagintézmények, intézményegységek, telephelyek) kerül közvetlen kapcsolatba. Még nagyobb jelentőséggel bír ez a kapcsolat, ha az intézmény a felzárkóztató oktatás valamely formájában oktat, nevel, képez. Ekkor még inkább lehetőség nyílik olyan együttműködés kialakítására az intézményekkel, melynek keretében nem csak az Intézet kér tőlük adatokat, teljesítménymérést, interjúkat, hanem problémáik esetében az Intézethez és a kutatókhoz fordulhatnak (melyre számos példa is adódott a vizsgált években).

5. Bukás és lemorzsolódás a szakiskolai többségi szakképzést előkészítő és a felzárkóztató oktatásban a legutóbb beérkezett adatok szerint

5.1 táblázat: A 2008/2009.tanév többségi tanulóinak lemorzsolódási és bukási adatai

2008/2009. tanév Szakiskolák többségi tanulói	9. évfolyam		10. évfolyam		9. évfolyam		10. évfolyam	
	I. félév		I. félév		tanév vége		tanév vége	
		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	542		501		556		515	
Létszám (tanév eleje)	15941		12608		16248		13019	
Ebből osztályismétlő ¹	2462	15,4	664	5,3	2262	13,9	730	5,6
Jött ¹	756	4,7	358	2,8	1496	9,2	676	5,2
Lemorzsolódott ¹	758	4,7	408	3,2	902	5,6	531	4,1
Más iskolatípusban/iskolában tanuló ¹	131	0,8	65	0,5	778	4,8	387	3,0
Záró létszám	15808		12493		16064		12777	
Nem osztályozható ²	1516	9,5	516	4,1	1725	10,7	572	4,5
Osztályozottak száma	14292		11977		14339		12205	
Bukottak összesen ³	7234	50,6	4886	40,8	4275	29,8	1993	16,3
Egy-két tantárgyból bukottak	3896	27,2	3270	27,3	2056	14,3	1356	11,1
Kettőnél több tantárgyból bukottak	3338	23,4	1616	13,5	2219	15,5	637	5,2
Bukások ³								
magyarból	1960	13,7	1029	8,6	1414	9,9	438	3,6
matematikából	3012	21,1	2024	16,9	2296	16,0	946	7,7
történelemből	2558	17,9	1346	11,2	1546	10,8	539	4,4
idegen nyelvből	2007	14,0	1141	9,5	1415	9,9	556	4,5
szakmai jellegű elméletből	2093	14,6	1390	11,6	1329	9,3	6310	2,9
Adatközlő iskolák száma	221		221		224*		224*	

¹ % érték a tanév eleji létszámhoz viszonyítva

² % érték a tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

* 242 iskola küldött adatot, de ezek közül csak 224 iskola működött többségi szakiskolai évfolyamot

Megjegyzés: A tanév végi adatok a létszám és annak változásai nemcsak a II. félévre, hanem az egész tanévre vonatkoznak.

A 2008/2009. tanév folyamán a tanulósám változása a következők szerint alakul: Az újonnan érkezettek aránya kb. kétszeresére növekszik a tanév végére, tehát az iskolák egész tanévben befogadó intézményként működnek. A kimaradók mozgása az I. félévben nagyobb mértékű, mint a második félévben.

A bukások aránya az első félévben továbbra is 50% felett marad a 9. évfolyamon, és még a tanév végén is 30%-os. A bukottak között mind a félévben, mind a tanév végén hasonló arányban szerepelnek a két, illetve három, vagy több tantárgyból megbukottak. Korábban ez utóbbiak egyértelműen a lemorzsolódók közé tartoztak, jelenleg a három tantárgyból megbukottak is javító vizsgát tehetnek a nevelőtestület határozatának birtokában.

A 10. évfolyamon a félévi 41%-os bukási arány rendkívül magas, mely ehhez képest a tanév végén kevesebb, mint a felére csökken. Ugyanitt permanensen kétszeres az egy-két tantárgyból megbukottak aránya a több tantárgyból bukottakénál.

Mind a két évfolyamon továbbra is a matematika és a történelem tantárgyakból bukik meg a legtöbb tanuló, ez gyakorlatilag nem változott az évek során.

A fentiek kb. 220 iskola adatainak arányait tükrözik. Van néhány olyan iskolai is, amelyben a 9. évfolyamon sincs, illetve igen kismértékű a bukás és a lemorzsolódás, de van, ahol pl. 75%-ot is eléri a bukások száma egy-egy évfolyamon belül.

A különböző kerettantervekhez kapcsolódó eredmények

A szakiskolák többségi évfolyamainak adatait jelenleg 4 csoportba bontva adják meg az iskolák. Az érvényben lévő szakiskolai kerettanterv esetében megkülönböztetjük az „A” illetve „B” óraterv szerint haladó osztályokat, ezen kívül a Szakiskolai Fejlesztési Programban (SZFP) kifejlesztett moduláris kerettantervet alkalmazók adatait és az Egyéb kategóriát. Az utóbbi ugyancsak az SZFP –ben folyó fejlesztéshez kapcsolható.

Ebben a tanévben is megfigyelhető volt, hogy több iskola most van a moduláris kerettanterv bevezetésének az első szakaszában, vagyis a 9. évfolyamon már, a 10. évfolyamon még nem folyik moduláris oktatás. Ennek következménye a nevelőtestület tagjai számára, hogy egy időben többféle módszerrel kell dolgozniuk. Ritka, de előfordul, hogy emellett még működik az iskolában egy-két felzárkóztató csoport is, ami ugyancsak megnehezíti a pedagógusok munkáját.

Az 5.2 és az 5.3 táblázat összegzi az elmúlt tanév félévi és tanév végi adatait. Amint az már korábban is megállapítást nyert, az összesített adatok kevésbé térnek el a különböző tantervek szerint haladók esetében egymástól. A 9. és 10. évfolyam adatai között jobban érzékelhető különbség van.

A 9. évfolyamon mintegy 3%-kal kevesebb az évismétlők aránya a moduláris tanterv szerint haladóknál. Ugyanitt alacsonyabb a lemorzsolódottak/kimaradtak, és a bukottak aránya is. A 10. évfolyamon ezek a különbségek lényegében eltűnnek.

Az adatgyűjtés alátámasztja azt a már korábban tett megállapítást, hogy amennyiben a beiskolázott tanulók előzetes tudására és képességeire támaszkodva lehet a testületnek pedagógiai programot és módszereket választani, akkor a válik a tanulókkal közös munka eredményessé.

5.2 táblázat: A szakiskolák többségi 9. évfolyamának adatai a 2008/2009. tanév végén az alkalmazott kerettantervek szerint

Szakiskola 9. évfolyam	2008/2009. tanév vége		Kerettanterv / A óraterve alapján készült program szerint haladók		Kerettanterv / B óraterve alapján készült program szerint haladók		SZFP-moduláris kerettanterv alapján készült program szerint haladók		Egyéb kerettanterv alapján készült program szerint haladók		SZFP moduláris + Egyéb kerettanterv alapján készült program szerint haladók	
		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	556		172		181		182		21		203	
Létszám (tanév eleje)	16248		4874		5440		5343		591		5934	
Ebből: osztályismétlő ¹	2262	13,9	720	14,8	865	15,9	607	11,4	70	11,8	677	11,4
Jött ¹	1496	9,2	541	11,1	478	8,8	396	7,4	81	13,7	477	8,0
Lemorzsolódott ¹	902	5,6	306	6,3	330	6,0	228	4,2	40	6,8	268	4,5
Más iskolatípusban/iskolában tanul ¹	778	4,8	258	5,3	211	3,9	282	5,3	27	4,6	309	5,2
Félév végi létszám	16064		4851		5377		5231		605		5836	
Nem osztályozható ²	1725	10,7	517	10,7	698	13,0	463	8,8	47	7,8	510	8,7
Osztályozottak száma	14339		4334		4679		4768		558		5326	
Bukottak összesen ³	4275	29,8	1253	28,9	1519	32,5	1347	28,2	156	27,9	1503	28,2
egy vagy két tantárgyból bukott	2056	14,3	623	14,4	703	15,0	663	13,9	67	12,0	736	13,8
kettőnél több tantárgyból bukott	2219	15,5	630	14,5	816	17,4	684	14,3	89	15,9	773	14,5
Bukások ³												
magyarból bukott	1414	9,9	569	13,1	540	11,5	269	5,6	36	6,4	305	5,7
matematikából bukott	2296	16,0	285	15,8	833	17,8	664	13,9	114	20,4	778	14,6
történelemből bukott	1546	10,8	530	12,2	555	11,9	413	8,7	48	8,6	461	8,6
idegen nyelvből bukott	1415	9,9	427	9,8	567	12,1	380	8,0	41	7,3	421	7,9
szakmai jellegű elméletből bukott	1329	9,3	417	9,6	552	11,8	332	6,9	28	5,0	360	6,7
Adatközlő iskolák száma	224*		74		87		64		8		72	

¹ % érték a félév eleji létszámhoz viszonyítva

² % érték a félév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

* 242 iskola küldött adatot, de ezek közül csak 224 iskola működött többségi szakiskolai évfolyamot

5.3 táblázat: A szakiskolák többségi 10. évfolyamának adatai a 2008/2009. tanév végén az alkalmazott kerettantervek szerint

Szakiskola 10. évfolyam	2008/2009. tanév vége		Kerettanterv / A óraterve alapján készült program szerint haladók		Kerettanterv / B óraterve alapján készült program szerint haladók		SZFP-moduláris kerettanterv alapján készült program szerint haladók		Egyéb kerettanterv alján készült program szerint haladók		SZFP moduláris + Egyéb kerettanterv alján készült program szerint haladók	
		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	515		145		177		171		22		193	
Létszám (tanév eleje)	13019		3625		4478		4333		583		4916	
Ebből: osztályismétlő	730	5,6	200	5,5	249	5,6	264	6,1	17	2,9	281	5,7
Jött ¹	676	5,2	235	6,5	242	5,4	170	3,9	29	5,0	199	4,0
Lemorzsolódott ¹	531	4,1	160	4,4	180	4,0	174	4,0	17	2,9	191	3,9
Más iskolatípusban/iskolában tanul ¹	387	3,0	108	3,0	120	2,7	140	3,2	19	3,2	159	3,2
Félév végi létszám	12777		3592		4420		4189		576		4765	
Nem osztályozható ²	572	4,5	182	5,1	192	4,3	171	4,1	27	3,7	198	4,1
Osztályozottak száma	12205		3410		4228		4018		549		4567	
Bukottak összesen ³ :	1993	16,3	566	16,5	686	16,2	655	16,3	86	15,7	741	16,2
Egy vagy két tantárgyból bukott	1356	11,1	375	11,0	452	10,7	472	11,7	57	10,4	529	11,6
Kettőnél több tantárgyból bukott	637	5,2	191	5,6	234	5,5	183	4,5	29	5,3	212	4,6
Bukások ³												
magyarból bukott	438	3,6	137	4,0	190	4,5	95	2,4	16	2,9	211	4,6
matematikából bukott	946	7,7	269	7,9	327	7,7	293	7,3	57	10,4	350	7,7
történelemből bukott	539	4,4	164	4,8	180	4,2	164	4,1	31	5,6	195	4,3
idegen nyelvből bukott	556	4,5	170	4,9	216	5,1	160	3,9	9	1,6	169	3,7
szakmai jellegű elméletből bukott	6310	2,9	209	6,1	237	5,6	179	4,5	6	1,1	185	4,0
Adatközlő iskolák száma	224*		74		87		64		8		72	

¹ % érték a félév eleji létszámhoz viszonyítva

² % érték a félév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

* 242 iskola küldött adatot, de ezek közül csak 224 iskola működött többségi szakiskolai évfolyamot

A szakiskolai felzárkóztató és a többségi oktatásban részt vevők adatainak összehasonlítása. A felzárkóztató oktatás bevezetése és a leghatékonyabb formák kimunkálása hosszú folyamat volt, és még nem ért véget.

A 5.4 és az 5.5 táblázatok a többségi tanterv szerint haladó tanulók adatai mellett külön oszlopokban tartalmazzák a többféle felzárkóztató oktatásban részesülők adatait is. Új megközelítésként a táblázatokban önálló oszlopot képeznek azoknak az iskoláknak a többségi kerettanterv szerint haladó tanulóinak adatai, amelyekben felzárkóztató osztályok, csoportok működnek. Az első félévben 65, a második félévben 62 ilyen iskola volt a mintában.

Az alábbi megállapítások e 65 iskola első félévi adataira épültek, melynek két évfolyamán összesen 9526 fiatal tanult, a teljes többségi létszám 1/3 része. A mintában szereplő 65 iskola adatai közül mind a 9. mind a 10. évfolyamon a következő mutatók magasabbak a teljes többségi minta, (221 iskola) mutatószámainál:

- az osztályt ismétlők aránya,
- a tanév közben érkező tanulók aránya,
- a lemorzsolódók/kimaradtak aránya,
- a nem osztályozható tanulók aránya, és
- a megbukottak aránya (a 9. évfolyamon).

A 9. és 10. évfolyam mutatói jelentős mértékben különböznek egymástól. A 10. évfolyam fenti mutatói kedvezőbbek a 9. évfolyam mutatóinál.

A tanév végén 224 iskola, ezen belül 62 felzárkóztató oktatást is szervező intézmény többségi tantervű osztályainak tanulóira vonatkozó adatok és arányszámok hasonlíthatók össze. Ennek eredménye hasonló a félévihez. A fentiek részben azzal indokolhatók, hogy ezeknek az iskoláknak a többsége egyben kötelező felvételre kijelölt intézmény is. Ebből a megközelítésből nézve a mutatószámokat (% értékeket), még inkább értékelhetők a csoportban lévő iskolák által elért eredmények és a felzárkóztató oktatásban vállalt szerepük

A közoktatásról szóló törvény 27.§.(8) b) pontja szerint szervezett felzárkóztató osztályok közös jellemzője, hogy a tíz, vagy húsz hónapos oktatás eredményes elvégzése nemcsak a szakképző évfolyamra lépést teszi lehetővé, hanem alapfokú iskolai végzettséget is tanúsít.

Ebben a formában viszonylag kevés intézmény szervez tanulócsoportokat, számuk az első félévben 20, a második félévben 17 volt. Korábbi információk szerint ennél valamivel több iskola működtet ilyen típusú felzárkóztató oktatást, a táblázatok összesen kb. 1000 fiatal adatait tartalmazzák. A tíz és húsz hónapos felzárkóztató oktatást folytató iskolák jelentős része 5-10 éves gyakorlattal rendelkezik.

A közoktatásról szóló törvény 27. §.(8) d) pontja szerint szervezett tíz hónapos szakképzést előkészítő programot, melyre használatos a "reintegrációs oktatás" elnevezés is, 2006 őszétől egyre növekvő számú iskola működtet. Ezekről a tanulócsoportokról a félévben 49, a tanév végén 51 iskola küldött tájékoztatást. Ismereteink szerint ennél több szakképzést előkészítő (reintegrációs) osztály működik az országban, a legtöbb helyen egy-egy és az ország minden megyéjében megtalálhatók. A mintában lévő iskolák évfolyamonként szintén kb. 1000 fiatallal foglalkoznak. A szakképzést előkészítő évfolyamot működtető iskolák 3-6 éve foglalkoznak ezzel az oktatási formával.

Több intézmény jelezte, hogy néhány év után megszüntetik, vagy egy-két évre szüneteltetik a reintegrációs oktatást részben finanszírozási okokból, részben jelentkezők hiányában. Ez azért sajnálatos, mert hosszabb idő szükséges arra, hogy a tantestületek ráhangolódjanak a felzárkóztató osztályok elfogadására, a pedagógusok elsajátíthassák azokat a módszereket, amelyeknek később mind a tanulók, mind tanáraik, oktatóik számára pozitív hozadéka megmutatkozik.

5.4 táblázat: Lemorzsolódás és bukások a 2008/2009. tanév 1. félév végén a felzárkóztató oktatásban részt vevők körében

2008/2009. tanév I. félév	Szakiskolák többségi évfolyamainak adatai				Szakiskolai felzárkóztató oktatás bármely típusát folytató iskolák többségi tantervű évfolyamain tanulók adatai				10 hónapos felzárkóztató oktatásban részt vevők adatai		20 hónapos felzárkóztató oktatásban részt vevők adatai		20 hónapos felzárkóztató oktatásban részt vevők adatai		SZFP-szakképzést előkészítő évfolyam tanulói	
	9. évfolyam		10. évfolyam		9. évfolyam		10. évfolyam				1. év		2. év			
		%		%		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	542		501		192		173		22		18		10		69	
Létszám (tanév eleje)	15491		12608		5377		4149		392		390		192		1087	
Ebből: osztályismétlő ¹	2462	15,4	664	5,3	867	16,2	239	5,8								
Jött ¹	756	4,7	358	2,8	357	6,6	154	3,7	45	11,5	87	22,3	10	5,2	58	5,3
Kimaradt ¹	758	4,7	408	3,2	288	5,4	144	3,5	45	11,5	60	15,4	16	8,3	76	7,0
Más iskolatípusban/iskolában tanul ¹	131	0,8	65	0,5	48	0,9	28	0,7	2	0,5	6	1,5	1	0,5	10	0,9
Záró létszám	15808		12493		5398		4131		390	/99,5/	411	/105,3/	185	/96,3/	1059	/97,4/
Nem osztályozható ²	1516	9,5	516	4,1	692	12,8	190	4,6								
Osztályozottak száma	14292		11977		4706		3941									
Bukottak összesen ³	7234	50,6	4886	40,8	2425	51,5	1612	40,9								
Egy-két tantárgyból bukottak	3896	27,2	3270	27,3	1332	28,3	1084	27,5								
Kettőnél több tantárgyból b.	3338	23,4	1616	13,5	1093	23,2	528	13,4								
Adatközlő iskolák száma	221				65**				13		16		49			

¹ % érték a tanév eleji létszámhoz viszonyítva

² % érték a tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

**67 iskola szervezett felzárkóztatást, de csak 65-ben folyt többségi szakiskolai oktatás is

5.5 táblázat: Lemorzsolódás és bukások a 2008/2009. tanév végén a felzárkóztató oktatásban részt vevők körében

2008/2009. tanév vége	Szakiskolák többségi évfolyamainak adatai				Szakiskolai felzárkóztató oktatás bármely típusát folytató iskolák többségi tantervű évfolyamain tanulók adatai				10 hónapos felzárkóztató oktatásban részt vevők adatai		20 hónapos felzárkóztató oktatásban részt vevők adatai		20 hónapos felzárkóztató oktatásban részt vevők adatai		SZFP-szakképzést előkészítő évfolyam tanulói	
	9. évfolyam		10. évfolyam		9. évfolyam		10. évfolyam				1. év		2. év			
		%		%		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	556		515		194		176		22		19,5		9,5		70	
Létszám (tanév eleje)	16248		13019		5325		4202		402		436		187		1062	
Ebből: osztályismétlő ¹	2262	13,9	730	5,6	833	15,6	303	7,2								
Jött ¹	1496	9,2	676	5,2	634	11,9	231	5,5	36	8,9	76	17,4	11	5,9	103	9,9
Kimaradt ¹	902	5,6	531	4,1	367	6,9	208	4,9	42	10,4	67	15,4	18	9,6	102	9,9
Más iskolatípusban/iskolában tanul ¹	778	4,8	387	3,0	226	4,2	106	2,5	8	2,0	8	1,8	3	1,6	31	3,0
Záró létszám	16064		12777		5366		4119		388	/96,5/	437	/100,2/	177	/94,6/	1032	/97,1/
Nem osztályozható ²	1725	10,7	572	4,5	715	13,3	242	5,9								
Osztályozottak száma/felzárkóztatóban az eredményesen végzettek száma ²	14339		12205		4651		3877		296	76,3	283	64,8	125	70,6	512	49,6
Bukottak összesen ³	4275	29,8	1993	16,3	1511	32,5	751	19,3								
Egy-két tantárgyból bukottak	2056	14,3	1356	11,1	702	15,1	500	12,9								
Kettőnél több tantárgyból b.	2219	15,5	637	5,2	809	17,4	251	6,4								
Adatközlő iskolák száma	224*				62**				13		17		51			

¹ % érték a tanév eleji létszámhoz viszonyítva

² % érték a tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

* 242 iskola küldött adatot, de ezek közül csak 224 iskola működtet többségi szakiskolai évfolyamot

**69 iskola szervezett felzárkóztatást, de csak 62-ben folyt többségi szakiskolai oktatás is

A felzárkóztató osztályokba kerülő fiatalok előképzettsége és további útja a szakképzésbe

A felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulóknak a szakképzés irányába tett lépéseiről a vizsgált tanév félévében és végén gyűjtött adatok nyújtanak tájékoztatást.

A 2008/2009. tanév első félévének végén a 2007/2008. tanév befejezésére vonatkozó adatokat küldték be az iskolák, melyek alapján az alábbiak állapíthatók meg:

A *szakképzést előkészítő évfolyamok* tanulói záró létszáma 1537 volt, e tanulóknak 57%-a tett eredményes kompetencia vizsgát. Többségük (86%) ugyanabba az iskolában iratkozott be a szakképző évfolyamra, ahol felkészítették a szakmatanulásra és az I. félév végén zömmel még látogatták a szakképzőt. Töredékük került más intézmény szakképző, vagy szakiskolai évfolyamára. Ezt a kedvező képet árnyalja, hogy volt olyan intézmény, ahol egyetlen tanuló sem felelt meg a kompetencia vizsgán.

A *tíz hónapos felzárkóztató évfolyamot és a húsz hónapos oktatás 2. évfolyamát* összesen 521 tanuló zárta eredményesen az adatot küldő iskolákban. Kb. 20% ott maradt a szakképző évfolyamon, 43% pedig másik szakképző intézménybe iratkozott. Ennek az a magyarázata, hogy felzárkóztató évfolyamot működtethetnek pl. általános iskolák és más olyan intézmények is, amelyekben nincs szakképző évfolyam. A tapasztalat szerint azoknak a fiataloknak nagyobb az esélye a szakma megszerzésére, akik ugyanabban az intézményben tanulnak tovább, ahol a felzárkóztató oktatásban is részt vettek.

A 2008/2009. tanév végén egy 25 kérdést tartalmazó adatlapot is kitöltöttek azok az iskolák, amelyekben felzárkóztató osztályok/csoportok működtek. Az adatokból arra lehet következtetni, hogy az egyes adatlapok kitöltését sok esetben több munkatárs végezte, így nem ritka, hogy az év végén kitöltött 1. sz. adatlapon más adat van, mint a 3. számú adatlapon. Ennek a következménye, hogy a számszerű adatok nem mindenütt egyeznek meg, az arányszámok viszont jól közelítenek egymáshoz.

Az *5.6 táblázatban* a különböző oszlopokban szereplő tanulók száma összesen 2050, akiknek előélete sok hasonlóságot mutat.

A 10 hónapos felzárkóztató oktatásban és a 10 hónapos szakképzést előkészítő (reintegrációs) évfolyamon tanulók kb. 70%-a rendelkezik nyolcadik, vagy hetedik osztályos végzettséggel. Ugyancsak 70%-uk a felvételekor már betöltötte 16. életévét. A legalacsonyabb szintű előképzettséggel rendelkező tanulókat a húsz hónapos felzárkóztató oktatásba iskolázták be, amennyiben ilyen csoport működött az intézményben. A legtöbb sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési és tanulási nehézséggel küzdő fiatal a reintegrációs csoportokban tanult. A települési jegyzők által regisztrált hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű az összes fiatal 35%-a volt.

A továbbiakban a megelőző évek adatai közül a következőkre terjedt ki az adatgyűjtés:

- a felzárkóztató eredményes elvégzése,
- a szakképzés I. évfolyamának elvégzése és
- a szakképzés megszerzésére vonatkozóak.

A fenti az adatokat az *5.7 táblázat* tartalmazza. A tanulók nyomonkövetésére vonatkozó adatokat azzal a megjegyzéssel kell értékelni, hogy a nyomonkövetés módszereinek kimunkálására még szükség van, mivel az erre vonatkozó információk mennyisége és minősége nagyon eltérő az egyes iskolákban.

5.6 táblázat: A felzárkóztató, vagy előkészítő 9. évfolyamokra felvett tanulók iskolai előélete és egyéb mutatói

	10 hónapos, a szakképzést előkészítő (reintegrációs) felzárkóztatásban résztvevők		10 hónapos felzárkóztató oktatásban résztvevők (alapfokú iskolai végzettség tanúsításával)		20 hónapos felzárkóztató oktatásban résztvevők (alapfokú iskolai végzettség tanúsításával) 1. évfolyam		Tanulók száma összesen ill. % érték	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
2008/2009-ben a tanév folyamán a felzárkóztató, előkészítő évfolyamra felvett összes tanuló száma (fő) (válasszon az iskola gyakorlata szerint)	1127		428		495		2050	
A felvett tanulók közül:	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
a 8. osztályt eredményesen befejezte	461	40,9	215	50,2	109	22,0	785	38
a 7. osztályt eredményesen befejezte	362	32,1	101	23,5	168	33,9	631	31
a 7. osztálynál kevesebb évfolyamot fejezett be eredményesen	180	16,0	13	3,0	137	27,6	330	16
a szakiskola 9. évfolyamáról átvett	189	16,7	56	13,1	0	0	245	12
a szakiskola felsőbb évfolyamáról átvett	8	0,7	15	3,5	0	0	23	9
a felvétele előtt legalább egy tanévig nem járt iskolába	35	3,1	23	5,4	12	2,4	105	3
a felvételekor 16. évét betöltötte	777	68,9	297	69,3	355	71,7	1429	69
organikus okra vissza nem vezethető sajátos nevelési igényű tanuló /szakértői bizottsági véleménnyel tanúsított/	86	7,6	31	7,2	11	2,2	128	6
beilleszkedési, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő tanuló /nevelési tanácsadó véleményével tanúsított/	124	11,0	10	2,3	20	4,0	154	7
hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű /jegyző által nyilvántartott/ tanuló!	408	36,2	185	43,2	134	27,1	727	35

A 2008/2009. tanév végi kérdőíven szereplő, a közoktatásról szóló Kt. 126.§. szerint működő előkészítő osztályt (a beérkezett adatok szerint) egyik iskola sem szervezett, mert az erre irányuló „Dobbantó” fejlesztési program keretében a 2009/2010-es tanévben lehetett tanulókat beiskoláznia.

5.7 táblázat: A szakképzésbe a felzárkóztató évfolyamokról felvett tanulók továbbhaladása (2006-2009 között)

	10 hónapos, a szakképzést előkészítő (reintegrációs) felzárkóztatásban résztvevők		10 hónapos felzárkóztató oktatásban résztvevők (alapfokú iskolai végzettség tanúsításával)		20 hónapos felzárkóztató oktatásban résztvevők (alapfokú iskolai végzettség tanúsításával) 2. évfolyam		Tanulók száma összesen ill. % érték	
2006/2007-ben a tanév folyamán a felzárkóztató évfolyamra felvett összes tanuló száma (fő)	724		231		137		1050	
A felvett tanulók közül a felzárkóztató osztályt eredményesen befejezte (fő/%)	425	58,7	153	66,2	84	61,3	662	68
közülük szakképzési évfolyamra felvett(fő/%)	310	72,9	86	56,2	74	88,1	470	71
a felvettek közül az 1. szakképzési évfolyamot eredményesen befejezte (fő/%)	165	53,2	55	63,9	46	62,2	266	56
közülük szakképzettséget szerzett (iskolai rendszerű, vagy felnőttképzésben, vagy tanfolyamon) (fő/%)	76	46,1	13	23,6	11	23,0	100	37
2007/2008-ban a tanév folyamán a felzárkóztató évfolyamra felvett összes tanuló száma (fő) (válasszon az iskola gyakorlata szerint)	897		408		217		1522	
A felvett tanulók közül a felzárkóztató osztályt eredményesen befejezte (fő/%)	473	52,7	279	68,4	129	59,4	881	58
közülük szakképzési évfolyamra felvett (fő/%)	352	74,4	179	64,1	81	62,8	612	70
a felvettek közül az 1. szakképzési évfolyamot eredményesen befejezte (fő/%)	163	46,3	42	23,5	33	40,7	238	39
közülük szakképzettséget szerzett (iskolai rendszerű, vagy felnőttképzésben, vagy tanfolyamon) (fő/%)	23	14,1	0	0	13	39,4	36	15
2008/2009-ben a tanév folyamán a felzárkóztató évfolyamra felvett összes tanuló száma (fő) (válasszon az iskola gyakorlata szerint)	1127*		428*		187*		1742*	
A felvett tanulók közül a felzárkóztató osztályt eredményesen befejezte (fő/%)	512*	45,4	296*	69,1	125*	66,8	933*	53
közülük szakképzési évfolyamra felvett (fő/%)	442*	86,3	159*	53,7	69*	55,2	670*	72
2009/2010. tanévre a felzárkóztató (kezdő) és az előkészítő évfolyamra 2009. szeptember 20-ig felvett tanulók száma (fő)	1027		355		1. évfolyamra 515 Előkészítő évf. 189**		2086	

*Az 5.5 és az 5.6 táblázat adatai alapján korrigált értékek

**A táblázat utolsó sorában az adatot beküldő iskolákba a felzárkóztató oktatás kezdő évfolyamaira a 2009/2010. tanévre beiratkozottak adatai szerepelnek, kiegészítve a Kt. 126.§. szerint működő előkészítő évfolyamra beiratkozottak számával.

A 2008/2009. tanév végén adatgyűjtés folyt még a javítóvizsgákról, ez utóbbiakra a következő fejezetben térünk ki. Továbbá először került sor a speciális szakiskolai oktatásban tanulók létszám és bukási és egyéb adatainak gyűjtésére.

A speciális szakiskola 9.-10. évfolyamán tanulókról gyűjtött adatok

A mintában 35 olyan intézmény van, amelyik önálló speciális szakiskola, vagy speciális szakiskolai tagozatot is működtető iskola. Adataik a következő időszakban nyernek jelentőséget, amikor már több év adatai összehasonlíthatóak lesznek. Az adatküldő iskolák száma ebben az esetben is kevesebb, mint ahány iskolában ténylegesen folyt speciális szakiskolai oktatás.

5.8 táblázat: A 2008/2009. tanévben a speciális iskolák tanulójának adatai

2008/2009. tanév Speciális iskolák	9. évfolyam		10. évfolyam	
	tanév vége		tanév vége	
		%		%
Vizsgált osztályok száma	70		61	
Létszám (tanév eleje)	958		818	
Ebből osztályismétlő ¹	64	6,6	31	3,8
Jött ¹	60	6,2	14	1,7
Lemorzsolódott ¹	26	2,7	32	3,9
Más iskolatípusban tanul	34	3,5	23	2,8
Záró létszám	958		777	
Nem osztályozható ²	87	9,1	46	5,9
Osztályozottak száma	871		731	
Bukottak összesen ³	90	10,3	45	6,1
Egy-két tantárgyból bukottak	35	4,0	18	2,5
Kettőnél több tantárgyból bukottak	55	6,3	27	3,7
Bukások ³				
³ magyarból	63	7,2	29	4,0
matematikából	50	5,7	26	3,6
történelemből	52	5,9	15	2,0
idegen nyelvből	16	1,8	13	1,8
szakmai jellegű elméletből	22	2,5	2	0,3
Adatközlő iskolák száma	35			

¹ % érték a tanév eleji létszámhoz viszonyítva

² % érték a tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

A mintában szereplő tanulók száma összesen 1776, azaz nagyságrendjét tekintve közel azonos a felzárkóztató osztályokban tanulók számával. Az átlagos osztálylétszám a 9. évfolyamon 14, a 10. évfolyamon 13 tanuló.

A táblázat adatait a többségi szakiskolák adataival összevetve megállapítható, hogy kisebb léptékben ugyanazok a tendenciák jelentkeznek, mint ott.

A 9. évfolyamon magasabb

- az évismétlők aránya,
- az érkező tanulók aránya
- a bukottak aránya,
- több a tanulók száma és az osztályok száma, mint a 10. évfolyamon.

Ugyanakkor a többségi szakiskolákkal ellentétben, ezekben az iskolákban mind a félév, mind a tanév végén magasabb a több tantárgyból megbukó fiatalok aránya, mint az 1-2 tantárgyból bukottaké.

6. Az elmúlt évek legfontosabb monitorozási adatainak összehasonlítása

A tanulók létszámának változásai a vizsgálat ideje alatt

Figyelembe vett évek: a 2001/2002., a 2005/2006., és a 2008/2009. tanév.

Azért szerepel ez a három tanév az összehasonlításban, mert 2001/2002-es tanévre alakult ki az adatgyűjtő lapok végleges formája, ekkor került bevezetésre, hogy a bukások mutatói (% arány) nem a záró étszámmal, hanem az osztályozottak számával (korábbi elnevezése: redukált létszám) került összehasonlításra.

Az iskolák felvetése alapján a későbbiekben még sor került a lemorzsolódott/kimaradt sor megosztására. Jelenleg külön adatot képeznek a másik iskolába, vagy másik oktatási formába iratkozott tanulók.

A 2001/2002. tanév végén 328 iskola szolgáltatott adatokat.

A 9. évfolyamos szakiskolás tanulók száma az év végén ezekben az iskolákban összesen 888 osztályban 28348 fő, a 10. évfolyamon tanulóké 830 osztályban 22217 fő volt.

Az átlagos osztálylétszám a 9. évfolyamon, az év végén: 32fő, a 10. évfolyamon: 26,8 fő volt.

A 2005/2006. tanév végén: 321 iskola szolgáltatott adatokat.

A 9. évfolyamon 25625 fő tanult 868 osztályban. Az átlagos osztálylétszám: 29,5 fő volt.

A 10. évfolyamon 787 osztály és 20223 tanuló esetében az átlagos osztálylétszám:25,7 fő volt.

A 2008/2009. tanév végén: 242 iskola szolgáltatott adatokat, de többségi szakiskolai oktatással nem foglalkozó, hanem sajátos nevelési igényű tanulókat oktató speciális szakiskola.

Az adatot szolgáltató többségi szakiskolák és a normál tanterv szerint szakiskolai osztályt is működtető többi iskola száma összesen 224 volt.

A 9. évfolyamon 16248 fő tanult 556 osztályban. Az átlagos osztálylétszám: 29,2 fő volt.

A 10. évfolyamon 515 osztály és 13019 tanuló esetében az átlagos osztálylétszám:24,8 fő volt.

A fenti összehasonlítás a tanév elején beiratkozottak számának figyelembevételével történt. Az osztálylétszámok átlagai elfogadhatók. A gyakorlatban a 2000-es évek elején azonban a nagyobb városokban nem voltak ritkák a tanév elején 45 fős 9. osztályok sem, amelyek létszáma a félév végére erősen megcsappant. Másutt nem ritkán 15 fős létszámmal is működtettek szakiskolai osztályokat.

Mind a három kiemelt tanévben megfigyelhető, hogy a 10. évfolyamon az osztályok száma mintegy 90-93%-a, a tanulók száma pedig 78-80%-a a 9. évfolyamra vonatkozó osztályok és tanulók számának. Ez a gyakorlatban azt jelenti, ha három - négy 9. osztályt indítottak, a következő évben két, vagy három 10. osztályt kellett létrehozni, a korábbinál alacsonyabb osztálylétszámokkal. Az osztályok összevonására a 9. évfolyamon tapasztalható rendkívül magas bukási arányok és a nagyarányú lemorzsolódásból adódó létszámcsökkenés miatt volt és van szükség még jelenleg is.

Az önálló szakiskolák számának és azon belül a tanulói létszám csökkenésének számos oka van. Több intézmény szűnt meg a korosztály összlétszámának csökkenése és egyes intézményeknek az összevonás útján történő elsorvasztása miatt.

Nagyon sok területen a gazdasági igények szűntek meg az adott szakképzés iránt és ezt az intézmények fenntartói kisebb időbeli elcsúszással követni próbálták az osztályok számának csökkentésével, vagy a képzés teljes megszüntetésével.

Kérdés, hogy amikor a közoktatási törvénynek a szakiskolai oktatást szabályozó legutóbbi változásai életbe lépnek, hogyan tudják pótolni a megszüntetett szakiskolai osztályokat.

A változásokat a *6.1 és a 6.2 táblázat* tartalmazza.

Sor került még a javítóvizsgák adatainak összevetésére is a fenti években. (*6.3 és a 6.4 táblázat*)

A tanév végi adatok egy részének összegyűjtésére a korábbiakban rendszeresen június hónapban került sor, a javítóvizsgák adatait pedig csak szeptember elején küldték vissza az iskolák, sokkal kevesebben, mint ahányan júniusban elküldték az adatlapjaikat. Ennek elkerülése miatt szeptember elejére került át a későbbiekben a tanév végi adatgyűjtés, ami azonban nehezíti a tanév kezdését és a nagyon közeli az októberi statisztikával kapcsolatos adatszolgáltatással. Ezeknek az adatoknak gyűjtését csak akkor lehetne későbbi időpontra helyezni, ha a kutatási program 1,5 évig tartana, és így magába foglalna egy töredék és egy teljes tanévet.

A táblázatok adatait megvizsgálva kitűnik, hogy a vizsgán megjelent tanulók korábban jobban, jelenleg kevésbé készülnek fel erre az alkalomra még a 10. évfolyamon is. Az továbbra is tény, hogy a megbukottak többsége a korábbi iskolájában marad, remélve az eredményesebb befejezést. A listából hiányzó tanulók sorsáról, pl. másutt ismételt, munkába állt, nincs munkahelye, stb. nagyon kevés információval rendelkeznek az iskolák.

A pedagógiai program alapját képező kerettantervekről a két korábbi fejezetben esett szó, valamint a felzárkóztató oktatásról gyűjtött adatokról.

Az adatgyűjtés alapelve mindvégig az volt, hogy egyes fontos adatok gyűjtésére lehetőleg huzamos ideig kerüljön sor a tendenciák megismerése miatt és annak érdekében, hogy az összefüggések feltárása elősegítse a szükséges változások elindítását és véghezvitelét.

6.1 táblázat: Lemorzsolódás és bukás a szakiskolák többségi 9. évfolyamán 3 tanévben

Szakiskola 9. évfolyam	2001/2002		2001/2002		2005/2006		2005/2006		2008/2009		2008/2009	
	I. félév		év vége		I. félév		év vége		I. félév		év vége	
		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	897		888		815		868		542		556	
Létszám (tanév eleje)	28425		28348		24172		25625		15941		16248	
Ebből osztályismétlő ¹	3069	10,8	3072	10,8	2763	11,4	2717	10,6	2462	15,4	2262	13,9
Jött ¹	988	3,5	2017	7,1	999	4,1	1785	7,0	756	4,7	1496	9,2
Lemorzsolódott ¹	1914	6,7	3519	12,4	1744	7,2	2984	11,6	758	4,7	902	5,6
Más iskolatípusban/iskolában tanul ¹									131	0,8	778	4,8
Záró létszám	27499		26846		23427		24426		15808		16064	
Nem osztályozható ²	978	3,6	1869	7,0	972	4,2	1580	6,5	1516	9,5	1725	10,7
Osztályozottak száma	26521		24977		22455		22846		14292		14339	
Bukottak összesen ³	13564	51,1	7356	29,4	11023	49,1	6495	28,4	7234	50,6	4275	29,8
Egy-két tantárgyból bukottak	7050	26,5	4444	17,8	5855	26,1	3781	16,5	3896	27,2	2056	14,3
Kettőnél több tantárgyból bukottak	6514	24,6	2912	11,7	5168	23,0	2703	11,8	3338	23,4	2219	15,5
Bukások ³ :												
³ magyarból	3770	14,2	1873	7,5	2659	11,8	1673	7,3	1960	13,7	1414	9,9
matematikából	6029	22,7	3360	13,5	4116	18,3	2872	12,6	3012	21,1	2296	16,0
történelemből	4659	17,6	2296	9,2	3371	15,0	2014	8,8	2558	17,9	1546	10,8
idegen nyelvből	3480	13,1	1962	7,8	2503	11,1	1699	7,4	2007	14,0	1415	9,9
szakmai jellegű elméletből	3688	13,9	1731	6,9	3064	13,6	1629	7,1	2093	14,6	1329	9,3
Adatközlő iskolák száma	311		328		299		321		221		224*	

¹ % érték a tanév eleji létszámhoz viszonyítva

² % érték a tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

* 242 iskola küldött adatot, de ezek közül csak 224 iskola működtet többségi szakiskolai évfolyamot

6.2 táblázat: Lemorzsolódás és bukás a szakiskolák többségi 10. évfolyamán 3 tanévben

Szakiskola 10. évfolyam	2001/2002		2001/2002		2005/2006		2005/2006		2008/2009		2008/2009	
	I. félév		év vége		I. félév		év vége		I. félév		év vége	
		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	833		830		728		787		501		515	
Létszám (tanév eleje)	22408		22217		18787		20223		12608		13019	
Ebből osztályismétlő ¹	882	3,9	937	4,2	951	5,1	824	4,1	664	5,3	730	5,6
Jött ¹	348	1,6	733	3,3	446	2,4	791	3,9	358	2,8	676	5,2
Lemorzsolódott ¹	875	3,9	1623	7,3	923	4,9	1784	8,8	408	3,2	531	4,1
Más iskolatípusban/iskolában tanul									65	0,5	387	3,0
Záró létszám	21881		21327		18310		19230		12493		12777	
Nem osztályozható ²	214	1,0	372	1,7	352	1,9	372	1,9	516	4,1	572	4,5
Osztályozottak száma	21667		20955		17958		18858		11977		12205	
Bukottak összesen ³ :	8130	37,5	2748	13,1	7000	38,9	2892	15,3	4886	40,8	1993	16,3
Egy-két tantárgyból bukottak	5491	25,3	2184	104,0	4626	25,8	2205	11,7	3270	27,3	1356	11,1
Kettőnél több tantárgyból bukottak	2639	12,2	564	2,7	2374	13,2	687	3,6	1616	13,5	637	5,2
Bukások ³												
magyarból	2065	9,5	491	2,3	1271	7,1	495	2,6	1029	8,6	438	3,6
matematikából	3412	15,7	1081	5,2	2575	14,3	1215	6,4	2024	16,9	946	7,7
történelemből	2588	11,9	680	3,2	1617	9,0	525	2,8	1346	11,2	539	4,4
idegen nyelvből	1992	9,2	469	2,2	1548	8,6	624	3,3	1141	9,5	556	4,5
szakmai jellegű elméletből	2099	9,7	708	3,4	1586	8,8	602	3,2	1390	11,6	6310	2,9
Adatközlő iskolák száma	311		328		299		321		221		224*	

¹ % érték a tanév eleji létszámhoz viszonyítva

² % érték a tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

* 242 iskola küldött adatot, de ezek közül csak 224 iskola működtet többségi szakiskolai évfolyamot

6.3 táblázat: Javító- és osztályozóvizsga a szakiskolák többségi 9. évfolyamán, tanév végén

Szakiskola 9. osztály	2001/2002.		2005/2006		2008/2009.	
	év vége		év vége		év vége	
		%		%		%
Javító-, osztályozóvizsgán – részt vett	3581		4178		3687	
Javító-, osztályozóvizsgán – megfelelt ¹	2782	77,7	3068	73,4	1751	47,5
A vizsgán – megbukott ¹	799	22,3	1110	26,6	1936	52,5
A vizsgán megbukottak közül tanulmányait az iskolában folytatja ²	598	74,8	907	81,7	1570	81,1
Adatközlő iskolák száma	268		321		224	

6.4 táblázat: Javító- és osztályozóvizsga a szakiskolák többségi 10. évfolyamán, tanév végén

Szakiskola 10. osztály	2001/2002.		2005/2006		2008/2009.	
	év vége		év vége		év vége	
		%		%		%
Javító-, osztályozóvizsgán – részt vett	1810		2341		1924	
Javító-, osztályozóvizsgán – megfelelt ¹	1483	81,9	1854	79,2	1177	61,1
A vizsgán – megbukott ¹	327	18,1	487	20,8	747	38,9
A vizsgán megbukottak közül tanulmányait az iskolában folytatja ²	224	68,8	406	83,3	595	79,7
Adatközlő iskolák száma	268		321		224	

¹% érték a javító- és osztályozóvizsgán részt vettekhez viszonyítva

²% érték a javító- és osztályozóvizsgán bukottakhoz viszonyítva

Megjegyzés: 2001/2002-ben ősszel a javító vizsgák statisztikáit részben más iskolák küldték be, mint az év végi statisztikát júniusban, a beküldők száma pedig kevesebb volt

7. A 2009. évi interjúkban részt vevő iskolák bemutatása

Mivel az utóbbi években alig van szakiskola néhány speciális szakiskolán kívül, amelyet az iskola összevonások, TISZK-be szervezések ne érintettek volna, szükséges a felmérésben résztvevő iskolákat az iskolavezetők által rendelkezésre bocsátott információk alapján röviden bemutatni.

Esély Kövessi Erzsébet Szakképző Iskola és Gimnázium, Budapest

Az iskolát 1997-ben alapították, jelenleg a Pályakezdő Fiatalok Esély Alapítványa fenntartásában működik. 2006-ban költözött a mostani székhelyére (1089 Bp. Dugonics u. 17-21.) Előtte a XX. kerületben és két másik telephelyen működött. Az iskola 2008-ban csatlakozott az „ÉN UTAM” TISZK-hez, melynek további tagjai: Gourmand Vendéglátó-ipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Szakképző Iskola, Computer School Számítástechnikai Szakközépiskola, Szakkay József Szakközépiskola, THÉBA Művészeti Szakközépiskola, Út a Harmadik Évezredbe Közgazdasági és Külkereskedelmi Szakközépiskola, Ring Szakképző Iskola, "Médiatudományi" Szakközépiskola. Az iskola vonzáskörzete: VIII. és a szomszédos kerületek, Dél-Pest, valamint a 3-as metró vonalára érkező településekről bejárók.

Az iskola kézműves és szolgáltató szakmákat kínál: kosárfonó, szőnyegszövő, női szabó, bútorasztalos, virágkötő, élelmiszer- és vegyi áru-eladó, szakács, pincér, számítógép-szerelő. A szakmai profil változását két fő tényező okozta: 2006-os székhelyváltás az egyik, és a külső gazdasági környezet változása a másik. A székhely változás a tanulók összetételét és szociális helyzetét, illetve az iskola vonzáskörzetét befolyásolta. A gazdasági változások az oktatott szakmák változását eredményezte, a kézműves szakmák iránti igény visszaszorult, előtérbe kerültek a szolgáltató szakmák. Megszűnt a szíjgyártó és a fazekas szakma. Az OKJ átalakítása is befolyásolta az iskolának a szakmai összetételét, megszűnt a vendéglátó eladó, a környezetvédelmi laboráns, az élelmiszer- és vegyi áru-kereskedő. Ezeknél a szakmáknál a belépési feltételek változtak számukra és az ide járó tanulók számára kedvezőtlenül. Az iskola tanulólétszáma jelenleg 750 fő. A felzárkóztató program a 2004/2005-ös tanévben indult az SZFP I. keretében, 2 csoporttal, a 2007/2008-as tanévben a jelentkezők megnövekedett száma miatt már 3 csoportot indítottak. Idén „dobbantós” osztályuk is van.

Az előkészítő és szakképző évfolyamok oktatóinak létszáma stabilnak nevezhető. Annak ellenére, hogy az iskola tanulóinak nagy többsége valamilyen hátránnyal küzd, nehezen kezelhető, a szakoktatók és a tanárok szeretik a munkájukat. Hiányterületek elsősorban a szakoktatók, mesterek vonatkozásában vannak. Nehéz olyan lendületes, erős személyiségű, találékony, hozzáértő oktatót találni, aki ilyen kevés pénzből meg tud élni. Nekik most viszonylag szerencsésük van, de ha a tanulói létszám bővülése miatt új mestert, szakoktatót kell találni, nem egyszerű a helyzetük.

Az iskolában a feltételek jelentősen jobbak, mint korábban voltak, bár az épület felújítása még folyamatban van. Jól felszerelt műhelyek és a megfelelő eszközök állnak rendelkezésre.

ADDETUR Alapítványi Gimnázium és Szakképző Iskola, Budapest

Az intézmény 1993-ban alakult. Fő célja a 8., 9., 10. osztályt, vagy középiskolát eredményesen befejezett, akadályozottsággal élő, hátrányos helyzetű, vagy tanulási nehézségekkel küzdő fiatalok oktatása, szakmai képzése akadálymentes környezetben. Az iskola fenntartója az ADDETUR Alapítvány, a helyszínt pedig a Mozgássérült Emberek Rehabilitációs Központja biztosítja.

Iskolaösszevonás nem volt, tagjai voltak egy győri központú TISZK-nek, de ebből szervezési és működési problémák miatt kiléptek, és most társultak egy másik, közép-magyarországi TISZK-hez, amelyhez sok kisebb, magán- vagy alapítványi iskola, pl. AKG, Neumann tartozik, még nagyon új a dolog.

Az iskolában többféle nappali képzés folyik. A fő hangsúly a gimnáziumi képzésen van, emellett szakmai előkészítő, és szakmai vizsgára felkészítő évfolyamokat is indítanak. Az oktatás kis létszámú osztályokban történik (max. 15-18 fő).

A szakiskolai képzés keretében a gyengébb képességű fiatalok oktatását, nevelését végzik 2 tanéven keresztül. Ennek hatékonyságát bizonyítja, hogy az innen kikerült tanulók közül sokan a gimnáziumban, vagy a szakképzésben folytatják tanulmányaikat. A képességzavarokkal küzdők igénybe vehetik helyben a fejlesztőpedagógus segítségét, a mozgássérülteknek pedig magas szintű konduktori ellátást biztosítanak, illetve a rászorultak gyógytestnevelési vagy könnyített testnevelési oktatásban részesülnek.

Szakmai képzésbe kapcsolódhatnak be azok a tanulók, akik teljesítik a felvételi követelményeit. Női szabó tanulók a 10. évfolyam elvégzése után kis létszámú osztályokban, jól felszerelt (ipari varrógépek, ipari vasalógépek, stb.), rendezett tanműhelyben tanulhatnak. Irodai asszisztens képzésre a 10. évfolyamot elvégzett, vagy 16. életévüket betöltött diákokat várják, akiknek egy írásbeli, logikai képességeket felmérő teszten és egy kötetlen szóbeli elbeszélgetésen kell átesniük. Érettségizettek számára indult a számítógéprendszer-karbantartó szakképzés.

Felzárkóztató oktatás keretében a gyenge képességű, hátrányos helyzetű, illetve beilleszkedési nehézséggel küszködő tanulók felzárkóztatását végzik 8-10 fős csoportban. (Meg kell jegyezni, hogy elmondásuk szerint ők már az előtt elkészítették a felzárkóztatás helyi programját, amikor az központilag 2001-ben megjelent, eddig a tanévig nem csatlakoztak egyik országos programhoz sem, most azonban a Dobbantó Program egyik iskolájaként indítottak tanulócsoportot előkészítő 9. évfolyamon.)

A beiskolázás országos. A Mozgássérült Emberek Rehabilitációs Központja (MEREK) a szociális törvény alapján működik, van kollégiumuk, de nagy gondot okoz a szociális rehabilitációs program és a szakiskolai képzés időbeni összehangolása. Sokszor probléma, hogy az iskolába felvett tanuló a MEREK-nél nem tud helyet szerezni, mert ott várólista van. Ráadásul a MEREK-nél 30 ezer Ft-ot kell havonta a tanulónak a rehabilitációért fizetnie, pedig a tanulónak ingyenes kollégiumi ellátáshoz volna joga, de az iskola ezt nem tudja biztosítani. Az is feszültséget okoz, hogy a rehabilitációs időt a törvény 5 évről 3-ra csökkentette, viszont ezek a fiatalok sokszor ennél hosszabb ideig tanulnak, így a képzés utolsó szakaszában gyakran elvesztik a szálláshelyüket. Aki akar és tud, megpróbál iskolai kollégiumi helyet szerezni magának, de ez nagyon esetleges. A nem fogyatékkal élők számára a közelben két önkormányzati fenntartású kollégium áll rendelkezésre.

Az ADDETUR Iskolába állandó a túljelentkezés, tanulólétszámukat a képzési helyszínek szűkösége és az anyagi feltételek egyre rosszabbodó helyzete korlátozza. Ez az utóbbi 5 évben alakult ki, ami a marketingjüknek, honlapjuknak is köszönhető. Jelenleg a 180 főhöz képest kb. 300 főt kellene felvenniük, ha ennek meglennének a tárgyi feltételei.

19 főállású oktatójuk van, a többiek részfoglalkozásúak vagy óraadók.

A szakiskolában minden évfolyamon egy osztály van, 9-ben most 23 fő indult, plusz a Dobbantó előkészítő 9. évfolyamon 10 tanuló.

„Normál” 10. évfolyamon 11 fő, szakképző évfolyamon női szabónak 9, számítógép-rendszerkarbantartónak 14 fő tanul egy-egy évfolyamon. Van esti gimnáziumi tagozatuk is, benne 0. nyelvi előkészítő évfolyam, de az estin nincs külön normatíva a mozgássérülteknek, a 20%-os normatíva összeg pedig nem fedezi a költségeket. Érettségi után is van 5 mozgássérült felnőttjük szakképzési évfolyamon.

Az iskolában tanulható szakmák változtak az új OKJ miatt, volt pl. számítógép kezelő, használó, helyette lett irodai asszisztens, a női ruhakészítő helyett női szabó, a szoftverüzemeltető helyett számítógép rendszerkarbantartó.

Öveges József Gyakorló Középiskola és Szakiskola, Budapest

Az iskola a délbudai körzet kapujában található, a gazdagréti lakótelep és a szomszédos kertvárosi rész határán. Az egyébként rendezett képet mutató, az 1980-as években épült épületeryüttes mára már felújításra szorul a folyamatos karbantartás ellenére is. Tisztasága a nagy tanulólétszám ellenére jó színvonalú. A tantermek kialakítása többnyire hagyományos, felszereltségük átlagos, kivéve a sajátos nevelési igényű tanulók előkészítő 9. évfolyamú osztályának befogadására létesített „Dobbantó” osztálytermet, amelyet pályázati forrásból alakítottak ki igényesen, kifejezetten erre a célra.

Az idén 125 éves iskola a főváros legnagyobb múltú szakképző intézménye, jelenleg 4 szakmacsoportban folytat szakközépiskolai, szakiskolai oktatást, szakmai képzést. Fenntartója a Fővárosi Önkormányzat. 2008 óta a Dél-Budai TISZK súlyponti iskolájaként a közeljövőben 1 Mrd Ft-nyi fejlesztési támogatásból újul meg, közte a gyakorlati oktatást kiszolgáló tanműhelyek is. Az iskola beiskolázási körzete elsősorban Budapest és Pest megye, de a jó közlekedésnél lévő intézmény országos beiskolázású, elsősorban a diszlexiás/SNI tanulók számára. Kollégiumi elhelyezés is megoldott a közelben.

Az iskola által közölt részletes tanulólétszámok (iskolai szinten kb. évi 1200 tanuló) és képzések listája kiegészül a felnőttképzésben szervezett tanfolyamok széles és specifikus listájával, amelyben további kb. évi 300-400 személy vesz részt. Emellett az iskola vizsgaközpont is. A tanulólétszám folyamatosan nőtt az elmúlt években, a 680 főre tervezett épület ma már szűk, belső átalakítása folyamatos volt. Első HHR-s osztályukat először a tavalyi tanévben indították. Elképzelésüket a fenntartó is támogatta, így volt ez minden más speciális feladat esetén is. 1994/95 óta minden szakmacsoportban diszlexia-specifikus tanulói csoportokat indítanak, így otthonosan mozognak az SNI tanulók támogatása körében, és nyitottak az új kihívásokra. A 2009-es tanévben a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány pályázati támogatásának köszönhetően indították el a „dobbantós” előkészítő 9. osztályt.

Ybl Miklós Építőipari Szakképző Iskola, Budapest

Az intézményt 1958-ban alapították. Jelenleg a fenntartója a Fővárosi Önkormányzat. Az iskolát a Lechner Ödön Építőipari Szakmunkásképző Iskolával vonták össze. Az Ybl SZKI a jogutódja 1997-től. Az Építőipari TISZK tagjai: Schulek Frigyes Kéttannyelvű Építőipari Műszaki Szakközépiskola, Arany János Épületgépészeti Szakközépiskola és Szakiskola, Pogány Frigyes Kéttannyelvű Építőipari Szakközépiskola és Gimnázium, Ybl Miklós Építőipari Szakképző Iskola. Az iskola térségi beiskolázású.

Az elmúlt években a szakképzésre történő beiskolázás vonatkozásában a létszámok közel azonosak. A közlekedési szakmacsoportban kevés a jelentkező. Az intézmény befogadó kapacitása: nappali tagozaton 1100 fő, felnőtt, nem nappali képzés 300 fő. Jelenleg nappali tagozaton az összlétszám 998 fő. Az iskolában felzárkóztató jellegű oktatás SZFP „C” program keretében, 2003/2004-es tanévtől folyik.

A szakképző intézmény jelenlegi szakmai profilja: építőipari, közlekedésépítő, művészeti szakmák képzése folyik A szakképzési profil (szakmacsoport, szakképesítés, amire az iskola képez) az elmúlt 5 évben a következőképpen változott: építészet, művészeti (kifutó még 3 év), közlekedési (ez a 2. év).

Az iskola, tagiskola szakképzést előkészítő, szakképző tantestületének létszáma ez évben 100 fő. A személyi feltételek még megfelelőek, de sok a nyugdíjas és hiányzik a hátrányos helyzetű tanulók képzéséhez szükséges szakképzettség.

Az iskola tantermi ellátottsága szűkös, az eszközellátottsága közepes, különösen a szaktanterem kevés, a tornaterem viszont nagyon jó, a tanműhely most bővül. A tanterekben új bútorok (asztalok, szekrények, polcok) találhatóak. A számítástechnika teremben is a felzárkóztató képzésre kapott összegből szereztek be új számítógépeket, és más számítástechnikai berendezéseket.

Martin János Szakképző Iskola, Miskolc

Intézményünk több évtizede Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzatának költségvetési több célú közös igazgatású nevelési-oktatási intézménye. Működési területe a Miskolci Ávas lakótelep. A tanulók a városból, vonzaskörzetéből és a régió területéről érkeznek.

A szakképző iskola tanulólétszáma 427 fő. A pedagógiai munkát ellátók száma 80, míg a technikai alkalmazottaké 15 fő. Az iskola pedagógus létszámából 24 fő szakoktató, 2 szociálpedagógus, 1 szociális munkás, 1 pszichológus, 4 pszicho-pedagógus. Ezek közül többen jelenleg is tanulnak második szak megszerzése céljából.

Az iskola szakember ellátottsága jó, ha igény van új felvételre, csak azok jöhetnek szóba, akik megfelelően képesítettek, vagy azonnal beiskolázhatók a speciális szakértelem megszerzése céljából. Ilyen volt pl. a nyomdaipari képzés beindításakor.

Az oktató-nevelő munka 5 épületben folyik. A tanműhelyek korszerű gépparkkal rendelkeznek. Az épületeket nagy, gondozott kert, udvar veszi körül. Iskolaösszevonás nem volt, nem tagjai TISZK-nek, mivel speciális szakiskolaként egyedül is hozzáférnek a szakképzési hozzájárulásból származó közvetlen gazdálkodó szervezetek által átadott fejlesztési forrásokhoz.

Elsődleges feladatuk a sajátos nevelési igényű fiatalok általános műveltséget megalapozó, szakmai vizsgára és további iskolai tanulmányok megkezdésére felkészítő nevelés és oktatás biztosítása, valamint a munkába álláshoz és az önálló életkezdéshez szükséges ismeretek nyújtása. Olyan szakmai kompetenciák közvetítése, melyek birtokában az iskola padjaiból kikerült fiatalok alkalmassá válhatnak a munkaerőpiaci integrációra, az együttnevelés-oktatás (inklúzió) megvalósítására. Az intézmény filozófiája: „Hatékony, komplex segítségnyújtás a valós szükségletek kielégítésére.”

Az intézmény alaptevékenységei:

- Szakiskolai képzés (külön szervezeti egységben)
- Speciális szakiskolai képzés (külön szervezeti egységben)
- Készségfejlesztő speciális szakiskolai képzés (külön szervezeti egységben). Súlyosan halmozottan fogyatékos tanulók képzése.
- Utógondozói modellprogram. A szakképzést szerzett fiatalok nyílt munkaerőpiacon való elhelyezkedésének hatékony segítése a szektorok helyi szereplői közti együttműködéssel.
- Munkahelyi gyakorlat – Munkára felkészítő oktatási program: Készségfejlesztő és a speciális szakiskolák tanulóinak felkészítése az integrált, nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatásra.

A képesség-kibontakoztató és integrációs nevelés pedagógiai rendszerének kidolgozásával és működtetésével biztosítják a tanulók számára a tanórai keretek között és tanórán kívül történő felzárkóztatást, indulási esélyeik kompenzálását, az inkluzív együttnevelés megvalósítását. A tehetséggondozás színterei a tanórán kívüli foglalkozások, szakkörök.

Hagyományai vannak iskolában a versenyekre, vetélkedőkre történő felkészítéseknek is. A tanórai foglalkozásokon túl kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs és terápiás foglalkozásokat, a pedagógiai szakszolgálat keretében a gyógytestnevelést és logopédiai ellátást biztosítanak. A sajátos nevelési igényű gyermek esetében az inkluzív nevelés-oktatás megvalósítására törekcsenek esélyegyenlőségük növelése és társadalmi beilleszkedésük elősegítése érdekében.

A különböző felzárkóztató programok színesítik a módszerpalettát, mindegyik változatának kipróbálása a tanulók számára legkedvezőbb helyi programok kialakításához is hozzájárul. Egyre több olyan gyerek van az iskola beiskolázási körzetében, akik szívesen járnának ebbe az iskolába, a jelentkezők számát tekintve 3-4 további osztályt is be lehetett volna indítani, de a fenntartó ezt nem engedélyezte, és az épületek befogadó kapacitása jelenleg nem is teszi lehetővé.

A szakképzési évfolyamokon műszaki, humán, agrár, gazdasági, és szolgáltatási szakterületen – az OKJ-ben meghatározottak szerinti szakmákban speciális, egyéni és toleráns módszereket alkalmazva készítik fel tanulóikat szakmai vizsgára.

Az 1993. LXXIX. Tv. 27. § (8) bekezdésében szabályozott felzárkóztató, szakmai előkészítő „reintegrációs”, illetve a Kt. 126. § szerinti előkészítő oktatást folyamatosan szerveznek a 2002/2003-as tanévtől kezdve a 2001. évi felzárkóztató kerettanterv szerinti oktatásban bázisiskolaként működtek, azóta is mintaként szolgálnak többek között a Szakiskolai Fejlesztési Programban résztvevő más iskolák számára. E tanévben indították a SNI tanulók számára fejlesztett Dobbantó Program szerinti előkészítő évfolyamot.

Szász Márton Általános Iskola, Szakiskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Tapolca-Díszel

Az iskola alapításának éve: 1983, jelenlegi fenntartója a Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlése, jellegéből következően nem vett részt iskola összevonásban. Tagja TISZK-nek,

a: Balaton- felvidék - Somló Szakképzés-szervezési Társulásnak, melynek megalakulási dátuma 2008. 11. 18.

A szakiskolai tantestületi létszám 13 fő. 11 fő főállású (8 fő közismereti tárgyakat tanít, 2 fő mérnök tanár, 1 szakoktató) és 2 óraadó tanár (élelmiszeripari mérnök tanár). Főállású élelmiszeripari-mérnök tanárunk nincs, így meghirdették ezt az állást. A pék és pék-cukrász képzést óraadó tanárok alkalmazásával oldják meg.

Tantermi és eszközellátottságuk az elmúlt években jelentősen javult, köszönhetően a rendszeres pályázati tevékenységeken való részvételnek. A 2005/2006-os tanévben csatlakoztak a HEFOP 3.1.3. „Felkészítés a kompetencia-alapú oktatásra” elnevezésű pályázathoz, melynek eredményeképpen az oktatásban azon képességek fejlesztésére helyezik a hangsúlyt, amelyek megfelelő színvonalú birtoklása a későbbi munkavállalás során elengedhetetlenül szükséges (pl. anyanyelvi, matematika, digitális, idegen nyelvi kompetencia). A pályázathoz kapcsolódó digitális eszközök (interaktív táblák, notebook-ok), digitális tananyagok beszerzése a pályázati forrásból történt. Az idei tanévben az előkészítő 9. évfolyam indítását terembővítés, felújítás, átalakítás és nagymértékű eszközbeszerzés előzte meg, így az iskola befogadó kapacitása is növekedhetett. A gyógynövénytermesztő szakma gyakorlati oktatását megvalósító iskolai tanműhely továbbra is változatlan formában, az SZVK-nak megfelelő felszereltséggel eredményesen működik. A TISZK most ad be pályázatot, melynek elnyerése esetén pék-cukrász képzés gyakorlati hely kialakítására, eszközbeszerzésére valamint az irodai asszisztens képzés eszközeinek megújítására és kiegészítésére kerülne sor. Az iskola tornateremmel nem rendelkezik, a testnevelés órákat a településen lévő művelődési házban illetve futballpályán tartják.

Intézményük tanulói lakóhely tekintetében viszonylag változatos képet mutat. Sümeg, Tapolca környékéről, valamint Veszprém, Pápa, Ajka térségéből érkeznek hozzájuk tanulók, de jelenleg két tanuló van Zala megyéből is. Az iskola tanulóinak létszáma az utóbbi 5 évben nőtt. Az idei tanévben az iskola történetében először fordult elő, hogy az alapító okiratban meghatározott 200 fős maximális tanulói létszámot elérték, ebből 113 tanuló a szakiskolai képzésben vesz részt (ebből 62 tanuló SNI), ezért sajnos több tanuló jelentkezését nem tudták fogadni. A jövő tanévben azonban – alapító okirat módosítása után - lehetőségük lesz akár 300 tanuló oktatását is biztosítani.

Jelenleg pék, pék-cukrász, irodai asszisztens, virágkötő és gyógynövénytermesztő szakmát végző tanulóik vannak. Emellett – az idei tanévben először – sikerrel indítottak előkészítő 9. évfolyamot a Dobbantó program keretében, melyben olyan fiatalokat foglalkoztatnak, akik valamilyen okból nem fejezték be az általános iskolát, vagy más iskolában kudarc érte őket. A képzés az iskolarendszerbe történő újbóli beilleszkedést segíti, ezen kívül általános szakiskolai képzésre, valamint szakképzés megkezdéséhez szükséges kompetenciák megszerzésére készíti fel a 15- 23 éves tanulókat.

A szakiskolai tagozat a 2010/2011. tanévben újabb előkészítő 9. évfolyam, kompetenciaalapú, szakképzésre felkészítő 9. évfolyam, valamint pék, pék-cukrász, irodai asszisztens, gyógynövénytermesztő, virágkötő –berendező, virágkereskedő, és szabó szakképesítés indítását tervezi. Az induló osztályok létszáma természetesen a jelentkezők számától függ, az indítható szakképesítések és osztályok száma pedig a fenntartóval történő egyeztetés eredménye. Az utóbbi 5 évben a szakmai képzésben résztvevő tanulók aránya a mezőgazdaság szakmacsoport felől az élelmiszeripari, valamint az informatikai jellegű szakmák felé tolódott el. Míg korábban a gyógynövénytermesztő és virágkötő szakma iránt nagy volt az érdeklődés, jelenleg csupán 12 tanulójuk végez ezirányú tanulmányokat. A számítógép-kezelő képzés, most pedig az irodai asszisztens képzés bevezetésével

megkezdődött, és folyamatossá vált az informatikai, ügyviteli szakmák iránti érdeklődés, a 9.-10. évfolyamon történő szakmai alapozó és előkészítő oktatás.

Jelenleg a pék szakmát végző utolsó évfolyamos tanulók, valamint a most beiskolázott pékcukrász tanulók száma 23 fő. Az idej az első olyan tanév, amikor két évfolyamon is tanulnak élelmiszeripari szakmacsoporthoz tartozó szakképzést (pék, pék-cukrász) diákjaik. Emellett – elsőként az idej tanévben – az irodai asszisztens szakképesítés 13 tanulóval indult. A képzésre túljelentkezés volt, sajnos több tanulót el kellett utasítaniuk helyhiány miatt. Hogy jövőre minden jelentkezőt fel tudjanak venni, a szükséges szakmai és technikai lehetőségek bővítését tervezik. A TISZK most ad be pályázatot ennek érdekében.

Az előkészítő 9. évfolyam indítását terembővítés, felújítás, átalakítás és eszközbeszerzés előzte meg, így az iskola befogadó kapacitása is növekedhetett. Jelenleg szakiskolai tagozaton 113 fő tanul, 22 fő 9. évfolyamos, 28 fő 10. osztályos általános szakiskolai képzésben résztvevő tanuló. A szakmai képzésekben résztvevő tanulók száma 48 fő (ebből: 5 fő virágkötő, 13 fő irodai asszisztens, 11 fő pék-cukrász, aki idén kezdte meg szakmai tanulmányait, valamint 7 fő gyógynövénytermesztő, 12 fő pék, akik ebben a tanévben szakmai vizsgát tesznek). Előkészítő 9. évfolyamon 15 fő beiratkozott tanuló vesz részt a felzárkóztató képzésen. A 2009/10-es tanévben indítottak először a Kt. 126.§ szerinti előkészítő osztályt, mely lehetőséget nyújt a felzárkóztató képzésre is.

Az elmúlt években egyetlen tanulójuk sem bukott meg a szakmai vizsgákon. A gyengébben teljesítő elsősorban SNI-s tanulóik OKJ-s bizonyítvány helyett tanúsítványt kaptak. A 9. 10. évfolyamon történnek évisméltések elsősorban a közismereti tárgyak miatt. A tavalyi tanévben vezették be a moduláris képzést, az idej tanév végén lesz az első ilyen vizsgájuk is.

Budai-Városkapu Iskola Speciális Szakiskolája, Pécs

1997-ig az iskola jogelődje önálló volt szakmai és gazdálkodási szempontból is. (Dolgozók Önálló Általános Iskolája, Pécs Székely Bertalan u 33. sz.) 1997-ben a fenntartó- Pécs Megye Jogú Város Önkormányzata épületüket, - mint volt egyházi ingatlant visszaadta a Miasszonyunk Mária Rendnek. Ekkor költöztek először a Török István utcai telephelyre. Ezek után a Meszesi Általános Iskola Felnőttképzési Tagozataként működtek egyre csökkenő párhuzamos évfolyam számmal, mert a magánvállalkozások, multinacionális cégek már nem iskoláztatják dolgozóikat. Az anyaiskola Csokonai Vitéz Mihály nevét vette fel. Ekkor Felnőttoktatási Munkaközösségként működtek. 2007-ben a fenntartó iskolaközpontokat hozott létre Pécssett, nevük, azóta Budai-Városkapu Iskola (székhely:7629 Pécs Komlói út 58.) A felzárkóztató és felnőttképzés a Frankel Leó utcai telephelyre költözött, ahol a Speciális Szakiskolával együtt működtek két tanéven keresztül. A 2009/2010-es tanévet egy újabb költözés után ismét a Török István utcai telephelyen kezdték meg. A tárgyi feltételek itt adóttak a leginkább, mert a Frankel Leó utcai telephelyre beköltözött –a fenntartó döntése alapján - a MIOK Kft. valamint a FUND Művészetoktatási Alapítvány, így a rendelkezésre álló tantermek száma lecsökkent, míg a Török István utcában a kifutó szakképzés miatt tantermek szabadultak fel. Most ismét tagozatként működnek 4 főállású és 15 az általános iskolából áttanító pedagógussal. 2005-ben Baranya megyében 3 intézményfenntartó és 8 szakképző intézmény bevonásával alakult meg a PANNON-TISZK, melyhez 2008. május 31-én–a HEFOP 3.2.2. projekt zárása után - a megye több, szakképzéssel foglalkozó intézménye is csatlakozott. A Budai-Városkapu Iskola nem csatlakozott végül is a PANNON-TISZK-hez speciális intézményi mivolta miatt.

A felzárkóztató oktatást 2004-ben kezdték el, ez váltotta ki a nappali rendszerű alapfokú felnőttoktatást. Képzéseiken az alábbi két csoport vehet részt:

1. SNI-s (sajátos nevelési igényű) tanulók, akik iskolai teljesítményzavarral küzdenek, ennek következtében fejlődésben és tanulási folyamatban tartósan akadályozottak, akik speciális általános iskolai tanulmányokat folytattak, és szakértői bizottság által kiállított szakvéleménnyel rendelkeznek.
2. Felzárkóztató képzésre jelentkező tanulók, akik 14. életévüket betöltötték, és az általános iskolai tanulmányikat nem fejezték be, vagy befejezték általános iskolai tanulmányaikat. A tanulók a felzárkóztató képzés sikeres elvégzése után bármely szakképző iskola 11. évfolyamába léphetnek.

A Török utcai tagozaton, a tagozatvezető legfrissebb statisztikája szerint a 2009/2010-es tanévben a 157 fő vesz részt oktatásban: felzárkóztató képzésen 101 fő, felnőttképzésen pedig 56 fő (6. oszt. 12 fő; 7. oszt. 21 fő; 8. oszt. 23 fő).

Közös tantestületet alkotnak az általános iskola és a felzárkóztató képzés pedagógusai, így teljes a szakos ellátottságuk. Áttanítás van, részben helyben, részben a többcélú intézményen belül, a Csokonai Általános Iskola telephelyéről. A tagintézményben, a felzárkóztató oktatásban 15 pedagógus és 2 szakember (egyikük mentálhigiénés szakemberként, másikuk a tanulásban akadályozottak fejlesztőpedagógusaként) dolgozik. A tagozatvezető elmondása szerint azonban van még hiányterület: kellene egy saját iskolapszichológus (a központban van, de nagyon hatékonyan segíthetné a Török utcaiak munkáját, ha önálló feladatként tudnák ők segítségül hívni).

Kifejezetten jó az IKT eszközökkel való ellátottságuk, rendelkeznek különféle eszközökkel: laptop, projektor, számítógépek, Hi-Fi, DVD, kamera, fényképezőgép. Több, különböző témájú pályázat nyerteseként sikerült ezeket elérniük az előző években. Szívesen elfogadnák viszont a fenntartó anyagi segítségét, vagy más szervezetek finanszírozását.

BÉKSZI Kós Károly Építő-, Fa-, és Szolgáltatóipari Tagiskolája, Békéscsaba

Az iskolát 1971-ben 635. sz. Kulich Gyula Ipari Szakmunkásképző Intézet néven alapították. Az iskola neve 1991-ben 635. sz. Ipari Szakmunkásképző Iskola lett. 1996. augusztus 1-jével az iskola új neve Kós Károly Szakképző Iskola és Általános Iskola, majd 2007. augusztus 1-ig: Kós Károly Szakképző Iskola. 2007. augusztus 1-től Békéscsabai Központi Szakképző Iskola és Kollégium néven közös vezetés alatt dolgozik tovább három iskola: a Kós Károly Szakképző Iskola, a Trefort Ágoston Szakképző Iskola és Kollégium, valamint a Zwack József Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola. A tagintézmény új neve: Békéscsabai Központi Szakképző Iskola és Kollégium Kós Károly Építő-, Fa- és Szolgáltatóipari Tagiskolája. 2005-től az intézmény a Közép-Békési Térségi Integrált Szakképző Központ (TISZK) tagiskolája. Az iskola részt vesz a Szakiskolai Fejlesztési programban.

Az iskola központi épülete Békéscsaba város központjában – a bejáró tanulók számára is jól megközelíthető helyen – található, tanműhelyeik döntő része pedig a város északi-ipartelepén került kialakításra. A tanműhelyek az utóbbi években jelentős felújításon estek át, megfelelőek számszerűen is, és a felszereltség vonatkozásában is. A felújítási munkálatokat az iskola profiljához illeszkedően a tanulók végezték, és a folyamatos karbantartási feladatok is ebben a formában valósulnak meg. Döntően ennek a „sajáterős” gondoskodásnak köszönhetően mára az iskola – a 60-as, 70-es évek jellegzetes építészeti adottságai között -

funkcionálisan megfelelő környezetet biztosít a szakképzési feladatok ellátására. Részleteiben nézve az épület burkolati elemei, (folyosók, tanterem burkolata) elavultak ugyan, de a tanterem tágasak, jól és korszerűen felszereltek. Kiemelkedően jó a felzárkóztató osztály felszereltsége, amely az OKA pályázati támogatásnak köszönhető. Funkcionális helyiségek – számítógépes terem, könyvtár – ugyancsak esztétikusak, a szakmai kívánalmaknak megfelelnek. Az iskola tárgyi feltételeit vizsgálva a legnagyobb gondot a tanteremhiány okozza.

A 2008/2009-es tanévben kezdték meg a felzárkóztató programban résztvevő diákok oktatását, melynek szervezeti és tartalmi kereteit az OKA-I. pályázat határozta meg. Az iskola az Arany János Tehetséggondozó Kollégiummal és az ESÉLY Pedagógiai Központtal konzorciumban nyert pályázatával teremtette meg a felzárkóztatás indításának feltételeit, helyszínét tekintve az Arany János Kollégiumban. A fenntartó elsősorban azért támogatta a pályázatot, mert az iskola a városban erre a feladatra kijelölt intézmény.

A felzárkóztató oktatásban a tanulói létszám a 2008/2009-es tanévben 19 fő. Valamennyien külső beiskolázással kerültek az intézménybe, a beiskolázás során döntően személyes megkereséssel jutottak a tanulók „nyomára”. A 2009/2010-es tanévben az újabb felzárkóztató osztály - továbbra is pályázati konstrukcióban, azaz 24 millió Ft támogatással – 18 fővel indult. A felzárkóztató tanulócsoporthal 7 szaktanár foglalkozik, ezen kívül - mivel valamennyi tanuló az Arany János Tehetséggondozó Kollégiumban lakik – 8 nevelőtanár foglalkozik velük a tanórán kívüli időben. Pszichológus, fejlesztést végző gyógypedagógus heti rendszerességgel találkozik a tanulókkal.

Esély Pedagógiai Központ, Speciális Szakiskola, Békéscsaba

A Speciális Szakiskola az ESÉLY Pedagógiai Központ Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat és Nevelési Tanácsadó oktatási intézményegységének részeként, önálló igazgatóhelyettes irányítása mellett működik. Fenntartója Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata. Az általános iskola 1999 szeptemberétől új épületben, a Vandhádi úton működik. 2003/2004-es tanévtől az iskolai feladatok mellett a következő szakszolgálati feladatokat látják el az Egységes Pedagógiai Szakszolgálat keretében: korai fejlesztés, gyógypedagógiai tanácsadás, konduktív pedagógiai ellátás, logopédia, utazó gyógypedagógus hálózat működtetése, gyógytestnevelés. Az intézmény további tagintézménye a Nevelési Tanácsadó.

A Speciális Szakiskola beiskolázási körzetét tekintve megyei beiskolázású. Megfigyelhető, hogy egyre kevesebb a jelentkező. Teljes tanulólétszáma 109 fő, ebből 9.-10. évfolyamon 51 fő, szakképző évfolyamon 58 fő. Az elmúlt 5 évben változatlan szakmacsoportokban vesz részt a szakképzésben: Építőipari szakmacsoport: kőműves, szobafestő; mezőgazdasági szakmacsoport: zöldségtermesztő, parkgondozó, virágkötő.

A tanári, szaktanári ellátottság megfelelő. A tanárok gyógypedagógiai tanári végzettséggel, a szakoktatók a megfelelő szakmai végzettséggel rendelkeznek. A tantestület létszáma a jelen tanévben növekedett 1 fővel. A nevelői létszámnövekedés oka, hogy jelentős mértékben, túlórában történt a feladatellátás, és a túlórák terhére sikerült 1 fő létszámnövekedést elérni. Jelenleg a felzárkóztató jellegű „Dobbantós” osztályban 4 fős team foglalkozik a tanulókkal: 1 szaktanár, 2 gyógypedagógus, 1 szociális munkás.

A szakiskolai oktatáshoz a tárgyi feltételek szinten tartását az intézményi költségvetési keret megfelelően biztosítja. Fejlesztést csak pályázati támogatással tudnak végrehajtani. A felzárkóztató oktatáshoz is pályázati forrásból tudtak ideális tárgyi feltételeket biztosítani.

KSZIK Kossuth Lajos Középiskolája és Szakiskolája, Kiskunfélegyháza

1885. február 1-jén kezdődött meg a tanítás a jogelőd intézményben, a KIS-KUN FÉLEGYHÁZI ALSÓFOKÚ IPARISKOLÁBAN. A Kiskunfélegyházi Középiskola, Szakiskola, Speciális Szakiskola és Kollégiumot 2007 augusztusában alapították három intézmény összevonásával, melynek egyik tagintézménye a *KSZIK Kossuth Lajos Középiskolája és Szakiskolája*. A kollégium és a jelen tagintézmény épülete 2007-ben lett átadva – teljesen felújítva. A Mezőgazdasági Tagintézmény 8 éve kapott egy új szárnyat, a legrégebbi tagintézmény a Közgazdasági Tagintézmény, épülete nagyon rossz állapotban van, sürgős felújításra szorul, fűtési rendszere is elavult, nyílászárói is elöregedtek. A Kossuth-tagintézmény (és a többi) fenntartója Kiskunfélegyháza Város Önkormányzata. Az iskolaösszevonás – mint fent már említettük – három nagyobb iskola összevonásával 2007-ben történt. A közgazdasági, mezőgazdasági és az ipari szakképző (és középiskolai) ágazatokat vonták össze. Az új intézmény 2008-ban csatlakozott a TISZK-hez, Bácsszakma ZRT néven, melyhez 13 fenntartó és 18 iskola tartozik. Bács-Kiskun Megye Önkormányzata, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas, Kiskunmajsa, Kiskörös, Bácsalmás, Jánoshalma, Baja, Kalocsa tartoznak hozzá.

A tagiskola beiskolázási körzete Kiskunfélegyháza kistérsége és vonzáskörzete, valamint Csongrád megye települései. A tanulólétszám állandóan növekszik. Az előző tanévben 170 fővel, idén pedig 123 fővel nőtt a létszám. Az egész iskolának 2713 fő a létszáma, a Kossuth L. Tagintézménynek 1515 fő.

A jelenlegi Kossuth-iskola szakmai profilja szerint van általános képzés, szakiskolai képzés, hagyományos szakképzés, felnőttképzés, szak és esti gimnázium is, reintegrációs képzés, speciális szakiskola, a hozzá kapcsolódó szakképzés. A szakképzés és általában az egész intézmény a piaci igényeknek megfelelően működik. A cipős és a villanyszerelő-képzés megszűnt. A speciális szakképzésben az ipari termékbontó szakma új, van rá igény, ugyanúgy, mint a textiltermék-összeállító szakma is az utóbbi években alakult ki. A mai intézmény jogelődjénél már 2005-től folyik a felzárkóztató képzés az SZFP2-ben fejlesztett program szerint. Gépész szakcsoportban növekszik a létszám, az építészet szakcsoportban az ács szakmánál visszaesés tapasztalható, a kőműveseknél pedig emelkedés. A kereskedelem szakcsoport a maximális létszámmal működik, a szolgáltatáson belül a fodrász szakma telítve van, a faipari szakcsoportban max. 20 fő van, stagnál, a könnyűipari szakcsoport (ruhás, varró) szakmaiban is nagyon kevesen vannak.

A pedagógusok és szakoktatók létszáma nem csökkent az utóbbi évben, egy-egy szakterületen még bővült is igény szerint. Az összlétszám: 195 fő, a Kossuthban 115 fő. A közlekedési szakcsoportnál autómérnököt keresnek, a többi területen megfelelő a szakember-ellátottság.

A szakképzés tantermi és eszközellátottsága jó. A számítógépeket lecserélnék, de az erre vonatkozó – már megnyert – pályázatukat az állam visszavonta. A tanműhelyek jól felszereltek.

Az intézmény SZFP 2-es iskola és a 2009/2010-es tanévtől a „Dobbantó” Programban is részt vesz.

Kolping Katolikus Szakiskola, Speciális Szakiskola és Kollégium, Pétfürdő

Az intézmény jogelődje eltérő tantervű általános iskola („kisegítő iskola”) volt, 1991-től a németországi Kolping hálózat támogatása mellett vált a felzárkóztatás bázisiskolájává, még megyei fenntartásban. A jelenlegi szervezetet 1998-ban alapította a Kolping Oktatási és Művelődési Alapítvány, majd 1999-től a Magyar Kolping Szövetség, 2007-től a Kolping Oktatási és Szociális Intézményfenntartó Szervezet, lett az új szakmákkal is bővülő iskola fenntartója, mely az országos Kolping iskolák hálózatának tagja.

A felzárkóztató képzéshez hasonló szemlélet a kezdetektől jelen van az iskola küldetési képében, és ezt a fenntartói, valamint a német adományozók is támogatták. 2002 óta az iskola hivatalosan is a felzárkóztató programot megvalósító iskolák között szerepel. Az iskola 2008-ban csatlakozott az Országos Egyházi TISZK Nonprofit Kft szervezetéhez.

Országos beiskolázású intézményként működnek, amelyet segít, hogy saját kollégiumot is működtetnek (66 fő, problémásabb tanulók itt), illetve együttműködnek a közeli Várpalota kollégiumaival. A vonzáskörzet azonban jellemzően Dunántúl. Jelenleg mintegy 400 tanulójuk van, ennek kb. 25%-a, 100 tanuló SNI-s. Az iskola kezdetektől a faipar, vendéglátás, könnyűipar, kismesterségek területén szervezett szakképzést. A profil 1999-től bővült gépipari és építőipari szakmákkal, illetve 2002-ben virágkötő képzéssel. Hagyományos 2+szakképzési évfolyamok rendszerben szervezik a szakképzést. Az SNI tanulók jellemzően integrált oktatásban vesznek részt (az alapképzésben 100%-ig), csak néhány szakma esetén szegregált a képzés (gyorséttermi eladó, börtárgykészítő). A 9.-10. osztályban 120 tanulóval oktatnak, a szakképzésben 280 tanulójuk van. A tanulólétszám folyamatos, kismértékű csökkenése mellett az arány a korábbi 150/250 tanulóról a szakképzés felé mozdul el. A fent említett képzések a jövőben bővülni fognak szakácsképzéssel, a tankönyv jelenleg épül. A szerkezetlakatos képzés kifut, mert nincs elegendő számú jelentkező, és a külső gyakorlati képzési hely szervezése is gondokba ütközik. A festő, kőműves képzések esetében az alapképzés tanműhelyben, a felsőbb évfolyamok gyakorlata külső, céges helyszínen folyik. Az iskolában hivatalosan 2000 óta folyik felzárkóztató képzés, bár már előtte is (1991-től) vállaltan jelen volt a programokban a célcsoport támogatása. (Maga a Kolping szemlélet/módszer is egybeesik ezzel, így a négy Kolping iskola hasonló profilú.)

A tantestület létszáma 46 fő. Az iskolában 6 fő gyógypedagógus oktat, munkájukat, gyógypedagógiai asszisztensek segítik. A közismereti és szakelméleti tárgyakat tanítókon kívül fejlesztő pedagógus, ifjúságvédelmi felelős, pszichológus is támogatja a pedagógiai munkát. Kollégiumukban szociális munkást alkalmaznak nevelőként, amely jó döntésnek bizonyult, különös tekintettel a nehéz sorsú fiatalokra. A pedagógus ellátottságuk 100%-os, jelenleg nincs betöltetlen állásuk, de ez nem is jellemző. Külön meg kell jegyezni, hogy az állásokat főként személyes ajánlások alapján szokták betölteni; ennek megfelelően a fluktuáció kezdetektől figyelemre méltóan alacsony. Ez egyben jelzi a tantestület elkötelezettségét, összeforrottságát.

Bár az iskola épülete a sok jelentkező miatt egyre kevésbé elég, az eszközellátottság mindenütt megfelel az előírásoknak, sőt azt jellemzően felülmúlja, vélhetően a külföldi támogatásoknak, adományoknak is köszönhetően. A felzárkóztató és reintegrációs osztályok felszereltsége a többi osztálytermekéhez hasonlóan magas színvonalú, modern; akár még tanulói laptopok is rendelkezésre állnak pl. a tanórai egyéni vagy kiscsoportos munkához.

Bornemissza Gergely Szakközép-, Szakiskola és Kollégium, Eger

Az iskolát 1883-ban alapították. Fenntartója az Eger Megyei Jogú Közgyűlése. Az iskolát eddig nem vonták össze másik oktatási intézményekkel, tagja az Egri TISZK Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft-nek. A TISZK-ben a város hat iskolája vesz részt. (Andrássy György Közgazdasági Szakközépiskola, Arany János Általános Iskola és Szakiskola, Egri Kereskedelmi, Mezőgazdasági, Vendéglátóipari Szakközép-, Szakiskola és Kollégium, IQ Informatikai Közgazdasági és Nyomdaipari Szakközépiskola, Kossuth Zsuzsa Gimnázium és Szakképző Iskola és Kollégium, valamint a Bornemissza Gergely Szakképző-, Szakiskola és Kollégium). Beiskolázási körzetük: Heves, Borsod, Nógrád megye.

A jelenlegi tanulólétszám a szakiskolában 396 fő, rendelkeznek szakközépiskolai képzéssel is, melyben 247-en tanulnak. Az szakmai iskola irányultsága műszaki jellegű. Szakmacsoportok: gépész, elektrotechnika - elektronika, építészet, faipari szakterület, közlekedés. A felzárkóztató képzést három éve végzik, így végzős tanuló még nem került ki ebből a képzésformából. Az iskola vezetése az SZFP – szakképzést előkészítő képzést választották (10 hónapos reintegrációs képzés).

A szakiskolában 14 közismereti és 34 szakmai tanár oktat, 1 óraadójuk is van szakmai területen. Pedagógushiányuk nincs az igazgatóhelyettes szerint, minden területen megfelelő a szakember ellátottság, bár a felzárkóztatáshoz szükséges szakértelem és szakszemélyzet hiányzik.

Az iskola tárgyi feltételei átlagosak, a szakmai oktatás feltételei adottak.

Kecskeméti Műszaki Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium, Kecskemét

Az első ipariskolaként alapították itt Kecskeméten, 1883-ban a mai intézmény jogelődjét, most 126 éves az intézmény.

Fenntartója jelenleg Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata. Két évvel ezelőtt a fenntartó átszervezet intézményi szerkezetét. Nyolc intézményből alakítottak ki kettőt. Ezzel egy műszaki és egy humán iskolacsoport alakult ki Kecskeméten. Az összevonás a Gáspár András Szakközépiskola és Szakiskolán kívül érintette a Kandó Kálmán Szakközépiskola és Szakiskolát, a Speciális Szakiskolát és a Fiúkollégiumot – belőlük lett a Kecskeméti Műszaki Szakképző Iskola Speciális Szakiskola és Kollégium. Az első TISZK-ek közül az egyiket a Kecskeméten hozták létre a Kecskeméti Térségi Integrált Szakképző Központ Nonprofit Kiemelkedően Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaságot. Négy kecskeméti, egy kiskunfélegyházi, egy tiszakécskei és egy örkényi szakiskola a tagja.

A **Gáspár András Szakközép- és Szakiskola** jelenlegi profilja szerteágazó. A szakközépiskolában van közlekedési, építészeti, és humán (rendészeti képzés) szakmacsoport.

A szakképzés szakcsoportjai:

- Építészeti szakmacsoport (kőműves, festő, ács állványozó, burkoló, kőfaragó, épületbádogos)
- Gépészeti szakmacsoport (épületgépészeti csőhálózat és berendezés szerelő)
- Közlekedés szakmacsoport (járműfényező, karosszerialakatos, motorkerékpár szerelő)
- Szolgáltató szakmacsoport (fodrász)
- Nyomdaipari szakmacsoport (könyvkötő szakmákkal)

Alternatív képzés 2010-ben indul egy 9. osztállyal, amikor már az új törvény szerint 8. után be lehet kapcsolódni a szakképzésbe. Az elmúlt öt évben folyamatos profiltisztítás ment végbe az intézményekben. Bizonyos szakmákat az igényeknek és a gyakorlólhelyeknek

megfelelően átcsoportosítottak, bizonyos szakmák, mint a cipőfelsőrész-készítő és a bőrdíszműves megszűntek az igények csökkenése miatt. Reményeik szerint befolyással lesz a szakképzésre az idetelepülő Mercedes-Benz cég is. 2012-től várhatóan 2500 új munkahely létesül és a bedolgozói létszám is 1000 körüli lesz.

Az intézmény beiskolázási területe Kecskemét és környéke. A tanulók legalább fele a környékbeli településekről jár be. A demográfiai hullámvölgyet az iskola is megérezte, hiszen míg 1990-ben 2200 diák volt, 2009-ben 1515 van.

Jelenleg a közlekedési szakcsoport iránt a legnagyobb az érdeklődés. Valószínűleg a már említett Mercedes gyár építése motiválja a jelentkezőket. Az érettségi utáni képzések iránt is nagy az érdeklődés.

Az építészeti szakcsoportban sajnos csökkenő tendencia tapasztalható, fodrásznak viszont egyre többen jelentkeznek. Sláger a rendészeti pályákra előkészítő képzés, mert érettségivel zárul, benne nyelvet, küzdősportokat tanítanak, 2009 őszétől 2 osztályt is indítottak. Négy éve folyik felzárkóztató oktatás is, az SZFP-I keretében.

Az iskolában évek óta 101 státusz van. Évente 3-4 fő cserélődik ki. Az oktató, nevelő, képző személyzet stabil. Tanár hiány a közlekedési és a természettudományos tárgyak területén van. Mérnök tanárokat nehéz találni, mert a közalkalmazotti javadalmazás elmarad a versenyszféráétól.

Elméleti szaktantermeik a régi épületekben némileg felújításra szorulnak. Kevés a terem. A 90-es években épült tanműhelyekkel együtt egy kis gyár területnyi tanműhelyük volt, de a TISZK pályázat megnyerése után ez lecsökkent, mert az önkormányzat erre a telepre helyeztette az összevont, kistérségi tanműhelyt. Eszközellátásuk jelenleg jó, több pályázaton is nyertek, de tartanak az amortizációtól és a pénzkeretek szűkülésétől.

Dankó Pista Ált. Iskola, Szakképző Iskola és Gimnázium, Biri

Az iskolát 2004-ben alapították. Az alapító, aki a jelenlegi fenntartó is, a Közös Kincs Oktatási Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság. Iskolaösszevonás nem volt, az iskolában profilbővítés történt, az évek során folyamatosan bővítik az intézményt. Az iskola még nem csatlakozott egyik TISZK-hez sem, most folynak erről tárgyalások.

Beiskolázási körzetük elsősorban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, de Hajdú-Biharból is jönnek tanulók. Sokan jelentkeznek a környező városokból is. A szakképzésre történő beiskolázás vonatkozásában a jelentkezők száma évről-évre fokozatosan nőtt, ennek megfelelően a tanulólétszám is 2005/2006-ban 150 főről (gimnázium is benne volt) 2009/2010-ben 1200 főre, 1400 tanulót tudnának fogadni az intézmény befogadóképessége szerint.

Kezdetben csak a szociális szakmák voltak elérhetőek, azóta évente bővült a választék. Jelenleg nappalin szociális szakmacsoportban szociális gondozó és ápoló, foglalkoztatás szervező szakmákban, oktatási szakmacsoportban pedagógiai asszisztens, építészet szakcsoportban burkoló, kőműves szakmákban és informatikai területen folyik képzés. Esti tagozatuk is van, ahol kozmetikusokat és fodrászokat képeznek. Ma már az iskolához kapcsolódik bölcsőde, óvoda és kollégium is. A felzárkóztató oktatás 2005 óta van jelen iskolájukban, kezdetektől az SZFP2-öt, a húsz hónapos képzést csinálják.

A tanárok száma 15 fővel indult, mára 85 fő. A szakképző iskolai tanári ellátottság vonatkozásában hiányterület nincsen. Az iskola pedagógusairól egységesen elmondható, hogy nehéz munkájukat szívesen végző, lelkes, elhivatott emberek. Átlagéletkoruk 35-40 év körüli, sok köztük az egészen fiatal tanerő, és amit jól esik megállapítani, bőven van köztük cigány értelmiségi is, akik az erős személyiségű és kiváló szervezőképességű igazgatónővel együtt mindhárom iskolaprofilban „egységfrontot alkotnak”, s egy célt valósítanak meg: az esélytelenek esélyhez juttatását, a hátrányoktól szenvedők előnyökhöz segítését.

Tanterem elegendő van, modern, jó felszereléssel. A szociális szakcsoport demonstrációs terme, a fodrászok és kozmetikusok tanműhelye valamint két korszerűen felszerelt számítástechnikai szaktanterem, és a tankönyha a központi iskolabázison található, az Érpataki Tagintézményükben van az építő szakmacsoport tanműhelye. Mindezekhez korszerű sportbázis épül.

Bencs László Szakiskola és Általános Iskola, Nyíregyháza

Az iskolát 1990-ben alapították egy Bolyai téri elavult régi iskolaépületben, tavaly óta a honvédség által elhagyott és felújított Vay Ádám laktanya területén működik. Kizárólagos fenntartója Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata. Iskolaösszevonás nem volt, az új intézmény alapító TISZK-tag, Nyírvidék TISZK Kft volt a kezdetben a jogi forma, ez bővült ki, és ma Nyírség TISZK néven fut. Az iskola szakképzési és beiskolázási körzete Nyíregyháza és szűkebb vonzáskörzete. A tanulólétszámuk az elmúlt öt évben lassú csökkenési tendenciát mutat. 400 körüli indulólétszámról a legújabb október 1-jei statisztika szerint 292 főre csökkent.

A jelenlegi szakképző intézet szakmai profilja három nagy szakmacsoportot ölel fel. Kereskedelem, marketing, üzleti adminisztráció – bolti eladó, élelmiszer- és vegyi áru eladó, ruházati eladó, vendéglátás; idegenforgalom – pincér és szakács; építészet - kőműves, festő, mázó, tapétázó szakmákra jelentkezhetnek a tanulók. A szakmacsoportok az elmúlt öt évben nem változtak, csak kiegészültek két újabb szakmával, a szakáccsal és a pincérral. Az iskolában 2001 óta folyik a felzárkóztató oktatás. Az SZFP 1 keretében is indultak, most pedig a Dobbantó Programban vesznek részt.

Az egész iskola vonatkozásában a jelenlegi nevelőtestületi létszám 31 fő, az előkészítőn 9-en dolgoznak. Az összlétszám öt éve 33 is volt, betöltetlen álláshelyekkel együtt. Azóta jött egy iskolapszichológus és egy pedagógiai asszisztens. Jelenleg nincs tanárhiány, mindenütt szakos ellátottság van, a szakoktatóknál folyamatos a továbbképzés.

A mostani épületekben, kabinettantermekben, korszerűen felszerelt műhelyekben dolgozhatnak. Ez a tény növeli a befogadó kapacitást, de a csökkenő létszám megmaradt, csak kevesen jönnek vissza második szakmát tanulni, ez nem pótolja a kiesőket. A tantermi- és eszközellátottság kiváló. Még a gimnáziumokból is ide járnak az interaktív táblákat tanulmányozni, projektorokat működtetni. Két számítástechnikai szaktanterem is van a legkorszerűbb felszereléssel, vannak szakmai kabinettermeik is. Ma már lelátóval felszerelt tornacsarnokuk is rendelkezésre áll.

Ipari Szakközépiskola és Szakiskola, Nagykáta

Az Ipari Szakközépiskola és Szakiskolát 1958-ban alapították, az MTH, majd a MÜM fenntartásában működött, jelenleg Nagykáta város önkormányzata a fenntartója. A nyolc

intézményből álló Dél-Pest Megyei TISZK tagja, melynek központja Cegléden van. A TISZK további tagjai: 5 iskola Ceglédről, 2 megyei fenntartású (Nagykátáról a gimnázium, és a nagykőrösi Toldy Miklós Élelmiszeripari Szakközépiskola és szakiskola). Iskola-összevonás nem volt. A tanulók többsége helyből jár az iskolába, de a beiskolázási körzet 20-25 km-re is kiterjed. Az iskola egyidejű tanulóbefogadó képessége 400 fő, a tanulók száma viszont 794 fő, ezért a főépület mellett négy másik helyszínen is tanítanak, 11 szükségtermük van, reggel 7.15-től, szinte estig folyamatos a tanítás. A helyzet megoldására építészeti tervek állnak rendelkezésre, de nincs megfelelő fedezet a beruházásra.

A bútorok, berendezések eszközök - az SZFP pályázati eszközökön kívül - elhasználtak. A szakképző iskolai tantermi és eszközellátottság szaktantermek, tornaterem, tanműhelyek vonatkozásában a szükség-tantermek kivételével elfogadható. Pályázat útján szereztek be aktív-táblákat és laptopokat.

A tantestület létszáma 44 fő. A pedagógusok képzettsége megfelelő, többen továbbtanulnak, a férfi pedagógusok aránya 35%. Az iskolában jelenleg 11 szakmát tanítanak, faipari, építőipari, gépészeti, elektronikai (érettségihez kötött), ügyviteli, informatikai és kereskedelem-marketing szakmákat. A képzési profil lényegében állandó volt az utóbbi öt évben. Új szakképesítés a gépi-forgácsoló (esztergályos) és a bolti eladó. Az iskola „országos beiskolázású” intézmény.

A tanulólétszám évente nő, két érettségit adó és 3 vagy négy szakiskolai osztályt indítanak minden évben.

Az SZFP C komponense keretében, 2006 óta indítanak évente egy szakképzést előkészítő (reintegrációs) osztályt is. Korábban 20 hónapos felzárkóztatást szerveztek. A felzárkóztató osztály irányítója évek óta ugyanaz a pedagógus. Mellette testnevelő, informatikus és a 3 szakmacsoportot bemutató tanárok foglalkoznak a tanulókkal. Szakmai segítséget pszichológus nyújt, akit a TISZK biztosít az iskola számára. Az egyéni fejlesztést gyógypedagógus végzi.

A hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatásukat követően 3 szakképesítésre jelentkezhetnek, de jellemzően a vegyiáru-eladó és a kőműves-szakmákra mennek a szakképzést előkészítő osztályból a tanulók.

Varró István Szakiskola, Szakközépiskola és Kollégium, Karcag

A karcagi Varró István Szakképző iskolát 1969-ben alapították MűM intézményként, majd a rendszerváltás óta a város fenntartásában működik.

A Varró István Szakiskola, Szakközépiskola és Kollégium a különböző tagozatok és képzések közötti átjárhatósággal 14 és 22 éves kor között nyújt lehetőséget szakmatanulásra illetve továbbtanulásra, a város három középfokú oktatási intézménye közül a legtöbb tanulót befogadó, oktató intézménnyé nőtte ki magát, amióta önálló lett. A sokirányú szakmai képzés mellett tankötelezettség teljesítésének funkcióját is ellátja, mint kötelező beiskolázásra kijelölt iskola. Mivel két megyehatárhoz is közel fekszik, Hajdú-Bihar és Békés megye területéről is fogad tanulókat.

A térség hat városában a karcagiakon kívül még 11 középiskola működik, melyek többsége hasonló képzési struktúrával rendelkezik. Az iskola a Jász-Nagykun-Szolnok megyei TISZK tagja, mely 2008-ban szerveződött. A TISZK-ben jelenleg 27 iskola van 12 fenntartóval.

Az intézményben az oktató-nevelő feladatokat 39 pedagógus látja el a folyamatosan (bár lassan) emelkedő tanuló létszámhoz igazodóan, mely jelenleg 485 főt jelent. Az iskolai munkát ezen túl még 18 fő technikai dolgozó segíti. A szakos ellátottság a szakmai tanárok kivételével jó. A főállású tanárok mellett ezért – elsősorban a szakmai tárgyak oktatására –

óraadó tanárokat is foglalkoztatnak. Az iskolához szervesen kapcsolódó kollégiumban a vidéki tanulók számára biztosítanak elhelyezést jelenleg 70%-os kihasználtsággal.

A pedagógusok munkáját könyvtáros-tanár, rendszergazda, a diákönkormányzatok működését patronáló tanár is segíti. A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, egészségnevelő, fejlesztő pedagógus főállásban segíti a pedagógiai tevékenységet.

Az oktatási, képzési feltételeket az iskola épületében lévő nyolc tanterem, hat szaktanterem, és öt csoportfoglalkozásra alkalmas – kisebb - terem biztosítja. A tanteremek jellemzően jó állapotúak, nagyrésztük berendezése újszerű, technikai felszereltségük a körülményekhez képest jól biztosított. Korszerű oktatástechnikai eszközökkel rendelkeznek, melyet az SZFP-ben való részvételünknek köszönhetnek. Van egy 3000 kötetes könyvtár, egy jól felszerelt „idegen nyelvi tanulóközpont” és egy internet labornak nevezett tanterem is. A tornaterem, a kondicionáló terem, a sport udvar a tanórán kívül is biztosítja a sportolási feltételeket. A szakmai gyakorlati képzést jelenleg három tanműhely segíti. Várható, hogy a TISZK révén egy a 76M Ft értékű CNC forgácsoló tanműhely létrehozása át válik lehetővé.

A szakiskolában a kereskedelem, az építészet, a faipar, a gépészet, a könnyűipar, és az elektrotechnika-elektronika szakmacsoportban folyik képzés. A projekt-módszert az SZFP értékelés szerint rendkívül jó hatékonysággal alkalmazzák a hátrányos helyzetű, és a sérült tanulók oktatásában is. A felnőtt nappali tagozatos szakiskolai képzésben a 10.-12. évfolyam szakmai vizsgáit teljesített tanulók számára biztosítják az érettségire való felkészülés lehetőségét.

Az iskolában a nappali rendszerű szakiskolai oktatás keretében megszervezett felzárkóztató oktatás egy tanévig (tíz hónapig) tartó szakképzést előkészítő évfolyamán egyaránt vannak alapfokú végzettséggel rendelkező, nem rendelkező és a szakiskolai évfolyamról átlépő tanulók.

A felzárkóztató HHR-es osztályt évente egyet indítottak, de az igények miatt – és mert a fenntartó is hozzájárult, – 2009-2010-ben már két osztály van. Eleinte a karcagi általános iskolákból jöttek a tanulók, de most már a „vidékiek” azonos arányban vannak, a környékbeli iskolák mintegy „felajánlják” a bukott tanulóiknak ezt a lehetőséget. Sőt a szülők is egyre gyakrabban keresik a felzárkóztató osztályos továbbtanulási utat.

8. A 2009. évi interjúkban feljegyzett iskolavezetői vélemények elemzése

Beiskolázás, tanulók száma, pedagógus ellátottság a felzárkóztató oktatásban

A 2009. évben az alábbi 17 iskolában készültek interjúk, iskolavezetők, igazgatók vagy igazgatóhelyettesek megkérdezésére nyílt lehetőség. Az általuk szolgáltatott főbb számszerű jellemzőket az alábbi táblázat foglalja össze:

8.1 táblázat

Iskolák neve	2009/2010 felzárkóztató csoportok, résztvevők száma	2009/2010 felzárkóztatóban oktatók/egy csoportban oktatók száma
Esély Kövessi Erzsébet Szakképző Iskola és Gimnázium, Budapest	3/67	14/7
ADDETUR Alapítványi Gimnázium és Szakképző Iskola, Budapest	1/10	4/4
Öveges József Gyakorló Középiskola és Szakiskola, Budapest	2/23	7/7
Ybl Miklós Építőipari Szakképző Iskola, Budapest	2/26	10/7
Martin János Szakképző Iskola, Miskolc	1/15	12/12
Szász Márton Ált. Isk., Szakisk., Speciális Szakisk. és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Tapolca-Díszel	1/15	4/4
Budai-Városcapu Iskola Speciális Szakiskolája, Pécs	5/114	17/5
BÉKSZI Kós Károly Építő-, Fa-, és Szolgáltatóipari Tagiskolája, Békéscsaba	1/18	7/7
Esély Pedagógiai Központ, Speciális Szakiskola, Békéscsaba	1/11	4/4
KSZIK Kossuth Lajos Középiskolája és Szakiskolája, Kiskunfélegyháza	2/21	12/8
Kolping Katolikus Szakiskola, Speciális Szakiskola, és Kollégium, Pétfürdő	2/30	6/6
Bornemissza Gergely, Szakközép-, Szakiskola és Koll., Eger	2/31	10/5
KEMU Gáspár András Szakközép- és Szakiskolája, Kecskemét	2/24	13/8
Dankó Pista Ált. Iskola, Szakképző Iskola és Gimnázium, Biri	2/78	14/8
Bencs László Szakiskola és Általános Iskola, Nyíregyháza	3/42	19/10
Ipari Szakközépiskola és Szakiskola, Nagykáta	1/15	6/6
Varró István Szakiskola, Szakközépiskola és Kollégium, Karcag	2/30	6/3

A táblázatból kiolvasható, hogy az iskolák nagy része egy (6 iskola) vagy két (8 iskola) felzárkóztató csoportot indított, ez alól kivétel az Esély Kövessi Erzsébet Szakképző Iskola és Gimnázium Budapesten és a Bencs László Szakiskola és Általános Iskola Nyíregyházán 3-3 csoporttal, a pécsi Budai-Városkapu 5-tel.

Az egy csoporttal foglalkozó pedagógusok száma 3 és 12 között változik, feltételezhető azonban, hogy nem mindenütt azonosan értelmezve adták meg ezt az adatot, mert valószínű, hogy van, ahol a testnevelőt, idegen nyelvtanárt, ifjúságvédelmi felelőst vagy pszichológust beleszámították a létszámba, másutt nem. A legnagyobb pedagógusszámot megadó miskolci Martinban azonban bevezették a nagyobb hatékonyságú egy órán két oktató rendszerét, ez indokolja a 12 főt.

A továbbiakban 15 iskolában kapott információk néhány fontosabb jellemzőjét táblázatokba összefoglalva és elemezve a szakiskolákban folyó felzárkóztatás helyzete az alábbiakkal írható le. (Megjegyzés: Két iskola interjúi az adatfeldolgozás időpontjában még nem álltak rendelkezésre.)

8.2 táblázat

A vezetők által közölt fontosabb megállapítások	Megkérdezett személyek száma	Megerősítő vélemények száma
Aktív tanulótoborzást tartanak (általános iskolai szülői értekezletek, plakátok, szóróanyagok, helyi lapok, tv, munkaügyi központ, nevelési tanácsadó bevonása, stb.)	15	6
Nincs szükségük tanulótoborzásra, mert az iskola befogadó kapacitásához képest sok a jelentkező	15	7
Jóval több a felzárkóztatásra szoruló fiatal az iskola beiskolázási körzetében	15	15
Pedagógus ellátottságuk jó, vannak speciális felkészültségű (fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus, szociálpedagógus mentálhigiénés szakember, pszichológus) pedagógusaik	15	13
A felzárkóztatottak iskolán belül több szakmában tanulhatnak tovább iskolai rendszerben	15	14
Van iskolarendszeren kívüli felnőttképzésük is, ahová a felzárkóztatott nem tankötelesek jelentkezhetnek	15	7

Az iskolák kisebb része, 40%-a folytat aktív toborzást a felzárkóztató oktatásra. A többiek általában azért nem, mert befogadó kapacitásuk, tanár ellátottságuk nem teszi lehetővé több tanuló beiskolázását, 2 iskola nem nyilatkozott erről. Abban minden iskola vezetője egyetért, hogy jóval több fiatalnak lenne szüksége felzárkóztató oktatásra, ennek a problémának a kezelésére azonban nem tekintik magukat kompetensnek.

Táblázatosan ugyan nem volt összefoglalható, de a toborzással szorosan összefügg, és az interjúkból kikövetkeztethető, hogy kik a felzárkóztatásra beiskolázott tanulók. Az egyik lehetséges mérítési bázis, és egyúttal a könnyebben járható út a saját iskolában lemorzsolódás szempontjából veszélyeztetett, a „többségi” oktatásban elégtelen teljesítményt produkáló, vagy a nagy létszámú tanulócsoporthoz magatartási devianciák miatt nem kezelhető

fiatalok csoportja, akik iskolán belül egyszerűen átirányíthatók a felzárkóztató csoportba. Ennél sokkal több munkát igényel azoknak a felkutatása, akik az általános iskolában nem szereztek 8 osztályos végzettséget, esetleg már éveket hagytak ki, és ezért az elérésük és „beszervezésük”, később pedig az iskolában tartásuk rendkívül nehéz. Mindkettőre van példa, és természetesen a leggyakoribbak a vegyes megoldások.

Néhány konkrét példa:

- 1. Az egyik budapesti iskolában a HHH és SNI tanulók aránya az összes tanuló létszámához viszonyítva cca. 15 %-os (152 fő). A szakmai előkészítő csoportok vegyes összetételűek; mind a saját 9. évfolyamukról, mind más iskolákból fogadnak tanulót, és az is előfordul, hogy a felzárkóztató osztályból a 9. előkészítőbe (Dobbantó) kerül diák. A célcsoport beiskolázása során nem alkalmaznak különleges módszereket, toborzást; az intézmény ismertsége elég vonzerőt jelent, és maguk nem is akarják jobban hangsúlyozni ezt a specifikációt („ez csak egy képzés a sok közül”).*
- 2. A miskolci speciális szakiskolában a munkatársak kidolgozták a tanulótoborzás módszertanát, toborzási lap, interjú, elbeszélgetés, szülők, általános iskolák, munkaügyi központ megkeresése részei ennek a folyamatnak. A tanulók a városból, vonzaskörzetéből és a régió területéről érkeznek, de a felzárkóztató és előkészítő csoportokba olyanok is bekerülnek, akik már egy-két tanévet eltöltöttek ebben az iskolában.*
- 3. Tapolcán az előkészítő osztályukban a 15 főből 9 rendelkezik általános iskolai végzettséggel; 6 saját intézményükből érkezett; 1 fő más iskola felzárkóztató képzéséből jött át; 2 fő már legalább két éve felhagyott iskolai tanulmányaival. 11 fő hátrányos helyzetű, ebből 8 halmozottan hátrányos. A pályaválasztási időszakban (november-január) az iskola a vonzaskörzetében fellelhető általános iskolákban, a 7. - 8. évfolyamos tanulók számára osztályfőnöki órák keretében, szüleik számára délutáni szülői értekezletek alkalmával pályaválasztási tájékoztatást szervezett. Információs szóróanyagokat, plakátokat készítettek, személyes találkozások alkalmával iskolai képekkel színesített diavetítést, szakmai beszámolót tekinthettek meg az érdeklődők. Ezen kívül a gyermekjóléti szolgálatok és pártfogói felügyelet segítségével, valamint újsághirdetés útján sikerült felhívni a figyelmet az előkészítő évfolyamokra.*
- 4. Pécsen a létszámot idén is a megszokott módokon érték el: a többcélú intézmény tagintézményeiből jöttek 90-en, a megyei pályaválasztási füzet ajánlatára érkeztek négyen, kötelező beiskolázásra kijelölt fenntartói helyszíneként, a tankötelezettségnek megfelelően beiskoláztak három főt, két tanuló érkezett a gyermekjóléti szolgálatok ajánlása alapján, ill. a hirdeti nevelőotthonból, ketten a környék lakói közül kerültek ki. A vezető szerint ismert a környéken a felzárkóztató képzés, annak mindig jó híre megy, hogy hamarabb tanulhatnak szakmát, ha a felzárkóztató évfolyamo(ka)t elvégzik.*

A vizsgált iskolák 87%-ában a felzárkóztatáshoz szükséges speciális szakértelem is jelen van. Ez a kép országosan sokkal rosszabb, mert a jelenlegi monitorizásban többségben voltak (2/3 arányban) a speciális szakiskolai profillal (is) rendelkezők, ahol ezek a végzettségek törvényben rögzített módon biztosítottak.

A budapesti alapítványi iskolában mind a három csoporttal: szociálpedagógus vagy szociális munkás is dolgozik, az osztályfőnökök megfelelő kompetenciákkal rendelkeznek a speciális elvárások teljesítéséhez. Egy másik budapesti iskolában rendelkeznek fejlesztőpedagógussal, gyógypedagógussal, 2 pszichológussal, és jelenleg hirdetnek logopédiai állást, melyre rengeteg jelentkezőjük van.

Miskolcon a felzárkóztatással foglalkozók létszáma azért ekkora (csoportonként 12), mert sikerült megvalósítaniuk az órák 70%-án az egy tanórán 2 pedagógusos rendszert, ahol pedig erre nem volt lehetőség, ott szociális munkás, pszichológus, szabadidőszerző a második

segítő szakember működik közre, az SNI-re és a rehabilitációra vonatkozó előírások egyelőre lehetővé teszik ennek a finanszírozását is.

Általában a nagy tanulólétszámú, speciális szakiskolai profillal nem rendelkező iskolák szűkölködnek ilyen szakemberekben.

Így pl. budapesti nagy iskolában a felzárkóztató jellegű oktatásban részt vevő tanulókkal 10 pedagógus, pszichológus és gyermekvédelmi felelős foglalkozik, ez a létszám, a szakembergárda azonban közel sem elég a feladatok megoldására. Fel is teszik a kérdést, hogy az iskolának kell-e minden - a felzárkóztatással kapcsolatos - feladatot ellátnia.

Kiskunfélegyházán a felzárkóztató jellegű oktatásban jelenleg a 110 fős pedagógus összlétszámnak a fele vesz részt, bedolgozik, de a szakember-ellátottságuk e területen igen hiányos. Pszichológus ugyan van, de hiányzik a gyógypedagógus és a fejlesztőpedagógus is. Ez különösen annak a fényében tragikus, hogy ebben az iskolában indították a vizsgált intézmények közül messze a legtöbb felzárkóztató csoportot (25-öt), vajon nem fog-e a szakember hiány negatív értelemben hatni a hatékonyságra?

Minden iskola biztosítja a felzárkóztatott fiatalok számára a szakmai profiljának megfelelő, legalább egy szakmában való továbbtanulást, de szerencsére sok helyen ez a paletta ennél jóval bővebb.

A felzárkóztatásból kikerülő tanulók pl. az egyik békéscsabai speciális szakiskolában csak kőműves szakmában tudnak továbbtanulni, Miskolcon viszont jelenleg asztalos, női ruhakészítő, kárpitós, számítógépes és parkgondozó szakmákat is tanulhatnak. A budapesti alapítványi iskolában a felzárkóztató oktatást eredményesen befejezők a vendéglátóipari, faipari, könnyűipari és kereskedelmi szakmacsoportokban tanulhatnak tovább, a 2009/2010-es tanév novemberétől indul szakács és pincér esti képzés is.

Felnőttképzés keretében az iskoláknak csak 47%-a tud lehetőséget kínálni, egyes speciális szakiskoláknak nem is célja, a sajátos nevelési igényű, halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak pedig nem reális esélye, hogy ezzel lerövidítsék a tanulmányi időt.

A fenntartó, az iskolavezetés és nevelőtestület viszonya a felzárkóztató oktatáshoz:

- 1. Az előkészítő évfolyam bevezetését pozitívan fogadta a vezetőség és a tantestület is, 9. és 10. osztályban eddig is hangsúlyt helyeztek arra, hogy felzárkóztassák diákjaikat, és elérjék, megerősítsék azon kompetenciáikat, melyek az egyes szakmák megkezdéséhez szükségesek.*
- 2. Az iskola nevelőtestülete gyanakvó volt és borúlátó, mikor elindult a felzárkóztató oktatás. Megérezték, hogy a fiataloknak „az alja” jön. Nehezen értették meg, miért érdeke ez az iskolának. A fenntartó támogatóan és pozitívan viszonyul a felzárkóztató képzéshez, büszkék is rá, de a beiskolázási körzetet a városra akarják szűkíteni.*
- 3. A nevelőtestületi közösség nagyobb részének fenntartásai voltak a felzárkóztató osztály működésével kapcsolatban. Leginkább a fegyelmezetlenségtől, a magatartási problémáktól, rendbontástól tartottak. Az egy év tapasztalata kedvezően befolyásolta a véleményeket. Úgy ítélik meg, hogy a többi osztályhoz képest egyáltalán nem volt kirívó probléma, sőt az idő előrehaladtával egyre pozitívabb tapasztalatokat gyűjtöttek az osztályban közvetlenül nem tanító kollégák is.*
- 4. Az iskolavezetés és a tantestület is támogatóan állt a felzárkóztató képzés bevezetéséhez, és a fenntartó pedig kifejezetten az iskola céljaként határozta meg a feladatot az alapításkor. A tanárok kiválasztása ennek szellemében történik kezdetektől fogva, azaz nem „büntetést” jelent, hanem ellenkezőleg, a bizalom jele, ha ilyen feladattal keresnek meg valakit a tanárok közül a vezetőség részéről. (Ebben az értelemben viszont nem*

5. *A nevelőtestület viszonyulásáról, és az integrációs elvekről így fogalmaz az igazgató: „Itt minden diák egyforma –nincs pozitív diszkrimináció.” Ugyanakkor a vezetőség döntése értelmében (a fenti elveknek megfelelően) nincs önkéntesség; a tantárgyfelosztás a munkaközösség-vezetők véleményének figyelembevételével ugyan, de az igazgatóságon készül el. Másfelől viszont forgó rendszerben többeket is bevonnak ebbe a munkába az évek során, a legrátermettebbek pedig évek óta vesznek részt benne folyamatosan. Ennek ellenére a tantestületen belül elszigetelten vannak jelen pl. a „Dobbantó”-ban dolgozó pedagógusok. Igaz, hogy a tanévkezdéskor tartott előadásukat nagy taps kísérte, bár a pályázati lehetőségek és a vonzóbb munkakörülmények miatt bizonyos féltékenység kísérte ezt a kísérleti munkát. (A Dobbantó tanterem fel van szerelve teakonyhával, társalgóval, ahol a tanárok és diákok kötetlenül is tölthetnek időt egymással. „Ilyennek kéne lennie minden iskolának!”)*
6. *A tagozatvezető elmondása szerint az iskola, tagiskola és nevelőtestülete a felzárkóztató oktatás bevezetéséhez és működtetéséhez kedvezően viszonyul. Akik régebb óta ismerik a problémákat és a megoldásaikat, azok kifejezetten jönnek és eredményesnek tartják. A közös tantestület óraadói a hagyományos tanári szerepet, attitűdöt képviselték eleinte, de 3-4 hét után belátták, hogy itt ez nem megoldás, és kérik az itteni tapasztalatot begyűjtő kollega segítségét. Nagyon hasznos a fejlesztőpedagógus kollégájuk szerepvállalása a tantestületükön belül, mert nemrég végzett a tanulásban akadályozottak fejlesztésében, ezért széles eszköztárral, feladatlapokkal, naprakész tudással rendelkezik. Az iskolaközpont vezetősége teljes mértékben támogatja a felzárkóztató képzést, a főigazgató találta ki, hogy itt legyenek, elkülönülten, azóta is teljesen pozitív a hozzáállása. A fenntartó a lehetőségeihez mérten szintén maximálisan támogatja a felzárkóztató képzést, engedélyezett erre a tanévre 4 osztályt, megigényli a kiegészítő normatívát is.*
7. *A tantestület egy része nem ért egyet ezzel a képzésformával. A diákok tanárok kapcsolata enyhén szólva is furcsa számukra. Szerintük fegyelmezni, követelni nem lehet. Kérdés, hogy így milyen kapcsolat alakítható ki. A fenntartó a felzárkóztató jellegű oktatáshoz szintén nem megfelelően viszonyul. Nehezen birkóznak vele, amikor a kis létszámú tanulócsoporthoz engedélyezéséről és finanszírozásáról van szó.*

8.3 táblázat

	N
Interjú adó iskolák/vezetők száma	15/20
A tantestület egyöntetűen támogatta a felzárkóztató oktatás bevezetését	8
Csak a tapasztalatok győzték meg a tantestület többi tagját	5
Fenntartásai voltak, vannak a felzárkóztatással kapcsolatban	2
A fenntartó támogatja az iskolát a felzárkóztató oktatással kapcsolatban	12

A tantestületek a speciális szakiskolákban egyöntetűen, másutt azonban sok esetben fenntartásokkal fogadta a felzárkóztató oktatás indítását, 2 iskolában ezek a fenntartások most is fenn állnak. Részben a célcsoport, részben a tananyag és tudásszint értékelés módja okozza a fenntartásokat. Kedvező, hogy a kétkedők 5/7-e a tapasztalatokat követően pozitív irányba változtatta álláspontját.

A fenntartók elvben mindig támogatják a felzárkóztató oktatást, van azonban, amikor a csoportlétszámok engedélyezése és finanszírozása terén viták vannak, különösen a kétszeres

normatíva megszüntetése óta, mert ezt követően lényegében a fenntartónak kell kiegészítenie a működtetés finanszírozását.

A pedagógusok továbbképzése

- 1. Sajnos a külső továbbképzések az elmúlt két évben elmaradtak lehetőség és pénzühiány miatt. A pedagógusok felkészítésének időbeni, terhelés szerinti, finanszírozási korlátait is akkor tudná megítélni, ha volna lehetőségük és pénzüik a továbbképzéseken való részvételre.*
- 2. A pedagógus továbbképzések állami finanszírozása a nullához közelít, de azért ha valaki részt kíván venni valamilyen programon, azt az iskola biztosítja. Keresik a díjmentes továbbképzéseket, melyek az NSZFI-nél időnként előfordulnak. Számítástechnikai vagy pl. ruhaipari és módszertani továbbképzésekre egyaránt van igény és példa. Korlátai: a kis tanári létszám, a helyettesítések megoldatlansága, ezért pénteken, szombaton és vasárnap járnak, nagy a leterheltség, mert szorgalmi időszakban a pedagógusoknak reggeltől estig van iskolai elfoglaltságuk, ezt a vezetőség több szabadnap biztosításával igyekszik kompenzálni.*
- 3. Egyre nehezebb a továbbképzések finanszírozása. Pedagógusaik eddig olyan továbbképzéseken vettek részt, melyeken az új tanítási módszereket ismerhették meg és sajátíthatták el. Elsősorban pszichológiához kapcsolódó továbbképzésekre lenne szükség, iskolájuk ugyanis nem rendelkezik pszichológussal, viszont egyre több hátrányos helyzetű, magatartásproblémás diákjuk van. A jelenleg indított továbbképzések elsősorban az iskolai erőszak megakadályozására koncentrálnak. Kérdés, hogy lesz-e a részvételre pénzfedezet. Otthoni tapasztalatok alapján illetve autodidakta módon próbálnak segíteni kudarcot átélt diákjaiknak, (a más oktatási intézményekkel közös iskolapszichológus leterhelt, erre nem fogható be).*
- 4. A speciális módszerek alkalmazásához külső és belső segítséget is kapnak, sőt adnak is. Aki ezt a projektet elindította, az NSZFI-nél szakértő, nálunk óraadó, kívülről, belülről is segít. Példaértékű az itt folyó felzárkóztató képzés, más iskolák is megkeresik őket továbbképzések miatt. A megfelelő felkészítést megkapják, sok ilyen irányú értekezlet és felkészítő program van házon belül is. A pedagógusfelkészítés korlátja a finanszírozás, a nagy leterheltség és az időhiány.*
- 5. A képzésben részt vevő pedagógusok rendszeres továbbképzésben részesülnek. Vidéken és Pesten is bemutató órákat látogatnak, internetes segédanyagokat kapnak rendszeresen az NSZFI-től. Sajnos ma tíz meghirdetett továbbképzésből hét semmit sem ér. Konfliktuskezelést kellene többet tanulniuk, mert elharapódzóban van minden iskolatípusban az erőszak. A továbbképzéseknél időbeni korlát a leterheltség, a mellékjövedelmek hajtása a megélhetésért. Hétfvégén nehéz kimozdítani a tanárokat, és ez érthető. Sok konfliktust szül a továbbképzés, csak később jönnek rá, hogy megéri.*
- 6. A továbbképzésekről szólva elmondta, hogy volt sokféle már, de nem elég színvonalasak, hozzáértőbb, minőségi szakemberek által tartott továbbképzések kellenének. (nem részletezte) Tanáraik sok továbbképzésen vesznek részt. Ezek egyrészét házon belül szervezik; ezzel kapcsolatos középtávú tervük, hogy képzéseiket akkreditáltassák. A felkészítés legjelentősebb akadálya, gátja a rendkívüli leterheltség. A 40 órásnak mondott munkahét az órákra való felkészüléssel, egyéni tanulói törődéssel elérheti a 70 (regisztrált) órát is. A pedagógus-továbbképzéseknek akadálya még az erre felhasználható keretösszegük.*
- 7. Ha adódik jó és megfizethető továbbképzés, nyitottak rá, sőt szükségesnek is tartanának több speciális felkészítést. Az itt dolgozó pedagógusok részéről ennek semmilyen akadálya nincs, lelkes, fiatal csapat, akik jól szervezik a munkájukat és az életüket is.*

8.4 táblázat

	N
Interjú adó iskolák száma	15
Szükségesnek tartják a továbbképzéseket	15
Kifogásaik vannak a továbbképzések színvonalára vonatkozóan	3
Nincs elég pénzforrásuk a továbbképzésekre	13
A továbbképzések korlátja az időhiány	12
Gondot okoz a leterheltség	9
Gondot okoz a helyettesítés	2

Valamennyi megkérdezett iskolavezető szükségesnek tartja a színvonalas továbbképzéseket, néhányan azonban kifogásolták egyes programok megfelelőségét. Érzékelhető, hogy elsősorban a devianciák kezelését és az új módszerek elsajátítását tartják a legfontosabb továbbképzési területnek.

A nyilatkozók 87%-a a továbbképzések forráshiányáról panaszkodik, további jelentős kifogás az időhiány, a leterheltség. Érdekes, hogy a helyettesítés csak 2 iskolában okoz gondot, de ebben szerepet játszhat az is, hogy egyre több továbbképzés nem tanítási időben kerül lebonyolításra.

Az iskola szakmai kapcsolatai

1. *A munkaadók képviselőit rendszeresen meghívják, ugyancsak részesei a munkavállalói kompetenciák fejlesztési programjának, melyben a munkaadók is részt vesznek. A kamarákkal szintén élő a kapcsolatuk, a kamarai képviselők gyakran vannak az iskolában tanuló szerződéssel, szintvizsgálással, szakmai vizsgával és gyakorlati képzőhely ellenőrzésével kapcsolatban. Kitiűntetik a versenyeken jól szereplő tanulókat, tanácsokat adnak az iskolai tanműhelyek fejlesztésére vonatkozóan. Az IPOSZ helyi vezetőit ismerik, benne vannak a TÁMOP programban. Van városi és megyei pedagógiai intézet is, szakmai rendezvényeket szerveznek, melyeken az iskola pedagógusai részt vesznek. Több olyan szakmai szervezetnek is tagjai, vezetői, amelyeken keresztül képviselni tudják iskolájuk és partnereik ügyét. Ilyenek pl.: Önfejlesztő Iskolák Országos Egyesülete, Speciális Szakiskolák Országos Egyesülete vezetői tagság, NSZFI-bázisintézmény, Fogyatékosokkal Élő Fiatalok Szakképzési Koordinációs Bizottsága, Magyar Szakképzési Társaság, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola, Budapesti Műszaki Egyetem partner iskolája, Szociális Igazgatók Egyesületének tagja, Modell intézmény-munkaerőpiaci foglalkoztatás.*

Az NSZFI-vel és elődjével hagyományosan szoros a kapcsolatuk, a felzárkóztatás bázisiskoláiként, a Szakiskolai Fejlesztési Program mintaiskolájaként és a Dobbantó Program egyik résztvevőjeként számos elismerést szereztek, szakértőként az iskola munkatársai jogszabályok előkészítésében, módszertani fejlesztési feladatok országos kidolgozásában és sok egyéb tevékenységben működnek közre. Az iskola igazgatója bejáratos a minisztériumi szakmai megbeszélésekre is.

2. *Központi, regionális vagy helyi segítséget a szakképzés munkaerő-piaci helyzetének követéséhez senkitől nem kaptak, és nem kapnak, a munkaerő-piaci szervezetekkel, szakmai szervezetekkel nincs kapcsolatuk, ezért erről nincs információjuk. A környező munkaadókkal a szakképzési hozzájárulással, a kamarával a tanuló szerződésekkel és vizsgákkal kapcsolatban nyilvánul meg az együttműködés. A környező iskolákkal élő, fejlődő kapcsolatban állnak, tapasztalat- és tanulócsere valósul meg. A pedagógiai munkához az NSZFI-től, az illetékes minisztériumoktól kielégítő segítséget kapnak.*

3. *A munkaerőpiaci helyzet követéséhez senkitől nem kaptak segítséget. Az iskolában oktatott szakmák gyakorlati képzőhelyeivel jó a kapcsolatunk. Évről évre igyekeznek minél több munkaadót bevonni a szakmai képzésbe gyakorlati hely biztosítása érdekében. A kamarákról pozitív tapasztalatuk van, segítséget nyújtanak a tanulószervezők közt, illetve gyakorlati képzőhelyekről is információt adnak. Elsősorban a speciális szakiskolákkal van folyamatos kapcsolatuk, illetve a városban lévő másik szakiskolával (közös rendezvények szervezése, lebonyolítása). Ezen kívül a pápai szakképző iskolával is kapcsolatot tartanak az óraadó tanáraik révén. Az NSZFI-vel, minisztériumokkal nincs közvetlen együttműködésük. E vizsgálat során látogatta őket meg először NSZFI-s szakember.*
4. *A szakképzés munkaerőpiaci helyzetének követéséhez csak a Munkaügyi Központ szokott segítséget adni. Ezt a regionális fejlesztési központok fogják koordinálni. Az építőipar területén a kisiparosokkal és kisvállalkozókkal vannak jó kapcsolataik, Bács-Kiskun Megyei Iparkamara segíti e kapcsolatokban őket. Közlekedési területen a márkakereskedőkkel, autószerelő kisiparosokkal van kapcsolat. A kamarával nagyon jó és sokoldalú az együttműködés (mesterképzés, szintvizsgák, tanfolyamok, továbbképzések, stb.). Más szakmai szervezettel nincs kapcsolatuk, a többi szakiskolával (főként TISZK-en belül) viszont nagyon jó. Ez az évente sorra kerülő szakmai tapasztalatcserékkel, tanulmányi versenyekkel nyilvánul meg. Kölcsönös iskolalátogatások is voltak. Egyéb intézményi kapcsolatuk az NSZFI-vel a legjobb, egyik munkatársuk is dolgozik az intézetnek, a honlap sokat segít a problémák megoldásában, de az adott osztályokhoz is gyakran fordulnak, onnan segítséget kapnak. Az OKM-mel nincs kapcsolatuk, viszont a KHM-mel van a közlekedési szakmacsoportjuk miatt.*
5. *A szakképzés munkaerőpiaci helyzetének követésére a Munkaügyi Központ és az Iparkamara tud segítséget nyújtani, a különféle szakmacsoportok szervezésében, vagy visszafogásában is ők segídeknek. De nehéz ezt követni, mert nem naprakész a rendszer. Kellene például a hiányszakmák támogatási mutatója. Ez már EU-s követelmény is. A környező munkaadókkal alapvetően jó a kapcsolatuk, a diákokat el tudják helyezni. Csak elvétve fordult elő, hogy munkahelyet adó vállalkozót elveszítettek. Az egyéb munkaerőpiaci szervezetekkel kevés a kapcsolatuk, de ami van, az jól működik. A szakmai szervezetek közül a Nevelési Tanácsadókkal a legsokoldalúbb és legkonstruktívabb a kapcsolatuk. Más szakiskolákkal természetesen a TISZK-en belül a legintenzívebb és a legjobb az együttműködés, ami tanulócsereiben, szakmai bemutatók és kiállítások szervezésében, rendszeres információcserékben valósul meg. Sajnos a kölcsönösség rovására megy, hogy a bizonytalan jövőtől való félelem minden intézményt áthat. A minisztériumtól a kerettanterveken kívül semmilyen szakmai segítséget nem kapnak. Az NSZFI azonban jó partner. Konferenciákat, értekezleteket szervez, szakértői segítenek az itteni munkákban.*
6. *A munkaerőpiaci helyzet követésében a legtöbbet a Bács-Kiskun Megyei Iparkamara segít, de a Munkaügyi központtal is jó és gyümölcsöző a kapcsolatuk. Nagyobb cégek is jelentkeznek ez ügyben, sokszor igényelnek is gyereket. A környékbeli munkaadókkal elég jó a kapcsolatuk, ha kérnek tanulót, biztosítanak nekik, kihelyezik a gyakorlati helyre. Átképzéseket is szerveznek. A kamarával hagyományosan jó az együttműködésük, szintvizsgákat szerveznek, több vizsgálónak a kollégák közül kerül ki mester- illetve szintvizsgák esetében. A szakmai szervezetekkel kimutatások és rendezvényszervezések során működnek együtt. A szakiskolák közül a TISZK-en belüliekkel a legsokoldalúbb és a leghasznosabb a kapcsolatuk, továbbképzések, közös vizsgák jelentik ezt. A pótvizsgákat „körbe forgatják”, évente máshol tartják, hogy spóroljanak. Szakmai programok, bemutató órák is napirenden vannak az SZFP-vel kapcsolatban is. Az NSZFI-vel a legsokoldalúbb a kapcsolatuk. Említi az SZFP-t, a különféle modulokat, az Arany János*

7. Legjobb kapcsolatuk a Nyíregyházi Munkaügyi Központtal és a Nagykállói Munkaügyi Kirendeltséggel van, a segítségükkel követhetjük a munkaerőpiaci helyzet változásait. A munkaadókkal jó és sokoldalú az együttműködés, főleg a szociális szakmacsoport munkaadóival, akik együttműködést kötnek a gyakorlati intézményekkel, és ők lesznek a jövőben munkavállalók is. De a környéken kevés nagy vállalkozás van, hatalmas a munkanélküliség. A kamarákkal a vizsgáztatásokon keresztül érintkeznek. A következő szakiskolákkal van kölcsönös, jó kapcsolatuk: Balkány, Nagykálló, Nyírbátor. Az NSZFI-től főként az interneten át kapunk sok segítséget, de konferenciákon is részt vesznek, szakértőkkel és szakanyagokkal is segítenek.

8.5 táblázat

	N
Interjú adó iskolák száma	15
A munkaerőpiaci helyzetről nincs információjuk	7
A munkaügyi központtól kapnak információkat	8
A kamarákkal kapcsolatban állnak	15
A környező gazdálkodó szervezetekkel jó az együttműködésük	13
Környező vagy hasonló iskolákkal működnek együtt	14
Az NSZI-t, NSZFI-t jó partnernek említik	14
A minisztériumokkal alig, vagy nincs közvetlen kapcsolatuk	14

Az iskoláknak alig fele kap információkat a munkaerőpiaci helyzetről, akik az illetékes munkaügyi központtal kapcsolatban állnak, általában azok kapnak erről tájékoztatást. A kamarákkal mindenki kapcsolatba került, de ez hivatalból kötelező a vizsgák kapcsán. Ugyanakkor viszonylag kevesen említik a tanulószervezetekkel, és senki a gyakorlati képzőhelyek ellenőrzésével kapcsolatos együttműködést.

Szinte mindenki beszámolt arról, hogy másik iskolákkal gyakran szerveznek közös programokat, tapasztalatcseréket. Csak egy iskola mondta azt, hogy az NSZI-vel, NSZFI-vel egy szakértő látogatása kapcsán idén találkozott először, a többiek hasznosnak tartják, hogy folyamatosan segítséget kaphatnak. Több iskolában vannak olyan kollégák, akik az NSZFI szakértőjeként is tevékenykednek.

Lesújtó a vélemény a minisztériumokkal való közvetlen együttműködésről, lényegében ez csak egyes igazgatók egyéni ambíciói miatt létezik, köszönhetően, a minisztériumok feladataival kapcsolatos ma uralkodó gyakorlatnak (pl. hogy a minisztériumi munkatársak el vannak zárva az iskoláktól, a „terepől”, melyekkel foglalkoznak).

9. Az idei oktatói interjúk, a belőlük levonható következtetések

Ebben az évben a pénzügyi feltételek a korábbiaknál kevesebb iskolában tették lehetővé az interjúzást, mégis sok értékes tapasztalat gyűlt össze. A következőkben a felzárkóztató oktatásban részt vevő oktatók interjúiból ismerhetjük meg a legérdekesebb jellemzőket, szempontok szerint csoportosítva.

Pályára kerülés, elhivatottság

- 1. Véletlenül kezdett a hátrányos helyzetű tanulókkal foglalkozni, bár az is valószínűleg szerepet játszik ebben, hogy az édesanyja is ilyesmit csinált. Ő azonban mégis inkább a véletlent tekinti döntőnek, elkezdett a felzárkóztató csoportokkal foglalkozni, mert ezt a feladatot bízták rá. Nem érte meglepetés a hátrányos helyzetű tanulók oktatásának, nevelésének nehézségeivel és lehetőségeivel kapcsolatban, arra számított, amit megtapasztalt. Ebben az iskolában kezdte a pedagógusi pályafutását, először kosárfonást és fonott bútorkészítést tanított, majd, mivel vendéglátóipari és szociálpedagógiai végzettsége is van, és a vendéglátóiparban szakoktatóra volt szüksége az iskolának, felajánlották neki ezt a lehetőséget. Szakoktatói státuszban van, de a gyermekvédelemben szociálpedagógusi funkciót is ellát.*
- 2. Egyikük 30 éve foglalkozik ilyen gyerekekkel, másikuk 28 éve, ezért nem volt számukra szokatlan a felzárkóztató oktatás indítása. Először a 2001. évi kerettanterv, majd a Szakiskolai Fejlesztési Program keretében fejlesztett tanterv alapján, most pedig a „Dobbantóban” foglalkoznak hátrányos helyzetű tanulókkal. Ezek a programok szervesen épülnek iskolájukban egymásra, a lényegük ugyanaz, a módszerek viszont folyamatosan finomodnak.*
- 3. Azért kezdett el ezekkel a hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozni, mert motiválta, hogy segítséget tud nekik nyújtani. Szándékosan jött ebbe az iskolába, 5 éve tanít, és ugyancsak tudatosan vállalta a hátrányos helyzetű tanulókkal való foglalkozást. Speciális végzettsége e feladathoz ugyan nincs, de affinitása van ezekhez a tanulókhöz. Most volt két évig másoddiplomás képzésen, mert eredetileg informatikus diplomája volt, most végezte el a pedagógia szakot. Az iskola küldte és fizette a képzését, hogy képesítettként taníthasson. A konstruktív pedagógiáról hallott (de a véleményét csak egy jelentőségteljes mosollyal érzékeltette), a projektoktatásról nincsenek konkrét ismeretei. A „Dobbantóva”-l nincs kapcsolata, így a team munkáról sincsenek közvetlen tapasztalatai.*
- 4. Úgy kapcsolódott be a felzárkóztató képzésbe, hogy annak beindulásakor már voltak előismeretei a célcsoportot képező gyerekekről. Korábban tanyasi iskolában tanított, és ott ismert meg jónéhány HH-s gyereket. Az új oktatási forma is érdekelte őt, kihívásnak tekintette a részvételt benne. A felzárkóztató oktatással kapcsolatos előzetes elképzelései hasonlóak voltak a munka során szerzett tapasztalatokhoz, de korábban nehezebbnek gondolta.*
- 5. A felzárkóztató projekt indulásakor, 2005-ben az akkori intézményvezető bevonta őt a csoportmunkába és a projekteket írók körébe is. Érdekelni kezdte a téma, így került a képzésbe. A felzárkóztatóval kapcsolatos eredeti elképzelése az volt, hogy lehetőséget kell teremteni ezeknek a gyerekeknek is arra, hogy benne maradjanak a képzésben, és idővel szakmához jussanak. A munka során szerzett tapasztalatai azt mutatják, hogy nagyon komoly döntést igényel, melyik gyereket engedik 11.-be, mert sokan – főleg a 18 évesek – kihullanak. A szakmai képzés nehézségeit is kevesen bírják ki. Van, aki csak évismétlés után tud megragadni a rendszerben.*
- 6. A tanárnő párja már az iskola alapítása óta itt dolgozik. Tőle hallott róla, s a főiskolai diploma megszerzése után egyből ide jött – egyelőre egy évre. Böven voltak előzetes*

7. *Az interjút adó kolléga önként jelentkezett a programba, kihívásnak tekintette, úgy érezte pedagógiai megújulást hozhat a számára. Leginkább arra számított, hogy az eddigiekhez képest is szabadabb keretek között, a tanulói igényekhez alkalmazkodóbb módszerekkel, tanulószervezéssel dolgozhat. Nem okozott számára meglepetést a tanulói összetétel. Pár évvel ezelőtt a városban megszűnt Dolgozók Iskolájának két évfolyamát az intézmény vette át. Az akkori igen komoly deviáns viselkedésű csoporttal való foglalkozásban sok tapasztalatot szereztek, amelyeknek birtokában kezdetett hozzá ebben az osztályban tanítani.*

9.1 táblázat

	N
Interjút adó pedagógusok száma	17
Tudatosan választotta a hátrányos helyzetű tanulók oktatását	13
Véletlenül került ide, de szívesen dolgozik a felzárkóztatásban	4
A felzárkóztatóba kényszerült, szeretne másutt dolgozni	0

Az interjút adó pedagógusok valamennyien szívesen foglalkoznak a hátrányos helyzetű tanulókkal, bár csak 76%-uk készült tudatosan erre a munkára. Ez nyilván hízalgő adat, valószínű, hogy nem azokat kérték fel vagy jelentkeztek interjúra, akik nem érzik magukat jól ezen a területen. Ettől függetlenül azonban jó volt tapasztalni, hogy valamennyi ilyen iskolában van legalább egy olyan pedagógus, aki szívügyének tekinti a felzárkóztatást.

A tanulókhöz való viszony, módszerek

1. *A tanulókkal való kapcsolatát jónak tartja. (Ezt a tanulói interjúk is visszaigazolták.) Az a véleménye, hogy aki itt tanít, nem tarthatja be azokat a hagyományos tanári formákat, amik a többi oktatásra jellemzőek, ezek a gyerekek ugyanis már voltak olyan iskolában, ahol a szokásos tanár-diák viszony volt jellemző, de ott nem tudtak sikeresek lenni. Nem is tudna hagyományos tanár szerepet betölteni. Talán az iskola vezetői is úgy látták, amikor erre a feladatra kiválasztották, előnyös, hogy ő a végzettségén túlmenően a szakoktatói munkában is jártas, mert a személyre szabott kapcsolatépítés a gyakorlati oktatásban is jobban jellemző, mint az elméletiben, ezért jobban tud a hátrányos helyzetű fiatalokkal boldogulni.*
Módszereit a szerint változtatja, hogy a tananyag és a tanulók pillanatnyi állapota mit tesz lehetővé. A tanulók tanulási motiváltsága frontális órákon, amiket időnként szokott tartani, nem túl jó, elkalandozik a figyelmük, egy 45 perces órát nem lehet egyhuzamban ilyenkor megtartani, ezért ilyenkor úgy tervezi, hogy kb. 15 perc beszélgetéssel telik el. A gyakorlatokon jobb a helyzet, pl. a főzés mindig „bejön”, olyankor nagyon aktívak. A tanulókkal tanórán kívül is elbeszélget, folyamatosan nyomon követi, hogy más órákon is benn vannak-e, azonnal telefonál, ha valaki hiányzik. Leghasznosabb módszer, hogy a gyerek érezze, szeretik, az egyéni bánásmódot is rendkívül fontosnak tartja.
2. *A tanulókkal való kapcsolat a felzárkóztató oktatásban véleményük szerint sokkal emberközelibb, mint a hagyományos oktatásban. Meggyőződésük, hogy a felzárkóztatás szellemisége elsősorban a programban részt vevő tanárokon múlik. Ha ők jól csinálják, a gyerekek nem kallódnak el. Nem leadják a tananyagot, hanem egyénileg foglalkoznak a*

Hatékony módszereik: projektoktatás, kooperatív módszerek, kiscsoportos munka, játék, egyéni munka megkövetelése. Nagyon jók a modulok, de SNI tanulók számára egyes modulok nem teljesíthetők. Ebből a szempontból a „Dobbantó” nagyon hasznos.

3. *Olyan osztálynak az osztályfőnöke, ahol 3 szakma tanulói alkotnak egy osztályt. A tanulókkal való viszonya elég közvetlen, szoktak a tanórán kívül is beszélgetni, megfigyeli, ha valaki rosszkedvű, és megkérdezi, mi a problémája. A szülőket „muszáj” bevonni, ha probléma van valamelyik gyerekekkel.
Bevált módszere, hogy a tanári gépen kivetíti a megoldandó feladatot, és közösen oldják meg. Ilyenkor a tanulók rendesen dolgoznak. Nem elégszik meg azzal, hogy „leadja” a tananyagot, ilyenkor nem lép tovább akkor sem, ha e miatt a tanmenetéhez képest elcsúszik.*
4. *A tanári munkáját jellemző legfőbb oktatói és nevelői tevékenységekre a következő felsorolást adta: beszélgetés, mentorálás, mediálás, differenciáló tevékenységek, mentálhigiénés tevékenység. Van egy olyan projektjük, mely az önazonosság meghatározásában segít, Árnyképcsarnok a címe, és két hétig tart. Ez után a csapatépítés megtörténik, új szakasz nyílik a közösség és az egyének életében. Nő a motiváltság, az érdeklődés a feladatok és egymás iránt is. Ha most ajánlanák fel, újra szívesen elvállalná ezt a munkát, mert ezek a gyerekek hálásak is tudnak lenni, a feladat szép, és az idő előrehaladtával egyre könnyebb is benne dolgozni.*
5. *Tanári, nevelői munkájában elsősorban a közérthetőségre törekszik. Nagy súlyt fektet a szemléletességre, időt szán a célok elérésére, a változatos munka híve, nyitottnak és segítőkésznek tartja magát. A tanulókkal való kapcsolatát jónak ítéli, mert a szükséges határokat betartva kölcsönösen elfogadják egymást.*
6. *Rövid gyakorlati ideje alatt nála nagyon „bejött” a hagyományos, frontális foglalkozás és annak eszközei ezeknél a gyerekeknél is. Ez kissé meglepő, de ebben a családi hangulat alapján működő, kiválóan megszervezett intézményben a tanárok elhivatottsága, habitusa, és az interjút adó pedagógus fiatal kora is alátámaszthatja részben ezt a megállapítását. Ráadásul határozottan leszögezte, hogy a csoportmunka nem megy a mostani 9.-nél. A többi felzárkóztató intézményben felmagasztalt szervezési és munkaformák közül egyedül a barátok között megvalósított páros munkát emelte ki, mint alkalmazható munkamódszert. Nevelési eredményeket – véleménye szerint – kizárólag a bizalom elnyerésével és a folyamatos kapcsolattartással lehet elérni.*
7. *A tantárgyi modulok feldolgozása döntően a tanulói aktivitáson alapul, ezért óráin a csoportmunka, kooperatív tanulásszervezési módszerek jellemzők. Ez nem okoz gondot, hiszen az iskolában évek óta az egyéni fejlesztésen alapuló oktatásnak van prioritása.*

9.2 táblázat

	N
Interjút adó pedagógusok száma	17
A tanulókkal való kapcsolatát kimondottan jónak tartja	16
Munkájában az egyéni bánásmód, törődés dominál	12
A lelki gondozást említette	5
A tanulói aktivitás megteremtését emelte ki	7
Kiscsoportos munkát szervez	8
Egyéni munkát tartja fontosnak	5
Projektekben is dolgozik	5
Tantárgyak helyett modulokba szervezi a tananyagot	6

Kooperatív tanulásszervezést alkalmaz	4
A hagyományos, frontálismunkát is hatékonynak tartja	2

Az összesítés csak arra terjed ki, hogy az interjúban arra a kérdésre, hogy mely módszereket tartja a pedagógus saját munkájában a leghatékonyabbnak, mit nevezett meg, illetve mire utalt. Érdekes módon a kis létszámú tanulócsoporthoz szükségességét nem hangsúlyozták, ez valószínűleg abból adódik, hogy természetesnek tartják, és létrehozásuk különben se az ő kompetenciakörükbe tartozik. Áttételesen azonban világos, hogy a leggyakrabban említett módszerek, tanulásszervezés alapfeltétele a kis létszámú, 12-15 fős tanulócsoporthoz. Még így is látható, hogy kezd elterjedni a 2001-es felzárkóztató kerettanterv szellemében (szöveges részében) először megjelenő, a Szakiskolai Fejlesztési Programban áttörést hozó és a Dobbantó Programban kiteljesedő hagyományostól alapjaiban eltérő tanulásszervezéshez szükséges gondolkodásmód a pedagógusok szemléletében, ami az egész magyar közoktatás hatékonyságnövelésének egyik kulcskérdése.

A tanulók jellemzői, a tanulók tanuláshoz való viszonya

1. *A felzárkóztató évfolyamra kerülő tanulók többségének már az általános iskolai 5. osztályos ismeretei is hiányoznak, de van olyan gyerek, aki a szorzótáblát se ismeri, a törtek számukra nem kezelhetők, nem tudják, hogy mi a törtvonal. De más területen is hasonlóak a problémák, komoly meglepetés volt, pl. amikor földrajzból a földrészekről kezdtek tanulni, kiderült, a tanulók azt sem tudják, hogy vannak földrészek. Ezt még a tavalyi 7. osztályos végzettségűek se ismerték. A jelenlegi két éves felzárkóztató oktatáson résztvevőknek 6. osztályos általános iskolai végzettsége van, akad azonban olyan tanuló is, aki csak 4. osztályt végzett, de 16 éves.*
A tanulók magatartásával az a fő gond, hogy nehezen ülnek meg a tanórákon, másrészt a lógásokkal van probléma, az utolsó 6. órákon nehéz a teremben tartani őket. E miatt aztán nagy a lemorzsolódás is, az elmúlt tanévben 60 gyerek indult, ebből 20 maradt meg a felzárkóztatásban, és csak 12 került be a szakképző évfolyamra. Akik megmaradnak, azoknak érzékelhetően folyamatosan javul a teljesítménye, és jó irányba módosul a viselkedése is, lassanként hozzászoknak a munkához és a kulturált megnyilvánuláshoz. Kérdés azonban, hogy ez mennyire csak az iskolában felvett, mert ott megkövetelt attitűd, vagy „átmegy” az iskolán kívüli életvitelre is. Ezt jórészt az határozza meg, hogy a családja, baráti köre mennyire befolyásolja a tanulót, ki tud-e kerülni a rossz minták hatása alól.
2. *A célcsoportra jellemző, hogy a felzárkóztatásban résztvevő tanulóknak kivétel nélkül van a szakértői és rehabilitációs bizottságtól javaslatuk, mindenkinek megvan a 8. osztályos végzettsége. A tanulók tanórai teljesítménye más iskolákhoz képest jónak mondható, akik ide járnak, örülnek, hogy kaptak szakmatanulási lehetőséget. Mindenki igyekszik képességeinek megfelelően teljesíteni, természetesen az enyhe fokú értelmi fogyatékos gyerekeket másképp kell kezelni, egyéni tanulási tempót kell számukra biztosítani, ezt az iskola pedagógusai minden esetben nagy körültekintéssel végzik. A tanulók viselkedése is megfelelő, a velük való foglalkozás eredményességét inkább a részükről gyakran megnyilvánuló jövőtől való félelem, bizonytalanság gátolja.*
3. *A tanulók teljesítménye a felzárkóztatásban valamivel jobb, mint más osztályokban, a számítógép és az egyéni bánásmód segíti az eredményességet. A személyiségfejlesztő foglalkozások nagyon látványos eredményt hoznak. Tapasztalataik szerint a végzés után is megmaradnak a pozitív személyiségjegyek, és a pozitív megnyilvánulások. A szülők is visszajelzik, hogy érzékelik gyermekeik magatartásváltozását. Nehezítő tényezők a családi agresszivitás, börtönviselt vagy alkoholista szülő, a rossz baráti társaság, a bulizások, ahol cigaretta, alkohol is előfordul. A dohányzás sajnos eléggé általános, alkohol az*

Előfordult azonban olyan pozitív példa is, hogy a hagyományosan oktató másik iskolából jöttek át gyerekek, akik a felzárkóztató évfolyam elvégzése után visszamentek oda szakmát tanulni, hogy bizonyítsák, ez az év adott nekik olyan lendületet, amely teljesen megváltoztatta a tanuláshoz, munkához való hozzáállásukat, és felvértezte őket a szakmatanuláshoz szükséges tudással. Tehát ez alatt az egy év alatt ledolgozták azt a hátrányt, amit az általános iskolai évek alatt szereztek. Ők elmondták, hogy a „normál” szakiskolai évfolyamon nem volt megfelelő kapcsolatuk a tanárokkal, perifériára szorultak. E miatt nem volt kedvük tanulni, nem hittek abban, hogy teljesíthetik a követelményeket, ezért előfordult „lógás”, amiért néhány óra igazolatlan mulasztás után ott megszüntették a tanulói jogviszonyukat. Itt viszont egy év alatt olyan törődést tapasztaltak, hogy jól érezték magukat, kevésbé csábította őket a csavargás, ha pedig mégis hiányoztak, az iskolából azonnal utánuk jöttek, visszahozták őket, nem hagyták, hogy felgyűljön a kizáráshoz vezető igazolatlan óraszám.

- 4. A tanulóknál gyöngye számolási, olvasási és írás teljesítmények tapasztalhatók, a manuális tevékenységek jobban mennek, több a sikerélményük is, ezért igyekszik az elméleti ismeretek gyakorlat-centrikus, a praktikumra koncentráló tanítására. Évfolyamonként akad egy-két hiperaktív, deviáns tanuló, kirívó fegyelmi ügyek is előfordulnak, most is lesz éppen ilyen, két tanuló rongálás és mások lealázása miatt kerül fegyelmi elé. A hátrányos helyzetű fiatalok szakiskolai oktatásában a tanulók sikertelenségét, a bukásokat és a lemorzsolódást teljesen kiküszöbölni sajnos nem lehet. Az iskola e téren ugyanis eléggé magára van hagyva, a tanulók otthon, a baráti körben és az utcán vagy a médiumokban pont ellenkező mintákat látnak, mint amire az iskola tanítja őket. Különösen a televízió és a filmek rossz hatása érzékelhető.*
- 5. A tanulók a saját óráin fegyelmezettebbek, mint mások óráin – hála a kialakított kölcsönösen jó kapcsolatoknak -, de ezeknél a gyerekeknél fő probléma a fegyelmezés, a jó magatartás hiányosságai. Vannak tanulók, akiknek emiatt lesz 40% körüli a teljesítményük. A szorgalmasabb tanulókat nem kell annyit inspirálni a munkára és nem kell annyit fegyelmezni. Frontális órai munkán nehezebb velük bírni, szakmai munkánál jobb a teljesítményük. Ő heti 8 és fél órában van együtt velük. Egy komoly deviancia volt eddig, egy rendkívül erőszakos fiú esetében, aki verekedett, bántalmazta társait. Szenvedélybeteg nincs, „elfüvezgetnek”. Hétfőn többen kómások kicsit, de azért dolgoznak.*
- 6. A tanulók teljesítményével általában elégedett, persze a tanulók szintjéhez képest, ami azt is takarja, hogy többet várna el később tőlük. Megjegyezte, hogy az elvontabb (pl. nyelvtani) szabályok elsajátítása mindig nehezen megy nekik. A viselkedésükkel kapcsolatban elmondta, hogy általában együttműködők, jól viselkednek az óráin, de a leghasználhatóbbak úgy 9 és 11 óra között, később elfáradnak, akkor előfordulnak kisebb rendbontások, de kezelhetetlen nevelési probléma nincsen velük. A merev, döntően a frontális osztálymunkát előtérbe helyező tanítási környezet korábban nem tette lehetővé, hogy pozitív tulajdonságaik megmutatkozzanak, hogy értékes vonásaik kitűnjenek. Ebben a környezetben úgy tapasztalja, hogy a fiatalok lassan kinyílnak, kibontakoztatják meglévő képességeiket. Nagyon lassan „magukra találnak”, fejlődik reális önismeretük.*
- 7. A tanulók teljesítménye nagyon változó, egyrészt képességeik függvényében, de sokszor az aktuális fegyelmezettségi állapotuktól is függ. Általános tapasztalat, hogy minden sokkal inkább gyakorlati jellegű tevékenységet szívesebben végeznek, mint amikor az olvasás, az írás használata dominál. A tanulók viselkedését, magatartását elfogadhatónak ítéli meg. Legnehezebb azt a határt megtartani, ahol még a közvetlenség a „szabadság” nem csap át rendetlenségbe, az együttlét zavarásába. Nagy gondot fordítanak arra, hogy az osztályban*

9.3 táblázat

	N
Interjú adó pedagógusok száma	17
A tanulók között sok a rosszul szocializált	17
A nevelési problémák nem kezelhetetlenek	17
Következetes elvárásokra, azok betartatása kulcskérdés	14
Sok az igazolatlan hiányzás	11
Nagy a lemorzsolódás	3
A tanulók teljesítménye elfogadható	12

Általános meglátás, hogy a felzárkóztatásban a fiatalok legnagyobb része rosszul szocializált, talán a fogyatékosok egyes csoportjai számítanak e téren kivételnek. Bár a legnagyobb probléma az igazolatlan hiányzás, és többségében erre vezethető vissza a lemorzsolódás is, a megmaradók teljesítménye a pedagógusok szerint elfogadható.

A tanulók embereszménye, jövőképe

1. *A tanulók embereszménye primitív, az a követendő, akinek sok a pénze, az „király” az emberek előtt. Táncosok, énekesek jelennek meg konkrét személyként. Jövőképük általában kialakulatlan, gyakran nincs bennük szakmai kötődés, bár előfordul ennek az ellenkezője is. Az iskolában eltöltött idő függvényében az ezekkel kapcsolatos gondolkozásuk valamelyest javul, de a felnőtt társadalom nem nyújt elég segítséget az iskolának ahhoz, hogy a többségnél bekövetkezzen az „átbillenés”, a munka szeretete, megbecsülése, a becsületes, tudatosan tervezett életvitel iránti igény kialakulása.*
2. *A jövőtől való félelem, bizonytalanság meghatározza a tanulók embereszményét, jövőképét is, amely gyakran csak a vágyakat fejezi ki, nem pedig a reális lehetőségeket.*
3. *A tanulók nem tudnak példaképet választani, vagy rossz példaképet választanak (mint pl. börtönviselt szülőt), nem is értik ezt a fogalmat, de jellemzően nincs is példaképük. Jövőképük nagyrészt irreális, nem értik a lehetséges életpálya irányokat, önismeretük is hamis.*
4. *A tanulók embereszménye ugyan változatos, de egyben hasonló: anyagi javakban sikeres, vagy ún. erős emberek a példaképeik. Aki a legmélyebbről jön, az e téren is a legsivárabb. Jövőképpü, tájékozatlanságuk miatt nincs, vagy „rövidlátó”.*
5. *A tanulóknak nincs kialakult jövőképe, de van, aki már úgy kerül ide, hogy tudja, mi szeretne lenni. Példaképük sincs, legfeljebb sikeres nagyobb testvér, vagy tanár a környezetükből, de ez is ritka. A negatív szülői minta túlszárnyalása azonban sokukat motiválja.*
6. *A tanulók eszményképéről vegyes a kép. Gyakran irreális (színész, sportoló) Mostanra egyre gyakrabban jelennek meg a tv személyiségei, riporter, énekes, de ez nem lenne baj, a baj az, hogy főleg azok, akik erőszakosak, agresszívok. Jövőképük bizonytalan, mert a tanulók családjában csak rossz, vagy igen nehéz, küzdelmes életre jellemző példa van, amit egy serdüülő nem igazán akar elfogadni.*
7. *A tanulók szomorú jövőképpel rendelkeznek, rosszak, ha vannak egyáltalán, a példaképeik is, ezért megoldásaik egyre szélsőségesebbek, deviáns viselkedési mintájuk a környezetük által determinált. Pont ezért jelenthet nekik a felzárkóztató képzés némi esélyt, hiszen alapfokú iskolai végzettséget kaphatnak, ami a szakmaszerzés kiindulópontja lehet. Más kérdés, hogy a fizikai munka vagy a minimálbér mennyire vonzó annak a fiatalnak, aki*

9.4 táblázat

	N
Interjú adó pedagógusok száma	17
A tanulók többségének nincs példaképe	14
A tanulók példaképei deviáns minták	4
Jövőképük bizonytalan	9
Irreális elképzeléseik vannak saját jövőjükéről	15
Társadalomra veszélyes elképzeléseik vannak további terveikben	3

Országosan jellemző, hogy az alacsonyán szocializált fiataloknak nincs példaképe, irreális vagy bizonytalan a jövőképe. Ezt a nyilatkozó pedagógusok is így látják. A rendkívül veszélyes jelenség okai alapvető társadalmi problémákat tükröz. Egyre gyakrabban jelenik meg az a nyílt vélemény is a fiatalok körében, hogy nincs jövője a munkának, a megélhetést „máshogy” kell megteremteni.

A tanulók családi háttere, a család bevonhatósága a felzárkózásba

- 1. Nem minden családot lehet a munkába bevonni, pl. családlátogatásnál jellemző az elhárítás, hogy most éppen lakásfelújítás folyik, amiről persze később kiderül, hogy csak kifogás, a tanuló szegyélli, hogy milyen körülmények között laknak, vagy éppenséggel azt, hogy a szülei milyenek. Szociometriai mérésnél előfordult, amikor az volt a feladat, hogy rajzoljanak bolygót, majd helyezték el azon az ismerőseiket, a tanuló a szüleit egy másik bolygón helyezte el. Előfordul azonban olyan tanuló is, aki a szülei nélkül el sem tudja képzelni az életét, még ha pl. az apa börtönviselt is. Jó lenne, ha a szülőket jobban be lehetne vonni, ezzel folyamatosan próbálkozik, mert e nélkül nagyon nehéz eredményt elérni.*
- 2. A családokkal való kapcsolat esetleges, sok az állami gondozott tanulójuk. Akikkel lehet, folyamatosan véleményt cserélnek, illetve tájékoztatást adnak számukra. A tanulók szeretnek ide járni, ezt a szülők is támogatják, de sokszor azt gondolják, hogy számukra ma is minden ingyen jár, ezt igyekeznek is a lehetőségekhez képest biztosítani.*
- 3. A családokkal való kapcsolatra nagy hangsúlyt fektetnek. Vannak intézeti, illetve a családsegítő által az utcáról begyűjtött gyerekek is. Akinek van családja, ott is általában „zűr” van, nem véletlen, hogy a tanulók egy része e miatt évekig nem járt iskolába. Hogy a helyzetet felmérjék, már beiratkozásakor elvárják, hogy a tanuló szülővel együtt jelenjen meg. Távollét esetén a tanuló után mennek, de emiatt óra nem marad el, ehhez kérik más tanulók segítségét is, hiszen ők ismerik egymást, és tudja egyik a másikról, hogy mi történhetett, illetve a szociális munkás is közreműködik.*
- 4. A hátrányos helyzetű tanulók oktatását és szocializálását szerinte leginkább a következő iskolán kívüli tényezők nehezítik: nem megfelelő családi háttér, rossz külső csoporthatások, folyamatos értékválság és normanélküliség. Ugyanilyen nehezítő, iskolán belüli akadály lehet az általános iskolák elutasító szemlélete és a rossz alapiskolai képzés.*
- 5. Az ilyen fiatalok szocializációjának nehézségét elsősorban a nem megfelelő családi háttér, annak hiányosságai okozzák. Hozzák a rossz szokásaikat, melyek kialakulásában a családon kívül a baráti körök is meghatározóak, ezért nagyon befolyásolják az eredményességet a felzárkóztatásban. Iskolán belüli hátráltató tényezőt nem ismer, itt mindent megkapnak, amire szükségük lehet az eredményességhez. A jó oktatási módszerek, a munka szervezettsége csak előnyére válik a gyerekeknek, de ezek kihasználásában a háttér gyakran erősen hátráltatja őket. Nem ritka, hogy teherbe esnek*

6. *Az ide kerülő fiatalok családi környezete a legtöbb esetben kevésbé segítette a tanulásukat, a fejlődésüket, hiányzott az odafigyelés, a törődés. Ugyanez mondható el az iskolai előéletükkel kapcsolatban is. Sok magatartási probléma, elmérgesedett konfliktussal terhelt iskolai kudarc áll több diák mögött, amelyek az iskolai közösségekben is szeparálódáshoz vezettek. Sok esetben szerepelnek a negatív kortárshatások is a külső környezet nehezítő tényezői között.*
7. *A hátrányos helyzetű - jelenleg konkrétan a felzárkóztató osztályba járó - tanulók esetében az iskolán kívüli tényezőket vizsgálva leginkább a családi környezetben található anomáliákat lehet nehezítő tényezőként említeni, elhanyagolás, alacsony szocializáltság, elmaradott szociokulturális környezet.*

9.5 táblázat

	N
Interjú adó pedagógusok száma	17
A tanulók családi háttere negatívan befolyásolja a felzárkóztatást	17
A tanulók kortárs körei negatívan befolyásolja a felzárkóztatást	15

Nem meglepő az az egyöntetű vélemény, hogy az iskolában folyó munkát nagymértékben hátráltatja a hátrányos helyzetű tanulók rossz családi háttere és baráti környezete. Az iskolák többsége törekszik a családokat bevonni a felzárkóztatásba, de ez nem mindig lehetséges. Abban azonban elég nagy különbségek vannak az iskolák között, hogy milyen eszközöket vetnek be e téren.

A felzárkóztató oktatás eredményessége

1. *A legfontosabb eredmény azoknak a tanulóknak a megmentése, aki e lehetőség nélkül biztosan elkallódnának, az adófizetők pénzéből élnének, esetleg bűnözővé válnának. Ebből a szempontból akár egyetlen szakképzettséghez juttatott, vagy viselkedésében megváltoztatott tanuló kibocsátása is eredmény. A legsajnálatosabb eredménytelenségi mutató, hogy nagy a lemorzsolódás, az elmúlt tanévben 60 gyerek indult, ebből 20 maradt meg a felzárkóztatásban, és csak 12 került be a szakképző évfolyamra. Most már eleve úgy is tervezik, hogy több gyerek kerüljön be év elején, ezért van úgynevezett beszoktató szakasz az első hónapokban. Sajnos nem lehet megakadályozni, hogy egyesek eltűnjenek, van olyan gyerekük is, aki pillanatnyilag is szökésben van, ismeretlen helyen tartózkodik. Előfordult az is, hogy az ilyen gyerekekkel találkozott valamelyik plázában, ott oda is jött hozzá, barátságosan beszélgettek, meg is ígérte, hogy újra fog járni, aztán megint eltűnt. Lányoknál gyakori a terhesség miatti lemorzsolódás, most is van két ilyen tanulójuk. Az iskola egyéni bánásmóddal, egyéni beszélgetésekkel, projektoktatással, beszoktató foglalkozásokkal, elhivatott tanárok foglalkoztatásával igyekszik az eredménytelenséget csökkenteni. Azok a tanulók, akik megmaradnak, általában hálásak az iskolának, amelyik egy utolsó lehetőséget biztosított számukra. Ugyanez elmondható azokról a szülőkről is, akik hajlandóak gyermekükkel foglalkozni, iskoláztatásukat segíteni. Ezzel kapcsolatban azonban objektív mérésekre nincs mód.*

2. *Eredményességi mutatók közül a legfontosabb, hogy kevés a lemorzsolódás. A tavalyi felzárkóztató csoport 17 fős volt, ebből 2 nem fejezte be, hanem átment egy másik iskola felzárkóztató osztályába. Az eredményesen végzettek közül 10-en ebben az iskolában, 6-an másik szakiskolában kezdtek szakmát tanulni. A fogadó iskolákat e-mailben megkérdezték, és azok vissza is válaszolták, hogy a 6 tanuló valóban beiratkozott a szakképző évfolyamra. Legfontosabb eredmény nem a felzárkóztatás ténye, hanem az iskolába való visszavezetés, a szocializálás, a közösségben élés megtanítása. Ha a tanuló jár az órákra, nagy valószínűséggel el tudják őket juttatni a hiányok leküzdéséig, a szakmatanulásig. A felzárkóztatáson részt vevők semmivel se nehezebben kezelhetők, mint a normál szakiskolai tanulók. Ezek a gyerekek nem szellemi fogyatékosak, többségük ötödik-hatodikig valamennyire meg is állta a helyét az általános iskolában, aztán a kamaszkorba lépve elkezdtek lógni, sokszor az iskola magántanulói státuszba helyezte őket, és ebben a szülő is közreműködött, pedig másként kellett volna a tankötelezettségük teljesítéséről gondoskodni.
Az iskolában működik a tanulók nyomon követése az iskolai pályafutásuk alatt és szakképzettségük megszerzést követően is. Egy kollégának az a faladata, hogy folyamatosan levelezzen a végzettekkel, az adatszolgáltatás iránti igényt besúlykolják a tanulók és szülei fejébe, ezért a visszajelzés 70-80%-os.*
3. *A felzárkóztató oktatás akkor lenne igazán eredményes, ha legalább ötven százalékuk tovább tudna lépni a szakképzésbe, a 11. osztályba. Sajnos az ő mutatóik ennek alatta maradnak.
Az a motiváltabb, akinek eleve célja van. A képzés során ez a mutató javul. Náluk a tanuló nem jegyeket, hanem kompetenciákat szerez, azt mérik. Aki csak a családi pótlékért jár iskolába, az alulmotivált marad. A tanulók eredménytelenségének legfontosabb oka a hiányzás, ami egyértelműen a családi és a baráti háttér hiányosságából és visszahúzó erejéből fakad. Az érdektelenség a lemorzsolódás másik fő oka. Anyagi okok is lehetnek: ilyen, hogy otthon kell dolgoznia, jegyre sincs pénze, stb. Iskolájukban a felzárkóztatón kirívó fegyelmi ügyek ritkán fordulnak elő, ezek mindig az agresszivitással függenek össze. Ez a mulasztásokkal is arányt tart. Szenvedélybetegség, súlyos deviancia náluk még nem volt.*
4. *Az elmúlt évről szólva a felzárkóztató 2 osztályban 30 tanuló volt, ebből 14 elvégezte, ebből 13 szakmára ment, egy pedig újra visszajött a reintegrációra. A siker-sikertelenségi mutató 50% körüli. A tanulók a bemenet körül mindig alulmotiváltak, tiltakoznak a munka ellen, de a projektek végzése során feljavulnak, a heti három tanműhelyben töltött foglalkozás is motiválja őket. Az eredménytelenségük legfőbb oka a hiányzás, ami a nem megfelelő, visszahúzó háttérből fakad. Ami a fegyelmi helyzetet illeti, tavaly nagyon sok hiányzás volt (egy tanulónál 900 óra). Tavaly öt komolyabb fegyelmi is akadt, verekedés, lopás, rongálás vétsége miatt, egy garázdaság esetében rendőrségi eljárás is indult. Szenvedélybetegség tavaly nem fordult elő.*
5. *Iskolájukban a felzárkóztató csoportban általában eredményesek a tanulók, 70%-uk biztosan továbblép. A tavalyi 9-ből pl. mindenki tovább ment. A tanulási és munkamotiváltság kezdetben mindenkinél nagyon gyenge, de az oktatás megkezdése után mindenkinél folyamatosan javul. Ha van tanulási eredménytelenség, annak iskolán kívüli egyik lehetséges oka lányoknál a korai teherbe esés, fiúknál a család általi korai munkára fogás. Náluk sem kirívó szenvedélybetegség, sem kirívó deviancia, sem kezelhetetlenül sok hiányzás nem fordul elő, mert az első rossz jelre azonnal lépnek, felkeresik a tanuló családját.*
6. *A bukások, tanulási sikertelenségek mértéke nem haladja meg az iskolai átlagot; a korábban mondottak szerint nem e területet vélik elsődlegesen kezelendőnek esetükben – a tanulási kudarcok csökkennek, ha sikerül motiválttá tenni, bevonni a tanulót. A*

7. Legnagyobb eredménynek a tanulók megmaradását tartja. Jelentős eredmény az általánosan tapasztalható javulás a tanuláshoz való hozzáállásban, a motiváltságban. Magatartásuk nem mutat több problémát, mint bármely szakiskolai osztályban. Sőt, a tanárokkal kialakult közvetlen kapcsolat, a barátságos kollégiumi környezet (tanulási, foglalkozási) közvetlenebb, jobb tanár-diák viszonyt eredményez. Fegyelmi ügyek nem voltak. Az ezekkel a tanulókkal való foglalkozás alapjának, - alapvető szemléleti kérdésnek is - tartják azt, hogy a nevelői magatartással, a tanulók mentorálásával (ezt a kollégiumi nevelőtanárok végzik) megelőzhető a komolyabb viselkedési, magatartási problémák.

9.6 táblázat

	N
Interjú adó pedagógusok száma	17
A legfőbb eredmény az iskolában tartás	17
Sok az igazolatlan hiányzás	8
Sajnos sok a lemorzsolódás	6
A legtöbb tanulót sikerül benn tartaniuk a felzárkóztatásban	11
A felzárkóztatásban sokan nem felelnek meg a követelményeknek	0
Kirívó fegyelmi ügyek is vannak	5

A vélemények egyöntetűen arra utalnak, hogy legfontosabb eredmény, ha a tanulókat benn lehet tartani az iskolában. Bár ezt mindenki hangsúlyozza, nem mindenütt sikerül megvalósítani. Nagyon markánsan a speciális szakiskolákban viszonylag kevesen morzsolódnak le a felzárkóztatás ideje alatt, míg más szakiskolákban ez az adat nagyon kedvezőtlen. Van olyan iskola is, ahol a létszámot úgy tartják, hogy bekalkulálják a nagy lemorzsolódást, az elmúlt tanévben pl.: 60 fővel indultak, ebből 20 maradt meg a felzárkóztatásban, és csak 12 került be a szakképző évfolyamra. Egy másik iskolában is az a vélemény, hogy az első 3 hónap eldönti, megmenthető-e a fiatal vagy sem. A lemorzsolódás legtöbbször az igazolatlan hiányzásokkal kezdődik. Ha az iskola nem tud idejében intézkedni a tanuló hiányzásának megszüntetése érdekében, biztos a kimaradás. A speciális szakiskolák nagy figyelmet fordítanak a megelőzésre, míg a többségi képzést folytató szakképző intézményeknek ezen a téren általában gyenge a teljesítményük.

Jól látható az is, hogy a felzárkóztatásban másodlagos problémává vált a tanulmányi eredménytelenség, ha valaki rendszeresen jár az iskolába, általában eredményesen fejezi be a felzárkóztató tanévet.

5 iskolából kirívó fegyelmi ügyekről is beszámoltak, sajnos az nem derült ki, mi lett a sorsa a fegyelmi elé citált tanulóknak.

A felzárkóztatást befejezett tanulók helyzete a szakképzési évfolyamokon, munkaerőpiacon

- 1. A szakképző évfolyamokon kevesebb a probléma a tanulókkal, de a lemorzsolódás még itt is jellemző. Míg a felzárkóztató oktatás során a domináns pedagógus, pl. az osztályfőnök 10-12 órát van a gyerekekkel, a szakképző évfolyamon több tanár osztozik az órákon. Ezért van, hogy a szakképzésben résztvevő tanulók is inkább a volt osztályfőnökhöz járnak vissza. Az iskolának nincs külön programja a hátrányos helyzetű, felzárkóztatásból szakképzésbe került tanulók segítésére, de mint mindenkinek, nekik is lehetőségük van korrepetálás vagy más tanulás segítő lehetőség kérésére, erre azonban nem tartanak igényt. Gazdálkodó szervezetnél gyakorlaton lévő tanulók a tanműhelyi gyakorlatokat követően vannak, azt nem tudja biztosan, tanulószervezők-e, de valószínűnek tartja. A tanuló 2-3 hónap után az igazgatónál bejelentheti, ha gazdálkodó szervezethez szeretne kimenni, az osztályfőnök a szakoktató bevonásával tesz javaslatot arra, hogy a tanuló menjen-e, vagy inkább a tanműhelyben maradjon. Jellemzően az iskola szerez gyakorlóléhelyet, de fennáll a lehetősége annak is, hogy a tanuló keressen magának. Iskolán belül és a végzés után is van pályakövetés, az osztályfőnök végzi. A szakmai vizsga után több gyerek ott marad munkavállalóként a volt gyakorlóléhelyén, de a többiekéről is elég rendszeres az osztályfőnök informálódása, mert jellemzően a tanulók visszajárnak az iskolába. A tanulók szakképzés utáni elhelyezkedéséről vegyes a kép. Ha a tanuló gazdálkodó szervezetnél végzett gyakorlatot, és bevált, majd ugyanott munkát is vállalt, a munkáltatók általában elégedettek. Többen viszont nem tudnak elhelyezkedni.*
- 2. A felzárkóztatásban részt vettek kb. 70%-a kerül szakképző évfolyamra, mások egyenesen gimnáziumban folytatják tanulmányaikat. A szakképzési évfolyamokon a tanulóknak nincsenek lényeges tanulási és magatartási nehézségei, szakképzettséget csak azok nem szereznek, akikről a szakképző évfolyamon derül ki, hogy értelmi fogyatékoságuk miatt nem képesek a szakma megtanulására. Más iskolák szülői hozzáállásától eltérően itt az a jellemző, hogy a szülők szeretnék minél tovább ebben az iskolában tartani gyermeküket, mert itt legalább el vannak látva, míg munkaerőpiaci esélyeik minimálisak. Ezért van, hogy több tanuló már a második szakmáját tanulja. Külön programjuk a szakképzési évfolyamokon a hátrányos helyzetű tanulók segítésére azért nincs, mert az iskola egész programja erre irányul. Pályakövetést pillanatnyilag nem végeznek, de sok volt tanulójuk visszajár, így általában tudnak a további sorsokról. Munkahelyet találni tanulóiknak nagyon nehéz, de az is gond, hogy ha a tanuló az iskola profiljában nem szereplő szakmát szeretne tanulni, hogyan vetessék fel speciális ellátási igényeik miatt más iskolába. Munkáltatókkal nincs semmilyen kapcsolatuk, munkaügyi központtal sem. Tanulószervezős tanulóik sincs, a szakmai gyakorlat teljes egészében iskolai tanműhelyekben folyik. A kamarával van némi együttműködés, egyrészt ő kamarai tag, másrészt a szintvizsgák és szakmai vizsgák vonatkozásában együttműködnek.*
- 3. A felzárkóztatást eredményesen végzett 17 tanulóból 10-en ebben az iskolában, 6-an másik szakiskolában kezdtek szakmát tanulni. A felzárkóztató oktatásból szakképző évfolyamra lépett tanulóknak általában már nincsenek tanulási és viselkedési nehézségei, de ha mégis előfordul, különleges gondozásuk a szakképzés idején is tovább folytatódik. A tanulók általában a szakképzésben, és később, a munkahelyükön is megállják a helyüket. E téren a helyzet jobb, mint a „normál” szakiskolában végzetek esetében. Az iskola teljes Pedagógiai Programja a hátrányos helyzetű fiatalok oktatására, nevelésére készült. Az iskolában vannak tanulószervezővel gyakorlaton lévő tanulók, a régi DIGÉP területén vannak kisebb cégek, akiket megkerestek, és akik vállalták a tanulókat. Azt nem tudták megmondani, hogy a kinn lévőkből mennyi a tanulószervezős, mennyi a megállapodással kihelyezett.*

Az iskolában működik a tanulók nyomon követése az iskolai pályafutásuk alatt és szakképzettségük megszerzést követően is. Egy kollégának ez a feladata, hogy folyamatosan levelezzen a végzettekkel, az adatszolgáltatás iránti igényt besulykolják a tanulók és szülei fejébe, ezért a visszajelzés 70-80%-os. A vidéki gyereket – ebből sok van az iskolában – nehéz elhelyezni, a miskolciaknál a helyzet valamivel jobb. Vannak olyan gyerekek, akiket a gyakorlati oktatás során szerzett pozitív tapasztalatok alapján munkavállalóként is alkalmaztak.

- 4. Körülbelül 60 %-ban tanulnak tovább a felzárkóztatóból továbblépett tanulók, ami szép arány az interjú adó szerint. A következő szakmákat tanulják: szobafestő, kőműves, géplakatos, szerkezeti lakatos, valamint felnőttképzés keretében: pék, CNC forgácsoló, klímaberendezés-szerelő. A szakképzésben a felzárkóztató oktatásból oda került tanulók ugyanúgy megállják a helyüket, mint a többiek. Nehézségeik csupán a szakmai számítások és a műszaki rajz terén vannak. Jellemző magatartási nehézségeik nincsenek. Ritkán előfordul a hiányzás. Az iskolának nincs még külön programja az ilyen tanulók segítésére. Segítésük úgy valósul meg, hogy a régi tanáraik foglalkoznak velük utánkövetés útján, vagy úgy, hogy ők maguk járnak vissza. Külső gazdálkodó szervezeteknél történő gyakorlat elvégzésére nekik ugyanolyan esélyük van itt, mint a többieknek. Miután kiléptek az életbe, és elhelyezkedtek ezek a tanulók, onnan már csak akkor van információ róla, ha ő maga visszajár. A munkáltatókkal nincs ilyen kapcsolatuk. Az iskolában intézményes pályakövetés nincs, de a tanulók követése többféleképpen is megvalósul, pl. a projekt-team által, az osztályfőnök felmérései által, vagy a szakoktatók részéről, stb.*
- 5. A felzárkóztató oktatásba bekerült tanulók mintegy egyharmada tanul tovább a szakképzésben. Náluk három szakmacsoportban tanulhatnak tovább: a kereskedelmi (bolti eladó: élelmiszer és vegyi eladó, ruházati eladó), a vendéglátás (szakács és pincér) és az építészet (kőműves és festő, mázoló, tapétázó) szakmacsoportokban. A célcsoport szakképzésbe jutott tagjainak helytállása változó, de domináns eltérés nincs. Ezeknek a tanulóknak meg kell küzdeniük a tananyagtöbblettel, és a megnövekedett információmennyiséggel is. Jellemző magatartási nehézségeik nincsenek, ha csak nem „lép be” a családi háttér és a hiányzás, de ezen a szinten ez már ritka. Megsegítésükre az iskolának külön programja nincs. Segítésük a már felzárkóztatóból ismerős oktatók tanóra alatti esetleges differenciálása révén valósul meg. Tanulóik elhelyezkedésére az iskola után ugyanannyi lehetőség adódik, mint „normál” osztályokban kezdett társaiknak. Ha van munka, náluk ezek a tanulók is elhelyezkedhetnek. Nem tapasztalt semmilyen diszkriminációt e téren. Hogy aztán hogy állják meg a helyüket kint, azt nem tudják intézményesen követni. Nincs az iskolában intézményes pályakövetés a hátrányos helyzetű tanulók vonatkozásában, a szakképzésből általában kikerültekre van ilyen A minőségbiztosítás most dolgozik azon, hogy ez a nyomon követés megvalósuljon.*
- 6. A felzárkóztató oktatásra járó tanulók közül 60-80%-ban tanulnak tovább szakmai évfolyamon, de van olyan felzárkóztatót végzett tanuló is, aki már leérettségizett. Ez a tanuló ma felsőfokú képzésre jár, pedagógiai asszisztensnek tanul. A felzárkóztatóból érkezett tanulók 90%-a eljut ugyanarra a szintre, mint „normál” társaik. Erre 20 hónapjuk van, s ezt jól ki is használják. Ezeknek a tanulóknak nincs jellemző tanulási nehézségük, mindegyiknél más-más részképesség-kiesési hátrány, vagy nevelési nehézség van. A szakképzésbe belépett felzárkóztató tanulóknak esetében nem tud jellemző magatartási nehézséget megállapítani. Külön az ő segítésükre szervezett programja az iskolának nincs, de nincs is rá szükség, az egész iskola ilyen szervezésű. A szakmába lépett tanulók segítése teljesen természetes módon, a nevelőiken keresztül valósul meg. A külső,*

Van szervezett pályakövetés is náluk, de a volt tanulók kivétel nélkül visszajárnak „eldicselkedni” a sikereikkel, mint egy nagy család esetében. Nagy dicsőségük, hogy van egy cigánylány, aki már másodéves medika! A munkába állt, vagy az iskolából kikerült tanulók esetében több-kevesebb, „visszahallás-szerű” információik is vannak.

7. *A továbbtanulási arányokról általánosságban elmondható, hogy a tanulók nagyobb része beilleszkedik, és elvégzi tanulmányait, szakképesítést szerez. A nyomon követés folyamatos az iskolai időszak alatt, és ha szükséges, rögtön be is avatkoznak. A felzárkóztató és többségi képzésből továbblépők teljesítménye, életútja között nincs számottevő különbség. A felzárkóztató képzésbe lépők esetén nem tudnak jellemző tanulási nehézségről beszámolni, bár leggyakrabban a korábban már említett alapkompenciák hiánya miatt akadályozottak a továbblépésben. Ehhez hasonlóan viszonylag egységes képet mutat az iskola a magatartási kultúra szempontjából is; nincs jól körvonalazható különbség a két csoport viselkedési szokásaiban, mivel a normák is azonosak. Hasonlóan igaz ez a szakképzési évfolyamokra lépők támogatása esetében. Ha úgy tetszik, ki lehet mondani, hogy az egy év alatt zajló integrációs törekvés az esetek többségében elégséges és eredményes, mivel az azt követő időszakokban gyakorlatilag azonos bánásmódban, támogatásban részesülnek a tanulók, függetlenül attól, milyen osztályban kezdtek. Meg kell említeni azonban, hogy valószínűleg a többségi osztályokban is az átlagosnál személyre szabottabb oktatási-nevelési folyamat zajlik, mint a magyar iskolák zömében. A már végzett diákok egy részével az interneten keresztül (jellemzően: iwiw-en) tartják a kapcsolatot, illetve sokan visszajárnak az iskolába, bár eddig nem szerveztek öregdiák találkozókat. Az iskola utáni pályakövetés még nem megoldott, bár 2 év óta vannak visszajelzéseik térségi munkáltatóktól, akik elégedettek a frissen végzett fiatalok tudásával, teljesítményével, így többnyire tartós foglalkoztatást tudnak ajánlani nekik. (Az esetleges munkahely elvesztés oka 2008/2009-ben gazdasági jellegű volt.)*

9.7 táblázat

	N
Interjú adó pedagógusok száma	17
A felzárkóztatott tanulók nagy része szakképzési évfolyamra lép	4
A tanulók a szakképzésben nem részesülnek megkülönböztetett támogatásban	17
A szakmai végzettséget szinte mindenki megszerzi	3
A munkaerőpiaci helyzetéről nincs pontos információ	15
Még nem működik a pályakövetési rendszer	12

Elég változatos a kép abból a szempontból, hogy a felzárkóztatást eredményesen befejező tanulóknak milyen hányada lép szakképző évfolyamra. Néhány speciális szakiskolában (24%) ez szinte teljes körű, de a jellemzőbb az 50-60%-os, sőt akár 30%-os arány is a többségi képzést is folytató szakiskolákban.

Minden iskola pedagógusa úgy nyilatkozott, hogy ezek a tanulók a szakképzésben nem részesülnek megkülönböztetett támogatásban más szakképzésben részt vevő tanulókhöz képest. Ennek oka azonban markánsan különböző a szerint, hogy azért nem, mert az egész iskola szellemisége olyan, hogy nincs különbség a felzárkóztatásban és más évfolyamokon lévő tanulókkal való bánásmód között, mindenkivel egyénre szabottan, empatikusan bánnak, vagy pedig azért, mert a szakképzésben már „eltűnnek” a tanulók a szem elől. Ez bizonyosan összefügg a szakképzési évfolyamon bekövetkező lemorzsolódásokkal is, ami sajnos csak néhány iskolában nem jellemző. Mindezek fényében érdekes, hogy nem készülnek hivatalos

statisztikák sem a felzárkóztatottak szakmai végzettségéről, teljesen „belevésznek” a többi szakképzett közé, pedig ez lenne a felzárkóztatás igazi értékmérője.

Eléggé szembetűnő, hogy a jogszabályi kötelezettség ellenére a megkérdezett iskolák 71%-ában még nem működik a pályakövetési rendszer, da ha működik is, 88%-uk nem tekinti pontos információnak a visszajelzéseket (feltehetően azok nem megfelelő mennyisége miatt).

10. A tanulók által elmondottak az ideji interjúk során

Mint erről már az előzőekben is volt szó, ebben az évben a korábbi években megkérdezett célcsoport, a felzárkóztató oktatásban résztvevő tanulók helyett idén többségében a felzárkóztató jellegű évfolyamo(ka)t eredményesen elvégzett, most már szakmát tanuló, tehát lényegében sikeresen felzárkóztatott, iskolarendszerbe visszavezetett hátrányos helyzetű tanulók megkérdezésére került sor. Bár a minta relatíve kicsi, de az ország egymástól távoli részein, Miskolcon, Nyíregyházán, Birin, Egerben, Békéscsabán, Pécsen, Tapolcán, Pétfürdőn, Kiskunfélegyházán, Kecskeméten, Budapesten került sor az interjúk felvételére, jó néhány esetben mégis egybecsengenek és általánosíthatók a vélemények.

Az alábbi táblázat a megkérdezettek fő adatait tartalmazza:

10.1 táblázat

	N
A megkérdezett tanulók száma	27
Ebből fiú	22
Ebből leány	5
Még felzárkóztató évfolyamon tanul	8
10 v. 20 hónapos felzárkóztató évf.-(ka)t végzett	8
SZFP szakmai előkészítő évfolyamot végzett	4
Speciális szakiskolai 9.-10. évfolyamot végzett	7
Sajátos nevelési igényű tanuló	9
Részképesség-zavarral küszködik	5
Most 1/11. szakképző évfolyamon tanul	12
Most 2/12. szakképző évfolyamon tanul	6
Most 1/14. szakképző évfolyamon tanul	1
A szakképző évf.-ot spec. szakiskolában végzi	5
Szakács tanuló	4
Női szabó tanuló	1
Épületasztalos tanuló	3
Bútorasztalos tanuló	1
Festő, mázó és tapétázó tanuló	2
Gyógynövénytermesztő tanuló	1
Irodai asszisztens tanuló	1
Kőműves tanuló	2
Burkoló tanuló	1
Háztartásigép-szerelő tanuló	1
Kőfaragó, műköves és épületszobrász tanuló	1
Számítógépes rendszer-karbantartó tanuló	1

Látható, hogy a földrajzi mellett a szakmák szerinti megoszlás is viszonylag széles skálájú, 12 szakképesítést reprezentál. 19-ből 15 tanuló a közoktatási törvény 27.§. (8) bekezdés szerinti valamelyik felzárkóztató oktatás eredményes elvégzését követően került a szakképzésbe, a tanulók több mint 1/3-a a szakképzést és az ezt megelőző szakiskolai évfolyamokat speciális szakiskolákban végezték, végzik. Némi átfedés van azon téren, hogy a felzárkóztató oktatás „többségi” szakiskolában, vagy speciális szakiskolai keretben valósult-e meg. A fiúk túlréprezentáltak a leányokhoz képest, ez azonban a felzárkóztató oktatásban is így van, ha

nem is ilyen arányban. A már szakképzésben lévő interjút adók 2/3-a jelenleg az első, 1/3-a a második szakiskolai szakképző évfolyamon tanul, egy fiatal pedig a szakiskolai szakképesítés megszerzése után gimnáziumi érettségit is tett, és pillanatnyilag a második szakképesítése megszerzésére készül.

A tanulók előző iskolai életútja

Nézzünk konkrét eseteket, mert a viszonylag kis minta ellenére is jól tanúsítják, hányféle hányatott iskolai életút vezethet a felzárkóztató oktatáshoz, onnan pedig a szakmatanuláshoz!

Istvánék először vidéken laktak, ott járt iskolába, majd felköltöztek Pestre, ahol az egyik kerületi általános iskola tanulója lett. Ezt követően egy másik kerületbe költöztek, ezért átkerült az E. iskolába, ahol azonban „nem volt jó”, átírták a J. iskolába, ott „megint nem volt megfelelő a társaság”, bajba vitték, e miatt újra iskolát váltott, és a N. iskolába járt, itt „befejezte” a 8. évfolyamot. (Később elmondta, hogy mégse fejezte be, „csak 7 és fél osztály volt meg”). Innen került ide. Alsó tagozatban, negyedikben bukott, később nem. Mivel a 8. osztályt nem fejezte be, a felzárkóztató évfolyamra került. Hallott róla, mert az általános iskolai igazgatója mondta, hogy ha itt elvégez egy évet, onnan rögtön a 11. évfolyamra léphet, nem kell két évig 9.-be és 10.-be járnia. A felzárkóztatással párhuzamosan járt estire, hogy a 8. osztályos végzettsége is meglegyen. Magatartási problémája, fegyelmi ügye, igazolatlan hiányzása soha nem volt. Tanévet nem hagyott ki. Szülei is rendszeresen bejártak az iskolába, ezért sikerült a N. iskola igazgatójától azt a tájékoztatást kapniuk, hogy beiratkozhatna felzárkóztatóra. Szülei támogatták ezt a tanulási lehetőséget. Most első éves szakács tanuló.

Tibor külföldről költözött haza. Ott egy kicsivel jobbnak tartja az oktatást, többet törődtek a gyerekekkel, az iskola állapota, berendezése, oktatási eszközei is jobbak voltak. Matematikából bukott ugyan néhányszor, de évet nem ismételt. Külföldön sikeresen elvégezte a 8. osztályt, ezt Magyarországon azonban nem ismerték el. Ott nem volt igazolatlan mulasztása, mert ha valaki nem érkezett meg a tanítás megkezdésére, már hívták is a szülőt. Magatartási, fegyelmi problémái nem voltak. Mivel nincs meg a magyarországi 8 osztályos végzettsége, csak ide, a felzárkóztató oktatásra vették fel, hazaköltözésük után így itt folytatta a tanulmányait. A környéken lakik, barátaitól tudta meg, hogy ebben az iskolában akkor is tanulhat szakmát, ha nincs hazai befejezett 8 osztálya. Most a szakács szakmában első éves. Fontosnak tartotta, hogy legyen szakképzettsége, mert tapasztalatai szerint e nélkül a munkaerőpiacon semmit nem ér az ember. Szülei örültek, hogy megragadta ezt a lehetőséget, mert ők is tudták, hogy máshová nem mehetett volna.

Nándor egy budapesti kerületben járt általános iskolába, egyszer bukott hatodikban, ott végezte el a 8. osztályt. Ezután kihagyott két évet családi problémák miatt, majd átkerült a Sz. szakiskolába, ott elkezdte a felzárkóztatót, de abbahagyta, és ismét kihagyott egy fél évet, onnan jött át ide. Azért jött át ebbe az iskolába, mert a Sz.-ben nem tanulhatta volna a szakács szakmát. Itt elvégezte a felzárkóztatót, és azóta a szakmáját tanulja. Most már 20 éves, ezért amikor évet hagyott ki, már nem volt tanköteles. A kimaradáson kívül magatartási problémái nem voltak egyik iskolájában sem. Szülei örültek, amikor felzárkóztatásra iratkozott.

Edina előzőleg sok iskolában megfordult, általános iskolai tanulmányait 4.-ig a P. Ált. Iskolában kezdte Pesten, onnan elkerült a budai K.-ba, de ezt az iskolát megszüntették, ezért átment az ehhez közeli M. utcai iskolába, ott végezte el a 8. általánost. Ezt követően szakács szakmát tanult, de nem vizsgázott le, mert baleset érte a gyakorlóléhelyén, a húsdaráló a jobb kezének négy ujját levágta. Mivel úgy ítélte meg, hogy csonka kézzel nem tudja a szakács

szakmát gyakorolni, átkerült ide, ahol először a gimnáziumi osztályba járt, de ez nem ment, mert lelki problémái voltak a balesete miatt, meg hogy ilyen hasonló sorsú, nyomorék gyerekekkel kell együtt tanulnia. Tanárai tanácsára átvették női szabó tanulónak, vagyis kapott még egy esélyt, itt a 12. évfolyamra jár. Az általános iskoláiban rossz tapasztalatai voltak, egyes tanárai „negatívan álltak a gyerekekhez”. Tanulmányi problémái alsó tagozatban adódtak, ahol a matematika és az olvasás nehezen ment. Logopédiára is kellett járnia, volt szakértői és rehabilitációs bizottság előtt is, de nem mutatták ki, hogy SNI lenne, azt mondták, hogy csak többet kellene gyakorolnia, elsősorban olvasnia, illetve több törődésre lenne szüksége. Ötödikben bukott matematikából. Hiányzásai nem voltak, fegyelmi ügyei sem. Állami gondozott, a gondozói ajánlották neki ezt az iskolát, ami nagyon bevált számára, itt jól érzi magát, a tanulás mellett dolgozik, bábjátékokat varr, amivel pénzt is keres.

Robi általános iskoláját egy alföldi faluban végezte, ahol édesanyja ma is él. Az első osztályt kétszer járta, mert iskolaéretlennek nyilvánították. 1999-ben fejezte be a 8. osztályt, de ezután 2 évet kihagyott (ezt megtehetette, mert a 16. évét akkor már betöltötte). Otthon maradt, ugyanis a megcélzott iskolába nem vették fel. Ebben az időben kijárt a kukoricaföldekre böngészni, ami némi pénzhez is juttatta, de mint akkor, még most is édesanyja anyagi támogatására is rászorul. K-n, a mozgássérült iskolában többször megfordult, itt ajánlották ezt az iskolát. 2001-ben jött Pestre, ahol felvették kollégiumba is. Itt szőnyegszövő szakmát tanult, sikeresen le is vizsgázott. Több tanárának köszönhetően aztán a gimnáziumi osztályba is felvették, majd az érettségit követően, mivel érdekelte a számítástechnika, megpróbálkozott ezzel a szakmával is, amit most tanul. Édesanyja nem örült, hogy feljött Pestre, félt, hogy apja sorsára jut. Édesapja ugyanis alkoholista, aki már Robi kiskorában elhagyta őket, vele nem is tartja a kapcsolatot.

Aladár asztalos szakmát tanul, előzőleg 2 általános iskolában is járt, először az S.-be, majd átment a H.-ba, innen a 7.-ből hozták át ide a felzárkóztatóba. Bár előzőleg nem bukott meg, a „végére meggyengült”, tanulási nehézségei főleg matematikából voltak. Fegyelmi je nem volt, balhéi azonban összeszólalkozások miatt előfordultak. Igazolatlanul nem mulasztott, nem szokott késni. Folyamatosan járt iskolába. A felzárkóztatás lehetőségéről az általános iskolai igazgatójától és az osztályfőnökétől szerzett tudomást, és tetszett neki, hogy itt elvégezheti a 8.-at, majd a felzárkóztató évfolyamot is, aztán szakmát tanulhat. A szüleinek is tetszett, a barátai irigykedtek.

Sándor falusi osztatlan iskolában végezte el az általános iskolát, ott soha nem bukott. Utána az E. szakiskolába iratkozott, ahol 9.-ben év végén 3 tárgyból elégtelen osztályzatot kapott. Magatartási problémája, igazolatlan hiányzása soha nem volt. Tanévet nem hagyott ki. A felzárkóztató oktatásról az unokatestvérétől értesült, ő nem jár ugyan ide, de itt laknak a környéken, és tudott arról, hogy van ez a lehetőség. A szülők támogatták, hogy asztalos szakmára ide jelentkezzen, mert ők is, meg ő is jobbnak tartották ezt az iskolát, mint az E.-t.

Gábor egy kisebb vidéki városban járt általános iskolába, ott 4 évet végzett, onnan jött ide, ahol most asztalos tanuló. Ebben a városban járt 5.-6.-ba, egyszer bukás miatt évet ismételt. Ezután jött a speciális szakiskolába, ahol elvégezte a 7.-8.-at is. Fő problémája a magyar tantárggyal volt, de más tárgyak se mentek túl jól. Igazolatlan mulasztása néhány óra volt évente késések miatt. Általános iskolai igazgatója ajánlotta, hogy ide lépjen át. A szülei támogatták, hogy ebbe az iskolába járjon.

Zsuzsa négy éve jár ebbe az iskolába. Általános iskolába először Z-n járt, ott 6 osztályt végzett, majd ide került a speciális szakiskolába, ahol most gyógynövénytermesztő tanuló. Az első 6 évben négyes átlaga volt, a magyart szerette a legjobban, a matematikát a legkevésbé. Általános iskolában viszonylag kevés hiányzása volt, de ezek között előfordult igazolatlan is, amikor nem ment el orvoshoz igazolást kérni. Magatartási problémája soha nem volt. Ezt a lehetőséget a korábbi igazgatójától hallotta. Szülei szükség szerint bejönnek az iskolába.

Enikő hatodikig A-n járt „normál” általános iskolába, ahol az első osztályt ismételte, majd az ugyancsak ottani M. speciális általános és szakiskolába, ott végezte a 9.-et, de onnan 10.-ből kirúgták a sok lógás miatt. Azért lógott, mert szerinte jobb volt csavarogni, mint iskolába járni. A „normál” általános iskolából azért került ki, mert édesapja akkor halt meg, és „nem tudott odafigyelni”. Addig állítása szerint semmilyen tanulási problémája nem volt. Ezután csak ide vették fel tavalyelőtt a 10. évfolyamra, hogy azt megismételje, innen került az irodai asszisztens szakmára. Otthon tudomásul vették, hogy ide iratkozik. Édesanyja beletörődött, hogy speciális szakiskolába került, „a semminél jobb” – mondta. Nem szeret tanulni, mert véleménye szerint a tanulással az ember nem ér el semmit.

Borisz általános iskolai tanulmányait egy határ menti községben kezdte meg, alsóban, negyedik osztályban bukott egyszer, és ötödikben még egyszer. Akkor a közeli falu általános iskolájába ment át, ott is egyszer bukott, ötödik osztályban. A következő tanévben elvégezte az ötödik osztályt, tehát befejezett ötödik osztállyal jöhetett a felzárkóztató képzésbe. Akkor a bizonyítványában 4 db kettes szerepelt (magyar irodalom, nyelvtan, matematika, természetismeret) a többi jobb jegy volt. Emlékei szerint sokat lógott, mert nem érdekelt az iskola, és nagyon „gáz” volt a sok törpe osztálytárs közé bemenni a terembe. Fegyelmi ügyére nem emlékszik, talán nem volt, de osztályfőnöki, igazgatói figyelmeztetéseket mindig kapott. Nem igazán törődött vele. Az általános iskolai évei alatt elvitték őt iskolapszichológushoz, ahol a saját bevallása szerint rajzolnia kellett és kártyákat mutattak neki, hogy felismeri-e a különbségeket. Azért került sor a vizsgálatra, mert „bunkó voltam”- mondta. Az általános iskola után a felzárkóztatóba került a következő tanévben. Úgy gondolja, hogy az anyja beszélte meg a régi tanáraival, hogy nem marad már abban az iskolában, és ide fog jönni. Szeretett a felzárkóztatóba járni, de „a környék gázos” volt neki eleinte. De azért megszokta, ennek okát leginkább a haverokban látja: „sok haverom lett”. A szülei közül az édesanyjával tartja a kapcsolatot, ő örült, hogy megint iskolába jár, ráadásul egy nagy vidéki városba.

Márk a megyeszékhely elővárosában járt óvodába és iskolába is. A 6. osztályt ott fejezte be. Közben többször bukott, nevetve mondja, hogy volt, amikor 8 tantárgyból is. Évet többször ismételt: a 4. osztályt egyszer, majd kétszer a hatodikat. Akkor azért engedték át, mert megígérte, hogy elmegy abból az iskolából. Szerinte azért bukott meg, mert rossz társaságba keveredett: „gáz volt, ha valaki nem bukott meg.” A tanárokat folyamatosan „szívattuk” - közölte. Örömmel meséli el, hogy milyen „menő” volt a bátyja, amikor a „tesitanárt hátba verte egy rúddal, és lekergette a tanárba”. A hiányzásokkal kapcsolatban azt mondta, hogy csak néha lógott, akkor is csak az utolsó órákról. Úgy emlékszik, hogy a tanárai mondták többször is, hogy menjen már el ebből az iskolából. „Beszóltam nekik, de már nem tudom miért.” Úgy emlékszik, hogy folyamatosan voltak beírásai csúnya beszédért, szemtelen viselkedésért. Egy idő után már „hajtott rá”, hogy írjanak be megint neki. Fegyelmi je „biztos volt, ki tudja azt már!” 16 évesen elkerült onnan, végzettsége szerint 6 osztállyal. Szeptemberben a felzárkóztató osztályba került, igazából fogalma sincs, hogy hogyan. Mondták neki, hogy ide kell járnia ezután. „Muszáj volt, de megszoktam.” - mondja a felzárkóztató képzésre. A saját bevallása szerint, nem hiányzott sokat, mert a városba mindig bejött, tetszett neki, hogy bejárhat. Szerinte könnyebb volt ez a sulis, mint a régi. A

felzárkóztató után átment szakmát tanulni a P. iskolába, de 1,5 hónap után visszakerült a volt felzárkóztató iskolája szakképző évfolyamára. Most lakásotthonban él, ott nagyon támogatják, hogy tanuljon, fejezze be az általános iskolát, és szerezzen szakmát.

Róbert a felzárkóztató oktatásba való bekapcsolódás előtt 6 évfolyamot végzett. Tanulmányi eredménye általában 2-3-as volt, de matematikából, történelemből bukott. Az utolsó általános iskolai évben sokat hiányzott, úgy 200 óra körül. Sorozatosan problémák voltak a magatartásával is, leginkább verekedések miatt. Fegyelmi ügye ennek ellenére nem volt. Az általános iskolában a tanulóknak tartott tájékoztatást az Arany János Kollégium igazgatónöje a felzárkóztatási lehetőségről, ott hallotta. Szülei is hallották a tájékoztatót, és biztatták. Kezdetben nagyon nem akarta, nem akart a haveroktól elválni, és a kollégiumtól is nagyon tartott. Az első két hónapban rosszul is érezte magát, de megszokta, és egy párkapcsolata is kialakult az osztályban, ez sokat segített. Sokat segített a szülei biztatása is, tulajdonképpen az ő kedvükért kezdte el, de nem bánta meg, most már a szakképzésben vesz részt.

Lajos most burkoló szakmát tanul, előzőleg a k-i általános iskolába járt, és ott a hetedik osztály elvégzéséig jutott. Nem engedték tovább nyolcadikba a túlkorossága miatt, hanem a reintegrációs képzésbe irányította az általános iskola. A hetedikben két tárgyból bukott, a javítóvizsgán átment. Magatartási problémája az általános iskolában nem volt, csak 1-2 órát hiányzott. Tanévet, vagy hónapokat nem hagyott ki az általános iskola utolsó szakaszában. Az általános iskola igazgatójától szereztek tudomást a felzárkóztató oktatásról. A már kiválasztott szakma megszerzése miatt tartotta fontosnak, hogy bekapcsolódjon ebbe az oktatásba, amiben szülei és rokonai támogatólag álltak mellette.

Eszter egy távoli városból érkezett az iskolába, itt kollégista. Korábbi iskoláiban diagnosztizálták diszlexiáját, de annak kezelése nem volt szakszerű. Az 1-3 évfolyamokon logopédushoz járt, de 4. osztálytól kezdve nem kapott megfelelő támogatást. Elmondása szerint az egyéni támogatásra általában a tanrendi tanórákat követő 6. órában volt lehetőség; ez nem jelentett érdemi segítséget („Nem törődtek velem.”). Az általános iskola ajánlotta ezt az iskolát a szülők figyelmébe, így azok meglátogattak egy nyílt napot, és ennek hatására döntöttek az iskolaváltás mellett, a tavalyi tanév közben (februárban). A korábbi iskolában sorra 2-es átlagú jegyeket kapott, itt 4-es átlagot ér el. Rendszeresen foglalkozik vele fejlesztőtanár, aki a diszlexiájára tekintettel nyújt egyéni segítséget. Előző iskolájában rendszeresen hiányzott igazolatlanul a kudarckerülés miatt, ezt a szülők látták, hallgatólagosan elfogadták. Az igazi leszakadás 2-3. osztály tájékán történt, ekkortól a szülők magántanár bevonásával próbáltak javítani a helyzeten, de ez nem volt elégséges támogatás. Jelenlegi iskolájában egyáltalán nem mulasztott még igazolatlanul. Jelenlegi iskolájával, helyzetével kapcsolatban saját maga így vall: „A szüleim látják, hogy itt boldog vagyok”.

László most háztartásigép-szerelő szakmát tanul, a 7. osztály elvégzését követően került ebbe az iskolába. Saját bevallása szerint „rossz társaságba” keveredett, rendőrségi ügyek követték egymást, míg végül hivatalos pártfogót rendeltek ki mellé. Korábbi életútjáról szemmel láthatóan nem szívesen beszél, így korábbi iskolai pályafutásáról keveset lehet megtudni. A jelentős (magatartási) változást az hozta, hogy a régi társaságból kiszakadt 3 éve („bár nagyon nehezen engedtek el...”), majd rá 1 évre el is költöztek D-ből Budapestre. Bár kicsit most is hiányolja a baráti társaságot, attól az életformától visszatartja, hogy egyébként rendezett családjában nagybátyja börtönviselt, és a börtön fenyegetettsége hatott döntéseire és elkötelezettségeire.

Gábor a lakóhelyén, egy faluban végezte az általános iskola első 7 osztályát. Mivel a nyolcadik osztályból kimaradt, ebbe városi iskolába iratkozott, hogy befejezze az általános iskolát. Ebbe az iskolába járt a nővére is. Ő és a barátai mondták, hogy ide iratkozzon, mert itt el fogja tudni végezni a nyolcadik osztályt. Az általános iskola igazgatója is támogatta a jelentkezését. Az általános iskolában nem volt jellemző, hogy hiányzott, de verekedni nagyon szeretett. Ez volt a fő problémája. Ha úgy érezte, hogy megsértették, rögtön verekedett. Hogy mi volt, amivel megsértették, igazából nem tudott felelni. Azt mondja: nem szeretete, ha csúnyán beszéltek vele, vagy lányismerősével. A fegyelmi problémákon kívül több tárgyból bukott. A matematika volt a legnehezebb. Főleg a szöveges feladatok okoztak gondot neki. A szülei közül az édesapja rendelkezik szakmai ismeretekkel (kőműves, festő, mázoló, burkoló), de végzettsége nincs, csak „úgy magától” megtanulta ezeket a szakmákat. Ő is így akar szakmákat tanulni. Az édesanyjának nincs szakképzettsége, de betanított munkásként napi 3-4 órát dolgozik. A szülei örültek, hogy ebbe az iskolába iratkozott felzárkóztatásra. Ő is meg van elégedve az iskolával. Két év alatt végezte el a felzárkóztató képzést.

Roland 18 éves, az asztalos szakmát választotta, és ebbe az iskolába jelentkezett szakmát tanulni. A nyolc általános iskolai évfolyamot szülőfalujában végezte. Nem bukott, nem ismételt, de nem volt jó tanuló. Elmondása szerint nem szeretett, és most sem szeret tanulni. Sokat lógott, hiányzott, ezért évet kellett ismételnie. Ezután sem tanult, és több tárgyból bukott, ezalatt a két év alatt az iskola kollégiumában lakott. Ekkor javasolta neki az osztályfőnöke, hogy iratkozzon át a felzárkóztató képzésbe. A szülei is jónak látták ezt a megoldást, így a felzárkóztató képzésben folytatta a tanulmányait. Mivel itt már eredményes volt megkezdhetette a szakma tanulását.

Andor 18 éves kőfaragó, épületszobrász 2/12. évfolyamos tanuló. Az általános iskolát Budapesten gond nélkül elvégezte. Beiratkozott ebbe az iskolába, de a 9. osztályban sokat lógott, mulasztott, és sok fegyelmi problémája volt. Évet ismételt, de a magatartása, viselkedése nem változott. Azt mondja, hogy igen gyorsan felkapta a vizet, és ez sok gondot okozott neki. Nem tanult, nem érdekelt a szakma sem, ezért 7 tantárgyból is bukott. Szerinte lett volna hozzá esze, de nem tanult. Volt, amikor két hónapot lógott. Aztán a tanárai ajánlották, hogy folytassa a felzárkóztató képzésben a tanulást. Édesapja nem ellenezte, de nem is nagyon támogatta, így került a felzárkóztató képzésbe. Itt már rájött, hogy neki van esze, a társai között jól boldogul, és elkezdett tanulni.

Ha elemezzük a tanulói interjúkat, a felzárkóztatásba kerülés előtti iskolai pályafutásról, végzettségről az alábbi adatok gyűjthetők össze:

10.2 táblázat

	N
A megkérdezett tanulók száma	27
8 osztályos végzettséggel került szakiskolába	14
7 osztályos végzettséggel került szakiskolába	10
7-nél kevesebb osztályos végzettséggel került szakiskolába	3
7-nél kevesebbet végzettből már szakképző évfolyamon van	3
Előzőleg csak egy iskolában tanult	8
Előzőleg két iskolában tanult	9
Előzőleg két iskolánál több iskolában tanult	10

Bár ezek az adatok a tanulók által elmondottakon alapulnak, viszonylag reálisnak tekinthetők, mert elég egyértelmű kérdésekre adtak választ, és nem fűződhetett különösebb ok vagy érdek ezek szépítéséhez, a nyilatkozók is tudhatták, hogy könnyen ellenőrizhetők.

Kiolvasható, hogy a kérdezettek 52%-a rendelkezett 8 osztályos végzettséggel, ez annak tudható be, hogy viszonylag sok a speciális szakiskolában végzettek száma. A felzárkóztatás eredményességét is tanúsíthatja, hogy 3 fiatal 7. osztálynál is kevesebbet, kettő 6-ot, egy 5-öt fejezett csak be, ezek a tanulók mégis eljutottak a szakképző évfolyamra.

Jellemző, hogy a felzárkóztatásba kerülés előtt a tanulók 70%-a legalább két iskolában megfordult, 37%-uk pedig kettőnél több iskolában is. Ennek kapcsán az is megfigyelhető, hogy gyakori, amikor a tanuló nem is ugyanazon a településen belül váltott iskolát, mely a rossz emlékektől való szabadulás igénye mellett a családok lakóhely változtatásával, illetve a tanuló családtól való elkerülésével is magyarázható.

Ezt az adatsort vessük össze a következő táblázatban lévővel!

10.3 táblázat

	N
A megkérdezett tanulók száma	27
Általános iskolában nem bukott	6
Általános iskolában legalább egyszer bukott	10
Általános iskolában egynél többször bukott	11
Általános iskolában évet ismételt	7
Éve(ke)t hagyott ki	2
Magatartási problémákról számolt be	11
Igazolatlan mulasztások miatt voltak nehézségei	18
Azt mondta, nem érdekelte a tanulás	10

Itt ugyan nagyobb az adatbizonytalanság, mert a nyilatkozók nem is mindig emlékeztek pontosan arra, hányszor buktak (hiszen tízen nyíltan bevallották, hogy nem érdekelte őket a tanulás), de a többi kérdésre is szubjektív lehet a válasz, mégis bizonyosnak tekinthető, hogy a tanulási eredménytelenség a válaszadók legalább 78%-nál bukásban is megnyilvánult, heten évet is ismételtek, ketten évet hagytak ki. Jelentős az igazolatlan mulasztásokról beszámoló aránya, 67%. Összefüggés feltételezhető a bukások, évismétlések és a magatartási problémák, lógások, igazolatlan mulasztások között, mely utóbbi adatok feltételezhetően kozmetikázottabbak a valóságnál, ezekben az esetekben lehet a legvalószínűbb, hogy nem mindenki „dicsekedett” negatívumaival.

Az interjút adók szűkebb társadalmi környezete, életvitele, jövőképe

A teljesség igénye nélkül néhány interjú-anyagból:

Zoltánék egy szoba-konyhás-fürdőszobás bérlakásban élnek öten, szülei és egy kisebb és egy nagyobb testvére. Értelemszerűen itt külön szobája senkinek nincsen, tv, számítógép azonban van. Mindkét szülővel meg szokta beszélni a problémáit. Van barátnője is, két és fél éve járnak együtt. Napirendje: 7-kor kel, mosdás után már ki van rakva a ruhája, öltözködés után bebeszéli a haját, és elindul az iskolába. Az iskolai büfében szokott reggelizni, illetve az utóbbi időben a húga és a barátnője hoznak neki reggelit. Nem ebédel az iskolában, otthon az édesanyja főz, 2 óra körül jut meleg ételhez. Szabadidejében evés után általában alszik. Egyébként sétálgat, nincs kifejezett tevékenysége, ami szabadidejének eltöltését jellemezné. Nem olvas, legfeljebb manapság a KRESZ könyvet, mert jogosítványt szeretne. Sok barátja

van, részben ebből az iskolából, részben a kerületből, de más kerületekből is. Példaképe az édesapja, akire felnéz. Nem tudja pontosan megmondani miért, de olyan szeretne lenni, mint ő. 30 éves korára szeretne önálló otthont, családot, két gyereket, mindezek anyagi hátterét a szakmájában végzett munkájával szeretné megteremteni.

Edina állami gondozott, gyermekotthonban él 2 személyes szobában, a szobatársa egyúttal barátnője is. Állandó fiú partnere nincs, egyelőre nincs rá szüksége és lehetősége sem a tanulás mellett vállalt munkája miatt. Munkanapon fél 5-kor kel, egy óra alatt készül el, fél 8-ra ér be az iskolába, ahol 2 óra 5 perckor végez. Utána 5-ig fél 6-ig itt dolgozik, majd hazamegy, szobatársával vacsorát főznek, vacsoráznak, fürdenek, majd lefeksznek. Otthon ritkán reggelizik, szendvicset ebédel. Szabadideje hétvégén van, ilyenkor sokat olvas, sétálgat, illetve elmegy a gyermekotthon által szervezett közös programokra. Most pl. vasárnap kirándulni készülnek, illetve gyógyfürdőbe mennek. Szeret vásárolni is, elsősorban cipőket és ruhákat vesz, ha megtetszik. Süteményt, sok csokit és könyveket is vásárol. Példaképe „önmaga”, nincs más. Az életben nagyon szeretne a munkájából megélni, önálló lakáshoz jutni, és ha minden meglesz, akkor gondol családra. Családcentrikus, figyelmes, hűséges férjet szeretne, aki nem jár a kocsmába.

Sándor egyedülálló, kertés, két szobás saját családi házban él, külön szobája nincs. Négyen élnek együtt, nagyanyja, édesanyja, édesapja és ő, de most Laci bátyja, édesanyja testvére is hozzájuk költözött. Palackos gázt használnak. Problémáit a haverokkal beszéli meg. Állandó partnere 3 éve van, gyereke még nincs. Naponta ½ 6-kor kel, otthon nem reggelizik, megy a buszhoz és bejön az iskolába. Az utazás 35 perc. A reggelit magával hozza otthonról, ebből eszik délben is. Főtt ételt este eszik, amit az édesanyja főz. Szabadidejében horgászik, biciklizik, tv-t ritkán néz, nem köti le. Pénzért többször dolgozott már a rokonánál és haveroknál is, bár elég pénzt kap otthonról, de kell a pénz a hobbihoz. Példaképe a kereszta, aki már sajnos meghalt, felakasztotta magát. Ő kőműves volt, jól megcsinált mindent, higgadt, határozott embernek ismerte. 30 éves korára azt tartja eléréndőnek, hogy olyan állása legyen, amelyből a családját el tudja tartani. 1 vagy 2 gyereket tervez.

Zoli lakóotthonban lakik, amely egy panelház 1. emeleti két lakása egybenyitva 4 lakószobával, melyből 3 két személyes, 1 egyszemélyes, heten laknak együtt. Barátnőjével a lakóotthonban ismerkedett meg, ő kereskes-székes mozgáskorlátozott, 5 éve vannak együtt, egy szobában laknak. Élettársa egy héten 3 napot fizetésért dolgozik itt az intézetben, ahol lámpákat és egyéb dísz tárgyakat készít, 2 napot iskolába jár. Hatkor kel, elkészíti a reggelit, 7-kor indul. Otthonról szokott tizórait hozni, tanítás után otthon főz vacsorát. Az élettársa sajnos a lakóotthon konyhájában nem tud főzni, mert nem éri el az eszközöket. Szabadidejében otthon a tanultakat próbálja ki a számítógépe. Társaságuk a másik lakóotthoni házaspár, azzal a fiúval együtt is szoktak főzni. Szórakozni ritkán járnak, számukra még egy bevásárlás is feledhetetlen kikapcsolódás. Együtt egyszer voltak Balatonon egy hetet. Édesanyját szokták látogatni, máshová az élettársa állapota miatt nem nagyon tudnak menni. Kocsi kellene, de már a jogosítvány megszerzésének is anyagi akadálya van, nem szeretné, ha ezt az élettársa fizetné, ezért akkor kerül rá sor, ha saját jövedelme lesz. Példaképet nem tud megnevezni, inkább sokaktól kért tanácsokból állítja össze azt az emberképet, amilyen lenni szeretne. Jövőképe az élettársával kapcsolatos, olyan lakást szeretnének, amelyben a mozgáskorlátozottak is teljes életet élhetnek. Alბérletbe nem szeretnének menni, mert akkor a bérleti díj elvinné a tartalékaikat, soha nem tudnának saját lakásra gyűjteni, de aggódnak, hogy nem kényszerülnek-e mégis erre, ha az önkormányzat nem segít.

Gáborék falun, parasztházban élnek, onnan jár be. A házban sok szoba van, van külön szobája, számítógépe is. A lakásban a szülei, ő és a testvére laknak, meg a testvére barátnője. A ház összkomfortos. Legjobb viszonyban az édesapjával van, vele beszél meg a problémáit. Fél éve barátnője is van. 6-kor kel, nem reggelizik otthon, a boltban vesz ennivalót, ezt eszi délben is. Napi 2-szer 2 órát utazik, 1/2 5-re ér haza. Főtt ételt este eszik, amit az édesanyja főz. Szabadidejében motorozik, hétvégén diszkóba jár a barátaival. Példaképe a 18 éves barátja, akik sokkal szegényebbek, „semmit nem tudnak megvenni”. Azt nem tudta megmondani miért, talán nem értette, mi a példakép. 30 éves korára saját házat, kocsit szeretne, amit jó munkahelyen kapott fizetésből szeretne megvenni. Hogy milyen családot szeretne, „az még a jövő titka”.

Anita édesanyjával és nevelőapjával él együtt, van egy nővére is, de ő már nem lakik velük. Másfél szobás albérletben laknak, ő a félszobában lakik. TV van, számítógépe nincs, inkább állatokkal foglalkozik. Tengeri malacot tart, ma vesz egyet, mert ami volt, azt megette a szomszéd macskája. Nevelőapjával változó a viszonya, problémáit csak édesanyjával beszél meg. Barátja van, 3 hónapja járnak együtt. 1/2 6-kor kel, megcsinálja a reggelijét, reggelizik, majd megy a buszhoz. A 3-10-ig tartó tanítás közben az iskolában ebédel, átszállással 5 körül ér haza. A többiek ilyenkor már otthon vannak, velük beszélget. Egy barátnője van, vele minden nap a buszon találkozik. Kedvenc szórakozása a bulizás, a diszkóba járás, bár most kevesebb lehetősége van rá az iskola miatt. Nem sportol. Az italtól rosszul van, egyszer kipróbálta, azóta nem iszik. A drogra biztatták már, de még nem próbálta. Munkát nem végez, otthonról elég pénzt kap. Példaképe nincs, nem is tart rá igényt, azt se tudja, milyen szeretne lenni. „Boldogságban”, családban szeretne élni, két gyereket vállalna, kertés házban szeretne lakni, ahol a gyerekek is játszhatnak. Dolgozni szeretne, mindegy hogy mit, csak fizessenek érte. Meg is próbált munkára jelentkezni, volt is interjú, de mindenütt azzal hitegetik, hogy majd telefonálnak, amiből soha nem lesz semmi.

Borisz jelenleg 20 kilométerre lakik egy faluban, családi házban. Ismertetése szerint a körülményeik normálisak, 3 szobás, fürdőszobás nappalis házban már csak hárman élnek a szüleivel, a nővére, aki „kitűnő tanuló volt és már van szakmája”, már elköltözött otthonról. Apjával nem tartja a kapcsolatot. Mint elmondja egyszer összehaláztak: „Utánam jött a diszkóba, és haza akart vinni. Azt mondta, hogy részeg vagyok. Akkor nagyon megvertem, azóta nem szólok hozzá.” Apja egy hónapja otthon van, nem dolgozik. Találkoznak a lakásban, de nem szólnak egymáshoz. Anyja dolgozik, takarít az egyik nagy bevásárlóközpontban. „Őt tisztetem, becsülöm”- mondja. Vele megbeszéli a dolgait, így az anyja tud minden bajáról. Szilveszterkor a barátnője terhes lett tőle. Akkor ő 16 éves volt, a lány eggyel fiatalabb nála. Az abortusz 30 ezerbe került. Akkor csak 10 ezer forintja volt, az anyja adta oda neki a hiányzó pénzt. Elment dolgozni, megkereste azt az összeget, de az anyja nem akarta elfogadni. A nővérét kérte meg, hogy tegye be az anyja bankszámlájára, neki mindenképpen vissza akarta adni. Hétköznaponként 5-kor kel fel, iskolába megy, délután 4-5 között ér haza. Szereti az állatait: teknőset, papagáját, kutyáját és macskáját megeteti. Néha főz otthon egy pörköltet vagy mosógéppel kimossa a ruháit. TV-t ritkán néz, este 9 és 10 között fekszik le. Hétfégenként csak 8-9 között kel fel. A faluba már nem jár bulizni, inkább be a városba, ott „a haverokkal dumálunk, cigizünk, csajozunk”. Alkoholt a saját bevallása szerint nem iszik rendszeresen, „havonta csak egyszer, esetleg kétszer rúgok be”. Az anyja örül, hogy megkomolyodott, tetszik neki, hogy szakmát tanul a fia. Példaképe nincs, nem is igazán érti a kérdést. Olyant nem tud mondani, akit teljes egészében mintának tartana. Szerinte ilyen nincs is. 30 éves korában akkor lesz elégedett, ha már családja van: egy gyereke és felesége. Önálló lakásban élnek majd. Dolgozni fog. „Ennyi.”- zárja mondandóját.

Máté lakásotthonban él, mert jobb ott, mint otthon. „Veréb apám él már csak, nem bírom őt.” Biztos benne, hogy most normálisabb körülmények között van, mint volt az apjánál. Szerinte a lányok őt mindig becsapják, „Hülyék mind, kihasználnak, aztán lesza..nak. Nekem nem lesz se barátnőm, se feleségem!” Amikor a hétvégéről beszél, sokkal lelkesebb: buli, diszkó, és megint csak buli. A múlt pénteki buliban elköltött 40 ezer forintot, másnap, szombaton is kb. ennyit. Sorolja, hogy melyik diszkóba mennyi a belépő, és mennyi volt nyáron a Balaton mellett. Azt mondja, hogy a bankkártyájáról van a pénze. Nem is érti a kérdést, hogy oda hogy kerül, alaposan körüljárjuk ezt, majd kiderül, elmúlt 18 éves, és megkapta az örökségét. Volt osztályfőnökétől tudható (aki a lakásotthon vezetőjétől kapta az információt), hogy több mint kétmillió forinthez jutott hozzá, de már elment belőle néhány százezer. A volt osztályfőnök szerint ilyenkor csapódnak hozzá a „barátok”. Sajnos nem lehetett eljutni ahhoz a kérdéshez, hogy miként képzei el az életét 30 éves korára, és addig mit kellene tennie, mivel el kellett mennie a pszichiátriára, mert drogozott. Szerinte ez fölösleges, mert ha akar, úgyis le tud szokni egyedül is a narkóról.

Zoli csendes, visszafogott fiúnak tűnik, de lappang benne az indulat. Balhéit is visszafogottan meséli. Kevésbé divatosan öltözik. Magának való fiúnak látszik. Nem örül annak, hogy magnóra kerül a beszélgetés, „maga nem rendőr”- mondja, ez arra utal, hogy volt már kihallgatásban része. A szüleivel él saját házukban. Udvar, gyümölcsös, háziállatok vannak (disznó, tyúk, vadkacsák stb.). Van egy öze is, egy rokonától kapta. Édesapja lakatos, most van munkája. Mint a tanuló elmondta: „vasakkal dolgozik”. Édesanyja varrónő, most otthon van, alkalmi munkákat végez. Van egy testvére, aki középiskolát végzett. Most valami marketinget „csinál”. Saját szobája van. Minden van benne, ami kell: tv, házi-mozi, számítógép. Könyvei azonban nincsenek. Szeret otthon lenni, sokat foglalkozik az állatokkal. Sokat internetezik. Bulikba nem jár. Minden nap fél ötkor kel, öt óra húszkor már megy a vonat. Este tizenkettő körül fekszik. Otthon sohasem tanul, nem kell, mondja, házi feladatot sem kell készíteni. Otthon segít a ház körül, a vadászatokon is segít a rokonának. Jelenleg nincs barátnője, de majd lesz, úgy gondolja. Ha végzett, ha önálló lesz, akkor lesz felesége. 1-3 gyereket is el tud képzelni. „De az még messze van”- mondja.

László családi házban lakik az iskolájától 9 km-re lévő kisvárosban szüleivel és 3 testvérével. Bátyja kőműves, van egy 14 éves és egy 4 éves húga. Mindannyiuknak külön szobája van, megfelelő körülmények között laknak. Otthon van számítógép, tv, dvd lejátszó, cd lejátszó. Van egy állandó barátnője, a felzárkóztató osztályban voltak osztálytársak. A két család elfogadta a kapcsolatot, hétvégén hol egyik, hol másik családnál vannak. (A lány másik településen lakik és jár iskolába) Naponta, iskola után általában segít otthon –édesapja szerelő műhelyében – boltba megy, kicsit számítógépezik, este tv-t néz. Édesapjától a segítségért pénzt is szokott kapni, zsebpénz kiegészítést. Ritkábban a haverokkal csavarog egy kicsit. Sok barátja van, de jelenleg a párkapcsolata fontosabb. Szülei nagyon bátorítják, segítik. A keresztapja kőműves, ő a példaképe. Munkát szeretne, hogy el tudjon tartani egy családot: 2-3 gyerek, ház, autó, „tisztességes élet” a cél.

Néhány jellemző az elmondottak alapján:

10.4 táblázat

	N
Az összes válaszadó száma	27
Teljes családban él, elmondása szerint békességben	10
Családi konfliktusa van	5
Csonka családban él	6
Lakóotthonban, kollégiumban él	6

Lakáskörülményei jónak mondhatók (külön szoba, számítógép)	9
Szerény körülmények között él	18
Otthon reggelizik	3
Nem reggelizik, az iskolában „bekap valamit”	14
Reggeliről nincs adat	10
Szabadidejében gyakran a „haverokkal van”, (véltetően) csavarog	20
Hétvégén diszkóba jár	16
Magánéleti konfliktusai vannak	5
Van példaképe	8
Nincs példaképe, vagy nem érti a kérdést	19

A megkérdezett tanulók 37%-a bevallása szerint rendezett családi körülmények között él (Persze kérdés, hogy mit értenek rendezett körülmény alatt.). Komolyabb családi konfliktusról csak egy tanuló számol be, aki megverte az apját, és már jó ideje nem szólnak egymáshoz. A tanulók 1/3-a szerint a lakáskörülményeik nem rosszak, néhol kimondottan jónak mondhatók, de a többség szerény körülmények között él. Ez különösen jellemző a lakóotthonosokra, ezen belül a mozgáskorlátozottakra, akiknek komoly lakásgondjaik is vannak, különösen a jövőt tekintve.

A reggelizéssel kapcsolatos szokásaik megkérdezésére azért került sor, mert a korábbi tapasztalatok megerősítését vagy cáfolatát támaszthatták alá az interjúk. Sajnos beigazolódtott, hogy a tanulók jelentős része nem reggelizik rendszeresen, ez a napi munkájukra és későbbiekben az egészségükre is károsan hathat.

A tanulók többsége egyszerű életet él, benne az intellektuális tevékenységeknek alig van nyoma. Jellemző a haverokkal való céltalan együttlét, hét végeken a diszkózás, ahol egy esetben a drogozás is bebizonyosodott. Csak 30%-uknak van példaképe, a többieknek vagy nincs rá igénye, vagy nem is értik a kérdést, hogy mi lenne az. Jövőképük általánosságokban merül ki, egy eset pedig a bűnöző életmódra való utalást tartalmaz: „Nem akarok gürizni, mint az állat, könnyebben akarok pénzt keresni.”

Milyennek tartották, tartják a tanulók a felzárkóztató oktatást?

Ismét indítsunk néhány jellemző véleménnyel, mert annyira érdekesek, mint egy szociológiai tükör, ezért nem a függelékbe kerültek.

Zoltán a felzárkóztatásban jól kijött az osztálytársaival. A felzárkóztató oktatás feltételei véleménye szerint teljesen azonosak a más iskolatípusban folyóval, szerinte a módszerek se voltak addigi tapasztalataitól különbözőek. Kedvenc tanára Zsóka néni, a felzárkóztató osztály osztályfőnöke, a szakképző évfolyamon tanulva is hozzá fordul problémáival. Voltak szigorúbb tanárai is, de ez sem okozott neki problémát. A tanórákon kívül más, külön foglalkozásokra, pl. korrepetálásra nem volt szüksége, a követelményeket könnyen teljesítette. A felzárkóztatásban osztályozás ugyan nem volt, de félévenként kaptak egy lapot, rajta 10 egynéhány tantárgy, és az, hogy ezekből megfelelt vagy nem felelt meg, a megszerzett kompetenciáikat értékelték. A tanuláshoz való hozzáállása megítélése szerint jelentősen javult, bár kínlódtott néhány feladattal, megszenvedett a sikerért, de a vége felé már könnyebben ment a teljesítésük. A más iskolába vagy osztályokba járókkal volt konfliktusa, kinevették, hogy előkészítőre járt, de ezek mára megszűntek.

Ferenc szerint ebben az iskolában jó társaság jött össze a felzárkóztató osztályban. A tanítás annyiban különbözött a korábbi iskoláiban megszokottól, hogy itt kevesebben voltak egy osztályban, ezért több idő jutott, hogy tanárai számukra külön-külön is segítséget nyújtsanak. Az is jó volt, hogy itt a többiek se voltak okosabbak, mint ő, és osztályozás se volt. A kedvenc tanára Zsóka néni, az osztályfőnök volt, és ma is ő. Tanórán kívüli segítséget nem igényelt, tanulási problémái ebben az iskolában nincsenek, mert itt könnyebbek a feladatok. Rajta is gúnyolódtak, hogy felzárkóztatóra jár, de akik gúnyolódtak, most azok járnak a felzárkóztatóra.

Károly azt mondta a felzárkóztató oktatás ugyanúgy folyt, mint ahogy korábban, az általános iskolai oktatás, a tanárok előadtak, magyaráztak, aztán gyakorolni kellett. Csak az volt a különbség, hogy itt nem volt osztályozás, csak félévenként megfelelt, nem felelt meg minősítés. A követelményeket külön tanulás nélkül is tudta teljesíteni, mert nem voltak nehezek. Kedvenc tanára Zsóka néni, a felzárkóztató osztályfőnök, de minden tanárával kijött. Korrepetálásra nem volt szüksége, az órákon mindent meg tudott csinálni, amit kellett, ha meg elakadt valahol, az órákon kapott tanáraitól segítséget. Saját magán észrevette, hogy komolyodott, érzi az élet súlyát. A gyakorlatot szereti jobban, de az elmélet se rossz. Nem tapasztalt olyasmít, hogy a felzárkóztatóba járás miatt „cikizték” volna. Jó döntésnek tartja utólag is, hogy idejött, mert máshová nem volt kedve járni, itt meg már valószínűleg meglesz a szakmája is.

Attila a felzárkóztatásban az osztálytársaival jól kijött. A felzárkóztató oktatás körülményei, a tantermek elrendezése nem különbözött lényegesen a korábban tapasztaltaktól, volt azonban tanműhelyi asztalos gyakorlat. Számítógépet a számítástechnika órákon használtak. Mivel most, a szakképző évfolyamon nincs számítástechnika tantárgy, gépet se használnak. Legközelebb álló tanára az osztályfőnöke, B. K. Márta volt, minden tanárával jól kijött. A tanórákon kívül más segítséget nem igényelt, általában nem kaptak házi feladatot, mindent az órán oldottak meg. Tudja, hogy már csak két tanévet kell tanulnia, és meglesz a szakképesítése, úgy érzi, ezt már megcsinálja. Sosem volt szerinte baja a magatartásával (bár később azt mondta „tudom, hogy hülye vagyok, hamar felkapom a vizet”), de az iskolában visszatartja magát. A felzárkóztatóban nem volt osztályozás, csak kompetenciamérés, amit megfelelt/nem felelt meg eredménnyel értékelték. A teljesítés nem volt nehéz.

Sándor véleménye szerint a felzárkóztatón sokkal kevesebb volt a tanulnivaló („a tanárok nem annyira teszik a hangsúlyt a tanulásra”), mindenféle lehetőséget megadtak. Az órák is másként folytak, nem előadások, hanem beszélgetések voltak a jellemzők, egyenként foglalkoztak mindenkivel. Voltak ugyan házi feladatok, de ezeket könnyen, egyedül el tudta készíteni. Nem volt osztályzás sem, csak kompetenciaértékelés, hogy megfelelt vagy nem felelt meg. Legkedvesebb tanára K. M. tanárnő volt, ő már a felzárkóztatóban is bőrs szakmát tanított. Minden tanárával jól kijött. A tanuláshoz jól áll, korábban ez nem mindig volt így. Ez tanulmányi eredményében is megmutatkozik, magatartása is jó, nyugodt természetű. A más osztályba járók, és a felzárkóztatósok között nem tapasztalt semmilyen feszültséget.

Zsuzsa a felzárkóztatásban jól megvolt az osztálytársaival. Az iskola tanulási feltételei szerinte jók, bár különbséget korábbi iskolájához képest csak annyiban lát, hogy itt van focipálya, ott meg nem volt, mivel lány létére is szeret focizni. Kedvenc tanára a felzárkóztatósi osztályfőnöke, Edit néni, aki most is gyakran segít. Minden tanárával jól kijött, bár az idősebb tanáraival nem beszélgetett. A tanórákon kívül a felzárkóztatás során kapott korrepetálás formájában tanórán kívüli segítséget, itt, a szakképzésben erre már nincs szüksége. Időnként van házi feladat is, amit otthon old meg. Szeret tanulni, ez folyamatosan

így van. A tudás örömet okoz számára. Folyamatosan volt osztályzás, másfajta értékelés nincs, de az osztályzatokat általában indokolták.

Anikó azt mondta, neki kellemetlenséget okoz, hogy más tanulók megszólják, hogy speciális szakiskolába jár. A speciális szakiskolában azt tapasztalta, hogy jobban odafigyelnek a gyerekekre, ezért könnyebb megfelelni a követelményeknek. A tanórák is másképp folynak, többször is elmagyaráznak valamint, ha nem értené meg. Az itteni körülményeket szűkösnek tartja, hiányolja, hogy nincs tornaterem, az épület is eléggé elavult. A tanárok meghallgatják őket, segítenek a problémáik megoldásában, mondta is, hogy Edit néni, az osztályfőnök sok mindent elnézett neki. Tavaly ugyanis gyógynövény szakmára járt, de kórházba került, voltak ismét csavargásai is, ezért nem járt gyakorlatra, ismét kirúghatták volna, de nem tették, bár szakmát kellett váltania, mert idén az nem indult. Most már úgy érzi, belátta, hogy a csavargásnak nincs semmi értelme, ezt megbeszélte édesanyjával is. Most már nem hagyja magát a rosszra rábeszélni.

Borisz a felzárkóztató oktatásban az osztálytársairól azt mondta el, hogy, „van itt is egy-két sárga lapos, aki nem százas. Mindig szétműsoroztam rajtuk az agyam” Volt egy fiú osztálytársa, aki a két évből másfél évig nem szólt senkihez semmit. Már azt hitték, hogy néma, de nem akart senkihez beszélni. Akkor egyszer elvitték őt is kocsmázni, „azóta jó arc” lett. Az osztályból legtöbbször heten voltak mindig együtt. A többiekkel is beszélgettek, attól függően, hogy éppen a másiknak milyen kedve volt. Ők heten nagyon összetartottak: „nem köptük be egymást, a többiek igen, ezért nem bírtuk őket”. Az osztályfőnökét tartotta magához leginkább közelállóknak, nagyon kedves volt vele, és az egész osztállyal is. Azt emelte ki, hogy nem kivételezett senkivel, a saját pénzén többször ennivalót vett nekik, vagy teát főztek. Karácsonykor otthonról „kaját, sütit” vitt az osztálynak, amit ő készített. Többször felhívták, vagy SMS-t küldtek neki. Kimentek együtt az M. tóhoz. A tanuló szerint, ha „kicsit rossz fát tettek a tűzre”, (pl. az egyik osztálytársuk kidobta a címert az ablakból), akkor szomorú volt, előfordult, hogy sírt is. Általában „egy-két hónapig jók voltunk, majd egy-két hétig rosszak”. Olyan tanárra, akivel nem tudott volna kijönni, nem tudott visszaemlékezni. Általában elmondta róluk, hogy sokkal segítőkészebbek voltak, mint az előző helyein a tanárok, és szerinte normálisabbak is. („Nem üvöltik le a fejünket”) Úgy érzi, hogy a tanuláshoz minden segítséget megkapott, amit csak meg tudtak adni. Kiemelte, hogy amit megígértek, azt be is tartották. Csak egyetlen egyszer fordult elő, hogy az egyik tanárunk valamire azt mondta, hogy ez legyen a mi titkunk, nem mondom el senkinek, aztán a következő szünetben már a tanáriban beszéltek. „Ott elásta magát az a tanár”. Az osztályfőnökét nagyon szerette a tanuló: „Nemrég volt a névnapom, Éva néni felhívott még most is és gratulált!” A felzárkóztatásba való bekapcsolódása óta sok változást vett észre magán. Nem is gondolta volna, hogy egyszer észreveszi magán, hogy jobban odafigyel az órákon. Állítása szerint az osztályban síri csend volt, mindenki dolgozott. Jegyet a vázlat leírásáért kaptak, egy témakör után, hogy mennyire szép a füzetük. Fel is kellett mondani, azt is osztályozták, és néha írtak dolgozatot is. Saját bevallása szerint régen nem vette komolyan a sulit, „de amióta idejárom, megkomolyodtam.” Ezt anyukája is visszajelezte neki. A felzárkóztató oktatás követelményeit tanév közben és a tanév végén könnyűnek tartotta. Ha odafigyelt, megtanulta mindjárt, amiről szó volt az órán. Konfliktusok a más évfolyamon tanulókkal előfordultak, „mindig belénk kötöttek, de mi is”. Ilyenkor a tanárok szedték szét őket, vagy valaki az osztályból „intézkedett” Összességében utólag teljesen jó döntésnek tartja, hogy a felzárkóztató oktatásban részt vett részt. „két év alatt hármat tudtam elvégezni, most ott tartok, mintha egyszer sem buktam volna.”

Márk az osztálytársakról azt mondta, hogy többségük „jó arc” volt, sokat voltak együtt, buliztak, szórakoztak, a tanárokról, hogy „nem voltak olyan köcsögök”. Ezt úgy értette, hogy

rendesen bántak velük, „nem ordították le a fejüket”. Segítettek mindig, kedvesebbek voltak, elnézőbbek, „ha például késtiünk”. Meg is fogalmazza, hogy szeretett odajárni, és elneveti magát, talán ő maga sem gondolta volna soha, hogy egyszer ilyen mondatot is kimond. Az osztályfőnökét „csipte nagyon”. Azt mondta, hogy ő mindent megtett az osztályért, még akkor is, amikor „balhésak voltunk”. Nem emlékszik olyan tanárra, aki a felzárkóztatóban „szívatta volna”. A tanárok közül mindenki segítette őt is, a többieket is az órákon. Ha jó jegyet kapott, „az sirály volt”, akkor még a tananyagot is „komálta”. A dolgozatokat összehozta valahogy, de sose „volt szívбайos”, ha „karó” lett. Úgy emlékszik vissza, hogy talán annyit nem „balhézott”, mint a régi iskolájában. Igaz, egyszer volt egy rendőrségi ügye: súlyos testi sértés - „valami Bálintot megvertem a diszkóban.” A tanulótársa nyilatkozatára, hogy kell a szakmai papír, csak bólogat, amikor rákérdezek, hogy egyetért-e vele, elhárít: „Biztos jó lesz valamire. Nem tudom még.” A teljesítménye megvolt, nem bukott meg. Úgy értékeli, hogy összességében jól járt ezzel a felzárkóztató képzéssel, mert 11. évfolyamon tanulhat tovább.

Norbert osztálytársait előzőleg nem ismerte. Nagyon szokatlan volt az elején. Rosszak voltak, sokat rendetlenkedtek, nem figyeltek, de fokozatosan javultak, végül olyanok lettek, mint egy „nagy család”! A kisebb tantermek később készültek el, a nagy előadóban tanultak, az nem volt nagyon jó. Technikai eszközöket használtak, a számítógépteremben is megfelelő eszközök álltak rendelkezésre. Legjobban a rajztanárát szerette. Szeret is rajzolni, és kedves, figyelmes is volt a tanár. „A magyartanár óráin voltam a leglustább, inkább a barátnőmmel foglalkoztam, mint amivel az órán kellett, de elég hamar rájöttem, hogy igaza van és megváltoztam.” – mondta. Az egyik nevelőtanára sokat segített a tanulásban. A történelem tanulásához nyomtatott anyagokat, képeket adott. Külön korrepetálást tartott. Úgy érzi nagyon sokat változott. Már nem az utcai élet a fontos. Megszűnt a kocsmázás. „Ezt a kollégiumnak is köszönhetem. A tanárok is „nagyon jó fejek” voltak, törődtek velünk. Én ezt addig soha nem tapasztaltam. Úgy érzem megfontoltabb, komolyabb lettem, ahhoz képest, hogy nem is akartam ide jönni. Az is jó volt, hogy jegyeket nem igen kaptunk, de mindig értékelték minket és azt jegyezték. Nagyon félttem a vizsgától, de aztán nem is volt olyan nehéz.” –sorolta az élményeit. Az iskolai épületbe átjártak különböző programokra, nem bántották, nem csúfolták, elfogadták a felzárkóztató osztályba járókat. Határozottan úgy érzi, hogy jó döntés volt ide jönni.

Edina a felzárkóztató osztályba annak ellenére hamar beilleszkedett, hogy év közben érkezett. Bár voltak osztálytársnői, akikkel kezdetben nagyon erős volt a rivalizálás, ez az új pozíciók kialakítása után csökkent. Az elfogadó légkörben felszabadultan vett részt az osztály munkájában; ez az oldottság interjú közben is érződött rajta, iskolájáról lelkesen és elfogultan beszél („olyan ez a sulis, mint egy nagy család”). 3-4 tanár tanította, különösen osztályfőnökéhez és testnevelő tanárához kötődött igazán. Diszlexiáját gyógypedagógus osztályfőnöke kezelte, ez elmélyítette kapcsolatukat. Külön segítséget kapott a tanulás tanulásában. A projektszerű oktatást gyorsan megkedvelte („hamar elment a nap”). Nagyon jól érzi magát ebben az iskolában.

Andornak a felzárkóztató képzésben nem volt nehéz dolga, mert tanult, és odafigyelt az órákon. A társai jóval gyengébbek voltak nála, és nem is tanultak. Nem érdekelte őket az iskola, mint ahogy őt sem két évvel ezelőtt. Társai sokat hiányoztak. Az órákon a 10-15 fő osztályból 3-5 fő volt jelen, de mindig más és más volt a csoport. Az osztály nagy része kimaradt. A tanulás neki nem okozott gondot. Külön termék volt, sokat beszélgettek, sok szakmai filmet néztek. A tantárgyak könnyűek voltak. Keveset feleltek, kevés házi feladat volt, mert azt senki sem készítette el. Inkább dolgozatokat írtak. A tanárok rendesek voltak. Sok nő tanította, ő mindenkivel kijött. Az osztályfőnöke segítette a legjobban, de nem szokott

segítséget kérni. Mióta rendszeresen figyelt és tanult, jobban élvezte a tanulást. Sikeres lett. Sokat dicsérték és ez jólesett neki. Fontos lett a dicséret a számára. Közben valahogy a magatartása is jobb lett. „Már nem kötözködött annyit.” Ebben a barátnője volt rá legnagyobb hatással. Végül is azt állapította meg, hogy számára jó volt ez a képzésforma, mert még egy lehetőséget kapott, hogy megváltozzon.

A bemutatás ebben az esetben se teljes körű, csak azok a nyilatkozatok szerepelnek, amelyeknek jellegzetes információ tartalma van. A statisztika viszont az összes véleményt tartalmazza:

10.5 táblázat

	N
Az összes válaszadó száma	27
A felzárkóztatásban szerinte jó társaság jött össze	24
Más osztályba járó tanulók viszont „cikizték” őket	4
A felzárkóztatás feltételei azonosak a más iskolatípuséval	15
A felzárkóztatás módszerei azonosak a más iskolatípuséval	6
Itt több segítséget kaptak egyénileg a tanuláshoz	19
Itt a tanárok kedvesebbek voltak, meghallgatták a problémákat	20
Egy tanárához komolyabban kötődött	11
Nem volt osztályozás, csak egyéni értékelés	18
Könnyű volt a feltételeket teljesíteni	22
Magán jelentős pozitív változást tapasztalt	16
Utólag is jó döntésnek tartja, hogy felzárkóztatásban vett részt.	22

A felzárkóztató oktatásból szakképzésbe került tanulók kivétel nélkül utólag jó döntésnek tartják, hogy beiratkoztak a felzárkóztató osztályba. Ezt többféleképpen indokolják, pl. „Két év alatt hármat tudtam elvégezni, most ott tartok, mintha egyszer sem buktam volna.”, „A felzárkóztatón sokkal kevesebb volt a tanulnivaló.”, „Itt kevesebben voltunk egy osztályban, ezért több idő jutott, hogy tanáraink számunkra külön-külön is segítséget nyújtsanak.”, „A felzárkóztatóban nem volt osztályozás, csak kompetenciamérés, a teljesítés nem volt nehéz.”, „Nem volt más választásom, kaptam még egy utolsó lehetőséget.”

Ezekben a válaszokban benne van minden, ami a felzárkóztató oktatásban előnyös. Ha valaki a „többségi” képzésben nem volt elég motivált, nem ért el sikereket, itt a személyes törődés és segítség révén sikerélményhez juthatott. „Szerettem odajárni, talán magam se gondoltam volna soha, hogy egyszer ilyen mondatot is kimondok egy iskoláról.” – nyilatkozta egyikük. Bár többször megfogalmazódott, hogy itt kevesebbet kellett tanulni, nem volt nehéz megfelelni a követelményeknek, ez nem biztos, hogy negatívum. A sok sikertelenség után az ilyen hátrányos helyzetű fiatalokat csak nagyon fokozatosan, és nagy-nagy empátiával lehet a tanuláshoz, munkához szoktatni. Nem baj, ha úgy érzik, szinte nem is kellett tanulni, mert az a fontosabb, hogy észrevétlenül szereztek olyan tudást, amely a továbbiakban a nagyobb feladatok megoldásához is hozzásegíti őket.

Nagyon figyelemre méltó, hogy némelyik tanuló milyen mértékben kötődik felzárkóztató tanáraihoz, még később is visszajárnak hozzájuk problémáikkal. „Ő volt az első felnőtt életemben, aki meghallgatott” – mondta valamelyikük. Ez arra utal, ezeknek a fiataloknak a családjukban is kevés olyan családtag van, akivel rendszeresen beszélgethethének, akitől tanácsot kérhethének, bár a konkrét erre irányuló kérdésre adott válaszaikból (lásd előbb) ez nem derül ki.

A felzárkóztató oktatást végzettek szakképzésben való részvétele, eredményessége

Hogy a felzárkóztató oktatás mennyire tölti be hivatását, a hátrányos helyzetű, lemorzsolódott vagy lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók visszavezetését a szakképzésbe és a szakképzettek munkaerőpiacon való érvényesülésének biztosítására, azt csak a teljes pályakövetési rendszer adatai alapján lehetne számszerűen kimutatni (ha lennének arra vonatkozó statisztikák, hogy a felzárkóztatásból kikerültek milyen arányban találnak munkát, állják meg a helyüket a munkahelyeken. Azonban joggal feltételezhető, hogy a szakmai végzettséget szerzetteket ilyen szempontból nem különböztetik meg, ezért ilyen statisztikák valószínűleg nem készültek, készülnek.

A monitorozás most csak arra próbál választ adni, a 1/11. és 2/12. szakképzési évfolyamon tanulók hogyan állják ott meg a helyüket a felzárkóztató oktatás eredményes elvégzését követően.

A tanulók erről a következőképpen nyilatkoztak:

István azért szeretne szakács lenni, mert tetszett, hogy édesapja mindig főz. Szakmaválasztását a felzárkóztató oktatás nem befolyásolta, csak lehetővé tette a szakma tanulását. Attól nem tart, hogy a szakképzésben nem felelne meg, elégedettek vele az oktatói. Mulasztása most családi ok miatt volt, de nem jelentős. Magatartási problémái már nincsenek, azaz nem hiányzik igazolatlanul, mert tudja, hogy akkor nem tehet szakmai vizsgát. Tanulást akadályozó körülményei sincsenek. Úgy gondolja, nem lesz nehéz munkát találnia, de ha mégse, ezt a tudományát otthon is tudja hasznosítani, mint ahogy az édesapja is teszi.

Attila az asztalos szakmát azért tanulja, mert nem volt más választása. Iskolai tanműhelyben gyakorol, tanáraival jól kijön. A gyakorlatot tartja nehezebbnek, mert ott dolgozni kell. Nincsenek tanulási és magatartási nehézségei. Igazolatlan hiányzása sincs, két napot szülői igazolással mulasztott, mert otthoni munkát kellett végeznie. Tanulást akadályozó dolgot pillanatnyilag se iskolán kívül, se belül nem nevezett meg. Nem tudja, hogy a két szakképző évfolyamot hogyan fogja tudni teljesíteni, azt se tudja, ha végez, talál-e majd munkahelyet. Arról sincs elképzelése, hol szeretne dolgozni. Lehet, hogy másik szakmát tanul inkább majd.

Tibor szerint a szakképzésben a felzárkóztatáshoz képest lényegesen magasabbak a követelmények, itt „fogják” őket, és nehéz a tananyag is. Az előkészítő ehhez képest laza volt. Ezeket a követelményeket is tudja teljesíteni, természetesnek tekinti, hogy a szakma tanulásánál nem lehet engedményeket tenni. A gyakorlatot szereti jobban, az gondolja, ezzel mindenki így van. Hiányzása itt nem volt, egyszer tanárától kapott szabadnapot. Itteni eredményességét az iskolában és az iskolán kívül semmi sem akadályozza. Az még bizonytalan, hol fog dolgozni, ha sikerül a szakmai vizsgája.

Zoli a 14. évfolyamon második szakképesítés megszerzésére készül, számítógépes rendszerkarbantartó szakmát tanul, már 26 éves. Először a szönyegszövő szakmában tanult, ott jó tanuló volt, de most sincsenek nehézségei. Nehézségei a gimnáziumban voltak a sok tantárgy miatt, az angol nyelv nem nagyon érdekelte, de mára rájött, hogy szükség van rá a számítástechnikai szakmájában is. Ez az iskola azért jó, mert a kollégiummal egy helyen van, itt szakmánként lehet mindig feljebb lépni, van pszichológiai tanácsadás is. A kézzelfogható dolgokat könnyebben tanulja, mint pl. a kábelezést. Az elvont elmélet nehezebb. Kedvenc tanára Judit néni, Éva néni, de bármelyik tanárával szívesen beszélget. Éva néni segített neki a kollégiumi elhelyezése ügyében is, a lakóotthont ugyanis átminősítették, kiderült, hogy ki

kell költöznie, nem tudta, mi lesz. Ezért az osztályfőnökhöz fordult, először ki akart maradni, mert azt hitte, nem lesz szállása. A probléma azóta megoldódott, még maradhat egy évet, fél év múlva leteheti a vizsgát.

Zsuzsa a gyógynövénytermesztő szakmát azért választotta, mert tetszett. Bár tudja, hogy nem lehet vele elhelyezkedni, de otthon lehet dolgozni, s vele pénzt keresni. Szakmaválasztásába tanárai szóltak bele, szülei tudomásul vették. A szakmatanulást könnyűnek tartja, jó, hogy nincs magyar, történelem, matematika. Tankönyvből nem tanul, mert a szakmához nincs is tankönyv, tanáraitól lapokat kapnak, arról tanulnak. Olvasni nem szeret, de megítélése szerint tud, érti, hogy mit olvas. Legutóbb az iskolai évvárón kapott jutalomkönyvet olvasta, de már nem emlékszik, mi volt a címe. A gyakorlati oktatás tankertben folyik, gazdálkodó szervezetekhez nem járnak. A gyakorlatot szereti jobban, mert ott dolgozni lehet, közben észre se venni, hogy tanul is. Mostanában nem hiányzott. Jelenleg Feri bácsi szakoktató a kedvenc tanára. Jó döntés volt, hogy ide jött.

Anita ezt a szakmát kényszerből választotta, mert másra nem volt lehetősége, örülhetett, hogy ide befogadták. A szakmai képzésben van osztályzás, írásbeli is van. Az elmélet és a gyakorlat között nincs lényeges különbség, ekkor is, akkor is a gép előtt ülnek, a bánásmód se különbözik. Kedvenc tanára most is Edit néni, mert Kriszti nénivel nem jön olyan jól ki, mint vele. Úgy ítéli meg, hogy el fogja végezni a szakképzési szakaszt, és szakképesítést szerez. Magatartási problémái nincsenek, de ebben a tanévben is volt már igazolatlan hiányzása. A tanulási eredményességét önmagán kívül semmi nem akadályozza. Ha újra kezdhethé, „normál” iskolába járna, nem speciálisba. Ha itt végez, beiratkozik egy másik szakmára, tanfolyamra.

Borisz a szakmaválasztásnál egy saját élménye játszott szerepet, nyaranta régebb óta besegít, dolgozik együtt a 27 éves vállalkozó „főnökkel”, aki az építőiparban tevékenykedik. Megállapítja, hogy ennyi idősen már saját vállalkozása van, céges autója, és emberei, akikkel dolgozik. Ezért ment el szobafestőnek, hogy kitanulja a szakmát. Későbbi tervei között szerepel a burkolás és a gipszkartonozás elsajátítása is. Szeretne jogosítványt szerezni, majd leérettségizni is. Mindezt a felzárkóztató oktatás sikerének tulajdonítja, különben még most is öt végzett osztállyal rendelkezne. Gyakorlati oktatásban a T. Kft-nél vesz részt, a Gázműnél, a tanműhelyben. Szerinte sok a különbség a felzárkóztató oktatáshoz képest, azt szereti, hogy itt, a szakma tanulásánál különválnak a munka és a tanulás. Hiányzásra itt nem lehet gondolni, mert azokat az órákat vagy napokat nyáron kell ledolgozniuk, ezért inkább nem lógnak. Szerinte az itteni tanárok és a szakoktatók is „lazán veszik” a dolgokat, „normálisak, nem kőkemények”. Az elméleti és gyakorlati oktatásban a tanulmányi követelmények teljesítése terén – az eddigi tapasztalatai alapján - nincsenek problémái. „Itt nem paráznak” – mondja akkor, amikor a magatartási problémákkal kapcsolatosan kérdezem. Eddig különösebb problémája nem adódott senkivel és semmivel. A hiányzásai is megszűntek az eddigi hetek tapasztalatai alapján, mert mérlegeli a nyári ledolgozás kockázatát. Olyan tanárt, akit közelállónak talál magához, itt nem talál. Szerinte olyan, mint amilyen a felzárkóztatóban az osztályfőnöke volt, úgyse lesz még egy. A szakoktatóját elfogadta, tiszteli a tudását: „Józs bá’ vágja a témát, odafigyelek, és vágom én is.” Véleménye szerint arra, hogy szakképzettsége megszerzését követően munkát találjon Magyarországon, kevés esélyt lát. Legalábbis ennyiért, amennyiért itt „güriznek a melósok”. Szakképesítése megszerzése után külföldön akar dolgozni. Közben leérettségizne, jogosítványt is szerezne. Talán Hollandiában vagy esetleg Kaliforniában élne szívesen, mindkét helyen vannak ismerősei. Attól nem tart, hogy nyelvi nehézségei lennének, egy kicsit beszél horvátul, és úgy gondolja, ha kell, kinn könnyen megtanulja azt a nyelvet, amire szüksége lesz.

Márkot a P. Szakközépiskola és Szakiskolába vették fel 11. évfolyamra. Október első hetében, az interjúnk előtti napokban kísérté vissza a családsegítő hölgy a lakásotthonból a régi iskolájába, szakmai oktatásra. Igazából két teljes napot töltött a P.-ben, aztán 168 igazolatlan után jött/küldték el onnan. Azt gondolja, hogy festőnek vették fel, de még az is lehet, hogy kőművesnek. Tudja, hogy arra igény van a munkaerőpiacon, így válaszol: „Azt mondták, hogy a kőműves hiányszakma. Nekem nem hiányzott, de ide vettek fel.” Motiváltsága a szakma tanulására tehát nem megalapozott. Most azért fog a F. utcában tanulni, mert ez mégiscsak az az iskola, ahol már valamit sikerült befejeznie (a felzárkóztatót). Emiatt még semmit nem tud arról, hogy hol lesz a gyakorlati oktatása, hogy itt milyenek az elméleti és a gyakorlati órák. Sem a követelményekről, sem a tanárokról nem tud semmit, csak azt tudja, hogy itt vannak a régi haverok, akikre számíthat. A szakképzettség megszerzése neki egyelőre túl messzi célnak látszik. Nem akar „gürizni, mint az állat”, könnyebben akar pénzt keresni. Amikor erről kérdezem, nem akar beavatni a továbbiakba.

Edina szakács tanulóként kötelező nyelvoktatásban vesz részt, de a német nyelvi követelmények alól részleges felmentést, könnyítést kap. Jelenleg a szakmai elméleti tárgyak mellett a gyakorlatot is az iskola tankonyhán tölti, de a következő évfolyamtól külső gyakorló helyre kerül, amit kíváncsian vár. Már eddig is dolgozott nyaranta diák munkásként; most úgy tervezi, hogy étteremben fog nyári munkát vállalni. Pályaválasztásáról el lehet mondani, hogy a szakmaválasztás tudatos volt, hiszen 7. osztályos kora óta erre a pályára készül. Nem hiányzik az órákról, legfeljebb betegség miatt („Szeretek ide járni” - mondja). Távlati tervei között szerepel, hogy érettségit szerez, és esetleg még tovább tanul, hogy kiváló séf lehessen. Akár egyetemi ambíciói is vannak (jogászi), azaz a motiváltság jól látszik, és az, hogy az iskolai sikerek milyen serkentőleg hatnak rá ilyen hosszú kudarcos időszak után.

Andor elmondásából kiderül, hogy jó képességű tanuló, akinek nem voltak tanulási nehézségei. Korábbi osztálytársai „felnéznek rá”, hogy rögtön szakképzős lett (a 14 tanulóból 4 folytatta tanulmányait szakképző évfolyamon). Az elméleti és gyakorlati oktatás hasonló, mint más szakképzős osztályokban – ő jobban kedveli a gyakorlatot, mert ott kedvére alkothat, szabadabban tevékenykedhet. Az első 2 tanévet iskolai tanműhelyben töltik, a képzés második felében külső gyakorló helyen tanulnak. Motiváltságát mutatja, hogy saját maga szerzett külső szervizes munkahelyet Újpesten, ahol fogadják tanulmányai idejére. A tanulmányok akadályaként elsőnek említi, hogy „más családot képzeltem, olyat, amelyik törődik velem”. Majd azzal a meglepő kijelentéssel folytatja, hogy „ha betöltöm a 18. évemet, akkor gyorsan kirúghatnak innen, de most minden kerek.” (Az igazgatótól tudható, hogy a fiú esetét sikertörténetnek tartják, és úgy látják tanárai, hogy képes és kész elvégezni a szakképzési évfolyamokat, és sikerrel vizsgázni.) Kijelentésével indirekt módon korábbi iskolai élményeire utal, amelyekben a szabályok adták a kereteket és korlátokat, és nem a motiváció volt a hajtóerő. Munkavállalásával kapcsolatban megemlíti, hogy nyaranta szokott rendszertelenül dolgozni, de jövőjéről határozott elképzelése van. Tervei szerint érettségit kíván szerezni, majd hegesztő szakképesítést (jelenleg még nincs ilyen képzés az intézményben, de tud róla, hogy a TISZK - bővüléssel módja nyílhat erre hamarosan). Távlati tervei között szerepel, hogy Németországban vállalna munkát. „Inkább járok még 9. osztályba, ha kell, mint hogy csavarogjak.”

Sándor ezt a szakmát az édesapja javaslatára választotta, aki kőműves (de nincs szakmunkás bizonyítványa). Burkoló szeretett volna lenni, de ez a szakma most nem indult. Tervei szerint később elvégzi a burkoló szakmát is. Jelenleg egy magáncégnél dolgozik. Jól érzi magát, jól bánnak vele. Úgy gondolja sokat tanul, nemcsak segédmunkát kell végeznie. Szerinte

megbecsülik. Most már nincs vele semmi probléma. Nem hiányzik, nem verekszik. A szakképző évfolyamot nehezebbnek tartja, mint amilyen a felzárkóztató volt, de nincs gondja a tanulással, nem áll semmiből bukásra. Az anyagismeretet szereti, a matematikát nem. A tanáraival, szakoktatóival kijön, bár egyiket sem tudta mintaként kiemelni. Jelenleg nincs szüksége segítségre, de ha kellene, segítséget akkor sem kérne, maga oldja meg a dolgait. Nem bízik senkiben, csak a családjában. A barátaiban sem bízik. Szerinte ez nem akadály, hogy barátai legyenek. Véleménye szerint a szakmunkás bizonyítványt most már biztos megszerzi. A családja, barátai támogatják, segítik. Véleménye szerint az elhelyezkedés már nem fog menni, mivel roma származású, úgy gondolja, nem fogják alkalmazni.

10.6 táblázat

	N
Az összes válaszadó száma	19
Határozott szakmaválasztása volt	8
Más okból (kényszerből) tanulja a szakmát	11
Nem fél attól, hogy a szakképesítést ne tudná megszerezni	16
Biztos abban, hogy lesz munkahelye, munkája	2
Nem tudja, lesz-e munkája	5
Azt hiszi, nem talál munkahelyet	12
Talán ha külföldre megy, munkát talál	2

Sajnálatos, hogy a szakképzési évfolyamra lépett kérdezetteknek csak 42%-a választotta tudatosan tanult szakmáját, a többiek inkább vagy más szakmát tanultak volna, vagy csak a tankötelezettség miatt kezdtek szakképző évfolyamot. Ettől függetlenül 84% úgy gondolja, a szakképesítést meg fogja szerezni.

A munkahely megtalálásával kapcsolatban már lesújtó a kép, mindössze 10% biztos benne, hogy el tud helyezkedni, 90% viszont nagyon fél a munkanélküliségtől, illetve reménytelennek tartja a helyzetét. Ketten kifejezetten az ország elhagyására készülnek, hogy dolgozni tudjanak, egy interjúalany pedig érdektelen abban, hogy mi lesz a szakmai jövője. „Nem akarok gürizni, mint az állat, könnyebben akarok pénzt keresni.”- mondta.

Ez a kép a felzárkóztatás korlátait is megmutatja. Akiben nincs a tanulás és a munka iránt motiváció, azt nagyon nehéz „átbillenteni”, ez a felzárkóztatót végzetteknek is csak egy részénél következik be. Nagyon erős ugyanis a társadalmi szűkebb és tágabb környezet negatív ellenhatása, amit az iskola legszakszerűbb munkája, legempathikusabb bánásmódja se tud ellensúlyozni. Nagy különbség van e téren azok között, akik a speciális szakiskolákban sajátos nevelési igényeik, részképesség hiányaik, tanulási nehézségeik miatt nehezebben tanultak, de viszonylag motiváltabban végeznek felzárkóztatót, és azok között, akik a „többségi” szakiskolákban tankötelezettségi kényszerből, de minden tanulási ambíció híján kerülnek beiskolázásra. Ezeknél a tanulóknál a szocializációs problémák is szembejönnek, amit az iskola alig képes egymaga feloldani.

11. Az interjúkat készítőik tapasztalatai a látottak, hallottak alapján

Tanulási eredményesség a megelőző iskola tanulmányok során

A felmérés terjedelmi korlátai miatt nem nyílt mód rá, hogy a tanulói és szakiskolai tanári közlések mellett párhuzamosan a volt általános iskolai tanárok véleményét is meghallgassuk, illetve nem kerülhetett sor szülői interjúkra sem. A későbbiekben javasolt egy-egy tipikus tanuló intézményi életútjának végigkísérése az iskolába lépéstől, az 1. osztálytól. Az esetek nagyobb részében ugyanis úgy tűnik, hogy a lemorzsolódást kiváltó tanulási kudarc sorozat annak következménye, hogy az általános iskolai tanulmányok során a tanuló nem kapott szakszerű pedagógiai, esetleg gyógypedagógiai támogatást.

A megelőző iskolai életutak vizsgálatakor világossá vált, hogy az első bukások jelentős része a negyedik évfolyam végén következett be, illetve az 5. évfolyamot követően. A vizsgált 27 tanuló közül 8-an (30%) a negyedik évfolyam végén buktak meg elsőként, akkor, amikor először kaptak érdemjegyet a differenciáltabb szöveges értékeléseket követően. További 45%-uk az 5.-7. évfolyamokon bukkott meg először, illetve másodszor is. (3 tanuló a középiskola 9. évfolyamában bukkott először, és így került a felzárkóztató képzésbe.) Mindössze 2 esetben fordult elő, hogy a tanuló alacsonyabb évfolyamon szenvedte el első kudarcát; egy esetben 1. osztályt ismételt, egy másik tanulót pedig a 2. évfolyam után eltérő tantervű (gyógypedagógiai) általános iskolába irányítottak. Úgy tűnik tehát, hogy a jogalkotók azon szándéka, hogy az eltérő felkészültséggel érkező tanulók felzárkózási időszakára megnyújtásra kerüljön az alsó tagozaton való bukás lehetőségének kizárásával, nem feltétlenül váltja be a hozzá fűzött reményeket. A megfelelő pedagógiai segítségnyújtás nélkül ugyanis tüneti kezelés történik, és a magasabb követelményeket támaztó 5. évfolyamon a lemaradás már behozhatatlan mértékűvé válik. Ezt bizonyítja, hogy az első általános iskolai bukáskor nem 1-2, hanem jellemzően rögtön több tantárgyból bizonyul elégtelennek a tanuló teljesítménye. Azon tantárgyak között, amelyekből az érintett tanulók megbuktak, rendre mindenütt említik a nyelvi-olvasási, valamint matematikai kompetenciákat kívánó tantárgyakat. Ez arra utal, hogy támogatás nélkül az alapkompentenciák súlyos hiányosságai mellett a tanuló biztosan predesztinált az évfolyamismétlés(ek)re, és az ebből következő későbbi lemorzsolódásra.

Egyes esetekben világosan látszik, hogy a tartós tanulási zavar, vagy akadályozottság nem kerül diagnosztizálásra, vagy ha igen az nem időben történik. Nem célja ennek a felmérésnek elemezni, hogy az integráltan oktatott SNI tanulók mekkora hányada kap szakszerű egyéni támogatást, gyógypedagógiai fejlesztést, de az interjúkból kivehető, hogy a kellő beavatkozással megelőzhető lett volna a lemorzsolódás. *Pl. a tanuló általános iskolájában diagnosztizálták a diszlexiáját, de csak 3. évfolyamig kapott logopédiai ellátást, 4. osztálytól kezdve nem. Egyéni támogatást a továbbiakban csak az órarendi órákat követő tantárgyi korrepetálás keretében kapott, emellett 2-es átlagot produkált. A kudarcok miatt igazolatlan hiányzásai rendszeressé váltak, ezt a szülők is hallgatólagosan elfogadták. Jelenlegi iskolájában rendszeres szakszerű támogatás kap fejlesztő tanártól, és az egyéni támogatásnak köszönhetően 4-es tanulmányi átlagot ér el.*

Út a felzárkóztató iskolákba

A felzárkóztató képzést indító iskolák legnagyobb köre értelemszerűen az SZFP1. és 2. projektjeinek keretében vállalt először ilyen feladatot. Csak néhány iskola tekinthet vissza évtizedes, elkötelezett felzárkóztató múltra. A legtöbb helyen 1-2 csoportot működtet az

iskola évfolyamonként, csak ritkán fordul elő, hogy 3, vagy annál több felzárkóztató jellegű osztály van párhuzamosan az intézményben. E helyeken jellemzően a felzárkóztató, a reintegrációs, és az ún. Dobbantó osztályok egymás mellett működnek, eltérő programmal, pedagógiai módszer- és eszköztárral, de azonos céllal, hogy ti. megalapozzák a sikeres átmenetet a szakképzésbe. Javasolt, hogy az azonos helyszínen (többnyire TISZK szervezeti kereteken belül) zajló képzéseket épp összehasonlíthatóságuk miatt beválási vizsgálatnak vessék alá a következő felmérések során.

Sajnálatos tény, hogy az iskolák döntő többsége a túljelentkezések ellenére sem indít további osztályokat, mivel a nevelőtestületek és iskolavezetők se igen szorgalmazzák ezt, de ha mégis, akkor a fenntartók nem támogatják őket ebben. Ennek a sokszor deviáns magatartású tanulók létszámának növelésétől való esetenkénti iskolai ózdkodás mellett egyértelműen financiaális az oka: a felzárkóztató képzésekben mindenütt alacsony (max. 16 fő) csoportlétszámmal érdemes csak osztályt indítani a többségi diákokkal azonos normatív finanszírozási források mellett. A gyakran párhuzamosan két tanárt, szakembert is igénylő programok működtetése így mindenütt veszteséges. Az, hogy ennek ellenére egyes fenntartók mégis felvállalják a működtetést, csak elkötelezettségüknek, illetve a jogszabályi kényszernek köszönhető. Ez a jelenlegi amúgy is szűk kapacitások mellett a legnagyobb fenntarthatósági problémának tűnik a lemorzsolódás rendszerszintű ellátásában.

Az SZFP projektjeinek eredményei mégis biztatóak. A több mint 70 iskolában meghonosodott egy új szemlélet, és vele együtt egy új pedagógiai kultúra is. A további terjesztésnek azonban nem csak anyagi jellegű akadályai vannak. A sikeresen működő iskolák csak nagyon laza hálózatot alkotnak, amely ráadásul nem tudja elérni, megszólítani a projekten kívüli iskolákat. E területen viszonylag kis befektetéssel is jelentős eredményeket lehetne elérni (lásd: Kolping-hálózatosodás, egymástól tanulás, a jó gyakorlatok és tapasztalatok kicserélése, kölcsönös támogatás, stb.).

Arra a kérdésre, hogy hogyan kerülhet egy fiatal egy felzárkóztató oktatást felvállaló iskolába, paradox módon a legtöbb esetben a megelőző általános iskola ajánlása a válasz. A már veszélyeztetett, lemorzsolódás határán álló, („megbuktatásra szánt”) tanulójának az adott intézményt, felzárkóztatási lehetőséget, egyúttal pedig a tanulótól való megszabadulást az előző iskola igazgatója vagy a tanuló osztályfőnöke kezdeményezi. Ezzel azt is kifejezi egyben, hogy e problémának – noha saját intézményi működési keretei között keletkezett – a megoldása nem tartozik kompetenciakörébe, felelősségi körébe.

A szülők egy kivételével mind örültek annak, hogy gyermekük iskolát vált. A tartózkodó szülő sem a régi iskolában szerette volna tartani a gyermekét, hanem felesleges befektetésnek, erőfeszítésnek ítélte a további tanulást. Mindez azt is jelzi, hogy a szülők sem vitatják a helyzet fonákságát, és nem gyakorolnak nyomást az általános iskolára, hogy helyben, saját eszközeivel oldja meg a problémát.

Mindeközben a támogatásra fenntartott családsegítő szervezetek, gyermekvédelem, jegyzői kör többnyire se nem együttműködő, se nem aktív e folyamatban. Annak lehetünk tanúi, hogy a széttagolt szervezeti struktúra nem képes kézzelfogható, elfogadható eredményeket felmutatni a lemorzsolódás visszaszorításában, a helyzet enyhítésében. Ez pedig nyilvánvalóan nem megfelelő üzenet a finanszírozásban kompetens döntéshozók felé.

Magatartási zavarok

A kudarcos iskolai út gyakran vezet a frusztrációs helyzetben magatartásváltozáshoz. A tanulók nagy többsége beszámol róla, hogy problémáit nem tudta egyedül feldolgozni, még esetleg törődő szülői háttér esetén sem. A három tipikus spontán válaszreakció: agresszió megjelenése; (igazolatlan) mulasztások gyakorivá válása; elszigetelődés az osztályközösségben, majd az iskolai közösségben is. Az egymással is variálódó eseteket az általános iskola hideg módon kezeli, és arra törekszik, hogy eltávolítsa a problémás tanulót. Ennek érdekében még az is előfordul, hogy „alkut köt” a tanulóval, szülővel, és a közös megegyezéssel való távozás érdekében átengedi a tanulót év végén akkor is, ha nem képes teljesíteni a követelményeket. Általában a helyzet sehol nem jut el a fegyelmi ügyek szintjére. Mindössze két esetben fordult elő, hogy a súlyos magatartási problémákkal nehezített (kriminalizálódáshoz vezető) helyzetbe nem megelőző tanulási kudarcok miatt került a tanuló. A két esetben (drogozó) kortárs csoport, vagy (börtönviselt) családtag nyomása miatt vált kritikussá a helyzet.

A tanúlással kapcsolatos tanulói motivációk, attitűdök változása a felzárkóztató képzés során

A pedagógusinterjúk többségében egy szinte szóról szóra azonos mondatot olvashatunk: *„A fiatalok zöme teljes motivátlansággal érkezett meg a felzárkóztató osztályba.”* Ezzel összecseng, hogy a tanulók többen is arról nyilatkoztak, hogy nem tanulni akarnak, hanem dolgozni végre. *„A tanulást felesleges időtöltésnek tartják.”*

A tanulók egyik csoportja – köztük akár a korábban tanulási nehézségekkel küzdők is – gyakran pontosan tudják, mit szeretnének. Határozott elképzelésük van arról, hogy milyen szakmát szeretnének tanulni, milyen foglalkozást akarnak választani. Céljuk elérésben kitartóak, és ha segítséget kapnak, akkor van kilátásuk a tanulmányok sikeres befejezésére.

A tanulók másik jellemző csoportja minden elképzelés, jövőkép nélkül jut el a felzárkóztató osztály küszöbéig. Itt alakul ki egy új képük önmagukról és a körülöttük lévő világról. Megjelenik az önkritika, és az életkori sajátosságoknak is köszönhetően – ez szerencsés egybeesés – egy érési folyamat kezdődik el valamennyi fiatal esetében. A tanárok gyakran tanúi olyan személyiség- és attitűdváltozásoknak, melyeket a szülők már remélni sem mertek. A korábban iskolát kerülő fiatal megszereti a tanulást, átéli a felfedezés, megismerés örömét a biztonságos, elfogadó légkörben. A tanulói interjúk mintegy harmadában arról tesznek bizonyosságot a megkérdezettek, hogy belátták: szükséges változtatni eddigi életvitelükön, és e fölött komolyan el is gondolkodtak. A sikerekkel párhuzamosan megváltozott a viszonyuk a tanuláshoz. Ez további javulást hoz eredményeikben – ha úgy tetszik, beindul egy fordított spirál; amely a korábbi kisodródással épp ellentétes erejű, tartós (!) hatást gyakorol rájuk. *„Pozitív változást vettem észre magamon, és sok minden kezdett érdekelni, olyan dolgok is, amelyek korábban soha.”* –vall az egyik fiatal.

A belső változás nem marad rejtve. A szülők észreveszik a változásokat, és örülnek. Ennek egyenes következménye általában, hogy az elhanyagoló, lemondó szülői attitűd, kedvező módon változik. Jelzi ezt az is, hogy míg a tanévkezdő szülői értekezletek látogatottsága még a többségi szakiskolai szülőik látogatottságánál is alacsonyabb mértékű (átlagosan egyharmad alatti), addig a tanév során egyre erősödő kapcsolatrendszer épül ki az iskola és a szülői ház között. A tanév végére általában a legtöbb „megmaradt” tanuló szülője együttműködővé válik, és aktívan bevonható gyermeke további támogatásába.

Be kell azonban vallani, hogy nem minden tanuló motiválása sikeres. Az egyik interjút adó fiatal maga mondta osztálytársait jellemezve „*Vannak köztünk olyanok, akik alkalmatlanok a szakmatanulásra.*” A pedagógusok is megerősítették ezt hozzátéve: „Korántsem arról van szó, hogy ezek a fiatalok szellemileg alkalmatlanok, hétköznapi szóval élve „buták” lennének. Inkább az a problémájuk, hogy eddigi negatív szocializációjuk rendkívül erősen rögzült, akaratauk gyenge, és ha nem tudnak kiszakadni rossz környezetükből, az iskola minden igyekezete se elég mindezek ellensúlyozására.”

Bevált pedagógiai módszerek, jó gyakorlatok

A fenti törvényszerűségeket felismerve a felzárkóztató képzésben dolgozó pedagógusok mindegyike előbb-utóbb szakít a hagyományos módszerekkel, eszköztárakkal, tanulásszervezéssel. Mindenütt előtérbe kerül a személyes kapcsolatok megerősítése, a bizalom folyamatos fenntartása. (Ez a közvetlenség az interjúk légköréről szóló, az adatfelvétel körülményeinek általános tapasztalatait leíró részekből is világosan kiderül.)

Maguk a tanulók is az egész folyamat kulcsaként tekintenek arra, hogy tanáraikkal milyen viszonyt tudnak kialakítani. „*Tamás bácsi (az igazgató úr), ha el van havazva, akkor is félretol mindent, és odafordul az emberhez, ha megszólítom*” – jegyzi meg az egyik tizenéves, amikor kötődéseiről faggatják. „*Itt fél felnőttként kezelnek*”, erősíti meg más nyilatkozó, hogy iskolájukban partneri viszony jellemzi a diákok és tanáraik kapcsolatát. Általános tapasztalat, hogy a felzárkóztató osztályokat régebb óta működtető iskolákban nincs pozitív diszkrimináció – minden diák hasonló bánásmódban részesül, senkivel sem kivételeznek.

A személyes törődés („*fontos vagyok*”) élményét tovább erősíti, hogy a felzárkóztató osztályokban jellemzően viszonylag kisszámú pedagógus – 4-5 fő – dolgozik a teljes tanítási időben. Az elkötelezett tanárok általában teljes munkaidejüket, vagy akár annál többet is az iskolában, illetve a diákokkal (felkészüléssel) töltenek. A tanórán kívül akár spontán módon is szabadidős programokat szerveznek számukra, közösségi alkalmakon részt vesznek (beszélgetés, kirándulások, közös focizás stb.). Ez tehát azt is jelenti egyben, hogy a személyes bánásmód és támogatás igénye nem feltétlenül (csak) az egyéni, tanulásban nyújtott segítséget jelenti.

A mindenütt általános kis csoportlétszám (max. 16 fő) mellett a Dobbantó programban elterjedt gyakorlat, hogy két tanáros modellt vezettek be – a kezdeti tapasztalatok kedvezőek. A frontális osztálymunka mindenütt háttérbe szorul. Nagyon jellemző viszont a csoportos feladatmegoldás, kooperatív tanulásszervezés, az együttműködés ösztönzése. Ez egyben az egyik legfontosabb munkavállalói kulcskompetencia fejlesztésének is kiváló gyakorlóterepe. Nem meglepő módon szinte sehol nem terhelik házi feladattal a tanulókat. A kötelező tanórákon kívül mindenütt biztosítanak lehetőséget az egyéni korrepetálásra. Mindemelllett a szokásos szakiskolai tankönyvi hiány itt is nehézségeket okoz. A pedagógusok saját maguk állítják össze feladatlapjaikat, másolják jegyzeteiket a tanulók számára.

Különösen az SZFP nyújtotta projektoktatás hozott alapvető áttörést az iskolákban alkalmazott módszerek tekintetében. Mára elmondható, hogy sikerességének, a diákok közötti népszerűségének köszönhetően a projektek „kiáramlottak” a tantestületekbe, és ott jól oldják a felzárkóztató oktatással kapcsolatos sztereotípiákat is, de az iskola pedagógiai kultúrájára is jótékony hatással vannak. A projektmódszer bevezetése és elterjesztése nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a nagy, összevont intézményekben a felzárkóztató képzések nem maradnak meg

„zárványként” az iskola profiljában. A projektszerű oktatás nagyon kedvelt a tanulók körében is („gyorsan megy el így a nap”).

Még a legkiválóbb tanárok osztályaiban is van rendszeres hiányzás, lógás, további lemorzsolódás. Az elkötelezettebb iskolavezetéssel bíró intézményekben ilyenkor munkaköri kötelessége az adott pedagógusnak azonnal (telefonon) felvenni a kapcsolatot a szülővel, gyámmal. Egyes helyeken mindenütt rendszeres családlátogatás folyik, és a rendszeres tájékoztatáson túl törekednek aktívan bevonni a szülőket a döntési folyamatokba is. Egy iskolában szokatlan, de mára bevált módon kezelik a notórius hiányzásokat, késéseket. A rendszeresen késve érkező, vagy ellógó, mulasztó tanulók – korábbi kölcsönös megállapodás alapján – aznap annyival tovább maradnak iskolában, mint amennyivel később érkeztek. Ha pedig teljes napokat hiányoztak igazolatlanul, azt kénytelenek a nyári gyakorlat idején pótolni. „Van határa a hiányzásoknak, és ez jó. Egyszerűen így nem éri meg” – mondja erre a meginterjúvált diák, elismerve a korlátok szükségességét. E megállapodásokat a tanárok a tanulókkal közösen alakítják ki a tanév elején, és akár írásban is megerősítik azt szükség esetén (tanulói szerződések).

Általános benyomás az interjúk összegzése közben, hogy a speciális szakiskolák – talán gyogyopedagógiai eszköztárunknak is köszönhetően – mintha sokkal személyre szabottabb, hatékonyabb fejlesztést tudnának megvalósítani a sajátos módszereket is segítségül hívva. Bár a jelen felmérés nem terjedhetett ki a speciális szakiskolai felzárkóztatás és a többségi szakiskolák felzárkóztató tevékenységének széleskörű összehasonlításra, ez a jövőben indokolt lehet, épp a disszeminációs lehetőségek jobb kiaknázása miatt. (Ebben a tanulmányban egy egyéni benyomásokra alapozott összehasonlításra nyílt lehetőség.)

Pályaválasztási támogatás

A pályaaorientációs tevékenység tekintetében nagy szórást mutatnak az interjúk. Egyes iskolákban az életpálya-építés, a munkavégzésre való felkészítés nem kerül fókuszba a felzárkóztató képzés során. Az ide járó tanulók azon részétől, akiknek nincs előzetes elképzelésük a jövőjükéről, gyakori válasz, hogy még szakképző évfolyamos diákként sem tudják, milyen munkakörben, mely munkahelyen fognak vélhetően dolgozni. Esetükben többször is elhangzik, hogy tanácstalanságuk miatt akár egy újabb szakma kitanulásának is nekivágnak az első szakképzettség megszerzését közvetlenül követően. Azt kell mondani, hogy ilyen helyzetben előnyt jelent, ha az iskola, TISZK minél szélesebb képzési palettával rendelkezik, és nem egyedül az iskola szűkös kínálata determinálja végül a tanuló döntését. Mindössze egy iskolában hangzott el, hogy az iskola felkészít akár más iskolában folyó szakképzésre is, és az átlépéshez is végig támogatást nyújt a fiatal érdekében.

Az esetek mintegy ötödében fordult elő, hogy a fiatalok szülei (jellemzően: apjuk) foglalkozását kívánják választani. Ezt a trendet erősíti, ha rendelkeznek korábbról munkatapasztalattal (nyári diákmunka, vagy hétvégi munka a rokonoknál), vagy a családon belül biztos állásra számíthatnak. (Ketten is rákényszerülnek, hogy apjuk mellett napszámban dolgozzanak nyáron.). A szülők egyébként ritkán tanácsolják ezt gyermekeiknek, inkább csak jóváhagyják döntésüket. Sehol nem volt olyan visszajelzés, hogy a fiatallal leültek volna beszélgetni, közösen tervezni, elemezve a kockázatokat, előnyöket, hátrányokat.

A kortárs csoport hatása erősebbnek tűnik esetükben (is). A pályaválasztási döntést értelemszerűen nagyban befolyásolja a szakmában megszerezhető szokásos jövedelem

nagysága. Többségük azonban úgy gondolja, hogy „*a munkába állással már nem lesz gond.*” Jövőképük, víziójuk azonban gyakran nem tükrözi a realitásokat.

Ezt a hiányosságot felismerve a Dobbantó Programban központi helyre került a szakmatanulással, munkavállalással kapcsolatos kompetenciák elsajátítása. Minden szakmacsoporthoz kidolgozott modulrendszerű programcsomag áll rendelkezésre. A program részeként a tanulók kezdettől heti rendszerességgel keresnek fel különböző valódi munkahelyeket, és ismerkednek meg a kapcsolódó munkakörök minden jellegzetességével testközelből. A látottakat tanórákon dolgozzák fel közösen. A szakmára való felkészítés mellett tehát egy tudatos munkavállalói kompetenciafejlesztés is zajlik. Ez annál is fontosabb, mert a szakiskolákban megszereshető végzettség birtokában a fiatalok nagy valószínűséggel nem önálló, hanem alkalmazotti munkakörben kezdik meg pályafutásukat.

Átlépés a szakképzésbe

Sajnálatos módon nem áll rendelkezésre elég adat ahhoz, hogy a felzárkóztató oktatásból a szakképzési évfolyamokra lépés mozzanatát elég alaposan lehessen tanulmányozni. A felzárkóztató oktatásban végzetek iskolai pályafutásáról és munkaerő-piaci nyomon követéséről nem készül egyelőre rendszeres adatgyűjtés. Így a teljesség igénye nélkül csak trendeket lehet megállapítani. Az adatgyűjtés további korlátja, hogy a legtöbb felmért iskolában csak legfeljebb 3-4 éve folyik a felzárkóztató képzés, azaz az első kifutott évfolyam tanulói sem végeztek még. (Ahogy arra a javaslatok között történik utalás, a következő felmérések során érdemes egy-egy tipikusnak mondható tanulói életutat végigkövetni egy részletes interjúzás során, lehetőleg olyan fiatallal, aki már kilépett a munkaerőpiacra.)

Azokban az iskolákban, ahol számszerűen is követik a felzárkóztatót végzett tanulók sorsát, igen eltérőek az arányok. Az egyik iskolában a felzárkóztató képzésbe beiratkozott 60 tanulóból 20 maradt meg év végig a rendszerben (!), és ebből is csak 12 tanult tovább végül szakképző évfolyamon. Máshol a felzárkóztatóban részt vett diákok 70%-a lép tovább szakképző évfolyamra, ez hasonló arányt tükröz, azzal a különbséggel, hogy egyesek gimnáziumban folytatták tovább tanulmányaikat. A harmadik és negyedik iskolában 60, illetve 50%-os a továbblépők aránya. A negyedik helyen azonban az „F” osztály tanulóinak mindössze harmada tanul tovább. (Itt az okok között említik, hogy a továbblépés spontán módon történik, és a szülői támogatás is esetleges.) Az alacsonynak mondható arányok mögött ráadásul látni kell azt a szülői törekvést, hogy sok esetben a gondviselő most már minél hosszabb ideig szeretné iskolában tudni gyermekét. (Ebben erős befolyásoló szerepe lehet a nappali tagozaton tanulóknak járó családi pótlék összegének is.)

Mindez módszertanilag felveti annak szükségességét, hogy a rosszabb mutatókkal rendelkező iskolákban legalább az átlépést követő első félév során támogatni kellene a tanulókat. Az átlépéseket segítő nemzetközi projektek is átlagosan 6 hónapban határozzák meg azt az optimálisan támogatott időszakot, amelyben – az egyéni adottságoknak megfelelően, egyre csökkenő mértékben – segítséget nyújtanak szükség esetén, illetve rendelkezésre állnak. Az átlépés támogatásában legnagyobb sikerrel részt vevő személy az adott fiatal referenciaszemélye lehet. (Korábban szóltunk az erős személyes kötődés fontosságáról.)

A felzárkóztató képzés terén legnagyobb hagyományokkal bíró iskolákban viszont az elvárható szint közelében van a továbbtanulási ráta: pl. egy iskolában 17-ből 16 tanuló kezdte meg tanulmányait szakképző évfolyamon, ráadásul úgy, hogy ebből 6 fő más iskolába felvételizett a szűkös szakmakínálat miatt. A bázisiskoláknak is tekinthető intézmények

esetében ki lehet mondani, hogy az egy év alatt zajló integrációs törekvés az esetek többségében elégséges és eredményes, hiszen az azt követő időszakokban gyakorlatilag azonos bánásmódban, támogatásban részesülnek a tanulók, függetlenül attól, milyen osztályban kezdtek.

Sikerer integráció a szakképzés megszerzéséig

A szakképzési évfolyamok követelményei a felzárkóztató képzés követelményeinél lényegesen magasabbak, és nagyobb az elsajátítandó tananyag mennyisége is. A szakmai gyakorlatot általában jobban kedvelik, de a többség belátja, hogy az elméletben megtanultak alkalmazásáról van szó, tehát elfogadja, hogy erőfeszítéseket kell tennie az elméleti anyag elsajátítása érdekében is. Ennek az összefüggésnek a felismerése bizonyos értelemben azonban kitartást nyújt, motivál a későbbiekben.

Külön az átlépés utáni elkötelezettséget erősítő tényező, ha a fiatalok a szakmai gyakorlatot gazdálkodó szervezetnél, külső gyakorlati képzést nyújtó vállalkozásnál töltik. Ebben az esetben közvetlen tapasztalatot szerez a későbbi munkaköréről, körülményekről, elhelyezkedési esélyekről, és esetenként a gyakorlóhelyre, mint potenciális foglalkoztatójára tekinthet. Kényszerítő erő továbbá a szakmai gyakorlat oktatásszervezéséből adódóan, hogy a gyakorlati képzésből való hiányzást nem lehet pótolni pótvizsgákkal, azaz hiányzásuk nem haladhat meg egy bizonyos szintet. Ez visszatartó erő, megbukni már nem akarnak.

A szakképzési évfolyamra való átlépés után egyetlen iskolában sem jelezték, hogy másképp bánnának a tanulókkal, mint más iskolatársaikkal. Azaz azonosak a körülmények és követelmények más fiatalokéval. Ez egyben pozitív visszacsatolást is jelent a korábban kudarcos iskolapályát befutó tanulók számára – „*képes vagyok arra, amire bárki más!*” A gyakorlati oktatás motiváló ereje abban is áll, - túl azon, hogy sikerélményt nyújt a készülő produktum -, hogy a munkafázisok elsajátítása után önállóan kell dolgozni, egyéni felelősségvállalás mellett. Szívesen „kipróbálják” magukat az új helyzetben, ez kihívást jelent számukra.

Ráadásul a gyakorlati oktatók többsége státuszánál fogva közvetlenebb hangvételt üt meg, elfogadóbb, jobban kezeli a korosztályt. Itt már nem jellemző az igazolatlan mulasztás. Az esetleges magatartási problémákat is hatékonyabban oldják meg – ebben az iskolai szakaszban jóval kevésbé jellemző, hogy a magatartással, viselkedéssel összefüggő ügyek fegyelmi szakaszba jutnának. Előfordul tehát, hogy a kiválasztott referenciaszemély az iskolai szakoktató lesz, akit példaképnek is tekinthetnek. A szakképző évfolyamon tanuló volt felzárkóztatót végzett diákok rendre úgy nyilatkoztak, hogy véleményük szerint el fognak jutni a szakképzettség megszerzéséig; ezt a folyamatot nem látják veszélyeztetve.

Meglepő módon a 19 szakképző évfolyamos tanuló közül 4-en is tervezik a külföldi munkavállalást. Ez jelezheti, hogy a pályaképek nem reálisak, átbeszéltek. Amikor az interjúvolók a nyelvi nehézségekre utaltak, azt nem tekintették problémának, hátrítottak, nem vették figyelembe esetleges gyenge nyelvi képességeiket, eredményeiket. (További egy tanuló annyira ambicionált, hogy diplomát adó (jogász) képzésbe szeretne később felvételt nyerni.) Döntésüket, hogy szakképzésbe léptek, kivétel nélkül mindegyik jó döntésként éli meg.

Munkahelyi elhelyezkedési esélyeikről megoszlanak a vélemények. Egy tanuló, aki romának vallja magát, kifejti, hogy bizonyára sikeresen megszerzi a szakmát, de azt gondolja, hogy származása miatt nem fogják alkalmazni őt. Az elhelyezkedési arányokról nem áll

rendelkezésre összesíthető adat, mivel még mindig nem működik az évek óta bevezetni tervezett nyomon követési rendszer Magyarországon. (Reméljük, hogy a most kialakítandó adatbázisokban külön soron feltüntetve lehet majd látni az érintett célcsoport mutatóit is.) Az egyes iskolák gyakorlata nagyon eltérő. Van, ahol egyáltalán nem tartják számon, hogy végzett növendékeik milyen életpályát járnak be; más iskolákban öregdiák találkozókat szerveznek, hogy minél szélesebb körű (60-80%-os lefedettségű) visszajelzést kaphassanak.

Tanulói teljesítményének mérése, értékelése

Iskolánként változó annak gyakorlata, hogy a felzárkóztató képzésbe való belépést megelőző-e valamilyen tanulói mérés. Egyes helyeken játékos módon oldják meg, másutt gyógypedagógiai hitelesített szűrőeszközt használnak tanulási akadályozottság vagy zavar gyors diagnosztizálásához, hogy lássák, milyen speciális ellátást kell biztosítaniuk majd. A felvételt megelőző felmérések sehol sem a válogatás céljával történtek, tehát diákokot nem utasítottak el gyenge eredmény miatt. (A felvételi protokollt nem vizsgálta részletesebben a felmérés.) Egyik iskolában a felzárkóztató képzésben részt vevő diákok kompetencia tesztjét részletesen is elemezték (10. évfolyamos szövegértés), és meglepetésükre a vártnál jobb eredményeket kaptak (41%-os átlag), illetve, amit ennél is fontosabbnak vélnek, a kompetenciamérés kapcsán objektíven is követni tudják az egyes tanulók egyéni – önmagukhoz mért – fejlődését.

Ugyanebben az utóbbi iskolában fogalmazzák meg, hogy jelentős különbséget látnak a 10, illetve 20 hónapos képzésbe bevontak célcsoportját illetően. Az egy évfolyamos képzésbe kerülők jóval kevesebb magatartási problémával érkeznek, azonos életkoruk ellenére is érettebbek, és felzárkóztatásuk nem csak abszolút értékben rövidebb. A 20 hónapos képzésbe felvett tanulók oktatási, de szociális szempontból is „elhanyagoltak”, szinte hospitalizált státuszúak. Itt minden erőfeszítésük ellenére is sokkal esetlegesebbnek érzik, nem tudják megbecsülni, hogy egy-egy csoport valódi integrációja milyen mértékű lesz.

A tanulói teljesítmények értékelése jellemzően csak elvétve történik hagyományos módon, osztályzatokkal. A projektoktatás esetében csak megfelelt minősítést kell megszerezni, és százalékos értékeléssel számszerűsítik az eredményességet az 1-2 hetes projektek végén. *„Nem a szankció az első!”* – vallja a tanárok többsége. A dicséret, megerősítés jellemző; gyakoribb a biztatás, ami motivációs forrás is egyben. Az egyik tanuló így foglalja össze véleményét a témáról: *„Többször dicsérték meg egy hónap alatt az új iskolámban, mint amennyire egész megelőző iskolai életemből emlékszem.”*

A nagy többség könnyen teljesíthetőnek tartja a követelményeket. *„Ez nem is tanulás”* – mondja az egyik. Ezt a választ tovább feszegetve azonban kiderül, hogy a tanuló maga se gondolja komolyan, hogy semmit se fejlődött volna, hogy nem tudna többet, mint előzőleg, csak *„Azt hittem, az a tanulás, hogy a tanár magyaráz, mi meg házi feladatot írunk és felelünk.”* - mondja, utalva korábbi iskolai tapasztalataira. Valóban nincs házi feladat, mindent az iskolában sajátítanak el. Az iskolák többségében félévente, de akad, ahol negyedéves gyakorisággal ellenőrzik szélesebb körűen a tanulók addig elsajátított tudását. Akár a vizsgaszerű helyzetet is el tudják fogadni a tanulók, ha előzőleg megszabadultak a sikertelenségből fakadó stressztől.

A bukások, tanulási sikertelenségek mértéke az eredményesebb mutatókkal rendelkező iskolákban nem haladja meg a többségi évfolyamon tanulók azonos adatait, azaz az iskolai átlaghoz közelítenek. Ezekben az iskolákban az interjú közben megfogalmazták, hogy nem a

tanulmányi területet vélik elsődlegesen kezelendőnek – tanulási kudarcok csökkennek, ha sikerült motiváltabbá tenni, bevonni a tanulókat.

A diákok elégedettségét jelzi, hogy legtöbben arra a kérdésre, hogy min kellene változtatni a felzárkóztató képzésben, úgy válaszolnak, hogy nem is tudják, azaz nem változtatnának.

Eredményesség a kimenet tekintetében – avagy a legsikeresebb felzárkóztató iskolák titka

A vizsgált 15 iskola között akadnak olyanok, ahol csak 1 éve kezdődött meg a felzárkóztató képzés, mások egy évtizednél is régebb óta foglalkoznak lemorzsolódó fiatalokkal. Egyes iskolákból továbbra is nagy számban peregnek ki az érintett fiatalok, másutt sikeres nem csak a közoktatásba való visszavezetés, hanem vélelmezni lehet sikert a társadalmi integrációt illetően is – az illető fiatal szakképzettséget szerzett, kitartóvá vált a terhelések alatt, és határozott szándéka a tartós munkavállalás. Az egységes jogszabályi keretek között működő iskolák közül mivel tűnnek ki a legkiválóbbak?

A lemorzsolódással kapcsolatosan megfogalmazott két legfőbb eredményességi mutató, hogy a felkutatott, felvett tanulók minél nagyobb hányada maradjon meg, végezze el sikeresen a felzárkóztató évfolyamot (1), és ezután az általánosan képző, illetve szakképző évfolyamokon sikeres szakmai vizsgát tegyenek (2).

A felzárkóztató osztályokat működtető iskolák eredményességi mutatói nagy szórást mutatnak, amelynek kapcsán jelentős minőségbeli különbséget lehet feltételezni, tekintettel arra, hogy a célcsoport jellemzői minden iskolában, térségben hasonlóak. Példa a szélsőséges adatokra: egy iskolában a felzárkóztató évfolyamokról lemorzsolódó tanulók száma az elmúlt három évben 60-87% között mozgott (!), egy másik iskolában pedig évek óta 5% alatti a véglegesen iskolaelhagyók aránya. Tovább árnyalja a képet, hogy egyes iskolákban a szakképző évfolyamokra lépők kevesebb, mint fele szerez csak végül szakképesítést, míg más iskolákban a vizsgákra jelentkező diákok 95%-a sikerrel végez.

Hogyan lehetséges ez? Több vezetői, tanári és tanulói interjú kapcsán a megkérdezettek egybehangzóan állították, hogy a siker kulcsa a tanulókkal foglalkozó pedagógus személye, elkötelezettsége. Azon tanárok, akik személyes kapcsolatot, kötődést tudtak kialakítani, képesek voltak arra, hogy egyéni bánásmód mellett valódi, személyre szabott támogatást tervezzenek és valósítsanak meg diákjaik számára. A személyes kötődés kialakulása egyben záloga volt a tanulói motiváltság és hozzáállás pozitív megváltozásának is. A nemzetközi szakmai körökben az elmúlt években nagy elismerést kivívó ún. McKinsey-jelentés kiemeli, hogy az oktatási rendszerek hatékonyságának legfőbb tényezője a pedagógus személye. A sokat emlegetett Finnországban a felsőoktatásba bekerülő hallgatók felső 10%-a nyerhet csak felvételt pedagógusképző egyetemi karra.

E felismerés is vezérelte az iskolavezetők egy részét, amikor a tanulószervezési kereteket megválasztásakor tudatosan döntöttek a nem hagyományos szervezési módok mellett. Szerintük a *„felzárkóztatás során nem lehet megtartani a hagyományos tanár-diák viszonyt. A kapcsolat közvetlenebb, inkább segítő jellegű kell, hogy legyen.”* A jó eredményeket felmutató iskolák mindegyikében megjelentek a kiscsoportos tanulási formák, a kooperatív technikák, a projektmódszer, a hagyományos tantárgyi rendszertől eltérő tanulószervezés. Ezen iskolák fenntartói a vezetők érve nyomán hozzájárultak ahhoz, hogy a tanítási idő jelentős részében, akár 70%-ában is kéttanáros modellt finanszírozzanak, a biztosan nagyobb költségek ellenére

is. E fenntartói hozzáállás tette lehetővé, hogy iskolapszichológus, szociális munkás, szabadidős-szervező is rendszeresen részt vehessen a tanórán kívüli támogatásban, a segítő folyamat komplexitásának igényét elismerve.

Minőségfejlesztési hiányosságok

Noha a lemorzsolódás kezelésének tapasztalatait összehasonlítandó, e fejezetben a tanulói és tanári interjúk adatai kerültek összevetésre, meg kell említenünk, hogy a felzárkóztató oktatás országos rendszerében nincs jelen olyan kidolgozott minőségi kritérium rendszer, amelynek révén hosszútávon garantálható eredményességet lehetne elvárni – ezt igazolják a fenti adatok.

Felvetődhet a kérdés, hogy milyen szervezetnek kellene biztosítani a minőség folyamatos fenntarthatóságát, milyen elvárások mentén lehetne kialakítani az indikátorok rendszerét. A jogszabályok ugyanis megfelelő kereteket biztosítanak az egységes működéshez, de jelenleg nem fogalmaznak meg minimális kritériumokat a kimenet biztosítására (sem). Azaz, fogalmazhatunk úgy is, hogy az egyes térségekben folyó felzárkóztató tevékenység hatékonysága esetleges; az ott működő intézmények vezetőinek és tanárainak elkötelezettségén múlik az eredményesség. Jelenleg e területen csak a szűk szakmai kör tekinti kvázi bázisiskoláknak a legjobban működő iskolákat. Objektív és rendszeres mérések nélkül csak a kvalitatív adatokra támaszkodhatnak az elemzők és döntéshozók – a lemorzsolódási létszámadatokban kevéssé tetten érhető módszertani kultúra, fejlesztési tapasztalat sehol nem jelenik meg a mutatók között. Sőt, féltő, hogy az egyes intézményekben felhalmozott értékes tudás, a „jó gyakorlatok” tárháza semmivé lesz egy esetlegesen balul sikerült vezetéváltás nyomán. A nem kívánt „intézményi lemorzsolódásnak” gátat szabhatna, ha az e feladattal megbízott iskolai kör szorosabb szakmai együttműködésben funkcionálna. De nem csak az elért eredmények megtartásában, sokkal inkább a fejlesztésben tapasztalható koordinálatlanságban érhető tetten, hogy a közoktatás-irányításnak jelenleg nincs elfogadható koncepciója a helyzet hosszú távú kezelésére.

Jól látszik, hogy a javaslatok között korábban is szereplő hálózati modell kialakítása önmagában is kedvezően hatna az esetleges okok mentén kialakult intézményi kör működésére. A rendszerben dolgozó vezetők és tanárok vágnak arra, hogy tapasztalataikat megosszák, és segítséget találjanak. Az egymástól való tanulás igénye kevés közoktatási szegmensben vitatható el kevésbé, mint éppen itt.

Mind a fenntarthatóság, de még inkább a fejlesztés és disszeminálás szükségessége körvonalazza, hogy egyfajta módszertani szervezet felállításának igénye jogos elvárás. A lemorzsolódás kezelésében égetően szükséges növelni a befogadó iskolai kapacitásokat – az ehhez rendelendő pénzeszközök hatékony felhasználása még inkább indokolja egy ilyen döntés meghozatalát. További jogos igény, hogy a felzárkóztató képzésből kihulló fiatalok aránya legalább is ne legyen magasabb a nemzetközi átlagnál. Az Európában már bevált, bizonyított Második Esély iskolahálózat (E2C) modellül szolgálhat a leendő módszertani központ létrehozásához is.

12. Az elmúlt 10 évben tett látogatások néhány információjának összehasonlítása

Az összehasonlítás az e tanulmányban ismertetett, ez évben szerzett tapasztalatok és a Nemzeti Szakképzési Intézet által 2001-ben kiadott Realitások és lehetőségek, szükségszerű-e a bukás nyolcadik után? (A tanulási kudarc okai és csökkentésének lehetősége a szakképzést előkészítő oktatásban)⁴ c. kiadványában megjelentetett megállapítások összevetésével lehetséges néhány fő szempont mentén.

A tanulók előző iskolai életútja

2001

„A megkérdezettek 16%-a már az általános iskolában is bukott, 5% évet is ismételt ott, 23% bukott 9. évfolyamon is, és 7% itt is évismétlő. A sikertelenség okát egyrészt abban látják, hogy nem tanulnak otthon, mert nincs kedvük hozzá (42%), nincs idejük (25%), valamint nem figyelnek az órákon, mert unalmas a tantárgy (24%), unalmas a tanár (24%) és fegyelmezetlen saját tanórai magatartásuk, zavarják az órákat (33%). A következő kérdésekre adott válaszokból kiderül, hogy milyenek azok az unalmas órák, ahol a tanulók zavarják a munkát. Az óra nagy részében a tanár magyaráz (43%-ban gyakran, 27%-ban szinte mindig). Ezzel szemben önállóan a tanulók a munkát csak 22%-os gyakorisággal, szinte mindig csupán 5%-ban végzik, kis csoportban, differenciáltan gyakorlatilag soha nem dolgoznak, 93%-ban alig fordul elő, vagy éppen csak előfordul.”

2009

„Jellemző, hogy a felzárkóztatásba kerülés előtt a tanulók 74%-a legalább két iskolában megfordult, 42%-uk pedig kettőnél több iskolában is. Ennek kapcsán az is megfigyelhető, hogy gyakori, amikor a tanuló nem is ugyanazon a településen belül váltott iskolát, mely a rossz emlékektől való szabadulás igénye mellett a családok lakóhely változtatásával, illetve a tanuló családtól való elkerülésével is magyarázható. A kérdezettek 58%-a rendelkezett 8. osztályos végzettséggel, ez annak tudható be, hogy viszonylag sok a speciális szakiskolában végzetek száma. A felzárkóztatás eredményességét is tanúsíthatja, hogy 3 fiatal 7. osztálynál is kevesebbet, kettő 6-ot, egy 5-öt fejezett csak be, mégis eljutottak a szakképző évfolyamra. A nyilatkozók nem is mindig emlékeztek pontosan arra, hányszor buktak (hiszen négyen nyíltan bevallották, hogy nem érdekelte őket a tanulás), és a többi kérdésre is szubjektív lehet a válasz, mégis bizonyosnak tekinthető, hogy a tanulási eredménytelenség a válaszadók legalább 68%-nál bukásban is megnyilvánult, öten évet is ismételtek, ketten évet hagytak ki. Összefüggés feltételezhető a bukások, évismétlések és a magatartási problémák, lógások, igazolatlan mulasztások aránya között.”

Bár a 2001-es adat a szakiskolai átlagra, a 2009-es pedig a szakiskolai felzárkóztató oktatásra vonatkozik, látható, hogy a lényeg nem változott, a szakiskolai tanulók többsége eredménytelen volt előző iskoláiban, a sikertelenség érzését a tanulók az általános iskolából hozzák az ott elszenvedett kudarcuk következtében.

A tanulók társadalmi környezete, életvitele

2001

„A megkérdezett pedagógusok szerint a tanulók egy részének kritikus a szociális helyzete. Oka a munkanélküliség, az alkoholizmus, a csonka családok és ezek halmazata. Ez a többség, de megtalálható a műveletlen, pénzes szülő is. Gyakori a csonka család. Sok gyereket az édesanyja nevel, de vannak félérvák és árvák is. Problémás családja van átlagosan a tanulók 60%-ának (50-80% szerepel az interjúkban). Sokan élnek zavaros családi környezetben (változó nevelőapa, változó lakóhely). A szülőket anyagi érdek fűzi a tanulók iskolába járatásához (ez azonban nem készíti a gyerekeket se tanulásra, se fegyelmezett viselkedésre), sok esetben érdeklődésük gyermekük tanulmányi eredménye iránt minimális, illetve ciklikus, félév és év vége előtt felerősödik, de többnyire azok a szülők keresik fel tanárokat, akikkel nincs különösebb probléma, jellemző, hogy a kudarcos gyerekek szülei elkerülik az iskolát. A szülői értekezletek látogatottsága 25-50%-os. Néha vannak „szerencsésebb” összetételű osztályok, ahol a szülők igyekeznek együttműködni az iskolával.

Szabadidejüket elegendőnek tartják (40%), vagy kevésnek (33%). Jelentős szórást mutat, hogy mivel töltik az idejüket, 22% otthon vagy rokonokkal van, 54% tölti nyilvános helyen (moziban, játékteremben stb.), csak 19% sportol, énekkarba, szakkörbe alig járnak. Televízió előtt elég sok időt töltenek, naponta 2-3 órát közel harmaduk, 3-4 órát negyedük, és ennél is többet több, mint a negyedük. Ezzel szemben tanulással 40% fölött csak napi 0–1 órát, 30% körül 1-2 órát foglalkoznak. 62%-uk tudja is, hogy ennyi egyéni tanulás az eredményes munkához nem elegendő. Olvasni 55%-uk nem szeret, de aki szeret, az is többnyire sajtótermékeket olvas, regényt csak 14%, novellát, drámát 3%, illetve 2%, semmit 3%. A kötelező olvasmányokat csak 16 % olvassa el, 14% még egyet sem olvasott.”

2009

„Nem meglepő az az egyöntetű vélemény, hogy az iskolában folyó munkát nagy mértékben hátráltatja a hátrányos helyzetű tanulók rossz családi háttere és baráti környezete. Az iskolák többsége törekszik a családokat bevonni a felzárkóztatásba, de ez nem mindig lehetséges. Abban azonban elég nagy különbségek vannak az iskolák között, hogy milyen eszközöket vetnek be e téren.

A megkérdezett tanulók több mint fele rendezett családi körülmények között él. Komolyabb családi konfliktusról csak egy tanuló számol be. A tanulók 42%-a szerint a lakáskörülményeik se rosszak, néhol kimondottan jónak mondhatók, de a többség szerény körülmények között él. Ez különösen jellemző a lakóotthonosokra, ezen belül a mozgáskorlátozottakra, akiknek komoly lakásgondjaik is vannak, különösen a jövőt tekintve. A tanulók nagy része egyszerű életet él, benne az intellektuális tevékenységeknek alig van nyoma. Jellemző a haverokkal való céltalan együttlét, hét végeken a diszkózás, ahol egy esetben a drogozás is bebizonyosodott. Csak 31%-uknak van példaképe, a többieknek vagy nincs rá igénye, vagy nem is értik a kérdést, hogy mi lenne az. Jövőképük általánosságokban merül ki, egy eset pedig a bűnöző életmódra való utalást tartalmaz: „Nem akarok gürizni, mint az állat, könnyebben akarok pénzt keresni.”

A családi háttér jottányit se változott, vannak szegény, de tehetősebb családokból érkező tanulók is, tehát a tanulási sikertelenséget egyik vizsgálat szerint se kizárólag a családok rossz anyagi helyzete determinálja, az inkább a környezet és benne az érintett fiatalok alacsony szocio-kultúrájára vezethető vissza.

Tanulók iskolai viselkedése

2001

„Szinte minden iskolában arról panaszkodtak a pedagógusok, hogy a tanulók körében nem jellemző a kulturált, fegyelmezett viselkedés, a pedagógusok által elvárt normák betartása. Jellegzetes magatartási formák:

- az órák zavarása beszélgetéssel, jópofáskodással
- az ülőhely engedély nélküli elhagyása
- , durva, trágár kifejezések használata, (sok esetben rutinszerűen
-) az önfegyelem hiánya, ötletszerű beleszólás mindenbe
- kéretlen véleménynyilvánítás
- a felnőttekkel szembeni tisztelet hiánya iskolában és iskolán kívül
- ha a tanár közvetlenebbül elbeszélget velük, félreértik és „haverkodó” stílusra váltanak át
- a felelés, dolgozatírás, házi feladat elkészítésének megtagadása
- eltávozás, igazolatlan távollét arról az óráról, ahol teljesíteniük kellene.”

2009

„A tanulók fejlődése a felzárkóztatásban valamivel jobb, mint más osztályokban, a számítógép és az egyéni bánásmód segíti az eredményességet. A személyiségfejlesztés foglalkozások nagyon látványos eredményt hoznak. A tanulók általában együtt működők, jól viselkednek az órákon, de a leghasználhatóbbak úgy 9 és 11 óra között, később elfáradnak, akkor előfordulnak kisebb rendbontások, de kezelhetetlen nevelési probléma nincsen velük. A merev, döntően a frontális osztálymunkát előtérbe helyező tanítási környezet korábban nem tette lehetővé, hogy pozitív tulajdonságaik megmutatkozzanak, hogy értékes vonásaik kitűnjenek. Ebben a környezetben úgy tapasztalja, hogy a fiatalok lassan kinyílnak, kibontakoztatják meglévő képességeiket. Nagyon lassan „magukra találnak”, fejlődik reális önismeretük. Tapasztalatok szerint a végzés után is megmaradnak a pozitív személyiségjegyek, megnyilvánulások. A szülők is visszajelzik, hogy érzékelik gyermekeik magatartásváltozását. Nehezítő tényezők a családi agresszivitás, börtönviselt vagy alkoholista szülő, a rossz baráti társaság, a bulizások, ahol cigaretta, alkohol is előfordul. A dohányzás sajnos eléggé általános, alkohol az iskolában nem volt tapasztalható, de hétfőnként egyes tanulókon látható volt a másnaposság. Előfordult azonban olyan pozitív példa is, hogy a hagyományosan oktató másik iskolából jöttek át gyerekek, akik a felzárkóztató évfolyam elvégzése után visszamentek oda szakmát tanulni, hogy bebizonyítsák, ez az év adott nekik olyan lendületet, amely teljesen megváltoztatta a tanuláshoz, munkához való hozzáállásukat, és felvértezte őket a szakmatanuláshoz szükséges tudással.”

Bár a jellemző problémák változatlanok, 2009-ben már feltűnik a terápia eredményére utaló vélemény is, ami a felzárkóztató oktatás módszereinek sikerességét jelzi.

A szakiskolai oktatás módszerei, a felzárkóztatás lehetősége

2001

Minden pedagógus szükségesnek tartja a felzárkóztatást, de lehetőséget erre többen csak a tanítási órán látnak, mivel hely és tanár sincs külön korrepetálásra. Ahol van rá mód, hagyományos korrepetálásra kerül sor, (sokszor teljes osztálynak szóló korrepetálásra, amit a tanulók nem kedvelnek). A felzárkóztatás tartalmát, módszereit általában egyénileg tervezik meg, ritkábban foglalkozik vele az adott szakmai munkaközösség. Speciális felzárkóztató programot egy helyen alkalmaznak (NSZI programját adaptálva). A kötelező órákon felül a

pályaorientáció és a felzárkóztató korrepetálások is több helyen az órarendbe vannak beépítve, ezzel a tanulók óraszámja 32 vagy annál több. Az órák eloszlása a hét napjain nem egyenletes, még 8 tanítási órát tartalmazó napok is adódnak. A vizsgált iskolák kétharmadában a jövőben szívesen szerveznének önálló felzárkóztató osztályt, ha ennek a fenntartó megteremtené a feltételeit. A legtöbb megkérdezett igazgató azt mondta, hogy az órák zöme hagyományos rendben, a tanulók frontális foglalkoztatásával zajlik. Álláspontjuk szerint a differenciálást kisebb csoportokban való munkával lehetne elősegíteni, de erre pillanatnyilag sem helyük, sem pénzük nincs az iskoláknak. A pedagógusok közül többen nyilatkoztak úgy, hogy vannak ismereteik a differenciált foglalkoztatásról, de leterheltségük miatt nincs idejük az előkészületekre, illetve a tananyag zsúfoltsága miatt nincs idő egy-egy témának a hosszabb, más módszerrel történő feldolgozására.

Több intézményben az a vélemény, hogy a szakiskolai képzésnek a jelen keretek között is másnak kellene lennie, mint az általános iskola egyenes folytatásának, véleményük szerint ez a tanulók és a szülők igényével is megegyezik. Mind a közismereti tárgyak oktatását, mind a szakmai orientáció oktatását másképp, más alapokon kellene szerintük megszervezni. Minden iskola vezetői és tanárai egyöntetűen állítják, hogy a 2+2-es szerkezet eredményesebben lenne megvalósítható, ha a közismereti képzés két évére tervezett tananyagát a szakképzés szempontjainak figyelembevételével, a praktikus ismeretekre koncentrálna alakítaná ki. A tantárgyak számának csökkentése is szükséges lenne, ezen túlmenően a tantárgyak tartalmában is javasolnak sokféle, a tanulók motivációját növelő változtatást. Közös gondolat, hogy a szakiskola tananyaga több tantárgyból teljesen új tantervet, tankönyveket, szöveggyűjteményt igényelne.

A megkérdezett tanulók többsége úgy érzi, hogy el tudná sajátítani a tananyagot, ha szorgalmasabb lenne. Azért nem szorgalmasak, mondták, mert a tananyag nagy része unalmas, érdektelen. Kevesebben tartották gyenge tanulmányi eredményük okának, hogy nem érzik magukat képesnek a tananyag megtanulására, és ugyancsak igen kevesen fogalmazták meg, hogy nem tudnak folyamatosan figyelni, tanulni. Sokan elismerték, hogy az általános iskolában semmit se tanultak, és azt gondolták, ha ugyanígy folytatják, a szakiskolában se buknak meg. A tanulókkal folytatott beszélgetésekben fontos helyet kapott az, hogy jelenlegi szaktanáraik mennyire képesek közvetíteni feléjük a tananyagot, illetve segítenek-e, amennyiben nem értik azt, vagy hiányoztak az új anyag feldolgozásakor. Nagyon sok tanulónak problémája, hogy a tananyagot túl elméletinek tartja, a fogalmakat, definíciókat nem érti. A többségük jelezte, hogy kapna segítséget néhány tanárától, de nem mindenkitől, illetve többen azt nyilatkozták, hogy nem igénylik azt. További nehézség, hogy általában túl nagyok az osztálylétszámok, 9. osztályban 40 fő feletti osztályok is előfordulnak, ami párosulva a magatartási anomáliákkal fokozza az oktató-nevelő munkával kapcsolatos feszültséget.”

2009

„A tanulókkal való kapcsolat a felzárkóztató oktatásban sokkal emberközelibb, mint a hagyományos oktatásban. A felzárkóztatás szellemisége elsősorban a programban részt vevő tanárokon múlik. Ha ők jól csinálják, a gyerekek nem kallódnak el. Nem leadják a tananyagot, hanem egyénileg foglalkoznak a tanulókkal. Az se szokatlan, hogy az előre eltervezett munka helyett a tanulók igényeinek megfelelően megváltoztatják az elvégzendő feladatot, hogy jobban érvényesüljön a lelki gondozás. Hatékony módszereik: projektoktatás, kooperatív módszerek, kiscsoportos munka, játék, egyéni munka megkövetelése. Nagyon jók a gyakorlatias modulok is. A modulok feldolgozása döntően a tanulói aktivitáson alapul, ezért az órákon a csoportmunka, kooperatív tanulásszervezési módszerek jellemzők. Ez nem okoz

gondot, hiszen az iskolákban évek óta az egyéni fejlesztésen alapuló oktatásnak van prioritása.”

Míg 2001-ben még szerény óhaj volt a hagyományostól eltérő oktatásszervezés, amely akkor a nagy tanulólétszámok és tananyag-strukturális előírások miatt alig látszott megvalósíthatónak, 2009-ben már egyértelmű az áttörés, megjelenik a projektoktatás, kooperatív módszerek, kiscsoportos munka, játék, egyéni munka, egyéni fejlesztés a pedagógiai eszköztárban.

Pedagógusok felkészültsége, továbbképzése

2001

„A magatartási és tanulási devianciák tükrében nagy hiányosság, hogy a vizsgált iskolákban (egy kivételével) sehol nincs iskolapszichológus, szociális munkás, pedagógiai asszisztens, vagy fejlesztőpedagógus, valamint nem működnek vagy csak formálisak azok a munkaközösségek, melyek ezekkel a problémákkal foglalkozhatnának. Sokat elárul a tanulók azon véleménye, hogy a szakiskolában, szakközépiskolában is unják az órákat, mert unalmasnak tartják azokat, de unalmas szerintük sok tanár is, ezért gyakran rendetlenkednek, zavarják a tanórai munkát. A pedagógusok ezzel ellentétben azt, hogy a gyerekek nem tartják érdekesnek az órát, csak a jelentéktelenek közé, a sor végére helyezik a kudarc-okok sorrendjében. Ebből úgy tűnik, hogy kevésbé érzik kudarc-oknak saját pedagógiai módszereik egysíkúságát, eszköztáruk szegényességét. Ezt az interjúk is alátámasztják, melyek során kiderült, hogy ilyen típusú továbbképzésekre csak kevesen járnak, bár elismerik, hogy a nevelőtestületek tagjai nem rendelkeznek megfelelő szakértelemmel a kialakult devianciák kezeléséhez. Eszköztelennek érzik magukat a nevelésben, kevésbé gondolják viszont, hogy módszert kellene váltaniuk az oktatásban.

Fokozza a kudarc esélyét, hogy a tanárok nagy része feltétlenül teljesíteni akarja a tantervi előírásokat függetlenül attól, hogy a hozzá szükséges feltételek adottak-e. Így a tanóra az érdekellentéték színtere, nem alakul ki a tanárok és diákok között az a bizalmi viszony, amely az eredményes együttműködés feltétele.”

2009

„A vizsgált iskolák 87%-ában a felzárkóztatáshoz szükséges speciális szakértelem is jelen van. Ez a kép országosan sokkal rosszabb, mert a jelenlegi monitorozásban, többségben voltak (2/3 arányban) a speciális szakiskolai profillal (is) rendelkezők, ahol ezek a végzettségek törvényben rögzített módon biztosítottak. A budapesti alapítványi iskolában mind a három csoporttal: szociálpedagógus vagy szociális munkás is dolgozik, az osztályfőnökök megfelelő kompetenciákkal rendelkeznek a speciális elvárások teljesítéséhez. Egy másik budapesti iskolában rendelkeznek fejlesztőpedagógussal, gyógypedagógussal, 2 pszichológussal, és jelenleg hirdetnek logopédiai állást, melyre rengeteg jelentkezőjük van. Miskolcon a felzárkóztatással foglalkozók létszáma azért ekkora (csoportonként 12), mert sikerült megvalósítaniuk az órák 70%-án az egy tanórán 2 pedagógusos rendszert, ahol pedig erre nem volt lehetőség, ott szociális munkás, pszichológus, szabadidős-tervező a második segítő szakember működik közre, az SNI-re és a rehabilitációra vonatkozó előírások egyelőre lehetővé teszik ennek a finanszírozását is.

Általában a nagy tanulólétszámú, speciális szakiskolai profillal nem rendelkező iskolák szűkölködnek ilyen szakemberekben. Így pl. budapesti nagy iskolában a felzárkóztató jellegű oktatásban részt vevő tanulókkal 10 pedagógus, pszichológus és gyermekvédelmi felelős

foglalkozik, ez a létszám, a szakembergárda azonban közel sem elég a feladatok megoldására. Fel is teszik a kérdést, hogy az iskolának kell-e minden - a felzárkóztatással kapcsolatos - feladatot ellátnia. Kiskunfélegyházán a felzárkóztató jellegű oktatásban jelenleg a 110 fős pedagógus összlétszámnak a fele vesz részt, bedolgozik, de a szakember-ellátottságuk e területen igen hiányos. Pszichológus ugyan van, de hiányzik a gyógypedagógus és a fejlesztőpedagógus is.

Valamennyi megkérdezett iskolavezető szükségesnek tartja a színvonalas továbbképzéseket, néhányan azonban kifogásolták egyes programok megfelelőségét. Érzékelhető, hogy elsősorban a devianciák kezelését és az új módszerek elsajátítását tartják a legfontosabb továbbképzési területnek. A nyilatkozók 87%-a továbbképzések forráshiányáról panaszkodik, további jelentős kifogás az időhiány, a leterheltség. Érdekes, hogy a helyettesítés csak 2 iskolában okoz gondot, de ebben szerepet játszhat az is, hogy egyre több továbbképzés nem tanítási időben kerül lebonyolításra.”

2001-ben még a tanácstalanság volt a jellemző, az iskolákban sehol nem volt főállású iskolapszichológus, szociális munkás, pedagógiai asszisztens, vagy fejlesztőpedagógus, valamint nem működtek, vagy csak formálisak voltak azok a munkaközösségek, melyek ezekkel a problémákkal foglalkozhatnának. Ilyen irányú továbbképzésekre csak kevesen jártak, bár elismerték, hogy a nevelőtestületek tagjai nem rendelkeznek megfelelő szakértelemmel a kialakult devianciák kezeléséhez. Eszköztelennek érezték magukat a nevelésben, kevésbé gondolták viszont, hogy módszert kellene váltaniuk az oktatásban.

2009-ben jelentősen más a helyzet. A vizsgált iskolák jelentős részében a felzárkóztatáshoz szükséges speciális szakértelem is jelen van. Ezek az iskolák rendelkeznek fejlesztőpedagógussal, gyógypedagógussal, pszichológussal, szociális munkással, szabadidőszerzővel, helyenként már az egy órán két pedagógus foglalkoztatása is megoldott. Általában csak a nagy tanulólétszámú, speciális szakiskolai profillal nem rendelkező iskolák szűkölködnek ilyen szakemberekben.

A nyilatkozók 87%-a továbbképzések fontosságáról, de egyúttal forráshiányáról is panaszkodik, további jelentős akadály az időhiány, a leterheltség, ezért egyre több továbbképzés nem tanítási időben kerül lebonyolításra.

A tanulási eredményesség feltételei

2001-2009

Ezt 2001-ben a szakemberek ugyanúgy tudták, mint 2009-ben.

Már az 1999/2000. tanévben megkezdődött azoknak az iskoláknak a vizsgálata, ahol a korábbi tanévekben valamilyen speciális program keretében folyt a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztató jellegű oktatással összekapcsolt szakképzése. Ebben a körben a kutatás elsősorban azt kívánta feltárni, hogy melyek azok a különleges oktatásszervezési, tananyagtartalom-kiválasztási, módszertani szempontok, amelyek mintául szolgálhatnak a többi iskola számára, azokban is eredményesebbé tehetik az oktató-nevelő munkát.

Az e körben vizsgált iskolákról állítható, hogy eredményeket értek el a hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatása, szakképzettséghez juttatása terén, az iskolába beiratkozott tanulók túlnyomó többsége eredményesen be tudja fejezni tanulmányait. A kérdés az, hogy mi magyarázza a sikerességet ezekben az iskolákban, és mi a sikertelenséget a többi iskola

esetében. A vizsgálat megállapításai alapján hátrányos helyzetűek felzárkóztatását végző iskolák sikerességének néhány feltétele:

- Az iskolai tanulólétszám, ezen belül az osztálylétszámok is kisebbek.
- A pedagógusok tanulók iránti empátiája az átlagosnál lényegesen nagyobb.
- A tanulók egyéni bánásmódban részesülnek.
- Az oktatás tevékenységorientált (munkaterápia).
- Az oktatás sikerorientált (a pozitív teljesítmények folyamatos értékelése).
- A tanulók szociális és anyagi problémáival is foglalkoznak.
- Az iskola részt vállal a munkahely megszerzésében, nyomon követi a tanulók sorsát.

Nyilvánvaló, hogy az iskolarendszer összes szakiskolájában „egy lépésben” nem változtathatók meg az alapfeltételek. Ezért a javaslat a szakiskolákban megvalósítandó felzárkóztatás feltételrendszerének csak néhány fontos elemét tartalmazza azzal, hogy egy részének átvételét fokozatosan el kell érni a közoktatás mindazon területein, ahol az eredményesség másként nem biztosítható.

Az iskolai hátrányok kialakulásának megelőzését, a hátrányok mérséklését nem elég 16 éves korban elkezdni. A hátrányok az óvodától jelen vannak a közoktatásban, ám a leszakadás kezdetét a kutatás az alsó tagozat végére, a felső tagozat elejére teszi. Felzárkóztatásra tehát ebben az időszakban is szükség van. Ennek lehetőségei részben adottak, de nem elégségesek. Mindaddig a hátrányokat mérséklő rendszerek működését pazarlónak kell tekinteni, ameddig a pedagógia ezeket nem akkor és ott kezeli, amikor és ahol a tünetei először jelentkeznek. A tanulók lemaradásának korai megelőzése a közoktatás egészének folyamatában a közoktatási törvény által jelenleg felzárkóztató oktatásként definiált képzési formának a lefelé való kiterjesztését igényli. Ugyanakkor a felzárkóztató oktatás folyamatát célszerű kiterjeszteni a szakképzés egészére is, hiszen a személyiségfejlesztés nem fejeződhet be azelőtt, hogy a tanuló megismerkedne a munka világával, és a szakmatanulás sikerét is növeli, ha ezalatt is figyelembe vehetők a tanulói hátrányok. Ez feltételezi a szakképzők cselekvési kompetenciájának fejlesztését is (személyiség, módszertani felkészültség, szociális tájékozottság, szakoktatói tudás, ismeretátadó képesség). Sok esetben indokolt lehet az OKJ-ban meghatározott képzési idő növelése is e tanulók körében.

Az iskolának biztosítania kell az eltérő képesség- és tudásszintek fejlesztéséhez szükséges rugalmasságot, jelentős mozgásteret kell hagynia a hátránykompenzáló profilnak megfelelő sajátos feladatok megoldásához, illetve az egyéni fejlesztési feladatok ellátásához. A tananyag terjedelmének, követelményszintjének lehetővé kell tennie a tanulók sikerélményhez juttatását, jellegében elsősorban a személyiség fejlődését, a tanulói szocializációt kell szolgálnia, azt a tudást, képességet, készséget kell kialakítania, amely a munkaerőpiaci érvényesüléshez szükséges. A hagyományos oktatásban meglévő elméleti, ismeretközvetítő oktatás túlsúlyát célszerű az aktív tanulói részvétel, a gyakorlati tapasztalatszerzés javára megváltoztatni. A programnak fokozottan kell koncentrálnia a hagyományosan szabadidőben szervezett vagy nem tanóra jellegű foglalkozásokra, tevékenységekre is.

A sikeres pedagógia elsődleges feltétele a megfelelő szaktárgyi felkészültség mellett a tanulókkal szembeni empátia, érzékenység és figyelem minden egyes személyiség vonatkozásában. A pedagógus, a szó eredeti jelentésének megfelelően, nem előadó és számon kérő, hanem segítő munkatárs, aki képes a tanuló motivációjának megteremtésére, annak folyamatos fenntartására, a tanuló képességeinek felismerésére, előnyös tulajdonságainak erősítésére, a negatívok korrigálására. A tanulásban kudarcot szenvedett fiatalok felzárkóztatása, szocializációja a pedagógus részéről erős elhivatottságot igényel, emellett szükséges a személyiség fejlesztéséhez, a devianciák kezeléséhez alkalmas felkészültség is.

A sikeres munka igényli a pedagógusok fokozottabb együttműködését, team-munkáját. A teamekben a humán tárgyakat, reáltárgyakat és szakmai tárgyakat tanító pedagógusok mellett részt kell venniük szakoktatóknak, illetve pszichológusnak, pszicho-pedagógusnak vagy szociális munkásnak. A pedagógusok, a szakoktató, a szociálpedagógus tanulósoportonként alkot egy pedagógiai közösséget. A problémák jellege nemcsak a pedagógiai személyzet speciális összetételét teszi szükségessé, hanem a sajátos problémák megoldását támogató külső kapcsolatok kiépítését és folyamatos összehangolását (nevelési tanácsadók, pszichológusok, pszichiátriai ellátás, családsegítő központok, drogambulanciák és – központok, rendőrség, segítő társadalmi egyesületek, egyházak stb.).

A 2001-es és 2009-es helyzet között egy alapvető különbség ismerhető fel: 2001-ben a felzárkóztatásban eredményes iskolák többsége még arra kényszerült, hogy több-kevesebb területen szabálytalanul működjön. Ezt az állapotot szüntette meg egyes előírások merevségének csökkentése jogszabály-módosítással (pl. óraszámok, csoportlétszámok, pedagógiai képesítési követelmények, értékelés, gyakorlati foglalkozások, egyéni fejlesztési terv) és központi alternatív kerettantervek kiadásával. Ezen a téren a Szakiskolai Fejlesztési Program érte el a döntő áttörést, ezt fejleszti tovább a Dobbantó Program.

Két azonos régióban működő szakiskola felzárkóztató oktatásának összehasonlítása

Az alábbi összehasonlítást a monitoring munkában évek óta részt vevő egyik szakértő vetette papírra 2008-as és 2009-es tapasztalatai alapján:

„Az elmúlt évben jártam az egyik szakképző intézményben, ahol felzárkóztató csoportok is működnek. Az intézmény a térség egyik legjelentősebb szakképzési bázisa, patinás, jól felszerelt szakiskola. A felzárkóztató (reintegrációs) képzés szokásos, éves monitoring-vizsgálatának során, az NSZFI megbízásából jártam ott. Ezt azért tartom fontosnak hangsúlyozni, mert a látogatásomat az NSZFI kérdőívvezéssel és alapos egyeztetéssel már előkészítette, jómagam is egyeztettem az iskolavezetővel.

Az interjúban részletesen kitértem fogadtatásom körülményeire. Ezekből – ha nem is messzemenő – de releváns következtetéseket vagyok kénytelen levonni, ami az iskolában a felzárkóztató oktatás fontosnak tartását, a felzárkóztatáshoz való hozzáállásukat is jellemzi. Az előre egyeztetett időpont ellenére az intézményvezetőre órákat kellett várnom, mert közszereplésen volt. Az interjút adó helyettes nem tudott jövetelemről, hivatkozván sürgős elintéznivalóira szeretett volna a beszélgetés elől kitérni, hosszas győzködésemmre állt csak kötélnek. A képzésben részt vevő tanár – interjú alany – szintén nem tudott jövetelemről, nem is készült az interjúra adatokkal, szemelvényekkel. Délutáni rendezvényre siettek a tanulók is, ők is. Az óralátogatás is meghiúsult emiatt, no meg a vezetőre való több órás várakozás miatt. A figyelmetlenség, a szervezési hibák, az események tervszerűtlen torlódása és csúszásai mind-mind jellemzőek erre az intézményre, legalább is azon a szűk kis résen keresztül, amin át én egy rövid időre bepillantottam, és némi benyomást szerezhettem az iskoláról.

Vitathatatlan, hogy az iskola jól felszerelt, megfelelően finanszírozott, és ami az ösztöndíj- és szakképzési mutatókat illeti, eredményesség szempontjából nem lóg ki az országos átlagból, ez azonban korántsem mondható el a felzárkóztató oktatásról. Az eredményességi mutatókat. Ezek itt sokkal rosszabbak az addig, és azóta is vizsgált intézmények mutatóinál. Vajon miért?

A tantestület célcsoporttal szembeni erős előítéletességére néhány szóból is lehetett következtetni, ami a rájuk erőltetett felzárkóztató oktatást már a kezdetekkor kudarcra ítélte. Nem volt bemeneti felmérés a tanulók állapotáról, háttéréről, hiányosságairól. A képzés során

sem gyűjtöttek a tanulókról elégséges információt, ami az egyéni bánásmód hiányát jelzi, pedig ez a célcsoporttal való sikeres foglalkozáshoz elengedhetetlenül szükséges lenne. A sajátos nevelési igényű célcsoporttal alulmotivált, a feladatot némi nyomásra, kényszerből vállaló pedagógus csoport foglalkozik, akik között persze akadnak jobbak, eredményesebbek is, de maguk panasztolták, hogy ők vannak kisebbségben.

Ami a tanulókat illeti, a más iskolákban látottakhoz hasonlóan hátrányos helyzetűek, a beiskolázási körzetük szociális téren viszont elmaradottabb. Sokkal több itt a túlkoros, feketemunkát végző, vagy egyenesen bűnöző életmódot folytató család gyermeke a beiskolázottak között, tudtam meg az osztályfőnöktől. Sivár érzelmi étellel, szinte nulla kompetenciákkal, az egésztest kényszerként megélve érkezik ide a tanulók zöme. A tanulók többsége kényszerből, a segélyek miatt ül az iskolapadban. Ha ül egyáltalán. A lemorzsolódási arányok nagyon rosszak. Ennek elsődleges oka a rengeteg igazolatlan hiányzás, amin nem tudnak úrrá lenni. Bár két csoport jár felzárkóztatásra, még egyetlen tanulójuk sem jutott be a szakképzésbe. Általános a nevelőtestületben a vélekedés, hogy ennek nem az iskola, hanem a tanulók és családi hátterük az oka.

Összességében tehát sötétebb a kép, mint máshol. Bár az én tapasztalataim is kurták, végesek, mégis ki merem jelenteni, hogy ebben az iskolában még nem találták meg a „kulcsfigurákat”, azokat az elkötelezett, pozitív hozzáállású szakembereket, akikkel ebben a nehéz munkában is lehetne sikereket felmutatni, s ennek eredményeképpen több fiatal bent lehetne tartani a képzésben. S nemcsak több, korszerűbb oktatási eszköz kellne el itt, hanem több empátia, szeretet és szervező erő, odafigyelőbb iskolairányítás is.

Az idén ősszel ugyanabban a térségben jártam, egy másik iskolában. A célcsoport jellemzőiről, akik a felzárkóztató képzésbe – immár négy éve - bekapcsolódnak, semmi újat nem mondhatok, szinte ugyanazok, mint az előbb bemutatott iskolában. Ugyanazokkal a szociális mutatókkal, mélyszegénységgel, elmaradottsággal, alulmotiváltsággal. Ebben az intézményben mégis másképp megy minden.

Az iskola öt éve működik a kis faluban, a tönkrement önkormányzattól először az általános iskola fenntartását vette át egy lelkes vállalkozó csoport, akinek távlati célja egy olyan oktatási komplexum kiépítése volt, ahol a hátrányos helyzetű térség minden fiatalja megtalálja a számításait, a képességeinek megfelelő képzettsége(ke)t szerezhet. A célcsoport a roma etnikum fiataljaiból kerül ki. Az iskolában mára már működik (az általános iskolai mellett) óvodai csoport, szakképzés két nagy szakmacsoporttal, gimnázium, felnőttképzés és kollégium is. A beiskolázási körzet már két szomszédos megyére nőtt, olyan jó a híre ennek az intézménynek. Minden szakot beleértve több mint ezren tanulnak már itt. Az intézményt az országos fenntartási gondok ellenére állandóan építik, szépítik, fejlesztik. E tanulmányban hely híján nem részletezem hogyan.

Az intézményt egy kiváló szervezőkészséggel megáldott, a romák fölemelése iránt elkötelezett igazgató vezeti, aki naprakész jó viszonyban van a szintén lelkes és elkötelezett fenntartó céggel. Az iskolában dolgozó pedagógusok az életüknek tekintik a munkát, és a munkaidőn túli foglalkozásokat is. Ezt csak teljes odaadással lehet csinálni, mondta egyikük. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók családjával – akármilyen körülmények között élnek is azok – rendszeres, sokszor napi (!) kapcsolatban van az osztályfőnök, és ha kell, a pszichológus is. Még olyat is hallottam, hogy a cigánysoron kihelyezett foglalkozásokat is tartanak a tanulóknak (pl. tánc, művészeti képzés, kulturális rendezvények), és ezekbe bevonják a hozzátartozókat is! A hiányzási mutatók nagyszerűek, mert a lógást ezzel az

intenzív kapcsolattartással csírájában elfojtják. Aki eddig bekapcsolódott, annak a 80%-a a szakképzésben folytatta, és sokan már szakmát is szereztek. A munkaadókkal is kapcsolatban van az iskola, követi diákjai életét, amennyire erejéből és lelkesedéséből telik.

Az intézményben dolgozók közül a pedagógusokat láttam, sok közöttük a roma. A fiatal, lelkes, még kevés tapasztalattal, de annál több empátiával rendelkező interjúalanyom is elhivatottan, szeretettel végzi munkáját. Azt hiszem, a magyar tanárképzésnek sok-sok ilyen lelkes, emberileg is alkalmas pedagógust kellene kinevelnie a romák közül is, hogy a honi tanártársadalom elé tornyosuló újszerű és nehéz kihívásoknak eredményesen megfeleljünk. Akkor nemcsak az intézményen belüli, hanem az országos hatékonysági mutatók is ugrásszerűen javulnának. Az ebben az iskolában tapasztaltakat példaértékűnek tartom.”

A leírtakhoz, bár személyes benyomásokon alapulnak, nem szükséges hozzátenni számsorokat, önmagukért beszélnek. Ha valaki mégis mérhető adatokat szeretne a 2 iskoláról, biztosíthatjuk, azok alátámasztják a benyomásokat. Nem célunk azonban egyetlen iskola név szerinti elmarasztalása sem, inkább a jelenségre szeretnénk ráirányítani a figyelmet jobbító szándékkal, és természetesen szükségesnek tartjuk a monitorozás előbbiekben javasolt kiterjesztését is e területre.

13. Összegző megállapítások, javaslatok

A monitorozás tapasztalatainak összefoglalása

Az 1998 óta folyó monitorozás tapasztalatai is bizonyítják, hogy a szakiskolai szakképzést megelőző oktatás eredeti koncepciója, az általános iskolai általános műveltséget megalapozó oktatás egyenes folytatása a 9.-10. évfolyamokon mindmáig nem produkálta a kívánt eredményeket. Ennek sokféle oka közül érdemes megemlíteni, hogy 1993-tól a szakiskola kikerült a középfokú oktatási intézmények köréből, ezzel kevésbé vonzó, zsákutca jellegű lett, ahol az iskolatípuson belül nem lehet az érettségiig eljutni, így a kétkezi szakmunka társadalmi presztízisének leértékelődése miatt jórészt csak azoknak a fiataloknak a kanalizációjára képes, akik már az általános iskolában se voltak túlságosan tanulásra motiváltak, sikeresek.

A szakiskolákba beiskolázottak évről évre csökkenő létszáma mellett a tanulói átlagteljesítmények folyamatosan gyengék, a sok bukás és az ijesztő mértékű lemorzsolódás statisztikái bizonyítják ezt. Bár az utóbbi években az iskolák harca a tanulók megszerzéséért és megtartásáért, illetve az iskolamegszűntetésektől való félelem vélhetően felülírta a követelmények támasztásával kapcsolatos törekvéseket, még ennek ellenére sem megnyugtatóak az eredmények. Az előre hozott szakképzés lehetősége talán javíthat valamit ezen a helyzeten, önmagában azonban aligha lesz képes megfordítani a negatív tendenciát.

A magyar szakképzésben már a kilencvenes évek elején felmerült az igény, hogy az iskolarendszerekből lemorzsolódó, illetve nem megfelelő felkészültséggel kikerülő fiatalok részére - szakképzésük eredményessége, ezzel munkaerőpiaci helyzetük javítása érdekében - a szakképzés megkezdése előtt vagy azzal párhuzamosan a társadalomba való beilleszkedést és a munkára való szocializációt előtérbe helyező programok tegyék lehetővé hiányzó kompetenciáik megszerzését. Már 1992-től indultak hasonló célú egyedi programok a speciális szakiskolákban. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 1996-os módosítása nevesítette a szakiskolai felzárkóztató oktatást, mint a „második esély” programját. A felzárkóztató oktatáshoz a Nemzeti Szakképzési Intézetben készültek *szakképzési évfolyamokon* megvalósítható központi programok, de az iskolák maguk is készíthettek és hagyathattak jóvá saját fejlesztésű programokat.

1999-től a *felzárkóztató egy-két éves oktatás* a szakképzési évfolyamok elé, a 9.-10. évfolyamra került. Első önálló kerettanterve - amely először képviselt alapjaiban eltérő szemléletet a kerettantervek családjában - 2001 júliusában jelent meg. Alapkonceptiója, hogy a tanítás-tanulás folyamata csak akkor lehet eredményes, ha a tanulók az iskolában folyó munkával kapcsolatban megfelelő motivációval rendelkeznek, valamint szocializációjuk is alkalmassá teszi őket az iskolai életben és később a munkában való részvételre. Ez a kerettanterv azonban az oktatásirányítás ellenállása miatt még nem tudta a szövegében megfogalmazott célokat a hagyományos tantárgystruktúra felbontásával realizálhatóvá tenni, így pl. az életviteli témákat az osztályfőnöki órák keretébe száműzte, ezért felemás megoldásként valósult meg. A helyszíni látogatások is bizonyítják, hogy hagyományos feltételekkel megvalósítva a felzárkóztató oktatás hatékonysága is kicsi.

Már akkor nyilvánvalóvá vált, hogy a szakiskolai felzárkóztató oktatás megszervezése, lebonyolítása, a módszerek megtervezése és alkalmazása, a pedagógusok és a tanulók részére tanítást-tanulást segítő dokumentumok létrehozása speciális szakértelmet igényel, viszont nem

álltak rendelkezésre olyan pedagógiai műhelyek, amelyek szervezési és módszertani segítséget nyújthattak volna a felzárkóztató oktatáshoz. Az Oktatási Minisztérium ezért 2001-ben pályázatot írt ki szakiskolák részére ún. bázisiskolai feladatok ellátására, melyen 8 iskola volt eredményes. A magas színvonalú felzárkóztató oktatást ezen iskolák többsége eredményesen valósította meg, a tervezett multiplikátori tevékenységet azonban nagymértékben hátráltatta a különmunka díjazásának hiánya, így a műhelyek működése a pályázati források elapadásával nem lehetett tartós.

A szakiskolai fejlesztési program felzárkóztató „C” komponense szerencsére újabb forrásokat biztosított, ezzel tovább bővítette, és új elemekkel gyarapította a felzárkóztatást. Lehetővé vált a hagyományos, általános műveltségi tartalmak reprodukálását megkövetelő tantárgystruktúra helyett a munkavégzéshez és életvitelhez szükséges kompetenciákat fejlesztő, projekt alapú, modulszerűen megszervezhető oktatás. Biztosította a jogszabályi feltételek megteremtése mellett a mentorálást, módszertani felkészítést, illetve a külső mérést és értékelést a szakiskolai 9. *szakmai előkészítő* évfolyamon. Ezzel a 2005/2006-os tanévtől szakmaspecifikus kompetenciovizsgáló eredményessége esetén 8. osztályos végzettség hiányában, illetve a szakiskolai „többségi” 9.-10. évfolyam elvégzése nélkül is lehetővé vált a szakképzésbe való bekapcsolódás. Ebben a programban vett részt az a több mint 50 szakiskola, amelyek vállalták a hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatását.

2008-ben kezdődött a fejlesztés, és 2009-ben indult az első ún. *készítő* („szakmai” szó nélkül) évfolyam 15 szakiskolában a Dobbantó Program keretében, elsősorban a sajátos nevelési igényű tanulók számára. Ez a program a korábbiak továbbfejlesztése és kiegészítése újabb hatékonyságot növelő eszközökkel. Itt a program a finansziális támogatásból új, barátságosabb és praktikusabb tanulási környezet megteremtését biztosította. Kötelező feltételként jelent meg a pedagógusok valódi, szoros együttműködését igénylő, mentorált team munka, a tanulók tervezett egyéni fejlesztése, az oktatást a munka világával való összekapcsolása, a tanulók mentálhigiénés gondozása, az iskolafejlesztés érdekében az igazgatók személyes coacholása, az iskolafenntartók bevonása a fejlesztés és megvalósítás folyamatának, a fenntarthatóságnak a biztosítására. A monitorozást végző szakértők örömmel tapasztalták, hogy az ún. *dobbantós*” osztályokban az ide beiskolázott tanulók jól érzik magukat, hajlandók és képesek érdemi tevékenység végzésére, közben pedig a felnőttkori életvitelhez és a tanuláshoz szükséges alapkompenciák megszerzésére.

Az iskolai rendszerű második esély jellegű képzés szélesebb körű elterjesztését, hosszabb távú fenntarthatóságát az interjúk tapasztalatai alapján több tényező akadályozza. Ilyenek:

- Hosszabb távon nehezen vagy egyáltalán nem biztosíthatók a kiscsoportos oktatás és eszközigényes projektszervezés feltételei, ezért sok iskola nem indít, vagy nem bővíti, illetve prognosztizálja, hogy megszünteti a felzárkóztató oktatást.
- A fejlesztési programok befejeztével nem áll rendelkezésre megfelelő, könnyen elérhető módszertani támogatás a pedagógusok számára.
- A többnyire deviáns, nehezen kezelhető fiatalok iskolában tartása, lelki gondozása nagyon sok plusz erőfeszítést igényel a pedagógusoktól, ehhez keveseknek megfelelő az állóképessége, felkészültsége.
- Hiányzik a sok többletmunkát igénylő felzárkóztató oktatásra vállalkozó szakemberek munkájának megfelelő anyagi és erkölcsi elismerése.
- Nem megoldott a résztvevő fiatalok megélhetésének anyagi támogatása.
- Már legtöbb helyen egyéb szervezetek (pl. szociális, gyermekvédelmi, munkaügyi szervezetek) is közreműködnek a hátrányos helyzetű, lemorzsolódott tanulók beiskolázásának, majd iskolában tartásának segítésében, ezek az együttműködések

Az eredményesség szempontjából az iskolák jól elkülöníthető 2 csoportra oszthatók:

A biztató eredményeket produkáló csoportba azok tartoznak, ahol a fenntartó, az iskola vezetése és a teljes nevelőtestület támogatja a felzárkóztató oktatást, és ahol rendelkezésre állnak elhivatott, a célcsoport irányába elhivatottsággal rendelkező speciális szakértelmű szakemberek, fejlesztőpedagógus, szociálpedagógus, pszicho-pedagógus, pszichológus, szociális munkás, stb. is. Ilyen a speciális szakiskolák többsége.

A második csoportba azok az iskolák tartoznak, ahol valamiféle kényszer hatására vállalkoztak a feladatra, ez lehet iskolai szinten a kötelező beiskolázásra kijelölés, pedagógusi szinten a felzárkóztató oktatásba való „puha” vagy nyílt kényszerítés, ahol a vezetés és a nevelőtestület jelentős része félti az iskolát a célcsoportba tartozó tanulóktól, ahol a pedagógiai kultúra a hagyományos eszközök alkalmazására korlátozódik. Itt a lemorzsolódás általában jelentős, a fejlesztési programok és ezzel a támogatás megszűntével a felzárkóztató oktatás további fenntartása is megkérdőjeleződik. Ilyen a nagy, többprofilú iskolák többsége.

A jelenleginél több hátrányos helyzetű fiatal bevonásának egyik eszköze a második esély jellegű felnőttképzés elterjesztése. Ennek tükrében szomorú, hogy a felzárkóztató iskolák többsége ma még nem vállalkozik iskolarendszeren kívüli felnőttképzésre.

Javaslatok

Szervezetfejlesztés, hálózati működtetés

A szakiskolai oktatás eredményesebbé tételének egyik alapfeltétele a szakiskola, mint iskolatípus zsákutca jellegének felszámolása, a szakiskola középiskolai rangra emelése. Ebben a rendszerben a szakközépiskolától eltérően a tanulók először szereznek szakképzettséget, majd ezt követően tehetnének érettségi vizsgát. Az érettségiig való intézménytípuson belüli eljutást a szakképzettek szakiskolájának létrehozásával (a 70-es évektől eredményesen működő szakmunkások szakközépiskolája mintájának felhasználásával) lehetne biztosítani.

Szükséges az általános iskolák fokozottabb bevonása a preventív feladatokba; a lemorzsolódás, különösen a közoktatási rendszerből való kikerülés megelőzése érdekében. Az iskolákban folyó munka segítésére hatékonyabbá kell tenni a szociális, gyermekvédelmi, munkaügyi szervezetek közreműködését. Elkerülhetetlen a kötelező beiskolázásra kijelölt (kijelölendő) szakiskolák körének felülvizsgálata, egyenletes lefedettség biztosítása. A felnőttképzésbe való átlépés és részvétel feltételeit intézményesíteni kell a speciális szakiskolákban illetve a TISZK-eken keresztül.

Ugyancsak megoldandó a tanulók nyomon követési rendszerének hatékonyá tétele, amely nem csak az intézményen belüli, hanem a teljes tanulói, ezt követően a munkavállalói életutat végigkíséri.

A pedagógusok módszertani kultúrájának fejlesztése

A jelenleg pályán lévő pedagógusok felkészítésére, szakmai támogatására, mentorálására létre kellene hozni a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet bázisán azt a nem projekt-finanszírozás alapján működő módszertani központot és azon bázisiskolai hálózatot, amely

alkalmas lenne a korábbi hasonló célú (felzárkóztató jellegű) projektek keretében kidolgozott módszerek, eljárások, oktatásszervezési módok folyamatos karbantartására, továbbfejlesztésére, a pedagógusok továbbképzésére. A munkára aktívan mozgósíthatók a felzárkóztatást már eddig is eredményesen végző szakiskolák, nevelőtestületek.

A magatartási zavarok kezelésére és a tanulók tanulási motivációjának kialakítására is képzett szakpedagógusok foglalkoztatása

A leendő pedagógusok számára minden felsőoktatási intézményben kötelező tananyagká kellene tenni a hátrányos helyzetű tanulókkal való foglalkozás módszereinek, eljárásainak, többek között az iskolában megjelenő erőszak megelőzésére, kezelésére használható konfliktuspedagógiai módszerek megtanítását, jelentősen növelni kellene a fejlesztőpedagógusok, szociálpedagógusok, pszicho-pedagógusok, szociális munkások, szakoktatók kibocsátását. A pályán lévő pedagógusok számára biztosítani kell az ilyen témájú továbbképzéseken, illetve második diploma megszerzésére irányuló képzéseken való részvételt.

A működtetés finanszírozásának biztosítása

A fejlesztési források szinten tartása mellett javítani kell a szakiskolai normatívákat, vissza kell állítani a felzárkóztató jellegű oktatás kétszeres normatíváját. Ennek elsődleges célja, hogy ne kelljen 30-35 fős 9. osztályokat indítani, mert ekkora létszám esetén a pedagógiai problémák megoldása lehetetlen. Másodlagos célként lehetővé kell tenni a legproblémásabb fiatalok oktatásában az egy órán két pedagógus jelenlétének biztosítását.

A szakiskolai tárgyú kutatások támogatása

Kutatási témák

- A szakiskolai oktatás, szakképzés hatékonyságának monitorozása (az 1998 óta folyó monitoring folytatása, kiterjesztése a szakképzési évfolyamokra).
- Összehasonlító monitorvizsgálatok olyan iskolákban, ahol a 3-féle felzárkóztató képzési forma párhuzamosan jelen van.
- A felzárkóztató, reintegrációs, és előkészítő (Dobbantó) programok összehasonlító vizsgálata a dokumentumok szintjén (kerettantervek, tartalmak, oktatási módszerek, helyi sajátosságok a dokumentációs rendszerben).
- A speciális szakiskolai felzárkóztató képzés és a többségi felzárkóztató képzés gyakorlatának részletes összehasonlítása, az alkalmazott gyógypedagógiai eszköztár hasznosulásának felmérése.
- Longitudinális tanulói életutak vizsgálata az általános iskola, a szülők, és a szociális ellátó rendszer bevonása mellett; egészen a munkába állásig.

Függelék

Irodalomjegyzék

1. *Fehérvári Anikó*: Az elméleti és tapasztalati alapú tanulás összehangolásának szakképzőiskolai és gyakorlólé helyzete, fejlesztési feltételei (IPOSZ, 2009)
2. *Kerékgártó László*: Újra szakképzés nyolcadik után! (Szakoktatás, 2009/9.)
3. *OKTATÁS - Statisztikai évkönyv 2008/2009*, Budapest 2009,
www.okm.gov.hu/letolt/statisztika/okt_evkonyv_2008_2009_091207pdf
4. *NSZFI honlap*: www.nive.hu (Kutatás, fejlesztés - Szakiskolai mérések oldal)

A szakiskolai normatívák alakulása 1993-tól 2009-ig

1. 1993-as év

Forrás: 1992. évi LXXX. törvény a Magyar Köztársaság 1993. évi költségvetéséről

Gimnáziumi és szakiskolai oktatás 62.500
Gimnáziumban és szakiskolában oktatott tanuló és az esti, levelező létszám 1/3 része

Szakközépiskolai oktatás 66.000
Szakközépiskolai tanuló és az esti, levelező létszám 1/3 része

Szaktanulmányi iskolai elméleti oktatás 42.100
Szaktanulmányi iskolában oktatott létszám

Szaktanulmányi iskolai tanműhelyi oktatás 40.600
Szaktanulmányi iskolai tanműhelyben oktatott tanulók száma

2. 1994-es év

Forrás: 1993. évi CXI. törvény a Magyar Köztársaság 1994. évi költségvetéséről

Gimnáziumi és szakiskolai oktatás 62.500
Nhja: Gimnáziumban és szakiskolákban oktatott tanuló és az esti, levelező létszám 1/3 része

Szakközépiskolai oktatás 66.000
Nhja: Szakközépiskolai tanuló és az esti, levelező létszám 1/3 része

Szaktanulmányi iskolai elméleti oktatás 42.100
Nhja: Szaktanulmányi iskolában oktatott létszám

Szaktanulmányi iskolai tanműhelyi oktatás 40.600
Nhja: Intézményi szaktanulmányi iskolai tanműhelyben oktatott tanulók száma

3. 1995-ös év

Forrás: 1994. évi CIV. törvény a Magyar Köztársaság 1995. évi költségvetéséről

Gimnáziumi és szakiskolai oktatás 62.500
Gimnáziumban és szakiskolában oktatott tanuló és az esti, levelező létszám 1/3 része

Szakközépiskolai oktatás 66.000
Szakközépiskolai tanuló- és az esti, levelező létszám 1/3 része

Szaktanulmányi iskolai elméleti oktatás 42.100
Szaktanulmányi iskolában oktatott létszám

Szaktanulmányi iskolai tanműhelyi oktatás 40.600
Intézményi szaktanulmányi iskolai tanműhelyben oktatott tanulók száma

4. 1996-os év

Forrás: 1995. évi CXXI. törvény a Magyar Köztársaság 1996. évi költségvetéséről

Középiskolai oktatás 86 000

J.a.: Gimnáziumban és szakközépiskolában oktatott tanulók létszáma

Szakiskolai, szakmunkásképző iskolai szakképzés 54 000

J.a.: Szakiskolai és szakmunkásképző iskolai tanulók száma

5. 1997-es év

Forrás: 1996. évi CXXIV. törvény a Magyar Köztársaság 1997. évi költségvetéséről

Középiskolai oktatás 86 000

J.a.: Gimnáziumban és szakközépiskolában oktatott tanulók létszáma

Szakiskolai, szakmunkásképző iskolai szakképzés 54 000

J.a.: Szakiskolai és szakmunkásképző iskolai tanulók száma

12. Iskolai oktatás a 9.–10. évfolyamokon

a) Összege: 70 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott általános iskolában, gimnáziumban, szakközépiskolában, továbbá abban az esetben, ha az oktatást a közoktatásról szóló, módosított 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatásról szóló törvény) szerint szervezik, a szakiskolában és szakmunkásképző iskolában oktatott tanulók után veheti igénybe.

b) Összege: 60 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában és szakmunkásképző iskolában oktatott tanulók után veheti igénybe abban az esetben, ha az oktatást az oktatásról szóló, módosított 1985. évi I. törvény (a továbbiakban: oktatásról szóló törvény) szerint szervezik.

13. Iskolai oktatás a 11.–13. évfolyamokon

a) Összege: 87 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott gimnáziumban és szakközépiskolában oktatott tanulók után veheti igénybe.

b) Összege: 60 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában és szakmunkásképző iskolában oktatott tanulók után veheti igénybe abban az esetben, ha az oktatást az oktatásról szóló törvény szerint szervezik a 11. évfolyamon.

14. Iskolai szakképzés

a) Összege: 20 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában az oktatásról szóló törvény szerint szervezett iskolai rendszerű gyakorlati képzésben a 9–11. évfolyamokon oktatott tanulók után veheti igénybe.

b) Összege: 40 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzatok által fenntartott szakmunkásképző iskolában az oktatásról szóló törvény szerint szervezett iskolai rendszerű gyakorlati képzésben a 9–11. évfolyamokon oktatott tanulók után veheti igénybe.

c) Összege: 70 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában, szakmunkásképző iskolában a szakképzési évfolyamon szakmai elméleti oktatásban résztvevők után veheti igénybe a közoktatásról szóló törvény vagy – 1993. szeptember 1-jét megelőzően – a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által kiadott egyedi engedély, kísérleti engedély alapján szervezett iskolai rendszerű szakképzéshez.

d) Összege: 90 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakközépiskolában a szakképzési évfolyamon szakmai-elméleti oktatásban résztvevők után veheti igénybe a közoktatásról szóló törvény vagy – 1993. szeptember 1-jét megelőzően – a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által kiadott egyedi engedély, kísérleti engedély alapján szervezett iskolai rendszerű szakképzéshez.

e) Összege: 36 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakmunkásképző iskolában és szakközépiskolában a szakképzési évfolyamon iskolai szakmai- gyakorlati oktatásban résztvevők után veheti igénybe a közoktatásról szóló törvény vagy – 1993. szeptember 1-jét megelőzően – a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által kiadott egyedi engedély, kísérleti engedély alapján szervezett iskolai rendszerű szakképzéshez.

f) Összege: 28 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában a szakképzési évfolyamon iskolai szakmai-gyakorlati oktatásban résztvevők után veheti igénybe a közoktatásról szóló törvény vagy – 1993. szeptember 1-jét megelőzően – a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által kiadott egyedi engedély, kísérleti engedély alapján szervezett iskolai rendszerű szakképzéshez.

g) Összege: 10 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában a közoktatásról szóló törvény alapján szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulók után veheti igénybe a szakképzési évfolyamra járó hozzájárulás mellett.

6. 1998-as év

Forrás: 1997. évi CXLVI. törvény a Magyar Köztársaság 1998. évi költségvetéséről

17. Iskolai oktatás a 9.–10. évfolyamokon

a) Összege: 76 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott általános iskolában, gimnáziumban, szakközépiskolában tanulók, továbbá a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatásról szóló törvény) alapján szervezett, szakiskolai és szakmunkásképző iskolában folyó oktatásban részesülő tanulók után veheti igénybe. A hozzájárulás összege 150 Ft-ot tartalmaz a szülői szervezetek, 200 Ft-ot a tanulói önkormányzatok, 1200 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

b) Összege: 68 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában és szakmunkásképző iskolában oktatott tanulók után veheti igénybe abban az esetben, ha az oktatást az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény (a továbbiakban: oktatásról szóló törvény) szerint szervezik. A hozzájárulás összege 150 Ft-ot tartalmaz a szülői szervezetek, 200 Ft-ot a tanulói önkormányzatok, 1200 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

18. Iskolai oktatás a 11–13. évfolyamokon

a) Összeg: 96 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott gimnáziumban és szakközépiskolában oktatott tanulók után veheti igénybe. A hozzájárulás összege 150 Ft-ot tartalmaz a szülői szervezetek, 200 Ft-ot a tanulói önkormányzatok, 1200 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

b) Összege: 70 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában és szakmunkásképző iskolában oktatott tanulók után veheti igénybe abban az esetben, ha az oktatást az oktatásról szóló törvény szerint szervezik a 11. évfolyamon. A hozzájárulás összege 150 Ft-ot tartalmaz a szülői szervezetek, 200 Ft-ot a tanulói önkormányzatok, 1200 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

19. Iskolai szakképzés

a) Összege: 25 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában az oktatásról szóló törvény szerint szervezett iskolai rendszerű gyakorlati képzésben a 9–11. évfolyamokon, továbbá a művészeti szakmai vizsgára felkészítő szakiskolai oktatásban az 5–11. évfolyamokon részt vevő tanulók után veheti igénybe, ha az utóbbi oktatást a közoktatási törvény szerint párhuzamos képzésben szervezi meg.

b) Összege: 45 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakmunkásképző iskolában az oktatásról szóló törvény szerint szervezett iskolai rendszerű gyakorlati képzésben a 9–11. évfolyamon oktatott tanulók után veheti igénybe.

c) Összege: 77 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában, szakmunkásképző iskolában a szakképzési évfolyamon – a 10. évfolyam után – szakmai elméleti oktatásban résztvevők után veheti igénybe a közoktatásról szóló törvény, vagy a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által 1993. szeptember 1-jét megelőzően kiadott egyedi/kísérleti engedély alapján szervezett iskolai rendszerű szakképzéshez. A hozzájárulás összege 150 Ft-ot tartalmaz a szülői szervezetek, 200 Ft-ot a tanulói önkormányzatok, 1200 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

d) Összege: 100 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakközépiskolában a szakképzési évfolyamon szakmai-elméleti oktatásban résztvevők után veheti igénybe a közoktatásról szóló törvény, vagy a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által 1993. szeptember 1-jét megelőzően kiadott egyedi/kísérleti engedély alapján szervezett iskolai rendszerű szakképzéshez. A hozzájárulás összege 150 Ft-ot tartalmaz a szülői szervezetek, 200 Ft-ot a tanulói önkormányzatok, 1200 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

e) Összege: 45 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakmunkásképző iskolában és szakközépiskolában a szakképzési évfolyamon iskolai szakmai gyakorlati oktatásban résztvevők után veheti igénybe a közoktatásról szóló törvény, vagy a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által 1993. szeptember 1-jét megelőzően kiadott egyedi/kísérleti engedély alapján szervezett iskolai rendszerű szakképzéshez. Ez a hozzájárulás jár az 5–13. évfolyamon a művészeti szakmai vizsgára felkészítő szakközépiskolai oktatásban részt vevők után is, ha az oktatást a közoktatásról szóló törvény szerint párhuzamos képzésben szervezik.

f) Összege: 30 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában a szakképzési évfolyamon iskolai szakmai gyakorlati oktatásban résztvevők után veheti igénybe a közoktatásról szóló törvény, vagy a Művelődési és Közoktatási Minisztérium által 1993. szeptember 1-jét megelőzően kiadott egyedi/kísérleti engedély alapján szervezett iskolai rendszerű szakképzéshez.

23. Egyéb közoktatási hozzájárulások

a) Összege: 3200 Ft/fő

A hozzájárulást a nevelési tanácsadó szakvéleménye alapján veheti igénybe a fenntartó helyi önkormányzat a súlyos beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermek, tanuló óvodai, iskolai ellátásához, ha a gyermeket, tanulót a nevelési tanácsadó terápiás gondozásba veszi, továbbá a gyermeknek, tanulónak a nevelési tanácsadó szakvéleményében foglaltak alapján kis létszámú – legfeljebb 15 fős – óvodai foglalkozásokat, tanórai foglalkozásokat kell szervezni, vagy ha a tanuló tanulmányi kötelezettségének magántanulóként tesz eleget.

A hozzájárulás háromszorosát veheti igénybe a fenntartó önkormányzat, ha a tanuló a közoktatásról szóló törvény 27. § (7) bekezdése szerinti felzárkóztató oktatásban vesz részt.

7. 1999-es év

Forrás: 1998. évi XC. törvény a Magyar Köztársaság 1999. évi költségvetéséről

13. Iskolai oktatás

a) Iskolai oktatás az 1—8. évfolyamokon

Összege: 83 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott iskolában — iskolatípustól függetlenül — a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatási törvény) 8. §-ában meghatározott általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakaszon tanulók után veheti igénybe. A hozzájárulás összege 170 Ft-ot tartalmaz az iskolaszék és a szülői szervezetek, 100 Ft-ot a diákönkormányzatok, 1400 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

Ez a hozzájárulás igényelhető a nyolcosztályos gimnázium első négy évfolyamán, illetve a hatosztályos gimnázium első két évfolyamán oktatott tanulók után.

b) Iskolai oktatás a 9—13. évfolyamokon

Összege: 108 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott iskolában — iskolatípustól függetlenül — a közoktatási törvény 8. §-ában meghatározott általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakaszon tanulók után veheti igénybe. A hozzájárulás összege 170 Ft-ot tartalmaz az iskolaszék és a szülői szervezetek, 100 Ft-ot a diákönkormányzatok, 1400 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

4. Iskolai szakképzés

a) Elméleti oktatás szakmunkásképző iskolában az oktatási törvény szerint

Összege: 80 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakmunkásképző iskolában, szakiskolában tanulók után veheti igénybe abban az esetben, ha az oktatást az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény (a továbbiakban: oktatási törvény) szerint szervezik meg.

b) Szakmai elméleti oktatás szakiskolában a közoktatási törvény szerint

Összege: 90 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában és szakmunkásképző iskolában a közoktatási törvény, illetve az utoljára az 1997/1998. tanévben indított (kifutó) egyedi/kísérleti engedély szerint szervezett szakképzési évfolyamokon tanulók szakmai elméleti képzése után veheti igénybe. A hozzájárulás összege 170 Ft-ot tartalmaz az iskolaszék és a szülői szervezetek, 100 Ft-ot a diákönkormányzatok, 1400 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

c) Szakmai elméleti oktatás szakközépiskolában a közoktatási törvény szerint

Összege: 105 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakközépiskolában a közoktatási törvény, illetve az utoljára az 1997/1998. tanévben indított (kifutó) egyedi/kísérleti engedély szerint szervezett szakképzési évfolyamokon tanulók szakmai elméleti képzése után veheti igénybe. A hozzájárulás összege 170 Ft-ot tartalmaz az iskolaszék és a szülői szervezetek, 100 Ft-ot a diákönkormányzatok, 1400 Ft-ot az iskolai sportkör működéséhez.

d) Szakmai gyakorlati képzés

Összege: 50 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában, szakmunkásképző iskolában szervezett iskolai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után veheti igénybe függetlenül attól, hogy az oktatási vagy a közoktatási törvény szerint folyik az iskolai gyakorlati oktatás. A szakközépiskolában iskolai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után abban az esetben igényelhető ez a hozzájárulás, ha a közoktatási törvény alapján szervezik a szakképzést. A hozzájárulás feltétele az is, hogy a gyakorlati oktatást a 2/1997. (I. 22.) MüM rendelet 13. §-a szerint gyakorlati képzés tantervében meghatározott feltételekkel rendelkező iskolai tanműhelyben, tangazdaságban, tanboltban, tankórteremben, tankertben, tanudvarban, tankonyhában, laboratóriumban, tanirodában, demonstrációs teremben, gyakorló- és szaktanteremben biztosítsák.

Ez a hozzájárulás jár az előző tanévben indított (kifutó) egyedi/kísérleti engedély szerint szervezett iskolai gyakorlati képzésben résztvevők után is.

8. Hozzájárulás egyéb közoktatási feladatokhoz

a) Művészetoktatás párhuzamos oktatás keretében

Összege: 60 000 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott, művészeti szakmai vizsgára felkészítő szakiskolában, szakközépiskolában az 5—11., illetve 5—13. évfolyamokon szakmai elméleti és szakmai gyakorlati oktatásban résztvevők után veheti igénybe, ha az iskola az oktatást a közoktatási törvény szerint párhuzamos képzésben szervezi meg. Ez a támogatás a 13. és a 14. d) pontban meghatározott normatíva mellett igényelhető.

b) Szakiskolások felzárkóztató oktatása

Összege: 21 200 Ft/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában a közoktatási törvény szerint szervezett szakképzési évfolyamon, a törvény 27. §-ának (7) bekezdése szerint felzárkóztató oktatásban résztvevők után veheti igénybe. Igényjogosultság esetén ugyanazon tanuló után ez a hozzájárulás a 14. b), d) pontban meghatározott hozzájárulások mellett is igényelhető.

c) Súlyos beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermekek, tanulók ellátása

Összege: 12 000 Ft/fő

A hozzájárulást a nevelési tanácsadó szakvéleménye alapján veheti igénybe a fenntartó helyi önkormányzat a súlyos beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermek, tanuló óvodai neveléséhez, iskolai neveléséhez és oktatásához, ha a gyermeket, tanulót a nevelési tanácsadó terápiás gondozásba veszi, és a gyermeknek, tanulónak a nevelési tanácsadó szakvéleményében foglaltak alapján kis létszámú — legfeljebb 15 fős — óvodai foglalkozásokat, tanórai foglalkozásokat szerveznek.

8. 2000-es év

Forrás: 1999. évi CXXV. törvény a Magyar Köztársaság 2000. évi költségvetéséről

c) szakiskolai oktatás

Előirányzat: 6701,3 millió forint

Fajlagos összeg: 115 000 forint/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában – a közoktatási törvényben meghatározott kivételekkel – a 9.–10. évfolyamon tanulók után veheti igénybe az általános műveltséget megalapozó, alpműveltségi vizsgára felkészítő oktatási szakaszon a pedagógiai programban előírt szakmai követelmények szerint, a kötelező tanórai, nem kötelező tanórai, tanórán kívüli és egyéni foglalkoztatási órakeretekben történő neveléshez, oktatáshoz.

E hozzájárulás kétszerese jár a kiegészítő szabályok 2. b) pontja figyelembevételével, ha a szakiskola művészeti szakmai vizsgára készít fel az 5., 7., 9. évfolyamtól kezdődően – központi program szerinti – párhuzamos oktatásban.

20. Iskolai szakképzés

a) Szakmai elméleti oktatás

Előirányzat: 10 782,8 millió forint

Fajlagos összeg: 104 300 forint/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában szervezett szakképzési évfolyamokon tanulók szakmai elméleti képzése után veheti igénybe a közoktatási és szakképzési törvényekben meghatározott követelményeknek megfelelően az első és/vagy második szakképesítés megszerzését biztosító oktatáshoz.

Ez a hozzájárulás jár a közoktatási törvény átmeneti rendelkezései alapján utoljára az 1997/1998. tanévben indított, a 10. évfolyamot követő szakmunkásképző évfolyamokon az elméleti oktatás után is.

b) Szakmai gyakorlati képzés

Előirányzat: 4799,2 millió forint

Fajlagos összeg: 60 000 forint/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában szervezett szakképzési évfolyamokon tanulók iskolai szakmai gyakorlati képzése után veheti igénybe a közoktatási és szakképzési törvényekben meghatározott követelményeknek megfelelően az első és/vagy második szakképesítés megszerzését biztosító iskolai rendszerű oktatáshoz.

Ez a hozzájárulás jár a közoktatási törvény átmeneti rendelkezései alapján utoljára az 1997/1998. tanévben indított, a 10. évfolyamot követő szakmunkásképző évfolyamokon a szakmai-gyakorlati oktatás után is.

A hozzájárulás feltétele az is, hogy a gyakorlati oktatást a 2/1997. (I. 22.) MüM rendelet 13. §-a szerint gyakorlati képzés tantervében meghatározott feltételekkel rendelkező iskolai tanműhelyben, tangazdaságban, tanboltban, tankórteremben, tankertben, tanudvarban, tankonyhában, laboratóriumban, tanirodában, demonstrációs teremben, gyakorló- és szaktanteremben biztosítsák.

21. Különleges gondozás keretében nyújtott ellátás

a) Gyógypedagógiai ellátás

Előirányzat: 11 084,9 millió forint

Fajlagos összeg: 220 000 forint/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott óvodában, iskolában az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő gyermek, tanuló után veheti igénybe, függetlenül attól, hogy az érintett gyermeknek, tanulónak a többi gyermekkel, tanulóval együtt, vagy az ellátás jellege szerint külön csoportban, osztályban biztosítják a nevelést, oktatást.

A teljes hozzájárulás igényelhető azon fogyatékos tanuló után, aki tanulmányi kötelezettségét a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján magántanulóként teljesíti, illetve aki a közoktatási törvény szabályainak megfelelően második vagy további szakképesítés megszerzésében vesz részt.

Ez a hozzájárulás jár a közoktatási törvény 27. § (10) bekezdése szerinti speciális és készségfejlesztő szakiskolai és (12) bekezdése szerinti *előkészítő szakiskolai képzésben* részesülő tanulók után is.

E hozzájárulás mellett a közoktatási célú normatív hozzájárulások közül csak a 20. b) és a 24. b)–24. j) pontokban meghatározott hozzájárulások igényelhetők, az ott meghatározott feltételek megléte esetén.

24. Kiegészítő hozzájárulás egyéb közoktatási feladatokhoz

a) Felzárkóztató oktatás

Előirányzat: 521,2 millió forint

Fajlagos összeg: 26 000 forint/fő

A kiegészítő hozzájárulást igényelheti a helyi önkormányzat az általa fenntartott óvodában, továbbá az általános iskolában az 1–10. évfolyamokon nevelésben, nappali rendszerű oktatásban részt vevő gyermek, tanuló után, ha a gyermeket, tanulót a nevelési tanácsadó súlyos beilleszkedési, tanulási, magatartási zavar miatt terápiás gondozásba vette, továbbá a gyermeknek, tanulónak a nevelési tanácsadó szakvéleményében foglaltak alapján kis létszámú – legfeljebb 15 fős csoportokban – óvodai foglalkozásokat, tanórai foglalkozásokat szerveznek.

Ez a hozzájárulás jár a szakiskolában a közoktatási törvény [1996. évben megállapított 27. § (7) bekezdése] szerinti felzárkóztató oktatásban résztvevők után is. A közoktatási törvény 27. § (10) bekezdése szerinti speciális és készségfejlesztő szakiskolai és (12) bekezdése szerinti *előkészítő szakiskolai képzéshez* nem ez, hanem a 21. pont a) bekezdése szerinti hozzájárulás jár.

9. 2001-2002-es év

Forrás: 2000. évi CXXXIII. törvény a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetéséről

b) Szakmai elméleti oktatás, szakiskolai kifutó felzárkóztató oktatás

2001:

Előirányzat: 11 257,8 millió forint

Fajlagos összeg: 120 300 forint/fő

2002:

Előirányzat: 14 585,9 millió forint

Fajlagos összeg: 135 300 forint/fő

ba) A hozzájárulást a helyi önkormányzat igényelheti az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában a közoktatási törvény és a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) rendelkezéseinek megfelelően szervezett szakképzési évfolyamokon szakmai elméleti képzésben részt vevők után, az első és a második szakképesítés megszerzésére történő felkészítéskor, beleértve az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény (a továbbiakban: oktatási törvény) szerint, az Országos Szakképzési Jegyzék alapján szervezett – kifutó – technikusképző évfolyamokon és a szakiskolában a közoktatási törvény 1996-ban megállapított 27. §-ának (7) bekezdése alapján a szakképzési évfolyamon szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulókat is.

bb) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott művészeti szakmai vizsgára felkészítő szakiskolában – a központi program szerint – az ötödik, a hetedik, a kilencedik évfolyamtól kezdődően, a Kiegészítő szabályok 2. *b)* pontja figyelembevételével szervezett párhuzamos oktatásban részt vevő tanulók után.

c) Középfokú nevelés-oktatás

2001:

Előirányzat: 54 153,9 millió forint

Fajlagos összeg: 143 700 forint/fő 161 200 forint/fő

2002:

Előirányzat: 61 701,4 millió forint

Fajlagos összeg: 161 200 forint/fő

ca) A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott gimnázium és szakközépiskola 9-12. évfolyamára, a közoktatási törvényben meghatározott esetben 13. évfolyamára, a szakiskola 9.-10. évfolyamára járó, a középfokú nevelés-oktatás szakaszán tanulók után, a közoktatási törvényben meghatározott kötelező, nem kötelező, tanórán kívüli és egyéni foglalkoztatási órakeretekben, valamint a pedagógiai programban előírt szakmai követelmények szerinti neveléshez, oktatáshoz.

Ez a hozzájárulás igényelhető a szakközépiskolában a közoktatási törvény átmeneti rendelkezései alapján indított, a 2000/2001. tanévben 12-13. szakközépiskolai kifutó, az érettségi vizsgára felkészítő évfolyamokon tanulók után.

cb) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott művészeti szakmai vizsgára készítő szakközépiskolában – a központi program szerint – az ötödik, a hetedik, a kilencedik évfolyamtól kezdődően, a Kiegészítő szabályok 2. *b)* pontja figyelembevételével szervezett párhuzamos oktatásban részt vevő tanulók után, továbbá a szakiskolában a közoktatási törvény 1999-ben megállapított 27. §-ának (8) bekezdése alapján, első alkalommal a 2001/2002. tanévben, a kerettanterv alapján elkészített helyi tanterv szerint szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulók után.

d) Iskolai szakképzés (szakmai gyakorlati képzés)

2001:

Előirányzat: 4 653,5 millió forint

Fajlagos összeg: 66 000 forint/fő

2002:

Előirányzat: 6 049,2 millió forint

Fajlagos összeg: 74 000 forint/fő

A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a közoktatási törvény és a szakképzési törvény rendelkezéseinek megfelelően, a szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, az első és a második szakképesítés megszerzésére történő felkészítéskor, beleértve az oktatási törvény szerint, az Országos Szakképzési Jegyzék alapján szervezett – kifizető – technikus évfolyamokon és a közoktatási törvény 1996-ban megállapított 27. §-ának (7) bekezdése alapján a szakképzési évfolyamokon szervezett felzárkóztató oktatásban gyakorlati képzésben részt vevő tanulókat is.

A hozzájárulás feltétele, hogy a gyakorlati oktatást a 45/1999. (XII. 13.) OM rendelet 13. §-a szerint, a gyakorlati képzés tantervében meghatározott feltételekkel rendelkező iskolai tanműhelyben, tangazdaságban, tanboltban, tankórteremben, tankertben, tanudvarban, tankonyhában, laboratóriumban, tanirodában, demonstrációs teremben, gyakorló- és szaktanteremben szervezzék meg.

10. 2003-as év

Forrás: 2002. évi LXII. törvény a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről

c) Iskolai oktatás a 9–13. évfolyamokon

Fajlagos összeg: 240 000 forint/tanuló

ca) A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott gimnázium és szakközépiskola 9–12., továbbá a Kt. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2), (8) bekezdésében meghatározott esetben a 13., valamint a szakiskola 9.–10. évfolyamára járó tanulók után, a Kt.-ben meghatározott kötelező, nem kötelező, tanórán kívüli és egyéni foglalkoztatási órakeretekben, valamint a pedagógiai programban előírt szakmai követelmények szerinti neveléshez, oktatáshoz.

cb) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott, művészeti szakmai vizsgára felkészítő, párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola 9.–10. és a szakközépiskola 9–12., továbbá a Kt. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2), (8) bekezdésében meghatározottak szerint a 13. évfolyamára járó tanulók után, ha a tanuló a központi program alapján – a Kt. 27. § (7), illetőleg a 29. § (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítja el az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit. A művészeti szakmai vizsgára felkészítő párhuzamos oktatás esetén ez a hozzájárulás szolgál a művészeti szakmai elméleti és szakmai gyakorlati oktatáshoz is, ezért ezen a jogcímen a 20. d) és a 20. e) pont szerinti hozzájárulás nem igényelhető.

cc) A hozzájárulás kétszerese jár a szakiskolában a Kt. 1999-ben megállapított 27. §-ának (8) bekezdése alapján, a kerettanterv alapján elkészített helyi tanterv szerint szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő 9.–10. évfolyamos tanulók után.

cd) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat azok után a középiskolai tanulók után, akik számára az Oktatási Minisztériummal kötött megállapodás alapján az Arany János Tehetséggondozó Program keretében szervezik meg az oktatást.

Az e pont alatti hozzájárulások egy tanuló után csak egy jogcímen vehetők igénybe.

d) Iskolai szakképzés (szakmai elméleti képzés)

Fajlagos összeg: 190 000 forint/tanuló

A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a Kt. és a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) rendelkezéseinek megfelelően, a szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai elméleti képzésben részt vevő tanulók után, az első és a második szakképesítés megszerzésére történő felkészítéskor.

e) Iskolai szakképzés (szakmai gyakorlati képzés)

Fajlagos összeg: 102 000 forint/tanuló

A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a Kt. és a szakképzési törvény rendelkezéseinek megfelelően, a szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, az első és a második szakképesítés megszerzésére történő felkészítéskor.

A hozzájárulás feltétele, hogy a gyakorlati oktatást a 45/1999. (XII. 13.) OM rendelet 13. §-a szerint, a gyakorlati képzés tantervében meghatározott feltételekkel rendelkező iskolai tanműhelyben, tangazdaságban, tanboltban, tankórteremben, tankertben, tanudvarban, tankonyhában, laboratóriumban, tanirodában, demonstrációs teremben, gyakorló és szaktanteremben szervezzék meg.

11. 2004-es év

Forrás: 2003. évi CXVI. törvény a Magyar Köztársaság 2004. évi költségvetéséről és az államháztartás három éves kereteiről

c) Iskolai oktatás a 9–13. évfolyamokon

Fajlagos összeg: 248 000 forint/tanuló

ca) A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott gimnázium és szakközépiskola 9–12., továbbá a Kt. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2), (8) bekezdésében meghatározott esetben a 13., valamint a szakiskola 9.–10. évfolyamára járó tanulók után, a Kt.-ben meghatározott kötelező, nem kötelező, tanórán kívüli és egyéni foglalkoztatási órakeretekben, valamint a pedagógiai programban előírt szakmai követelmények szerinti neveléshez, oktatáshoz.

cb) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott, művészeti szakmai vizsgára felkészítő, párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola 9.–10. és a szakközépiskola 9–12., továbbá a Kt. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2), (8) bekezdésében meghatározottak szerint a 13. évfolyamára járó tanulók után, ha a tanuló a központi program alapján – a Kt. 27. § (7), illetőleg a 29. § (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítja el az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit. A művészeti szakmai vizsgára felkészítő párhuzamos oktatás esetén ez a hozzájárulás szolgál a művészeti szakmai elméleti és szakmai gyakorlati oktatáshoz is, ezért ezen a jogcímen a 20. *d)* és a 20. *e)* pont szerinti hozzájárulás nem igényelhető.

cc) A hozzájárulás kétszerese jár a szakiskolában a Kt. 27. §-ának (8) bekezdése alapján, a kerettanterv alapján elkészített helyi tanterv szerint szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő 9.–10. évfolyamos tanulók után.

cd) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat azok után a középiskolai tanulók után, akik számára az Oktatási Minisztériummal kötött megállapodás alapján, a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja keretében szervezik meg az oktatást, nevelést. Továbbá először a 2004/2005. tanévtől költségvetési év utolsó négy hónapjára) azon 9., előkészítő osztályba járó középiskolai tanulók után, akik számára az (az Oktatási Minisztériummal kötött megállapodás alapján a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programja keretében az oktatási miniszter által kiadott oktatási program alapján szervezik meg az oktatást, nevelést.

Az e pont alatti hozzájárulások egy tanuló után csak egy jogcímen vehetők igénybe.

d) Iskolai szakképzés (szakmai elméleti képzés)

Fajlagos összeg: 197 000 forint/tanuló

A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a Kt. és a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) rendelkezéseinek megfelelően, a szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai elméleti képzésben részt vevő tanulók után, az első és a második szakképesítés megszerzésére történő felkészítéskor.

e) Iskolai szakképzés (szakmai gyakorlati képzés)

Fajlagos összeg: 106 000 forint/tanuló

A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a Kt. és a szakképzési törvény rendelkezéseinek megfelelően szervezett szakképzésben, szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, az első és a második szakképesítés megszerzésére történő felkészítéskor a következők szerint:

ea) Utoljára a 2003/2004. tanévre (a költségvetési év első nyolc hónapjára) valamennyi, szakmai gyakorlaton részt vevő tanuló után.

Először a 2004/2005. tanévtől (a költségvetési év utolsó négy hónapjára) az Országos Képzési Jegyzékben (a továbbiakban: OKJ) egy évfolyamos képzési idővel meghatározott szakképzésben részt vevő valamennyi, valamint a legalább kettő és fél évfolyamos képzési idővel meghatározott szakképzés esetében a második szakképzési évfolyam, illetve a záró szakképzési évfolyamot megelőző további szakképzési évfolyamon szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után. Továbbá a speciális szakiskola, a készségfejlesztő speciális szakiskola szakképzési évfolyamain – nem OKJ képzés keretében – az életkezdéshez, a munkába álláshoz szükséges ismeretek átadását szolgáló képzés esetén a Kt. 27. § (10) bekezdése szerinti, mindkét szakképzési évfolyamon a gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után.

eb) Először a 2004/2005. tanévtől (a költségvetési év utolsó négy hónapjára) a hozzájárulás 140%-át igényelheti a helyi önkormányzat, az első szakképzési évfolyamon szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, ha az OKJ-ben meghatározott képzési idő az adott szakképzés esetén az egy évfolyamot meghaladja.

ec) Először a 2004/2005. tanévtől (a költségvetési év utolsó négy hónapjára) a hozzájárulás 60%-át igényelheti a helyi önkormányzat azon szakmai képzések esetében, amikor az OKJ-ben meghatározott évfolyamok száma legalább kettő és fél, a kettő és féléves képzések esetében az utolsó félévben. A további szakképzések esetén a záró szakképzési évfolyamon szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, valamint, ha az OKJ-ben meghatározott évfolyamok száma meghaladja az egy évfolyamot és nem éri el a két évfolyamot, az első szakképzési évfolyamot követő szakképzési évfolyamon gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után.

ed) Először a 2004/2005. tanévtől (a költségvetési év utolsó négy hónapjára) a hozzájárulás 20%-át igényelheti a helyi önkormányzat a tanulószerveződés alapján nem a helyi önkormányzat által fenntartott létesítményben szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő azon tanulók után, akikkel a szakképzési törvény 27. §-a alapján tanulószerveződést kötöttek a gyakorlati képzés szakmai ellenőrzésére és az iskolai tanműhelyben szervezett kiegészítő képzésekre.

Az ea)–ec) hozzájárulás feltétele, hogy a gyakorlati oktatást a szakképzés megkezdésének és folytatásának feltételeiről szóló 45/1999. (XII. 13.) OM rendelet 13. §-a szerint, a gyakorlati képzés tantervében meghatározott feltételekkel rendelkező iskolai tanműhelyben, tangazdaságban, tanboltban, tankórteremben, tankertben, tanudvarban, tankonyhában, laboratóriumban, tanirodában, demonstrációs teremben, gyakorló és szaktanteremben szervezzék meg. Az igényjogosultság számításánál figyelembe kell venni a Kiegészítő szabályok 1. n) pontjában foglaltakat is.

2005-ös év

Forrás: 2004. évi CXXXV. törvény a Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetéséről

c) Iskolai oktatás a 9–13. évfolyamokon

Fajlagos összeg: 262000 forint/tanuló

ca) A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott gimnázium és szakközépiskola 9–12., továbbá a Közokt. tv. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2) és (8) bekezdésében meghatározott esetben a 13., valamint a szakiskola 9.–10. évfolyamára járó tanulók után.

cb) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott, művészeti szakmai vizsgára felkészítő, párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola 9.–10. és a szakközépiskola 9–12., továbbá a Közokt. tv. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2) és (8) bekezdésében meghatározottak szerint a 13. évfolyamára járó tanulók után, ha a tanuló a központi program alapján – a Közokt. tv. 27. §-ának (7), illetőleg a 29. § (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítja el az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit. A művészeti szakmai vizsgára felkészítő párhuzamos oktatás esetén ez a hozzájárulás szolgál a művészeti szakmai elméleti és szakmai gyakorlati oktatáshoz is, ezért ezen a jogcímen a 20. d) és a 20. e) pont szerinti hozzájárulás nem igényelhető.

cc) A hozzájárulás kétszerese jár a szakiskolában a Közokt. tv. 27. §-ának (8) bekezdése alapján, a kerettanterv alapján elkészített helyi tanterv szerint szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő 9.–10. évfolyamos tanulók után, ezen belül a 27. §-a (8) bekezdésének d) pontja alapján a 2005. szeptember 1-jétől bevezetésre kerülő szakképzést előkészítő évfolyamon tanulók után a költségvetési év utolsó 4 hónapjára.

cd) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe a helyi önkormányzat azok után a középiskolai tanulók után, akik számára az Oktatási Minisztériummal kötött megállapodás alapján, a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja keretében szervezik meg az oktatást, nevelést. Továbbá azon 9. előkészítő osztályba járó középiskolai tanulók után jár a hozzájárulás kétszerese, akik számára az Oktatási Minisztériummal kötött megállapodás alapján a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programja keretében az oktatási miniszter által kiadott oktatási program alapján szervezik meg az oktatást, nevelést.

Az e pont alatti hozzájárulások egy tanuló után csak egy jogcímen vehetők igénybe.

d) Iskolai szakképzés (szakmai elméleti képzés)

Fajlagos összeg: 210000 forint/tanuló

A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a Közokt. tv. és a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) rendelkezéseinek megfelelően, a szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai elméleti képzésben részt vevő tanulók után az első szakképesítés megszerzésére történő felkészítéshez, továbbá a – a Közokt. tv. 121. §-a (1) bekezdésének 21. pontja figyelembevételével – második szakképzésben utoljára a 2004/2005. tanévben indított képzésekben résztvevők 2004/2005. tanévi létszámának 8/12-ed része és a 2005/2006. tanévi létszámának 4/12-ed része alapján. Azok után a tanulók után, akik 2005/2006. tanévben kezdik meg a második szakképzésüket (a költségvetési év utolsó 4 hónapjára) nem igényelhető a normatív hozzájárulás.

e) Iskolai szakképzés (szakmai gyakorlati képzés)

Fajlagos összeg: 112000 forint/tanuló

A hozzájárulást a helyi önkormányzat veheti igénybe az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a Közokt. tv. és a szakképzési törvény rendelkezéseinek megfelelően szervezett szakképzésben, szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után az első szakképesítés megszerzésére történő felkészítéshez, továbbá a – a Közokt. tv. 121. §-a (1) bekezdésének 21. pontja figyelembevételével – második szakképzésben utoljára a

2004/2005. tanévben indított képzésekben résztvevők 2004/2005. tanévi létszámának 8/12-ed része és a 2005/2006. tanévi létszámának 4/12-ed része alapján a következők szerint:

ea) az Országos Képzési Jegyzékben (a továbbiakban: OKJ) egy évfolyamos képzési idővel meghatározott szakképzésben részt vevő valamennyi, valamint a legalább kettő és fél évfolyamos képzési idővel meghatározott szakképzés esetében a második szakképzési évfolyam, illetve a záró szakképzési évfolyamot megelőző további szakképzési évfolyamon iskolai tanműhelyben szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után. Továbbá a speciális szakiskola, a készségfejlesztő speciális szakiskola szakképzési évfolyamain – nem OKJ képzés keretében – az életkezdéshez, a munkába álláshoz szükséges ismeretek átadását szolgáló képzés esetén a Közokt. tv. 27. §-ának (10) bekezdése szerinti, mindkét szakképzési évfolyamon a gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után.

eb) a hozzájárulás 140%-át igényelheti a helyi önkormányzat, az első szakképzési évfolyamon az iskolai tanműhelyben szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, ha az OKJ-ben meghatározott képzési idő az adott szakképzés esetén az egy évfolyamot meghaladja.

ec) a hozzájárulás 60%-át igényelheti a helyi önkormányzat azon iskolai tanműhelyben szervezett szakmai képzések esetében, amikor az OKJ-ben meghatározott évfolyamok száma legalább kettő és fél, a kettő és féleves képzések esetében az utolsó félévben. A további szakképzések esetén a záró szakképzési évfolyamon iskolai tanműhelyben szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, valamint, ha az OKJ-ben meghatározott évfolyamok száma meghaladja az egy évfolyamot és nem éri el a két évfolyamot, az első szakképzési évfolyamot követő szakképzési évfolyamon iskolai tanműhelyben gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után.

ed) a hozzájárulás 20%-át igényelheti a helyi önkormányzat a tanulószerveződés alapján nem a helyi önkormányzat által fenntartott létesítményben szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő azon tanulók után, akikkel a szakképzési törvény 27. §-a alapján tanulószerveződést kötöttek a gyakorlati képzés szakmai ellenőrzésére és az iskolai tanműhelyben szervezett kiegészítő képzésekre.

Az *ea)–ec)* hozzájárulás feltétele, hogy a gyakorlati oktatást a szakképzés megkezdésének és folytatásának feltételeiről szóló 45/1999. (XII. 13.) OM rendelet 13. §-a szerint, a gyakorlati képzés tantervében meghatározott feltételekkel rendelkező iskolai tanműhelyben, tangazdaságban, tanboltban, tankórteremben, tankertben, tanudvarban, tankonyhában, laboratóriumban, tanirodában, demonstrációs teremben, gyakorló és szaktanteremben szervezzék meg.

Az e pont alatti hozzájárulások egy tanuló után csak egy jogcímen vehetők igénybe a Kiegészítő szabályok 1. *i)* pontjában a létszám-számításra vonatkozó előírások szerint.

Azok után a tanulók után, akik 2005/2006. tanévben kezdik meg – a Közokt. tv. 121. §-a (1) bekezdésének 21. pontjában foglaltak alapján – a második szakképzésüket, (a költségvetési év utolsó 4 hónapjára) nem igényelhető a normatív hozzájárulás.

12. 2006–os év

Forrás: 2005. évi CLIII. törvény a Magyar Köztársaság 2006. évi költségvetéséről

30. § (1) Az Országgyűlés a külön törvényben meghatározott szociális, közoktatási, felsőoktatási, kulturális közfeladatot (a továbbiakban: humánszolgáltatások) ellátó intézményt fenntartó egyházi jogi személy, társadalmi szervezet, alapítvány, közalapítvány, országos kisebbségi önkormányzat, közhasznú társaság, gazdasági társaság és a humánszolgáltatást alaptevékenységként végző, a személyi jövedelemadóról szóló törvény hatálya alá tartozó egyéni vállalkozó (a továbbiakban együtt: nem állami intézmény fenntartója) részére működési és fenntartási célú normatív és egyéb hozzájárulást állapít meg a következők szerint:

a) A közoktatási feladatot ellátó nem állami intézmény fenntartóját normatív hozzájárulás illeti meg – figyelemmel a *b)* pontban foglaltakra – e törvény 3. számú melléklet 15–22. pontjában, az 5. számú melléklet 7., 19., 23. és 27–28. pontjában, továbbá a 8. számú melléklet I. részének 1. és 3. pontjában megállapított, a helyi önkormányzatok normatív hozzájárulásaival és támogatásaival azonos jogcímenek és jogosultsági feltételek mellett a következő eltérésekkel. A 3. számú melléklet 21. *a)* pontjában megállapított normatív hozzájárulás szempontjából bejáró az a gyermek, tanuló, akinek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye az intézmény székhelyén, tagintézmény esetén

telephelyén kívüli településen van. A 21. b) pont szerinti hozzájárulás akkor igényelhető a községi gyermekek, tanulók után, ha az óvodai, és/vagy általános iskolai feladat ellátását legalább két település tekintetében a fenntartó a területileg érintett többcélú kistérségi társulással/társulásokkal kötött írásos együttműködési megállapodás alapján vállalja. A 21. c) pont szerinti normatív hozzájárulás akkor vehető igénybe, ha az intézmény székhelye olyan településen van, amelynek lakosság száma 1500 fő, vagy alatti, illetve 1501–3000 fő közötti. Az igénylésnél a 3. számú melléklet 21. pontjában foglalt további feltételeket értelemszerűen a helyi önkormányzatokkal azonosan kell figyelembe venni.

b) A közoktatási feladatot ellátó intézményt fenntartó gazdasági társaságot, valamint a nevelésbe-oktatásba a 2003/2004. tanévtől kezdődően belépett gyermekek, tanulók, illetve előbbieknél a teljes gyermek-, tanulólétszámahoz viszonyított arányában számított foglalkoztatott pedagóguslétszám után az e bekezdésben meghatározott egyéni vállalkozót az a) pont szerinti normatíva 30%-ának megfelelő hozzájárulás és támogatás illeti meg.

c) A nem állami felsőoktatási intézményt az általa ellátott közoktatási feladatra a 12. § (1) bekezdése szerinti hozzájárulás és támogatás illeti meg.

d) A nem állami felsőoktatási intézmény gyakorló intézménye esetén a 12. § (2) bekezdése szerinti normatív hozzájárulás és támogatás jár. Ez a hozzájárulás és támogatás jár az egyházi jogi személy által fenntartott intézmény esetén is, ha egyházi felsőoktatási intézménnyel – a fenntartói jogok közös gyakorlására – kötött megállapodás keretében közreműködik a gyakorló intézményi feladatok ellátásában.

e) Nem jár normatív hozzájárulás és támogatás a szakközépiskolai és a szakiskolai tanulók gyakorlati képzésében részt vevőnek, ha költségei megtérítésére a Munkaerőpiaci Alap képzési alaprészből igényt tart.

f) Az egyházi felsőoktatási intézményt a Feot. 9/H. §-ának (4) bekezdése szerinti állami hozzájárulás illeti meg.

g) A személyes gondoskodást nyújtó szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi közfeladatot ellátó intézmény nem állami fenntartóját normatív hozzájárulás és támogatás illeti meg – figyelemmel a h) pontban foglaltakra – a helyi önkormányzatok e törvény 3. számú mellékletének 11. b)–k) és 12–14. pontjaiban, továbbá 8. számú melléklete II. részének 3. pontjaiban megállapított támogatásaival azonos jogcímenek, összegben és feltételek mellett.

h) A személyes gondoskodást nyújtó szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi közfeladatot ellátó intézményt fenntartó gazdasági társaságot és az e bekezdésben meghatározott egyéni vállalkozót a g) pont szerinti normatíva 30%-ának megfelelő hozzájárulás illeti meg.

i) A nem állami intézmény fenntartójának az e bekezdés alapján megállapított normatív hozzájárulás és támogatás teljes összegét át kell adnia annak az intézménynek, amelyre tekintettel a támogatás megállapítására sor került.

j) Az oktatási miniszter egyedi megállapodást köthet (illetve az érvényes megállapodások kiegészíthetők) a pénzügyminiszter egyetértésével állami támogatásra közalapítványokkal, alapítványokkal, társadalmi szervezetekkel, közhasznú társaságokkal, országos kisebbségi önkormányzatokkal a közoktatási feladatot ellátó intézményeik tevékenységének támogatására. Az igénylés és a kiegészítő támogatás feltételeinek – pénzügyminiszterrel egyetértésben történő – megállapítására, továbbá a folyósításra és a felhasználás ellenőrzésére az oktatási miniszter jogosult. E célra a XX. Oktatási Minisztérium fejezet, 11. Fejezeti kezelésű előirányzatok cím, 2. Normatív finanszírozás alcím, 3. Közoktatási célú humán szolgáltatás és kiegészítő támogatás jogcímcsoport, 1. Humán szolgáltatások normatív állami támogatása jogcím előirányzata használható fel.

(2) A közoktatási közfeladatot ellátó egyház a normatív hozzájáruláson és támogatáson túl az egyházak hitéleti és közcélú tevékenységének anyagi feltételeiről szóló 1997. évi CXXIV. törvény (a továbbiakban: az egyházak támogatásáról szóló törvény) 6. §-ában meghatározottak szerint kiegészítő támogatásra jogosult. A (3) bekezdés alapján kiszámított támogatási összeg – függetlenül az igénybe vett közoktatási szolgáltatás számától –, 128 970 forint/év minden valós ellátott gyermek, illetve tanuló után, amely a fenntartó egyházat illeti meg óvodai ellátottak, iskolai közismereti oktatásban, szakképzési elméleti oktatásban, gyógypedagógiai oktatásban részt vevők – a 3. számú melléklet 15., 16. a)–d) és 17. a) pontjaiban figyelembe vehető – létszáma alapján. E kiegészítő támogatásra az egyház a felsőoktatási intézménye gyakorló intézményében oktatottjai után nem jogosult.

(3) A közoktatási feladatot ellátó intézményt a Nek. tv. 47. §-ának (4) és (13) bekezdése alapján fenntartó országos kisebbségi önkormányzat a normatív hozzájáruláson és támogatáson túl a Nek. tv. 47. §-ának (10)–(12) bekezdése szerint minden valós ellátott gyermek, illetve oktatott tanuló után 128 970 forint/év kisebbségi fenntartói kiegészítő támogatásra jogosult, az így figyelembe vehető óvodai ellátottak, iskolai közismereti oktatásban, szakképzési elméleti oktatásban, gyógypedagógiai oktatásban részt vevők – a 3. számú melléklet 15., 16. a)–d) és 17. a) pontjaiban figyelembe vehető – létszáma alapján.

(4) A szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi közfeladatot ellátó intézményt fenntartó egyházi jogi személy a normatív hozzájáruláson túl az egyházak támogatásáról szóló törvény feltételei szerint kiegészítő támogatásra jogosult. Ennek mértéke a 3. számú melléklet 11. b)–k) és 12–14. pontjaiban megállapított normatíva 35,5%-a.

(5) Az (1) bekezdés a)–d) és g)–h) pontjában meghatározott normatív hozzájárulás és támogatás, valamint a (2)–(4) bekezdésben meghatározott kiegészítő támogatás elszámolása – a Kormány által meghatározott eljárási szabályok szerint – az Oktatási Minisztérium, illetve az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium humánszolgáltatás és kiegészítő támogatás tárgyévét követő év előirányzatai terhére, illetve javára történik.

(6) A személyes gondoskodást nyújtó szociális, illetve gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény, szolgáltató egyházi fenntartója 2007. évben normatív hozzájárulásra akkor jogosult, ha a fenntartó, illetve fenntartóváltás esetén a jogelőd fenntartó 2006. szeptember 30-áig bejelenti a Magyar Államkincstár – fenntartó székhelye szerinti illetékes – területi, regionális igazgatóságának

a) a normatív hozzájárulás-igénylés alapjául szolgáló várható feladatmutatót (ellátotti létszám, férőhelyszám, szolgálat, központ) és

b) az igénybevétel 2007. évi várható időtartamát.

(7) A személyes gondoskodást nyújtó szociális, illetve gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény, szolgáltató – (6) bekezdésben nem említett – nem állami fenntartója 2007. évben normatív hozzájárulásra akkor jogosult,

a) ha a fenntartó, illetve fenntartóváltás esetén a jogelőd fenntartó 2006. szeptember 30-áig bejelenti a Magyar Államkincstár – fenntartó székhelye szerinti illetékes – területi, regionális igazgatóságának

aa) a normatív hozzájárulás-igénylés alapjául szolgáló várható feladatmutatót (ellátotti létszám, férőhelyszám, szolgálat, központ), és

ab) az igénybevétel 2007. évi várható időtartamát, valamint

b) ha a fenntartó, illetve fenntartóváltás esetén a jogelőd fenntartó az általa fenntartott, az igénylés alapjául szolgáló ellátotti létszámra, férőhelyszámra, szolgáltatóra, illetve központra 2006. december 31-én külön jogszabály szerint jogerős működési engedéllyel rendelkezik, és

c) új, belépő szolgáltatások, illetve férőhelybővítés esetén, ha az általa fenntartott, és az igénylés alapjául szolgáló ellátotti létszámot, férőhelyszámot, szolgáltatót, központot a szociális ágazat irányításáért felelős miniszter az irányított területi kiegyenlítési rendszerbe – külön jogszabály szerint, a biztosított szolgáltatás szakmai, minőségi jellemzői és működésének szakmai-gazdasági hatékonysága alapján, a szolgáltatások területi lefedettségét figyelembe véve – befogadja.

(8) Az (1) bekezdés a)–d) pontjában meghatározott normatív hozzájárulás és támogatás, valamint a (2)–(3) bekezdésben meghatározott kiegészítő támogatás feltételeinek megállapítására, folyósítására és a felhasználás ellenőrzésére a XX. Oktatási Minisztérium fejezet, 11. cím, 2. alcím, 3. jogcím-csoport, 2. Egyházi és kisebbségi közoktatási intézmények kiegészítő támogatása jogcím előirányzat terhére az eredeti előirányzat 0,5%-a használható fel.

(9) Az (1) bekezdés g)–h) pontjában meghatározott normatív hozzájárulás, valamint a (4) bekezdésben meghatározott kiegészítő támogatás feltételei megállapításának, folyósításának és felhasználásának ellenőrzésére a XXIV. Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium fejezet, 9. cím, 12. alcím, 3. jogcím-csoport, Egyházi szociális intézményi normatíva kiegészítése jogcím előirányzat terhére a Kormány által meghatározott összeg használható fel.

(10) Az e §-ban megállapított közoktatási célú normatív hozzájárulás és támogatás a 2005/2006. évi nevelési, illetve tanévtől kezdődően kizárólag az olyan intézményben ellátott, oktatott után vehető igénybe, amely intézmény működési engedélyében az igényjogosultságot megalapozó

tevékenységeket egységes szerkezetbe foglalják, valamint a legmagasabb gyermek- és tanulólétszám az oktatás munkarendje (nappali, esti, levelező) szerint szerepel.

(11) Ha a nem állami intézményt fenntartónak járó normatív hozzájárulás és támogatás, valamint kiegészítő támogatás együttes összege a költségvetési évben meghaladja a 40,0 millió forintot, az elszámolás jogszerűségét független könyvvizsgáló erről szóló nyilatkozatával kell alátámasztani. A könyvvizsgálat költségeit a nem állami intézmény fenntartója viseli.

(12) A nem állami intézmény fenntartója a (2)–(4) bekezdés alapján biztosított kiegészítő támogatást köteles a humánszolgáltatást ellátó intézménye(i), szolgáltatása(i) támogatására fordítani.

(13) A Szocvtv. 92/C. §-ának (2) bekezdésében foglalt előírást az Áht. 18/C. §-a (6) bekezdésének f) pontjában megjelölt fenntartók a Kincstárnál vezetett elkülönített számlán teljesítik.

(14) A Szocvtv. 92/C. §-ának (3) bekezdése szerinti támogatás összege legalább 90,0 millió forint.

(15) A Kincstár ellenőrzi:

– az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont bevonásával a közoktatási célú,

– a Kormány rendeletében meghatározott szakintézmény bevonásával a szociális célú,

az (1)–(4) bekezdésben meghatározott normatív hozzájárulás és támogatás, valamint kiegészítő támogatás igénylésének, felhasználásának jogszabályi feltételeit, az elszámolás szabályszerűségét.

A Kincstár – az Áht. 64/D. § szerinti eljárás mellett – a 2006. január 1-jét követően megállapított normatív hozzájárulás fenntartónak való átutalását követő 6 hónapon belül szabályszerűségi felülvizsgálat keretében – szükség szerint helyszíni vizsgálatral – ellenőrzi az igénybejelentésben feltüntetett feladatmutató és a normatív támogatás törvényi feltételeinek meglétét. E felülvizsgálatra a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény szabályait kell alkalmazni. Szabálytalanság esetén a jogtalanul igénybe vett összeg elvonásra kerül.

13. 2007-es év

Forrás: 2006. évi CXXVII. törvény a Magyar Köztársaság 2007. évi költségvetéséről

15.1.2. Iskolai oktatás

15.1.2.1. Iskolai oktatás az 1–4. évfolyamon

Fajlagos összeg: 204 000 forint/fő/év időarányosan 8 hónapra számítva

A hozzájárulást 2007. január 1-jétől augusztus 31-éig (a költségvetési év első nyolc hónapjára) veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott általános iskola 1–4. évfolyamára járó tanulók után.

A gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő 1–4. évfolyamos tanulók után nem ez a hozzájárulás, hanem a 16.4.1. pont alatti igényelhető, az ott meghatározott feltételek szerint.

15.1.2.2. Iskolai oktatás az 5–8. évfolyamon

Fajlagos összeg: 212 000 forint/fő/év időarányosan 8 hónapra számítva

a) A hozzájárulást 2007. január 1-jétől augusztus 31-éig (a költségvetési év első nyolc hónapjára) veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott általános iskola, a nyolc évfolyamos gimnázium 5–8., és a hat évfolyamos gimnázium 7–8. évfolyamára járó tanulók után.

A gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő 5–8. évfolyamos tanulók után – beleértve a nyolc évfolyamos gimnázium 5–8., a hat évfolyamos gimnázium 7–8. évfolyamára járó tanulókat is – nem ez a hozzájárulás, hanem a 16.4.1. pont alatti hozzájárulás igényelhető, az ott meghatározott feltételek szerint.

b) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe 2007. január 1-jétől augusztus 31-éig (a költségvetési év első nyolc hónapjára) a helyi önkormányzat az általa fenntartott, művészeti szakmai vizsgára felkészítő, párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola és szakközépiskola 5–8. évfolyamára járó tanulók után, ha a tanuló a központi program alapján az 5., a 7. évfolyamtól kezdődően – a Közokt. tv. 27. §-ának (7), illetőleg a 29. §-ának (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítja el az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit. A művészeti szakmai vizsgára felkészítő párhuzamos oktatás esetén ez a hozzájárulás szolgál a művészeti szakmai elméleti

és szakmai gyakorlati oktatáshoz is, ezért ezen a jogcímen a 15.1.2.4. és a 16.1.2. pontok szerinti hozzájárulás nem igényelhető.

15.1.2.3. Iskolai oktatás a 9–13. évfolyamon

Fajlagos összeg: 262 000 forint/fő/év időarányosan 8 hónapra számítva

a) A hozzájárulást 2007. január 1-jétől augusztus 31-éig (a költségvetési év első nyolc hónapjára) veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott gimnázium és szakközépiskola 9–12., továbbá a Közokt. tv. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2) és (8) bekezdésében meghatározott esetben a 13., valamint a szakiskola 9.–10. évfolyamára járó tanulók után.

b) A hozzájárulás kétszeresét veheti igénybe 2007. január 1-jétől augusztus 31-éig (a költségvetési év első nyolc hónapjára) a helyi önkormányzat:

- az általa fenntartott művészeti szakmai vizsgára felkészítő, párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola 9.–10. és a szakközépiskola 9–12., továbbá a Közokt. tv. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2) és (8) bekezdésében meghatározottak szerint a 13. évfolyamára járó tanulók után, ha a tanuló a központi program alapján – a Közokt. tv. 27. §-ának (7), illetőleg a 29. §-ának (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítja el az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit,
- az általa fenntartott a szakiskolában a Közokt. tv. 27. §-ának (8) bekezdése szerint, a kerettanterv alapján elkészített helyi tanterv szerint szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő 9. évfolyamos tanulók után,
- azok után a középiskolai tanulók után, akik számára az Oktatási és Kulturális Minisztériummal kötött megállapodás alapján, a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja keretében szervezik meg az oktatást, nevelést,
- azon 9. előkészítő osztályba járó középiskolai tanulók után, akik számára az Oktatási és Kulturális Minisztériummal kötött megállapodás alapján a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programja keretében az oktatási miniszter által kiadott oktatási program szerint szervezik meg az oktatást, nevelést.

Az e pont alatti hozzájárulások egy tanuló után csak egy jogcímen vehetők igénybe. E hozzájárulás mellett a 15.1.2.4. és a 16.1.2. pontok szerinti hozzájárulás nem igényelhető.

A gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő 9–12., továbbá a Közokt. tv. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2) és (8) bekezdésében meghatározott esetben a 13., valamint a szakiskola 9.–10. évfolyamára járó tanulók után nem ez a hozzájárulás, hanem a 16.4.1. pont alatti igényelhető, az ott meghatározott feltételek szerint.

15.1.2.4. Iskolai szakképzés (szakmai elméleti képzés)

Fajlagos összeg: 210 000 forint/fő/év időarányosan 8 hónapra számítva

A hozzájárulást 2007. január 1-jétől augusztus 31-éig (a költségvetési év első nyolc hónapjára) veheti igénybe a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a Közokt. tv. és a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) rendelkezéseinek megfelelően, a szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai elméleti képzésben részt vevő tanulók után az első szakképesítés megszerzésére történő felkészítéshez, a Közokt. tv. 114. §-ának (2) bekezdése alapján minden további szakképzésben, valamint a – Közokt. tv. 121. §-a (1) bekezdésének 21. pontja figyelembevételével – második szakképzésben utoljára a hároméves képzési idejű szakképzésben részt vevő tanulók 2006/2007. tanévi létszámának 8/12-ed része alapján is.

15.2 Alap-hozzájárulás az óvodai neveléshez, az iskolai oktatáshoz, a szakképzés elméleti képzéshez 2007. szeptember 1-jétől 2008. augusztus 31-éig.

Fajlagos összeg: 250 000 forint/teljesítmény-mutató/év

2007. évre időarányosan 4 hónapra,

2008. évre időarányosan 8 hónapra számítva.

A hozzájárulás a helyi önkormányzat által fenntartott óvodában óvodai nevelésben, az általános iskolában, középiskolában, a szakiskola 9.–10. évfolyamán, továbbá a szakképzés elméleti képzésben részt vevő tanulók után a 2007/2008. nevelési évre, tanévre a 15.1. pont és a 16.4.1. pont szerinti feltételekkel figyelembe vehető létszáma alapján a Közokt. tv.-ben meghatározott oktatás-szervezési paraméterek szerint számított teljesítmény-mutató után jár. A teljesítmény-mutató számítása a Közokt. tv. 3. számú mellékletében az óvodai csoportokra, az iskolai évfolyamcsoportokra meghatározott átlagléttszámok, az óvodai nevelési, az iskolai tanítási és egyéb foglalkozási időkeretek, a pedagógusok heti kötelező óraszámja figyelembevételével történik a következő képlet szerint:

Az 1., az 5., a 9. évfolyamok és az első szakképzési évfolyam esetében $Tm1 = (T / O1) \times Teh$.

A 2–4., a 6–8., a 10–13. évfolyamok és a második, illetve további szakképzési évfolyamok esetében $Tm2 = (T / O2) \times Teh$.

Ahol:

Tm $Tm1$, $Tm2$ = adott évfolyam-csoportra számított teljesítmény-mutató egy tizedesre kerekítve,

T = adott évfolyam-csoport összes gyermek/tanulólétszáma egész főre kerekítve,

$O1$ = az 1. óvodai nevelési év, továbbá az 1., az 5., a 9. évfolyamok és az első szakképzési évfolyam esetében a Közokt. tv.-ben az évfolyam-csoportra meghatározott csoport/osztály átlagléttszám,

$O2$ = a 2–3. óvodai nevelési év, továbbá a 2–4., a 6–8., a 10–13. évfolyamok és a második, illetve további szakképzési évfolyamok esetében a törvényben az évfolyam-csoportra meghatározott – a Kiegészítő szabályok 10. f) pontja szerinti – csoport/osztály átlagléttszám,

Teh = tanítási együttható (két tizedesre kerekítve), azaz a Közokt. tv.-ben az évfolyam-csoportra meghatározott heti óvodai nevelési, illetve heti tanulói foglalkoztatási időkeretre épülő elismert időkeret (tanórán), és a Közokt. tv.-ben meghatározott pedagógus heti kötelező óraszám hányadosa, korrigálva az intézménytípus-együtthatóval.

Az évfolyam csoportokra így kiszámított teljesítmény-mutató száma alapján jár a hozzájárulás.

A teljesítmény-mutató számításánál alkalmazott paramétereket a Kiegészítő szabályok 10. f) pontja tartalmazza.

16. Közoktatási kiegészítő hozzájárulások

16.1. Iskolai gyakorlati oktatás, szakképzés (szakmai gyakorlati képzés)

16.1.1. Iskolai gyakorlati oktatás a szakiskola és a szakközépiskola 9.–10. évfolyamán

16.1.2.

Fajlagos összeg: 40 000 forint/fő/év 2007. évre 12 hónapra, 2008. évre időarányosan 8 hónapra számítva

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában és szakközépiskolában a 9.–10. évfolyamon folyó és a nappali oktatás munkarendje szerint szervezett gyakorlati oktatásban részt vevő tanulók után veheti igénybe a Közokt. tv. 27. §-a szerint a szakiskolákban a pályaorientáció és a gyakorlati oktatás, a szakközépiskolákban a pedagógiai programban meghatározott – a Közokt. tv. 29. § (1) bekezdés szerinti – szakmai orientációs gyakorlati oktatás maximum 12 fős csoportban, és minimum heti négy órában történő megszervezéséhez.

16.1.2. Szakmai gyakorlati képzés a szakképzési évfolyamokon

Fajlagos összeg: 112 000 forint/fő/év 2007. évre 12 hónapra, 2008. évre időarányosan 8 hónapra számítva.

A hozzájárulást igénybe veheti a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) a Közokt. tv. és a szakképzési törvény rendelkezéseinek megfelelően szervezett szakképzésben, szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után az első szakképesítés megszerzésére történő felkészítéshez, a Közokt. tv. 114. §-

ának (2) bekezdése alapján minden további szakmai gyakorlati képzésben, valamint a – Közokt. tv. 121. §-a (1) bekezdésének 21. pontja figyelembevételével – második szakképzésben utoljára a hároméves képzési idejű szakképzésben részt vevő tanulók 2006/2007. tanévi létszámának 8/12-ed része alapján is a következők szerint:

a) A hozzájárulást igénybe veheti a helyi önkormányzat az Országos Képzési Jegyzék (a továbbiakban: OKJ) szerint egyéves képzési idejű szakképzésben valamennyi, a kettő és fél, illetve hároméves képzési idejű szakképzésben a második szakképzési évfolyamon, valamint a speciális szakiskola, a készségfejlesztő speciális szakiskola szakképzési évfolyamain – nem OKJ képzés esetében is – az életkezdéshez, a munkába álláshoz szükséges ismeretek átadását szolgáló képzés esetén a Közokt. tv. 27. §-ának (10) bekezdése szerinti, mindkét szakképzési évfolyamon az iskolai tanműhelyben, vagy költségvetési szervnél szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanuló után.

b) A hozzájárulás 140%-át veheti igénybe a helyi önkormányzat, az első szakképzési évfolyamon az iskolai tanműhelyben, vagy költségvetési szervnél szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, ha az OKJ szerint egyévesnél hosszabb a képzési idő.

c) A hozzájárulás 60%-át veheti igénybe a helyi önkormányzat az utolsó szakképzési évfolyamon az iskolai tanműhelyben, vagy költségvetési szervnél szervezett szakmai *gyakorlati* képzések esetében, ha az OKJ szerint egyévesnél hosszabb a képzési idő.

d) A hozzájárulás 20%-át veheti igénybe a helyi önkormányzat a tanulószerveződés alapján nem a helyi önkormányzat által fenntartott létesítményben szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő azon tanuló után, akivel a szakképzési törvény 27. §-a alapján tanulószerveződést kötöttek. Nem igényelhető további normatíva a tanulószerveződés alapján gyakorlati képzésben részt vevő tanuló után, akkor sem, ha a gazdálkodó szervezet kötelezettségeit a szakképzési törvény 28. §-ának (2) bekezdése alapján a szakképző iskola átvállalja.

Az e pont alatti hozzájárulások egy tanuló után csak egy jogcímen vehetők igénybe a Kiegészítő szabályok 10. g) pontjában a létszám-számításra vonatkozó előírások szerint.

Nem igényelhető ez a normatív hozzájárulás a 15.1.2.2. b) és a 15.1.2.3. b) alpontokban meghatározott oktatás keretében gyakorlati képzésben résztvevők után.

14. 2008-as év

Forrás: 2007. évi CLXIX. törvény a Magyar Köztársaság 2008. évi költségvetéséről

15. Közoktatási alap-hozzájárulás

(az óvodai neveléshez, az iskolai oktatáshoz, a szakképzés elméleti képzéshez, alapfokú művészetoktatáshoz, kollégiumi neveléshez, általános iskolai napközi otthoni, tanulószobai, iskolaotthonos oktatáshoz)

Fajlagos összeg: 2550 000 forint/teljesítmény-mutató/év a 2008/2009. nevelési évre, tanévre 2008. költségvetési évben időarányosan 4 hónapra, 2009. költségvetési évben időarányosan 8 hónapra.

A hozzájárulás a helyi önkormányzat által fenntartott óvodában óvodai nevelésben, az általános iskolában, középiskolában, a szakiskola 9.–10. évfolyamán oktatásban, továbbá a szakképzés keretében elméleti képzésben, az alapfokú művészetoktatásban, a napközi vagy tanulószobai foglalkoztatásban, iskolaotthonos nevelésben, oktatásban részt vevő, valamint a kollégiumban, externátusban elhelyezett gyermekek, tanulók után jár a 2008/2009. nevelési évre, tanévre a következő feltételek szerint:

a) Az óvodában nevelésben részesülő azon gyermekek után, beleértve a sajátos nevelési igényű gyermekeket is, akik 2008. december 31-éig a harmadik életévüket betöltik és a 2008/2009. nevelési évben legalább december 31-éig az óvodai nevelést igénybe veszik. Nem igényelhető hozzájárulás azon gyermekek után, akik a hetedik életévüket a 2008. év szeptember 1-jéig betöltik, kivéve, ha a Közokt. tv. 24. §-ának (5) bekezdése alapján a gyermekek óvodai nevelése meghosszabbítható.

b) Az általános iskola 1–8. évfolyamos tanulóit után, beleértve a sajátos nevelési igényű és fejlesztő iskolai oktatásban részt vevő tanulókat, továbbá a nyolc évfolyamos gimnázium 5–8. és a hat évfolyamos gimnázium 7.–8. évfolyamára járó tanulókat, valamint a párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola és szakközépiskola 5–8. évfolyamára járó tanulókat is, ha e tanulók a központi program alapján az 5., illetve a 7. évfolyamtól kezdődően – a Közokt. tv. 27. §-ának (7), illetőleg a 29. §-ának (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítják el az általános

műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit.

c) A középiskola (a gimnázium és szakközépiskola) 9–12. – a Közokt. tv. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2) és (8) bekezdésében meghatározott esetben a 9–13. – évfolyamára járó, a szakiskolában – a Közokt. tv. 27. §-ának (8) bekezdése szerint – szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő, tíz vagy húsz hónapig tartó 9. évfolyamos, továbbá a 27. §-ának (1) bekezdése figyelembevételével a 9.–10. évfolyamokra járó tanulók után, beleértve

- a sajátos nevelési igényű tanulókat,
- a művészeti szakmai vizsgára felkészítő, párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola és szakközépiskola évfolyamaira járó tanulókat is, ha a tanulók a központi program alapján – a Közokt. tv. 27. §-ának (7), illetőleg a 29. §-ának (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítják el az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit,
- azokat a szakiskolai, középiskolai tanulókat, akik számára – a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet [a továbbiakban: 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet] 39/I. §-a alapján – a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja keretében szervezik meg az oktatást, nevelést,
- azon 9. előkészítő osztályba járó középiskolai tanulókat is, akik számára – a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 39/H. §-a alapján – a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programja keretében szervezik meg az oktatást, nevelést.

d) A szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) – a Közokt. tv., valamint a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) rendelkezéseinek megfelelően – a szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai elméleti képzésben részt vevő tanulók után – beleértve a sajátos nevelési igényű tanulókat is – az első szakképesítésnek minősülő szakképesítés megszerzésére történő felkészítéshez. Első szakképzésben résztvevőnek minősül az a tanuló is, aki már rész-szakképesítést szerzett. A Közokt. tv. 114. §-ának (2) bekezdése alá tartozó tanulók esetében a második, illetve további szakképzésben részt vevő tanuló után is jár e hozzájárulás.

e) Az alapfokú művészetoktatási intézmény zeneművészeti ágán az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programjának bevezetéséről és kiadásáról szóló 27/1998. (VI. 10.) MKM rendeletben [a továbbiakban: 27/1998. (VI. 10.) MKM rendelet] meghatározott egyéni foglalkozás keretében történő oktatásban részt vevő tanulók, illetve a képző- és iparművészeti, táncművészeti, szín- és bábművészeti ágán tanulók, valamint a zeneművészeti ágon csoportos főtanszakos zeneoktatásban részt vevő tanulók létszáma után. Az alapfokú művészetoktatási intézménybe beírt és a foglalkozásokon részt vevő tanuló csak egy jogcímen vehető figyelembe, abban az esetben is, ha több tanszakra, illetve több művészeti ágban, vagy több alapfokú művészetoktatási intézményben részesül művészeti képzésben. A tanulót azon a jogcímen kell figyelembe venni, amelyik tanszakra a térítési díjfizetési kötelezettséget választotta, és a választott képzés keretében számára legalább heti négy foglalkozást biztosítanak. A több tanszakra biztosított foglalkozások száma nem vonható össze.

f) A kollégiumi, externátusi nevelésben, ellátásban részesülő, – a Közokt. tv. 53. §-ának (7)–(9) bekezdése alapján szervezett – iskolai rendszerű nappali oktatásban részt vevő tanuló után, beleértve a sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat, továbbá az Arany János középiskolai, vagy szakiskolai és középiskolai programban résztvevőket is. Ez a hozzájárulás jár a nappali oktatásban még nem részesülő gyermek után is, ha a kollégium az alapító okirata szerint többcélú intézményként működik, és az óvodai nevelés keretében legalább a hét munkanapján – szükség szerint hétvégén is – folyamatosan, megszokás nélkül biztosítja az óvodás gyermekek felügyeletét, ellátását.

Externátusi ellátásban részesülő tanuló esetén a hozzájárulás akkor igényelhető, ha a tanuló részére férőhely hiánya miatt nem lehetett kollégiumi elhelyezést biztosítani. További feltétel, hogy a lakhatási költségeket (albérleti díj, közüzemi díj) a fenntartó önkormányzat vállalja. Nem igényelhető a hozzájárulás a – Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 685. §-ának b) pontjában meghatározott – közeli hozzátartozóknál lakó tanuló után.

g) Az általános iskolában, a nyolc évfolyamos gimnázium 5–8. évfolyamán, a hat évfolyamos gimnázium 7–8. évfolyamán nappali rendszerű oktatásban részt vevő tanulók után, akik számára a Közokt. tv. 53. §-ának (4) bekezdése szerinti időkeretekben szervezett napközis vagy tanulószobai foglalkozást, illetve a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 39/C. §-ának megfelelően szervezett egész napos iskolaotthonos oktatást, nevelést biztosítanak.

Az a)–d) pont alatti hozzájárulás egy gyermek/tanuló után csak egy jogcímen vehető igénybe. Az a)–d) pontokhoz kapcsolódó hozzájárulás mellett az e)–g) pontok szerinti hozzájárulások az ott meghatározott feltételekkel járnak.

Az a)–g) pont alatt figyelembe vehető gyermek/tanuló létszám alapján a Közokt. tv.-ben meghatározott oktatás-szervezési paraméterek alkalmazásával számított teljesítmény-mutatóhoz kapcsolódik a hozzájárulás. A teljesítmény-mutató számítási eljárása a következő:

Az óvodai 1.–2. nevelési évek, az iskolai 1.–2., 5.–6., 9.–10. évfolyamok és az első-második szakképzési évfolyamok, az alapfokú művészetoktatási intézmény előképző, alapképző és továbbképző évfolyamok, a kollégiumi csoportok, napközi, tanulószobai csoportok, az iskolaotthonos oktatásban az 1.-2. évfolyamok esetében: $Tm1 = (T / O1) \times Teh$.

Az óvodai 3. nevelési év, az iskolai 3.–4., 7.–8., 11–13. évfolyamok és a harmadik, illetve további szakképzési évfolyamok, a 3.–4. évfolyamos iskolaotthonos osztályok esetében az 1–2. évfolyamok esetében: $Tm2 = (T / O2) \times Teh$.

Ahol:

$Tm1, Tm2 =$ adott nevelési évekre, évfolyam-csoportra, kollégiumi csoportra számított teljesítmény-mutató egy tizedesre kerekítve,

- $T =$ adott nevelési évre szervezett csoport, iskolai évfolyam-csoport, kollégiumi csoport összes gyermek/tanulólétszáma egész főre kerekítve,
- $O1 =$ az 1–2. óvodai nevelési évek, továbbá az 1.–2., az 5.–6., a 9.–10. évfolyamok és az első-második szakképzési évfolyam esetében az évfolyam-csoportra meghatározott csoport/osztály átlagléttség, az alapfokú művészeti képzés zeneművészeti ágára és egyéb művészeti ágára, a kollégiumi csoportokra, valamint az általános iskolai napközi/tanulószobai, illetve az 1.–2. évfolyamon az iskolaotthonos foglalkoztatásra évfolyam-csoportonként meghatározott csoport átlagléttség,
- $O2 =$ az óvodában a 3. óvodai nevelési évre, az iskolában a 3.–4., a 7.–8., a 11–13. évfolyamok és a harmadik, illetve további szakképzési évfolyamok esetében az évfolyam-csoportra, valamint az általános iskola 3.–4. évfolyamán az iskolaotthonos foglalkoztatásra meghatározott csoport/osztály átlagléttség,
- $Teh =$ tanítási együttható (két tizedesre kerekítve), azaz a Közokt. tv.-ben az évfolyam-csoportra meghatározott heti óvodai nevelési, illetve heti tanulói foglalkoztatási időkeretre, továbbá az alapfokú művészetoktatás, a kollégiumi csoport-foglalkozások, a napközis/tanulószobai vagy iskolaotthonos foglalkoztatás szervezési időkereteire épülő, elismert időkeret (tanórában), és a Közokt. tv.-ben meghatározott pedagógus heti kötelező óraszám hányadosa korrigálva az intézménytípus-együtthatóval.

A gyermek-, tanulólétszámok meghatározásánál nem alkalmazható a Közokt tv. 3. számú melléklete II. Az osztályok, csoportok szervezése cím alatti 3. pontjában foglalt, a csoportok szervezéséhez előírt létszám-számítás.

A teljesítmény-mutató számításánál figyelembe vehető paramétereket a Kiegészítő szabályok 10. f) pontja tartalmazza.

16. Közoktatási kiegészítő hozzájárulások

16.1. Iskolai gyakorlati oktatás, szakképzés (szakmai gyakorlati képzés)

16.1.1. Iskolai gyakorlati oktatás a szakiskola és a szakközépiskola 9.–10. évfolyamán

Fajlagos összeg: 40 000 forint/fő/év a 2008/2009. tanévre 2008. költségvetési évben időarányosan 4 hónapra, 2009. költségvetési évben időarányosan 8 hónapra.

A hozzájárulást a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakiskolában, illetve szakközépiskolában a 9.–10. évfolyamon folyó és a nappali oktatás munkarendje szerint szervezett gyakorlati oktatásban részt vevő tanulók után veheti igénybe a Közokt. tv. 27. §-a szerint a szakiskolákban a pályaeorientáció

és a gyakorlati oktatás, a szakközépiskolákban a pedagógiai programban meghatározott – a Közokt. tv. 29. §-ának (1) bekezdése szerinti – szakmai orientációs gyakorlati oktatás legfeljebb 12 fős csoportban és legalább heti négy órában történő megszervezéséhez.

16.1.2. Szakmai gyakorlati képzés a szakképzési évfolyamokon

Fajlagos összeg: 112 000 forint/fő/év a 2008/2009. tanévre, 2008. költségvetési évben időarányosan 4 hónapra, 2009. költségvetési évben időarányosan 8 hónapra.

A hozzájárulást igénybe veheti a helyi önkormányzat az általa fenntartott szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) – a Közokt. tv. és a szakképzési törvény rendelkezéseinek megfelelően – szervezett szakképzésben, szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után az első szakképesítésnek minősülő szakképesítés megszerzésére történő felkészítéshez. Első szakképzésben résztvevőnek minősül az a tanuló is, aki már rész-szakképesítést szerzett. A Közokt. tv. 114. §-ának (2) bekezdése alá tartozó tanulók esetében a második, illetve további szakképesítésekhez kapcsolódó szakmai gyakorlati képzésben, részt vevő tanulók után is jár e hozzájárulás.

A hozzájárulás igénylési feltételei:

- a) a hozzájárulást az Országos Képzési Jegyzék (a továbbiakban: OKJ) szerint egyéves képzési idejű szakképzésben valamennyi, a kettő és fél, illetve hároméves képzési idejű szakképzésben a második szakképzési évfolyamon, valamint a speciális szakiskola, a készségfejlesztő speciális szakiskola szakképzési évfolyamain – nem OKJ képzés esetében is – az életkezdéshez, a munkába álláshoz szükséges ismeretek átadását szolgáló képzés esetén a Közokt. tv. 27. §-ának (10) bekezdése szerinti, mindkét szakképzési évfolyamon az iskolai tanműhelyben, központi képzőhelyen, vagy más költségvetési szervnél szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanuló után,
- b) a hozzájárulás 140%-át az első szakképzési évfolyamon az iskolai tanműhelyben, központi képzőhelyen, vagy más költségvetési szervnél szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő tanulók után, ha az OKJ szerint egyévesnél hosszabb a képzési idő,
- c) a hozzájárulás 60%-át az utolsó szakképzési évfolyamon az iskolai tanműhelyben, központi képzőhelyen, vagy más költségvetési szervnél szervezett szakmai gyakorlati képzések esetében, ha az OKJ szerint egyévesnél hosszabb a képzési idő,
- d) a hozzájárulás 20%-át a tanuló szerződés alapján nem a helyi önkormányzat által fenntartott létesítményben szervezett szakmai gyakorlati képzésben részt vevő azon tanuló után, akivel a szakképzési törvény 27. §-a alapján tanuló szerződést kötöttek. Nem igényelhető további normatíva a tanuló szerződés alapján gyakorlati képzésben részt vevő tanuló után, akkor sem, ha a gazdálkodó szervezet kötelezettségeit a szakképzési törvény 28. §-ának (2) bekezdése alapján a szakképző iskola átvállalja.

Az e pont alatti hozzájárulások egy tanuló után csak egy jogcímen vehetők igénybe a Kiegészítő szabályok 10. g) pontjában a létszám-számításra vonatkozó előírások szerint. A létszám számításánál csak az önkormányzati fenntartásban költségvetési szervként működtetett központi képzőhelyeken tanulók vehetők figyelembe.

Nem igényelhető ez a hozzájárulás

- a Közokt. tv. 27. §-ának (7), illetőleg a 29. §-ának (8) bekezdése szerinti párhuzamos művészeti képzésben részt vevő tanulók után,
- a Közokt. tv. 27. §-ának (8) bekezdése szerinti felzárkóztató oktatásban részt vevő, tíz, vagy húsz hónapig tartó 9. évfolyamos tanulók után,
- a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 39/H. §-a alapján a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programja keretében szervezett szakiskolai oktatásban részt vevő tanulók után.

15. 2009-es év

Forrás: 2008. évi CII. törvény a Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetéséről

15. Közoktatási alap-hozzájárulás

Fajlagos összeg: 2 540 000 forint/teljesítmény-mutató/év, 2009. költségvetési évben időarányosan 4 hónapra.

A hozzájárulás a helyi önkormányzat által fenntartott óvodában óvodai nevelésben, az általános iskolában, középiskolában, a szakiskola 9.–10. évfolyamán oktatásban, továbbá a szakképzés keretében elméleti képzésben, az alapfokú művészetoktatásban, a napközi, vagy tanulószobai foglalkoztatásban, iskolaotthonos nevelésben, oktatásban részt vevő, valamint a kollégiumban, externátusban elhelyezett gyermekek, tanulók után jár a 2009/2010. nevelési évre, tanévre a következő feltételek szerint:

a) Az óvodában nevelésben részesülő azon gyermekek után, beleértve a sajátos nevelési igényű gyermekeket is, akik 2009. december 31-éig a harmadik életévüket betöltik és a 2009/2010. nevelési évben legkésőbb december 31-éig az óvodai nevelést igénybe veszik. Nem igényelhető hozzájárulás azon gyermekek után, akik a hetedik életévüket 2009. szeptember 1-jéig betöltik, kivéve, ha a Közokt. tv. 24. §-ának (5) bekezdése alapján a gyermekek óvodai nevelése meghosszabbítható. Az első nevelési évet kezdő óvodások között két gyermekként itt kell figyelembe venni azokat a bölcsődés korú, második életévüket – 2009. szeptember 1-je és december 31-e között – betöltő gyermekeket is, akiknek a gondozását a Közokt. tv. 33. §-ának (14) bekezdése szerint – a 2009. szeptember 1-jétől indítható – egységes óvoda-bölcsőde intézmény keretei között, a külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint biztosítják és a gyermek 2009. szeptember 1-je és december 31-e között igénybe veszi az ellátást.

b) Az általános iskola 1–8. évfolyamos tanulói után, beleértve a sajátos nevelési igényű és fejlesztő iskolai oktatásban részt vevő tanulókat, továbbá a nyolc évfolyamos gimnázium 5–8., és a hat évfolyamos gimnázium 7.–8. évfolyamára járó tanulókat, valamint a párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola és szakközépiskola 5–8. évfolyamára járó tanulókat is, ha e tanulók a központi program alapján az 5., illetve a 7. évfolyamtól kezdődően – a Közokt. tv. 27. §-ának (7), illetőleg a 29. §-ának (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítják el az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit.

c) A középiskola (a gimnázium és szakközépiskola) 9–12., – a Közokt. tv. 28. §-ának (4) bekezdésében, illetve 29. §-ának (2) és (8) bekezdésében meghatározott esetben a 9–13. – évfolyamára járó, a szakiskolában – a Közokt. tv. 27. §-ának (8) bekezdése szerint – szervezett felzárkóztató oktatásban részt vevő, tíz, vagy húsz hónapig tartó 9. évfolyamra, továbbá a 27. §-ának (1) bekezdése figyelembevételével a 9.–10. évfolyamokra járó tanulók után, beleértve

- a sajátos nevelési igényű tanulókat,
- a művészeti szakmai vizsgára felkészítő, párhuzamos művészeti képzést folytató szakiskola és szakközépiskola évfolyamaira járó tanulókat is, ha a tanulók a központi program alapján – a Közokt. tv. 27. §-ának (7), illetőleg a 29. §-ának (8) bekezdése szerint – ugyanabban az iskolában egyidejűleg sajátítják el az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz, valamint a művészeti szakképesítés megszerzésére felkészítő pedagógiai szakasz követelményeit,
- azokat a középiskolai tanulókat, akik számára – a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet (a továbbiakban: 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet) 39/I. §-a alapján – a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja keretében szervezik meg az oktatást, nevelést,
- azon 9. előkészítő osztályba járó középiskolai, szakiskolai tanulókat is, akik számára – a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 39/H. §-a alapján – a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programja keretében szervezik meg az oktatást, nevelést.

d) A szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) – a Közokt. tv., valamint a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) rendelkezéseinek megfelelően – a szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai elméleti

képzésben részt vevő tanulók után – beleértve a sajátos nevelési igényű tanulókat is – az első szakképesítésnek minősülő szakképesítés megszerzésére történő felkészítéshez. Első szakképzésben résztvevőnek minősül az a tanuló is, aki már rész-szakképesítést szerzett. A Közokt. tv. 114. §-ának (2) bekezdése alá tartozó tanulók esetében a második, illetve további szakképzésben részt vevő tanuló után is jár e hozzájárulás.